

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

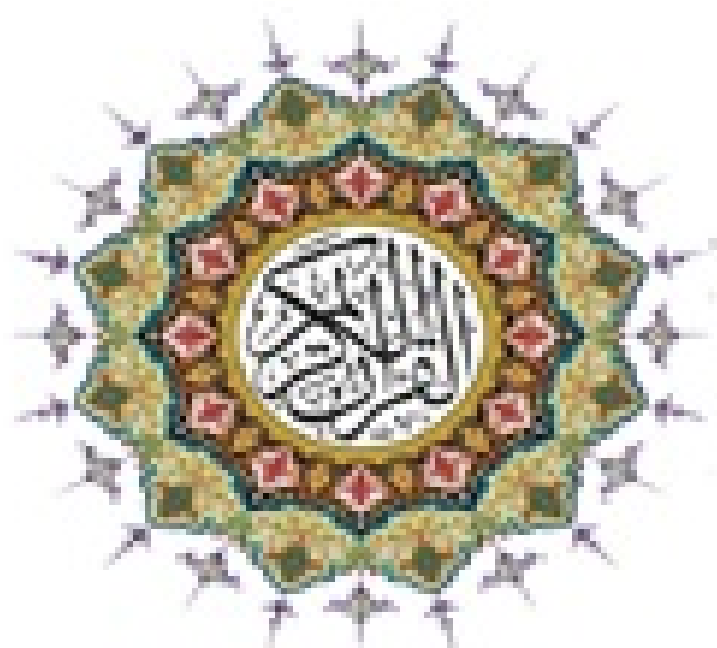
.com

.org

.net

.ir

علم مفاهیم شناسی در قرآن

جلد ۱۶

رسول ملکیان اصفهانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علم مفاهيم شناسي در قرآن سري جديد جلد 86

نويسنده:

رسول ملكيان اصفهاني

ناشر چاپي:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۳۸	علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد ۸۶
۳۸	مشخصات کتاب
۳۸	۱- گناه
۴۰	۲- آثار آموزش گناه
۴۲	۳- آثار اجتماعی گناه
۴۸	۴- آثار اجتناب از گناه
۵۰	۵- آثار اخروی ترک گناه
۵۲	۶- آثار اخروی گناه
۵۲	۷- آثار اصرار بر گناه
۵۷	۸- آثار اقرار به گناه
۵۸	۹- آثار پاک‌سازی از گناه
۶۰	۱۰- آثار پشیمانی از گناه
۶۰	۱۱- آثار تبری از گناه
۶۰	۱۲- آثار ترک گناه
۶۱	۱۳- آثار تشویق به گناه
۶۲	۱۴- آثار تعاون در گناه
۶۲	۱۵- آثار تکفیر گناه
۶۲	۱۶- آثار تکوینی گناه
۶۳	۱۷- آثار جبران گناه
۶۴	۱۸- آثار درک پلیدی گناه
۶۴	۱۹- آثار رضایت به گناه
۶۴	۲۰- آثار روحی گناه
۶۶	۲۱- آثار زیان گناه

- ۶۶ ۲۲- آثار شیوع گناه
- ۶۶ ۲۳- آثار عفو از گناه
- ۶۶ ۲۴- آثار فردی گناه
- ۶۸ ۲۵- آثار گناه
- ۱۲۰ ۲۶- آثار گناه آشکار
- ۱۲۰ ۲۷- آثار گناه آگاهانه
- ۱۲۱ ۲۸- آثار گناه اقوام پیشین
- ۱۲۲ ۲۹- آثار گناه امت های پیشین
- ۱۲۲ ۳۰- آثار گناه پیشینیان
- ۱۲۲ ۳۱- آثار گناه ثروتمندان
- ۱۲۲ ۳۲- آثار گناه فرعونیان
- ۱۲۴ ۳۳- آثار گناه قوم لوط
- ۱۲۴ ۳۴- آثار گناه قوم نوح
- ۱۲۴ ۳۵- آثار گناه مکذبان دین
- ۱۲۴ ۳۶- آثار نفرت از گناه
- ۱۲۶ ۳۷- آثار وضعی گناه
- ۱۲۶ ۳۸- آثار گناه
- ۱۲۶ ۳۹- آلودگی به گناه
- ۱۲۷ ۴۰- آمرزش گناه
- ۱۵۰ ۴۱- آمرزش گناه ارتداد
- ۱۵۰ ۴۲- آمرزش گناه جاهلان
- ۱۵۲ ۴۳- آمرزش گناه خطایی
- ۱۵۲ ۴۴- آمرزش گناه شرک
- ۱۵۲ ۴۵- آمرزش گناه صغیره
- ۱۵۲ ۴۶- آمرزش گناه کبیره
- ۱۵۳ ۴۷- آمرزش گناه کفر

- ۴۸- آمرزش گناه يهود ----- ۱۵۴
- ۴۹- آمرزش گناهان صغيره ----- ۱۵۴
- ۵۰- اجتناب از استماع گناه ----- ۱۵۴
- ۵۱- اجتناب از گناه ----- ۱۵۶
- ۵۲- اجتناب از گناه آشكار ----- ۱۶۵
- ۵۳- اجتناب از گناه پنهانی ----- ۱۶۶
- ۵۴- اجتناب از گناه صغيره ----- ۱۶۶
- ۵۵- اجتناب از گناه كبيره ----- ۱۶۶
- ۵۶- اجتناب از مجلس گناه ----- ۱۶۸
- ۵۷- اجتناب از محدوده گناه ----- ۱۶۸
- ۵۸- اجتناب از مقدمات گناه ----- ۱۶۸
- ۵۹- احاطه گناه بر انسان ----- ۱۷۰
- ۶۰- احساس مصونيت از گناه ----- ۱۷۰
- ۶۱- ارتكاب گناه ----- ۱۷۱
- ۶۲- ارزش ترك گناه در خلوت ----- ۱۷۲
- ۶۳- استعاذه از گناه ----- ۱۷۳
- ۶۴- استغفار از گناه ----- ۱۷۴
- ۶۵- استقامت در برابر گناه ----- ۱۷۸
- ۶۶- اصرار بر گناه ----- ۱۷۸
- ۶۷- اصرار بر گناه اهل ايله ----- ۱۸۲
- ۶۸- اصلاح گناه ----- ۱۸۲
- ۶۹- اصلاح مفاسد گناه ----- ۱۸۲
- ۷۰- اعتراف به گناه ----- ۱۸۲
- ۷۱- افراط در گناه ----- ۱۸۳
- ۷۲- افراط در گناه قوم لوط ----- ۱۸۴
- ۷۳- اقرار به گناه ----- ۱۸۴

۱۸۹	۷۴- اقسام گناه
۱۹۰	۷۵- اکراه بر گناه
۱۹۰	۷۶- اکراه در گناه
۱۹۱	۷۷- انبیا و گناه
۱۹۲	۷۸- انتقال گناه
۱۹۲	۷۹- انذار از گناه
۱۹۲	۸۰- اهمیت اجتناب از گناه
۱۹۴	۸۱- اهمیت اجتناب از محل گناه
۱۹۵	۸۲- اهمیت اجتناب از مقدمات گناه
۱۹۶	۸۳- اهمیت ترک گناه
۱۹۶	۸۴- اهمیت تکفیر گناه
۱۹۶	۸۵- بدترین گناه
۱۹۷	۸۶- بزرگترین گناه
۱۹۸	۸۷- بندگان خدا و گناه
۱۹۸	۸۸- پاداش اجتناب از گناه
۱۹۹	۸۹- پاکی از گناه
۲۰۰	۹۰- پشیمانی از گناه
۲۰۲	۹۱- پلیدی گناه
۲۰۳	۹۲- تبری از گناه
۲۰۴	۹۳- تجسم گناه
۲۰۴	۹۴- تجسم گناه در قیامت
۲۰۴	۹۵- تحمل گناه ارتداد
۲۰۵	۹۶- تحمل گناه دیگران
۲۱۰	۹۷- تداوم بر گناه
۲۱۰	۹۸- ترجیح ذلت بر گناه
۲۱۱	۹۹- ترس از گناه

- ۲۱۲ ----- ۱۰۰- ترک گناه
- ۲۱۲ ----- ۱۰۱- تشویق به گناه
- ۲۱۴ ----- ۱۰۲- تعاون بر گناه
- ۲۱۴ ----- ۱۰۳- تعاون در گناه
- ۲۱۵ ----- ۱۰۴- تکذیب گناه در قیامت
- ۲۱۶ ----- ۱۰۵- تکفیر گناه
- ۲۱۸ ----- ۱۰۶- تکفیر گناه بنی اسرائیل
- ۲۱۸ ----- ۱۰۷- تکفیر گناه صالحان
- ۲۱۹ ----- ۱۰۸- تکفیر گناه محسنان
- ۲۲۰ ----- ۱۰۹- تکفیر گناه مؤمنان
- ۲۲۰ ----- ۱۱۰- تناسب توبه با گناه
- ۲۲۱ ----- ۱۱۱- تناسب کیفر با گناه
- ۲۴۰ ----- ۱۱۲- تنزیه از گناه
- ۲۴۰ ----- ۱۱۳- توبه از گناه
- ۲۴۳ ----- ۱۱۴- تهمت گناه به محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۲۴۴ ----- ۱۱۵- جبران گناه
- ۲۴۵ ----- ۱۱۶- حتمیت کیفر گناه
- ۲۴۶ ----- ۱۱۷- حرمت تعاون در گناه
- ۲۴۶ ----- ۱۱۸- حرمت گناه
- ۲۴۶ ----- ۱۱۹- حضور در مجلسگناه
- ۲۴۶ ----- ۱۲۰- حقیقت گناه
- ۲۴۸ ----- ۱۲۱- خانواده لوط(ع) و گناه
- ۲۴۸ ----- ۱۲۲- خطر ارتکاب گناه
- ۲۴۸ ----- ۱۲۳- خطر گناه زنان مؤمن
- ۲۴۸ ----- ۱۲۴- خطر گناه مردان مؤمن
- ۲۴۹ ----- ۱۲۵- درجات گناه

- ۱۲۶- دعوت به ترک گناه ۲۵۰
- ۱۲۷- ذکر تکفیر گناه ۲۵۲
- ۱۲۸- ذکر خدا هنگام گناه ۲۵۲
- ۱۲۹- رضایت به گناه ۲۵۳
- ۱۳۰- روش برخورد با گناه ۲۵۶
- ۱۳۱- روش ترک گناه ۲۵۶
- ۱۳۲- روش مبارزه با گناه ۲۵۷
- ۱۳۳- روش نجات از گناه ۲۵۸
- ۱۳۴- زشتی گناه ۲۵۸
- ۱۳۵- زشتی گناه آشکار ۲۵۹
- ۱۳۶- زمینه آموزش گناه ۲۶۰
- ۱۳۷- زمینه اجتناب از گناه ۲۶۰
- ۱۳۸- زمینه اعراض از گناه ۲۶۲
- ۱۳۹- زمینه ترک گناه ۲۶۲
- ۱۴۰- زمینه گسترش گناه ۲۶۴
- ۱۴۱- زمینه گناه ۲۶۴
- ۱۴۲- زمینه گناه ثروتمندان ۲۷۵
- ۱۴۳- زمینه گناه جن ۲۷۶
- ۱۴۴- زمینه گناه یهود ۲۷۶
- ۱۴۵- زمینه های گناه ۲۷۶
- ۱۴۶- زیان گناه ۲۷۷
- ۱۴۷- سختی و گناه ۲۷۹
- ۱۴۸- سرزنش گناه ۲۷۹
- ۱۴۹- سکوت در برابر گناه ۲۸۰
- ۱۵۰- سنگینی گناه ۲۸۰
- ۱۵۱- سنگینی گناه کفر ۲۸۴

- ۱۵۲- سنگینی گناه کفران نعمت ۲۸۴
- ۱۵۳- سنگینی گناه معرضان از قرآن ۲۸۴
- ۱۵۴- شرایط آمرزش گناه ۲۸۶
- ۱۵۵- شرکت در مجلس گناه ۲۸۶
- ۱۵۶- شریک گناه گناهکاران ۲۸۸
- ۱۵۷- صالح(ع) و گناه ۲۸۸
- ۱۵۸- ظلم گناه ۲۸۸
- ۱۵۹- ظلم گناه آشکار ۲۹۰
- ۱۶۰- عذر بدتر از گناه ۲۹۰
- ۱۶۱- عذر بر گناه ۲۹۰
- ۱۶۲- عصمت از گناه ۲۹۲
- ۱۶۳- عفو از گناه ۲۹۳
- ۱۶۴- عفو گناه ۲۹۴
- ۱۶۵- عفو گناه صغیره ۲۹۵
- ۱۶۶- علم به گناه انسان ها ۲۹۶
- ۱۶۷- عوامل آمرزش گناه ۲۹۶
- ۱۶۸- عوامل اجتناب از گناه ۲۹۸
- ۱۶۹- عوامل ازدیاد گناه ۲۹۸
- ۱۷۰- عوامل ازدیاد گناه جن ۲۹۸
- ۱۷۱- عوامل پشیمانی از گناه ۲۹۹
- ۱۷۲- عوامل ترک گناه ۳۰۰
- ۱۷۳- عوامل تکفیر گناه ۳۰۰
- ۱۷۴- عوامل تکفیر گناهان کبیره ۳۰۴
- ۱۷۵- عوامل عفو گناه ۳۰۴
- ۱۷۶- عوامل گناه ۳۰۴
- ۱۷۷- عوامل محو گناه ۳۰۸

- ۱۷۸- عوامل مصونیت از گناه ۳۰۹
- ۱۷۹- فراموشی گناه ۳۱۰
- ۱۸۰- فرجام گناه ۳۱۰
- ۱۸۱- فساد گناه آشکار ۳۱۲
- ۱۸۲- فسق گناه آشکار ۳۱۲
- ۱۸۳- فواید ترک گناه ۳۱۲
- ۱۸۴- قضاوت گناه ۳۱۲
- ۱۸۵- کافران مکه و گناه ارتداد ۳۱۲
- ۱۸۶- کفاره گناه ۳۱۴
- ۱۸۷- کیفر اخروی گناه ۳۱۴
- ۱۸۸- کیفر تداوم گناه ۳۱۵
- ۱۸۹- کیفر دنیوی گناه ۳۱۶
- ۱۹۰- کیفر رضایت به گناه ۳۱۶
- ۱۹۱- کیفر طراحان گناه ۳۱۸
- ۱۹۲- کیفر غفلت از گناه ۳۱۸
- ۱۹۳- کیفر فراموشی گناه ۳۱۸
- ۱۹۴- کیفر گناه ۳۱۸
- ۱۹۵- کیفر گناه جاهلانه ۳۲۹
- ۱۹۶- کیفر گناه کبیره ۳۲۹
- ۱۹۷- گسترش گناه ۳۳۰
- ۱۹۸- گناه آبروریزی ۳۳۰
- ۱۹۹- گناه آشکار ۳۳۱
- ۲۰۰- گناه آگاهانه ۳۳۲
- ۲۰۱- گناه ابو جهل ۳۳۲
- ۲۰۲- گناه اختلاف افکنی ۳۳۳
- ۲۰۳- گناه اختلاف فکنی در خانواده ها ۳۳۴

- ۳۳۴ ۲۰۴- گناه ادعای الوهیت
- ۳۳۵ ۲۰۵- گناه اذیت
- ۳۳۶ ۲۰۶- گناه اذیت والدین
- ۳۳۶ ۲۰۷- گناه ارتداد
- ۳۳۸ ۲۰۸- گناه ارتکاب محرمات
- ۳۳۸ ۲۰۹- گناه استمنا
- ۳۴۰ ۲۱۰- گناه استهزا
- ۳۴۰ ۲۱۱- گناه استهزای آیات خدا
- ۳۴۰ ۲۱۲- گناه استهزای اذان
- ۳۴۰ ۲۱۳- گناه استهزای اسلام
- ۳۴۱ ۲۱۴- گناه استهزای دین
- ۳۴۲ ۲۱۵- گناه استهزای شعائر
- ۳۴۲ ۲۱۶- گناه استهزای قرآن
- ۳۴۲ ۲۱۷- گناه استهزای مؤمنان
- ۳۴۴ ۲۱۸- گناه استهزای نماز
- ۳۴۴ ۲۱۹- گناه اسراف
- ۳۴۴ ۲۲۰- گناه اشاعه فحشا
- ۳۴۶ ۲۲۱- گناه اضلال مردم
- ۳۴۶ ۲۲۲- گناه اضلالگران
- ۳۴۶ ۲۲۳- گناه اطاعت از شیطان
- ۳۴۸ ۲۲۴- گناه اطاعت از طاغوت
- ۳۴۸ ۲۲۵- گناه اعراض از حق
- ۳۴۸ ۲۲۶- گناه اعراض از خدا
- ۳۴۸ ۲۲۷- گناه اعراض از دین
- ۳۵۰ ۲۲۸- گناه اعراض از قرآن
- ۳۵۰ ۲۲۹- گناه اغواگران

- ۲۳۰- گناه افترا ۳۵۰
- ۲۳۱- گناه افترا به خدا ۳۵۲
- ۲۳۲- گناه افترا به قرآن ۳۵۴
- ۲۳۳- گناه افترا به محمد(صلی الله علیه و آله) ۳۵۴
- ۲۳۴- گناه افساد ۳۵۴
- ۲۳۵- گناه افشای راز ۳۵۶
- ۲۳۶- گناه افشای راز محمد(صلی الله علیه و آله) ۳۵۶
- ۲۳۷- گناه اقوام پیشین ۳۵۶
- ۲۳۸- گناه امت ها ۳۵۷
- ۲۳۹- گناه امت های پیشین ۳۵۸
- ۲۴۰- گناه انحراف ۳۵۸
- ۲۴۱- گناه انحراف جنسی ۳۵۸
- ۲۴۲- گناه انسان ۳۵۹
- ۲۴۳- گناه انسان ها ۳۶۰
- ۲۴۴- گناه اهل رجعت ۳۶۰
- ۲۴۵- گناه اهل کتاب ۳۶۰
- ۲۴۶- گناه با خدا ۳۶۲
- ۲۴۷- گناه بت پرستی ۳۶۲
- ۲۴۸- گناه بخل ۳۶۴
- ۲۴۹- گناه بدعت ۳۶۴
- ۲۵۰- گناه بدعت گزاران ۳۶۶
- ۲۵۱- گناه برادر کشی ۳۶۶
- ۲۵۲- گناه برادران یوسف ۳۶۶
- ۲۵۳- گناه بنی اسرائیل ۳۶۸
- ۲۵۴- گناه بی احترامی با محمد(صلی الله علیه و آله) ۳۶۹
- ۲۵۵- گناه بی احترامی به آیات خدا ۳۷۰

- ۳۷۰ ۲۵۶- گناه بی احترامی به والدین
- ۳۷۰ ۲۵۷- گناه بی ادبی با محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۳۷۰ ۲۵۸- گناه بی عفتی
- ۳۷۲ ۲۵۹- گناه پرسش بیجا
- ۳۷۲ ۲۶۰- گناه پنهانی
- ۳۷۲ ۲۶۱- گناه تارکان نهی از منکر
- ۳۷۳ ۲۶۲- گناه تجاوز
- ۳۷۴ ۲۶۳- گناه تجاوز به حقوق دیگران
- ۳۷۴ ۲۶۴- گناه تجسس
- ۳۷۴ ۲۶۵- گناه تحریف دین
- ۳۷۵ ۲۶۶- گناه تخریب مسجد
- ۳۷۶ ۲۶۷- گناه تخلف از جهاد
- ۳۷۶ ۲۶۸- گناه ترک دعوت به توحید
- ۳۷۶ ۲۶۹- گناه ترک عبادت خدا
- ۳۷۸ ۲۷۰- گناه ترک هجرت
- ۳۷۸ ۲۷۱- گناه تضييع نماز
- ۳۷۸ ۲۷۲- گناه تعليم جادو
- ۳۷۹ ۲۷۳- گناه تغيير وصيت
- ۳۸۰ ۲۷۴- گناه تفاخر
- ۳۸۰ ۲۷۵- گناه تکذيب آیات خدا
- ۳۸۲ ۲۷۶- گناه تکذيب انبيا
- ۳۸۲ ۲۷۷- گناه تکذيب دین
- ۳۸۲ ۲۷۸- گناه تکذيب قيامت
- ۳۸۴ ۲۷۹- گناه تکذيب لقاءالله
- ۳۸۵ ۲۸۰- گناه تکذيب معاد
- ۳۸۶ ۲۸۱- گناه تلاش برای ارتداد

- ۲۸۲- گناه نهمت ۳۸۶
- ۲۸۳- گناه جادو ۳۸۷
- ۲۸۴- گناه جادوگران فرعون ۳۸۸
- ۲۸۵- گناه جاهلان قاصر ۳۸۸
- ۲۸۶- گناه جاهلانه ۳۸۸
- ۲۸۷- گناه جن ۳۹۰
- ۲۸۸- گناه جنگ داخلی ۳۹۰
- ۲۸۹- گناه جهل ۳۹۰
- ۲۹۰- گناه جهنمیان ۳۹۰
- ۲۹۱- گناه حرام خواری ۳۹۱
- ۲۹۲- گناه حنث سوگند ۳۹۲
- ۲۹۳- گناه خمر ۳۹۲
- ۲۹۴- گناه خودکشی ۳۹۴
- ۲۹۵- گناه خودنمایی ۳۹۴
- ۲۹۶- گناه خیانت ۳۹۴
- ۲۹۷- گناه خیانت در گواهی ۳۹۶
- ۲۹۸- گناه در اهل کتاب ۳۹۶
- ۲۹۹- گناه در قوم ابراهیم ۳۹۷
- ۳۰۰- گناه در نجوا ۳۹۸
- ۳۰۱- گناه دروغ ۳۹۸
- ۳۰۲- گناه دزدی ۳۹۸
- ۳۰۳- گناه دعوت به شرک ۴۰۰
- ۳۰۴- گناه دعوت کفر ۴۰۰
- ۳۰۵- گناه دنیاطلبان یهود ۴۰۰
- ۳۰۶- گناه دنیاطلبی ۴۰۰
- ۳۰۷- گناه دین سازان ۴۰۲

- ۳۰۸- گناه دین سازی ۴۰۲
- ۳۰۹- گناه دین فروشی ۴۰۲
- ۳۱۰- گناه ربا ۴۰۲
- ۳۱۱- گناه رشوه ۴۰۴
- ۳۱۲- گناه رهبران شرک ۴۰۴
- ۳۱۳- گناه رهبران کفر ۴۰۴
- ۳۱۴- گناه زنا ۴۰۴
- ۳۱۵- گناه سستی در نماز ۴۰۸
- ۳۱۶- گناه سوء ظن ۴۰۸
- ۳۱۷- گناه سوءظن به خدا ۴۰۸
- ۳۱۸- گناه سوگند دروغ ۴۱۰
- ۳۱۹- گناه شایعه پراکنی ۴۱۰
- ۳۲۰- گناه شبهه افکنی ۴۱۰
- ۳۲۱- گناه شرب خمر ۴۱۰
- ۳۲۲- گناه شرک ۴۱۲
- ۳۲۳- گناه شرک عبادی ۴۲۲
- ۳۲۴- گناه شک در معاد ۴۲۲
- ۳۲۵- گناه شکنجه مؤمنان ۴۲۴
- ۳۲۶- گناه صغیره ۴۲۴
- ۳۲۷- گناه صغیره آدم(ع) ۴۲۴
- ۳۲۸- گناه صید در حرم ۴۲۴
- ۳۲۹- گناه طرد مؤمنان ۴۲۶
- ۳۳۰- گناه طغیان ۴۲۶
- ۳۳۱- گناه طغیانگران ۴۲۶
- ۳۳۲- گناه ظلم ۴۲۶
- ۳۳۳- گناه ظلم به انبیا ۴۲۹

- ۳۳۴- گناه ظلم در مکه ۴۲۹
- ۳۳۵- گناهظهار ۴۳۰
- ۳۳۶- گناه عاق والدین ۴۳۰
- ۳۳۷- گناه عالمانه ۴۳۰
- ۳۳۸- گناه عدم تعقل ۴۳۱
- ۳۳۹- گناه عصیان از محمد(صلی الله علیه و آله) ۴۳۲
- ۳۴۰- گناه عقر شتر صالح(ع) ۴۳۲
- ۳۴۱- گناه عملی ۴۳۲
- ۳۴۲- گناه عهدشکنی ۴۳۳
- ۳۴۳- گناه عیب جویی ۴۳۵
- ۳۴۴- گناه غضب ۴۳۶
- ۳۴۵- گناه غفلت از خدا ۴۳۶
- ۳۴۶- گناه غیبت ۴۳۶
- ۳۴۷- گناه فرار از جنگ ۴۳۷
- ۳۴۸- گناه فرعون ۴۳۸
- ۳۴۹- گناه فرعونیان ۴۳۸
- ۳۵۰- گناه قابل عفو ۴۴۰
- ۳۵۱- گناه قاتل ۴۴۰
- ۳۵۲- گناه قارون ۴۴۰
- ۳۵۳- گناه قتل ۴۴۲
- ۳۵۴- گناه قتل انبیا ۴۴۴
- ۳۵۵- گناه قتل مؤمنان ۴۴۶
- ۳۵۶- گناه کذب ۴۴۶
- ۳۵۷- گناه قطع رحم ۴۴۷
- ۳۵۸- گناه قلب ۴۴۸
- ۳۵۹- گناه قلبی ۴۴۸

- ۴۴۹ ۳۶۰- گناه قمار
- ۴۵۰ ۳۶۱- گناه قوم تبع
- ۴۵۰ ۳۶۲- گناه قوم ثمود
- ۴۵۲ ۳۶۳- گناه قوم عاد
- ۴۵۴ ۳۶۴- گناه قوم لوط
- ۴۵۴ ۳۶۵- گناه کافران
- ۴۵۷ ۳۶۶- گناه کافران پیرو
- ۴۵۸ ۳۶۷- گناه کافران صدراسلام
- ۴۵۸ ۳۶۸- گناه کافران مکه
- ۴۵۸ ۳۶۹- گناه کبیره
- ۴۷۱ ۳۷۰- گناه کتمان حق
- ۴۷۲ ۳۷۱- گناه کتمان دین
- ۴۷۲ ۳۷۲- گناه کتمان کتب آسمانی
- ۴۷۴ ۳۷۳- گناه کتمان کنندگان حق
- ۴۷۴ ۳۷۴- گناه کتمان کنندگان کتب آسمانی
- ۴۷۴ ۳۷۵- گناه کتمان گواهی
- ۴۷۴ ۳۷۶- گناه کفر
- ۴۷۹ ۳۷۷- گناه کفر به خدا
- ۴۸۰ ۳۷۸- گناه کفر به قرآن
- ۴۸۰ ۳۷۹- گناه کفران نعمت
- ۴۸۲ ۳۸۰- گناه کم فروشی
- ۴۸۲ ۳۸۱- گناه کیفر بی گناهان
- ۴۸۲ ۳۸۲- گناه گرایش به ظالمان
- ۴۸۴ ۳۸۳- گناه گمراهان
- ۴۸۴ ۳۸۴- گناه گواهی دروغ
- ۴۸۴ ۳۸۵- گناه گواهی ناحق

- ۳۸۶- گناه لواط ۴۸۶
- ۳۸۷- گناه متخلفان از جهاد ۴۸۶
- ۳۸۸- گناه مجادله در آیات خدا ۴۸۶
- ۳۸۹- گناه محارب ۴۸۷
- ۳۹۰- گناه مردان قوم لوط ۴۸۸
- ۳۹۱- گناه مسیحیان ۴۸۸
- ۳۹۲- گناه مشرکان ۴۸۸
- ۳۹۳- گناه مشرکان پیرو ۴۹۰
- ۳۹۴- گناه مشرکان صدراسلام ۴۹۰
- ۳۹۵- گناه مشرکان مکه ۴۹۰
- ۳۹۶- گناه معرضان از انبیا ۴۹۰
- ۳۹۷- گناه معرضان از دین ۴۹۲
- ۳۹۸- گناه مغالطه گران در اسلام ۴۹۲
- ۳۹۹- گناه مغالطه گران در قرآن ۴۹۲
- ۴۰۰- گناه مفتریان به قرآن ۴۹۲
- ۴۰۱- گناه مقتول ۴۹۴
- ۴۰۲- گناه مکذبان آیات خدا ۴۹۴
- ۴۰۳- گناه مکذبان قرآن ۴۹۴
- ۴۰۴- گناه مکذبان محمد(صلی الله علیه و آله) ۴۹۶
- ۴۰۵- گناه مکذبان معاد ۴۹۶
- ۴۰۶- گناه مکر ۴۹۶
- ۴۰۷- گناه ممانعت از ذکر خدا ۴۹۶
- ۴۰۸- گناه ممانعت از زکات ۴۹۸
- ۴۰۹- گناه ممانعت از مسجد ۴۹۸
- ۴۱۰- گناه ممانعت از مسجد الحرام ۴۹۸
- ۴۱۱- گناه منابزه ۴۹۸

- ۴۱۲- گناه منافقان ۵۰۰
- ۴۱۳- گناه نابخشودنی ۵۰۰
- ۴۱۴- گناه ناهیان از نماز محمد(صلی الله علیه و آله) - ۵۱۲
- ۴۱۵- گناه نفاق - ۵۱۲
- ۴۱۶- گناه و طبع انسان ۵۱۲
- ۴۱۷- گناه وصیت ناعادلانه ۵۱۴
- ۴۱۸- گناه هامان ۵۱۴
- ۴۱۹- گناه هتک آبروی محمد(صلی الله علیه و آله) ۵۱۴
- ۴۲۰- گناه هتک آبروی مؤمنان ۵۱۵
- ۴۲۱- گناه همجنس بازی ۵۱۶
- ۴۲۲- گناه همسر لوط(ع) ۵۱۶
- ۴۲۳- گناه همسران محمد(صلی الله علیه و آله) ۵۱۶
- ۴۲۴- گناه یأس از آخرت ۵۱۸
- ۴۲۵- گناه یأس از رحمت ۵۱۸
- ۴۲۶- گناه یهود ۵۱۸
- ۴۲۷- گناهان صغیره ۵۲۰
- ۴۲۸- گناهان قابل عفو ۵۲۰
- ۴۲۹- گناهان کبیره ۵۲۰
- ۴۳۰- مبارزه با گناه ۵۳۳
- ۴۳۱- متقین و گناه ۵۳۴
- ۴۳۲- مجلس گناه ۵۳۴
- ۴۳۳- مجوز گناه ۵۳۴
- ۴۳۴- محرّمات بی گناه ۵۳۵
- ۴۳۵- محمد(صلی الله علیه و آله) و گناه ۵۳۶
- ۴۳۶- مخلصان و گناه ۵۳۶
- ۴۳۷- مراتب گناه ۵۳۶

- ۴۳۸- مسابقه در گناه ۵۴۰
- ۴۳۹- مسؤول گناه ۵۴۱
- ۴۴۰- مصرف مال در گناه ۵۴۲
- ۴۴۱- مصونیت از گناه ۵۴۴
- ۴۴۲- ملاک ارزیابی گناه ۵۴۴
- ۴۴۳- ملاک زشتی گناه ۵۴۴
- ۴۴۴- ملائکه و گناه ۵۴۴
- ۴۴۵- ممانعت از گناه ۵۴۵
- ۴۴۶- منشأ آمرزش گناه ۵۴۶
- ۴۴۷- منشأ تبدیل گناه توابین ۵۴۷
- ۴۴۸- منشأ تکفیر گناه ۵۴۸
- ۴۴۹- منشأ تکفیر گناه مطلقه ۵۴۸
- ۴۵۰- منشأ عفو گناه ۵۴۸
- ۴۵۱- منشأ گناه ۵۴۸
- ۴۵۲- موارد گناه ۵۵۲
- ۴۵۳- موانع اصرار بر گناه ۵۶۴
- ۴۵۴- موانع تأثیر گناه ۵۶۴
- ۴۵۵- موانع تعاون بر گناه ۵۶۴
- ۴۵۶- موانع کیفر گناه ۵۶۵
- ۴۵۷- موانع گناه ۵۶۶
- ۴۵۸- موجبات آمرزش گناه ۵۸۰
- ۴۵۹- موجبات تکفیر گناه ۵۸۲
- ۴۶۰- موجبات گناه ۵۸۲
- ۴۶۱- مؤمنان و گناه ۵۸۴
- ۴۶۲- مهمترین گناه جهنمیان ۵۸۴
- ۴۶۳- نجات از زیان گناه ۵۸۴

- ۴۶۴- نجات از کیفر گناه - ۵۸۴
- ۴۶۵- نذر برای گناه - ۵۸۶
- ۴۶۶- نشانه های بی گناهی - ۵۸۶
- ۴۶۷- نعمت نفرت از گناه - ۵۸۶
- ۴۶۸- نفس اماره و گناه - ۵۸۶
- ۴۶۹- نهی از گناه - ۵۸۶
- ۴۷۰- نیاز به تکفیر گناه - ۵۸۸
- ۴۷۱- هماهنگی کیفر با گناه - ۵۸۸
- ۴۷۲- یحیی(ع) و گناه - ۵۸۹
- ۴۷۳- یقین به آثار گناه - ۵۹۰
- ۴۷۴- یوسف(ع) و ترک گناه - ۵۹۰
- ۴۷۵- یوسف(ع) و گناه - ۵۹۰
- ۴۷۶- آثار اجتناب از گناهان کبیره - ۵۹۲
- ۴۷۷- آثار اخروی گناهان همسر ابو لهب - ۵۹۲
- ۴۷۸- آثار اصرار بر گناهان کبیره - ۵۹۳
- ۴۷۹- آثار غفلت از گناهان گذشته - ۵۹۴
- ۴۸۰- آثار گناهان کبیره - ۵۹۴
- ۴۸۱- آموزش گناهان - ۵۹۶
- ۴۸۲- آموزش گناهان صغیره - ۵۹۶
- ۴۸۳- آموزش گناهان کبیره - ۵۹۶
- ۴۸۴- ابتلای بی گناهان به عذاب - ۵۹۸
- ۴۸۵- اجتناب از کیفر بی گناهان - ۵۹۸
- ۴۸۶- اجتناب از گناهان کبیره - ۵۹۸
- ۴۸۷- بشارت به آموزش گناهان - ۶۰۰
- ۴۸۸- بی گناهان بنی اسرائیل - ۶۰۰
- ۴۸۹- توبه از گناهان کبیره - ۶۰۰

- ۴۹۰- ظلم قتل بی گناهان ۶۰۰
- ۴۹۱- ظلم کیفر بی گناهان ۶۰۲
- ۴۹۲- عوامل تکفیر گناهان کبیره ۶۰۲
- ۴۹۳- کیفر بی گناهان ۶۰۲
- ۴۹۴- کیفر گناهان ۶۰۳
- ۴۹۵- کیفر گناهان کبیره ۶۰۴
- ۴۹۶- گناه کیفر بی گناهان ۶۰۴
- ۴۹۷- گناهان انسان ۶۰۴
- ۴۹۸- گناهان پیروان نوح(ع) ۶۰۶
- ۴۹۹- گناهان صغیره ۶۰۶
- ۵۰۰- گناهان قابل آمرزش ۶۰۶
- ۵۰۱- گناهان قابل عفو ۶۰۶
- ۵۰۲- گناهان قوم لوط ۶۰۸
- ۵۰۳- گناهان کبیره ۶۰۸
- ۵۰۴- گناهان کبیره در یهود ۶۲۰
- ۵۰۵- مراتب گناهان کبیره ۶۲۰
- ۵۰۶- ناپسندی قتل بی گناهان ۶۲۲
- ۵۰۷- هلاکت بی گناهان ۶۲۲
- ۵۰۸- {گناهان کبیره} ۶۲۲
- ۵۰۹- آثار اجتناب از گناهان کبیره ۶۴۴
- ۵۱۰- آثار اصرار بر گناهان کبیره ۶۴۶
- ۵۱۱- آثار گناهان کبیره ۶۴۶
- ۵۱۲- آمرزش گناهان کبیره ۶۴۸
- ۵۱۳- اجتناب از گناهان کبیره ۶۴۸
- ۵۱۴- توبه از گناهان کبیره ۶۵۰
- ۵۱۵- عوامل تکفیر گناهان کبیره ۶۵۰

- ۶۵۰ ۵۱۶- کیفر گناهان کبیره
- ۶۵۲ ۵۱۷- گناهان کبیره
- ۶۶۴ ۵۱۸- گناهان کبیره در یهود
- ۶۶۴ ۵۱۹- مراتب گناهان کبیره
- ۶۶۵ ۵۲۰- آموزش کنیز گناهکار
- ۶۶۶ ۵۲۱- اذیت زنان گناهکار
- ۶۶۶ ۵۲۲- اذیت مردان گناهکار
- ۶۶۶ ۵۲۳- اعراض از گناهکار
- ۶۶۶ ۵۲۴- بنی اسرائیل گناهکار
- ۶۶۸ ۵۲۵- پرسش از گناهکار
- ۶۶۸ ۵۲۶- توبه گناهکار
- ۶۷۰ ۵۲۷- جن گناهکار
- ۶۷۰ ۵۲۸- جنیان گناهکار در قیامت
- ۶۷۰ ۵۲۹- جهل گناهکار
- ۶۷۲ ۵۳۰- خائنان گناهکار
- ۶۷۲ ۵۳۱- عذاب جامعه گناهکار
- ۶۷۲ ۵۳۲- عذاب دنیوی امت های گناهکار
- ۶۷۲ ۵۳۳- عفو خویشاوندان گناهکار
- ۶۷۴ ۵۳۴- عفو مساکین گناهکار
- ۶۷۴ ۵۳۵- عفو مهاجران گناهکار
- ۶۷۴ ۵۳۶- کیفر گناهکار
- ۶۷۶ ۵۳۷- گلایه از رهبران گناهکار
- ۶۷۶ ۵۳۸- گناهکار در جهنم
- ۶۷۶ ۵۳۹- گناهکار در قیامت
- ۶۷۶ ۵۴۰- گناهکار مستضعف
- ۶۷۷ ۵۴۱- محرومیت گناهکار

- ۵۴۲- محرومیت مالک کنیز گناهکار ۶۷۸
- ۵۴۳- مسلمانان گناهکار ۶۷۸
- ۵۴۴- ملانکه و گناهکار ۶۷۸
- ۵۴۵- مؤاخذه گناهکار ۶۸۰
- ۵۴۶- مؤمنان گناهکار ۶۸۰
- ۵۴۷- یهود گناهکار ۶۸۰
- ۵۴۸- {گناهکاران} ۶۸۰
- ۵۴۹- آثار آخرت گریزی گناهکاران ۶۹۰
- ۵۵۰- آثار دنیاطلبی گناهکاران ۶۹۰
- ۵۵۱- آثار دوستی با گناهکاران ۶۹۰
- ۵۵۲- آثار ذکر ذلت اخروی گناهکاران ۶۹۱
- ۵۵۳- آثار قیاس متقین با گناهکاران ۶۹۲
- ۵۵۴- آثار کیفر گناهکاران ۶۹۲
- ۵۵۵- آرزوهای گناهکاران ۶۹۲
- ۵۵۶- آرزوی اخروی گناهکاران ۶۹۲
- ۵۵۷- آرزوی گناهکاران ۶۹۴
- ۵۵۸- آگاهی اخروی گناهکاران ۶۹۴
- ۵۵۹- آموزش اخروی گناهکاران ۶۹۴
- ۵۶۰- آموزش گناهکاران ۶۹۶
- ۵۶۱- آموزش گناهکاران تائب ۶۹۸
- ۵۶۲- ابهام فرجام گناهکاران ۶۹۸
- ۵۶۳- اتمام حجت با گناهکاران ۶۹۹
- ۵۶۴- اتمام حجت بر گناهکاران ۷۰۰
- ۵۶۵- اجابت دعای گناهکاران ۷۰۰
- ۵۶۶- اجتناب از اطاعت گناهکاران ۷۰۰
- ۵۶۷- احتضار گناهکاران ۷۰۲

- ۷۰۲ ادعای تساوی مسلمانان با گناهکاران ۵۶۸
- ۷۰۲ اذیت‌های گناهکاران ۵۶۹
- ۷۰۲ اسارت اخروی گناهکاران ۵۷۰
- ۷۰۴ استغفار برای گناهکاران ۵۷۱
- ۷۰۴ استمهال گناهکاران ۵۷۲
- ۷۰۴ استهزاهای گناهکاران ۵۷۳
- ۷۰۶ استهزای گناهکاران ۵۷۴
- ۷۰۶ اسلام و گناهکاران پشیمان ۵۷۵
- ۷۰۶ اشرافیگری گناهکاران ۵۷۶
- ۷۰۶ اصلاح گناهکاران ۵۷۷
- ۷۰۸ اطاعت از گناهکاران ۵۷۸
- ۷۰۸ اعتدال در برخورد با گناهکاران ۵۷۹
- ۷۰۸ اقرار اخروی گناهکاران ۵۸۰
- ۷۰۹ اقرار گناهکاران ۵۸۱
- ۷۱۰ التجای گناهکاران ۵۸۲
- ۷۱۰ الفای قرآن بر قلب گناهکاران ۵۸۳
- ۷۱۰ امداد به گناهکاران ۵۸۴
- ۷۱۱ امیدواری گناهکاران ۵۸۵
- ۷۱۲ انتقام از گناهکاران ۵۸۶
- ۷۱۲ اندوه اخروی گناهکاران ۵۸۷
- ۷۱۲ اندوه بر گناهکاران ۵۸۸
- ۷۱۳ انذار گناهکاران ۵۸۹
- ۷۱۴ انذار گناهکاران صدراسلام ۵۹۰
- ۷۱۴ اهمیت امیدواری به گناهکاران ۵۹۱
- ۷۱۵ اهمیت امیدواری گناهکاران ۵۹۲
- ۷۱۶ اهمیت کیفر گناهکاران ۵۹۳

- ۷۱۷ ۵۹۴- ایجاد امیدواری در گناهکاران
- ۷۱۸ ۵۹۵- برتری طلبی گناهکاران
- ۷۱۸ ۵۹۶- برخورد اخروی با گناهکاران
- ۷۱۸ ۵۹۷- بهانه جویی اخروی گناهکاران
- ۷۱۸ ۵۹۸- بی ارزشی اظهارنظر گناهکاران
- ۷۱۹ ۵۹۹- بی پناهی گناهکاران
- ۷۲۰ ۶۰۰- بی تأثیری آیات خدا در گناهکاران
- ۷۲۰ ۶۰۱- بی تأثیری تلاش گناهکاران
- ۷۲۰ ۶۰۲- بی تأثیری مجادله گناهکاران
- ۷۲۱ ۶۰۳- بی منطقی احساس مصونیت گناهکاران
- ۷۲۲ ۶۰۴- بی منطقی تساوی مسلمانان و گناهکاران
- ۷۲۲ ۶۰۵- بی یآوری گناهکاران
- ۷۲۴ ۶۰۶- پاداش گناهکاران
- ۷۲۴ ۶۰۷- پاسخ اخروی گناهکاران
- ۷۲۴ ۶۰۸- پراکندگی اخروی گناهکاران
- ۷۲۴ ۶۰۹- پرسش اخروی گناهکاران
- ۷۲۶ ۶۱۰- پرسش از گناهکاران
- ۷۲۶ ۶۱۱- پرسش درباره گناهکاران
- ۷۲۶ ۶۱۲- پرسش گناهکاران
- ۷۲۶ ۶۱۳- پشیمانی اخروی گناهکاران
- ۷۲۸ ۶۱۴- پشیمانی گناهکاران
- ۷۲۸ ۶۱۵- پیادگی گناهکاران در قیامت
- ۷۲۹ ۶۱۶- پیراهن اخروی گناهکاران
- ۷۳۰ ۶۱۷- تأخیر عذاب گناهکاران
- ۷۳۰ ۶۱۸- تأخیر کیفر گناهکاران
- ۷۳۰ ۶۱۹- تباهی اخروی گناهکاران

- ۶۲۰- تبیین فرجام گناهکاران ۷۳۲
- ۶۲۱- تحیر اخروی گناهکاران ۷۳۲
- ۶۲۲- ترس اخروی گناهکاران ۷۳۲
- ۶۲۳- ترس دنیوی گناهکاران ۷۳۴
- ۶۲۴- ترس گناهکاران ۷۳۴
- ۶۲۵- ترک انفاق به گناهکاران ۷۳۴
- ۶۲۶- تسلیم گناهکاران ۷۳۶
- ۶۲۷- تشابه برخورد های گناهکاران ۷۳۶
- ۶۲۸- تشنگی اخروی گناهکاران ۷۳۶
- ۶۲۹- تشویق گناهکاران ۷۳۸
- ۶۳۰- تعجب اخروی گناهکاران ۷۳۸
- ۶۳۱- تعقل در فرجام گناهکاران ۷۳۸
- ۶۳۲- تفاوت گناهکاران ۷۳۹
- ۶۳۳- تفاوت مؤمنان با گناهکاران ۷۴۰
- ۶۳۴- تقلید گناهکاران ۷۴۰
- ۶۳۵- تکذیبگری گناهکاران ۷۴۰
- ۶۳۶- تلاوت قرآن برای گناهکاران ۷۴۲
- ۶۳۷- تنبه گناهکاران هنگام عذاب ۷۴۲
- ۶۳۸- تنبیه گناهکاران ۷۴۲
- ۶۳۹- توبه گناهکاران ۷۴۲
- ۶۴۰- تهدید گناهکاران ۷۴۴
- ۶۴۱- تهدید گناهکاران صدر اسلام ۷۴۴
- ۶۴۲- تهمت های گناهکاران ۷۴۴
- ۶۴۳- جنون اخروی گناهکاران ۷۴۵
- ۶۴۴- جهل گناهکاران ۷۴۶
- ۶۴۵- حتمیت عذاب اخروی گناهکاران ۷۴۷

- ۶۴۶- حتمیت عذاب گناهکاران ۷۴۸
- ۶۴۷- حتمیت کیفر اخروی گناهکاران ۷۴۸
- ۶۴۸- حتمیت هلاکت گناهکاران ۷۴۹
- ۶۴۹- حرکت گناهکاران در جهنم ۷۵۰
- ۶۵۰- حرمت اطاعت از گناهکاران ۷۵۰
- ۶۵۱- حسابرسی اخروی گناهکاران ۷۵۰
- ۶۵۲- حسابرسی گناهکاران ۷۵۲
- ۶۵۳- حسرت اخروی گناهکاران ۷۵۳
- ۶۵۴- حسرت گناهکاران ۷۵۴
- ۶۵۵- حق ناپذیری گناهکاران ۷۵۴
- ۶۵۶- ختم قلب گناهکاران ۷۵۶
- ۶۵۷- خجلت اخروی گناهکاران ۷۵۶
- ۶۵۸- خضوع اخروی گناهکاران ۷۵۸
- ۶۵۹- خطر گناهکاران ۷۵۸
- ۶۶۰- خواسته های اخروی گناهکاران ۷۵۸
- ۶۶۱- خیرگی چشم گناهکاران ۷۵۹
- ۶۶۲- درماندگی اخروی گناهکاران ۷۶۰
- ۶۶۳- دروغگویی گناهکاران ۷۶۰
- ۶۶۴- دعا برای گناهکاران پشیمان ۷۶۰
- ۶۶۵- دعوت از گناهکاران ۷۶۱
- ۶۶۶- دلایل تأخیر عذاب گناهکاران ۷۶۲
- ۶۶۷- دلجویی از گناهکاران پشیمان ۷۶۲
- ۶۶۸- دنیاطلبی گناهکاران ۷۶۳
- ۶۶۹- ذلت اخروی گناهکاران ۷۶۴
- ۶۷۰- ذلت گناهکاران ۷۶۶
- ۶۷۱- رحمت بر گناهکاران ۷۶۶

- ۶۷۲- رد بهانه جویی گناهکاران ۷۶۶
- ۶۷۳- رد خواسته های گناهکاران ۷۶۸
- ۶۷۴- رد عذر گناهکاران ۷۶۸
- ۶۷۵- رنجهای اخروی گناهکاران ۷۶۸
- ۶۷۶- رنگ صورت گناهکاران ۷۶۹
- ۶۷۷- روحیه گناهکاران ۷۷۰
- ۶۷۸- روش برخورد با گناهکاران ۷۷۰
- ۶۷۹- روش برخورد گناهکاران ۷۷۲
- ۶۸۰- رهبر گناهکاران ۷۷۲
- ۶۸۱- زکات گناهکاران پشیمان ۷۷۲
- ۶۸۲- زمان کیفر گناهکاران ۷۷۴
- ۶۸۳- زمینه احساس مصونیت گناهکاران ۷۷۴
- ۶۸۴- زمینه سازش با گناهکاران ۷۷۴
- ۶۸۵- زمینه هلاکت گناهکاران ۷۷۵
- ۶۸۶- زندگی گناهکاران ۷۷۶
- ۶۸۷- زیان به گناهکاران ۷۷۶
- ۶۸۸- زیان گناهکاران ۷۷۷
- ۶۸۹- زیانکاری اخروی گناهکاران ۷۷۸
- ۶۹۰- زیانکاری گناهکاران ۷۷۸
- ۶۹۱- سختی حسابرسی گناهکاران ۷۸۰
- ۶۹۲- سرزنش گناهکاران ۷۸۰
- ۶۹۳- سرزنش گناهکاران مسرور ۷۸۱
- ۶۹۴- سرزنشهای گناهکاران ۷۸۲
- ۶۹۵- سرگردانی اخروی گناهکاران ۷۸۲
- ۶۹۶- سرمستی گناهکاران ۷۸۲
- ۶۹۷- سرنوشت گناهکاران ۷۸۳

- ۶۹۸- سنت کیفر گناهکاران ۷۸۴
- ۶۹۹- سوگند اخروی گناهکاران ۷۸۴
- ۷۰۰- سهولت هلاکت گناهکاران ۷۸۵
- ۷۰۱- سیمای اخروی گناهکاران ۷۸۶
- ۷۰۲- سیمای گناهکاران ۷۸۶
- ۷۰۳- سیمای گناهکاران در قیامت ۷۸۶
- ۷۰۴- شایعه پراکنی گناهکاران ۷۸۸
- ۷۰۵- شبهه افکنی گناهکاران ۷۸۸
- ۷۰۶- شخصیت گناهکاران ۷۸۸
- ۷۰۷- شدت عذاب گناهکاران ۷۸۸
- ۷۰۸- شدت کیفر گناهکاران ۷۹۰
- ۷۰۹- شرایط آموزش گناهکاران ۷۹۰
- ۷۱۰- شرایط رحمت بر گناهکاران ۷۹۰
- ۷۱۱- شرایط سعادت گناهکاران ۷۹۰
- ۷۱۲- شریک گناه گناهکاران ۷۹۲
- ۷۱۳- شعیب(ع) و گناهکاران ۷۹۲
- ۷۱۴- شک گناهکاران ۷۹۲
- ۷۱۵- شکنجه اخروی گناهکاران ۷۹۲
- ۷۱۶- شناسایی گناهکاران ۷۹۲
- ۷۱۷- صفات گناهکاران ۷۹۴
- ۷۱۸- ظلم گناهکاران ۷۹۴
- ۷۱۹- عبرت از سرنوشت گناهکاران ۷۹۴
- ۷۲۰- عذاب اخروی گناهکاران ۷۹۵
- ۷۲۱- عذاب دنیوی گناهکاران ۸۰۰
- ۷۲۲- عذاب روحی گناهکاران ۸۰۲
- ۷۲۳- عذاب گناهکاران ۸۰۲

- ۸۰۸ ----- ۷۲۴- عفو از گناهکاران
- ۸۰۸ ----- ۷۲۵- عفو گناهکاران
- ۸۰۸ ----- ۷۲۶- عقیده گناهکاران
- ۸۱۰ ----- ۷۲۷- علم اخروی گناهکاران
- ۸۱۰ ----- ۷۲۸- علم خدا به گناهکاران
- ۸۱۰ ----- ۷۲۹- عوامل تنبیه گناهکاران
- ۸۱۱ ----- ۷۳۰- عوامل عذاب گناهکاران
- ۸۱۲ ----- ۷۳۱- عوامل کیفر گناهکاران
- ۸۱۲ ----- ۷۳۲- عوامل نجات گناهکاران
- ۸۱۲ ----- ۷۳۳- غذای اخروی گناهکاران
- ۸۱۲ ----- ۷۳۴- غفلت از فرجام گناهکاران
- ۸۱۴ ----- ۷۳۵- غفلت گناهکاران
- ۸۱۴ ----- ۷۳۶- فدیة اخروی گناهکاران
- ۸۱۵ ----- ۷۳۷- فرجام اخروی گناهکاران
- ۸۱۶ ----- ۷۳۸- فرجام شوم گناهکاران
- ۸۱۶ ----- ۷۳۹- فرجام گناهکاران
- ۸۲۰ ----- ۷۴۰- فرصت به گناهکاران
- ۸۲۰ ----- ۷۴۱- فسق گناهکاران
- ۸۲۰ ----- ۷۴۲- فلسفه اعراض از گناهکاران
- ۸۲۱ ----- ۷۴۳- فلسفه مهلت به گناهکاران
- ۸۲۲ ----- ۷۴۴- قانونمندی کیفر گناهکاران
- ۸۲۲ ----- ۷۴۵- قبول توبه گناهکاران
- ۸۲۳ ----- ۷۴۶- قبول صدقات گناهکاران
- ۸۲۴ ----- ۷۴۷- قلب گناهکاران
- ۸۲۴ ----- ۷۴۸- قیاس اهل تسلیم با گناهکاران
- ۸۲۴ ----- ۷۴۹- قیاس متقین با گناهکاران

- ۷۵۰- قیاس مسلمانان با گناهکاران ۸۲۶
- ۷۵۱- کمی سرور گناهکاران ۸۲۶
- ۷۵۲- کیفر اخروی گناهکاران ۸۲۶
- ۷۵۳- کیفر دنیوی گناهکاران ۸۲۹
- ۷۵۴- کیفر گناهکاران ۸۳۱
- ۷۵۵- کیفر گناهکاران یهود ۸۳۹
- ۷۵۶- کیفیت حشر گناهکاران ۸۴۰
- ۷۵۷- کیفیت ورود گناهکاران به جهنم ۸۴۱
- ۷۵۸- کیفیت ورود گناهکاران در جهنم ۸۴۲
- ۷۵۹- گرفتن پای گناهکاران ۸۴۲
- ۷۶۰- گرفتن موی سر گناهکاران ۸۴۳
- ۷۶۱- گفتگوی اخروی گناهکاران ۸۴۴
- ۷۶۲- گمراهی گناهکاران ۸۴۴
- ۷۶۳- گناهکاران بنی اسرائیل ۸۴۶
- ۷۶۴- گناهکاران تائب ۸۴۶
- ۷۶۵- گناهکاران در آتش جهنم ۸۴۶
- ۷۶۶- گناهکاران در جهنم ۸۴۷
- ۷۶۷- گناهکاران در عالم برزخ ۸۵۲
- ۷۶۸- گناهکاران در قیامت ۸۵۲
- ۷۶۹- گناهکاران قوم لوط ۸۶۶
- ۷۷۰- گناهکاران مسیحیان ۸۶۷
- ۷۷۱- گناهکاران و آیات خدا ۸۶۸
- ۷۷۲- گناهکاران و جهنم ۸۶۸
- ۷۷۳- گناهکاران و رحمت خدا ۸۶۹
- ۷۷۴- گناهکاران و عمر طولانی ۸۷۰
- ۷۷۵- گناهکاران و فضل خدا ۸۷۰

- ۸۷۰ ۷۷۶- گناهکاران و محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۸۷۰ ۷۷۷- گناهکاران و مؤمنان
- ۸۷۲ ۷۷۸- گناهکاران هنگام عذاب
- ۸۷۲ ۷۷۹- گناهکاران هنگام مرگ
- ۸۷۳ ۷۸۰- گناهکاران یهود
- ۸۷۴ ۷۸۱- گواهان اخروی گناهکاران
- ۸۷۴ ۷۸۲- لجاجت گناهکاران
- ۸۷۶ ۷۸۳- لجاجت گناهکاران هدایت ناپذیر
- ۸۷۶ ۷۸۴- لعن بر گناهکاران
- ۸۷۶ ۷۸۵- مبدأ کیفر اخروی گناهکاران
- ۸۷۶ ۷۸۶- مبعوضیت گناهکاران
- ۸۷۷ ۷۸۷- محرومیت اخروی گناهکاران
- ۸۷۸ ۷۸۸- محرومیت گناهکاران
- ۸۸۰ ۷۸۹- محرومیت گناهکاران غافل
- ۸۸۰ ۷۹۰- محمد(صلی الله علیه و آله) و گناهکاران
- ۸۸۱ ۷۹۱- مراحل عذاب گناهکاران
- ۸۸۲ ۷۹۲- مرگ گناهکاران
- ۸۸۲ ۷۹۳- مسؤولیت گناهکاران
- ۸۸۳ ۷۹۴- مشکلات اخروی گناهکاران
- ۸۸۴ ۷۹۵- مصالح گناهکاران
- ۸۸۴ ۷۹۶- ملائکه عذاب و گناهکاران
- ۸۸۴ ۷۹۷- ممنوعیت اطاعت از گناهکاران
- ۸۸۴ ۷۹۸- ممنوعیت ترک انفاق به گناهکاران
- ۸۸۶ ۷۹۹- منشأ آمرزش گناهکاران
- ۸۸۶ ۸۰۰- منشأ استهزاگری گناهکاران
- ۸۸۶ ۸۰۱- منشأ حشر گناهکاران

- ۸۰۲- منشأ عذاب گناهکاران ۸۸۶
- ۸۰۳- منشأ کیفر گناهکاران ۸۸۸
- ۸۰۴- منشأ هلاکت گناهکاران ۸۸۸
- ۸۰۵- مهلت به گناهکاران ۸۸۸
- ۸۰۶- میعاد اخروی گناهکاران ۸۹۰
- ۸۰۷- نامه عمل گناهکاران ۸۹۰
- ۸۰۸- نجات گناهکاران ۸۹۱
- ۸۰۹- نجوای اخروی گناهکاران ۸۹۲
- ۸۱۰- نزدیکی کیفر گناهکاران ۸۹۲
- ۸۱۱- نشانه های اخروی گناهکاران ۸۹۲
- ۸۱۲- نشانه های صورت گناهکاران ۸۹۲
- ۸۱۳- نشانه های گناهکاران ۸۹۴
- ۸۱۴- نفرین بر گناهکاران ۸۹۴
- ۸۱۵- نگرانی اخروی گناهکاران ۸۹۴
- ۸۱۶- نهی از اطاعت گناهکاران ۸۹۶
- ۸۱۷- نیازهای معنوی گناهکاران پشیمان ۸۹۶
- ۸۱۸- ویژگیهای حشر گناهکاران ۸۹۶
- ۸۱۹- ویژگیهای گناهکاران ۸۹۶
- ۸۲۰- هدایت گناهکاران ۸۹۷
- ۸۲۱- هشدار به گناهکاران ۸۹۸
- ۸۲۲- هلاکت گناهکاران ۹۰۰
- ۸۲۳- همنشینی با گناهکاران ۹۰۱
- ۸۲۴- هواپرستی گناهکاران ۹۰۲
- ۸۲۵- یأس اخروی گناهکاران ۹۰۲
- ۸۲۶- یأس گناهکاران ۹۰۲
- ۸۲۷- یأس گناهکاران صدر اسلام ۹۰۲

نام کتاب: علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد 86

تحقیق و تالیف: رسول ملکیان اصفهانی - 1400 ش

ناشر دیجیتالی: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ص: 1

1- گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 30 - 8

8- بیزاری شدید بدکاران ، از کردار خویش در قیامت

تودّ لو انّ بیننا و بینه امداءً بعيداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 135 - 13

13 - طلب آمرزش نکردن و به فکر توبه نبودن ، در عین توجّه به گناه ، اصرار بر آن است .

و الذّین اذا فعلوا فاحشه .. لم یصروا علی ما فعلوا و هم یعلمون

امام باقر (ع) درباره آیه فوق فرمودند: الاصرار هو ان یذنب الذّنب فلا یستغفر الله و لا یحدّث نفسه بتوبه فذلک الاصرار.

کافی، ج 2، ص 288، ح 2؛ نورالثقلین، ج 1، ص 394، ح 366.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 178 - 5

5- مهلت دادن خداوند به کافران ، تنها به جهت افزایش یافتن گناه آنان است .

انّما نملی لهم لیزدادوا انّماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 180 - 18

18 - بخیلان در قیامت ، بار سنگین گناه بخل خویش را به دوش خواهند کشید .

سیطوّقون ما بخلوا به یوم القیمه

برخی برآند که معنای ظاهری «سیطوّقون . . .» اراده نشده است، بلکه کلمه ای همانند وبال و گناه، قبل از «ما بخلوا» مقدر است. یعنی وبال گناه بخل خویش را به دوش خواهند کشید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 181 - 15

ص: 1

15 - همسنگی گناه و زشتی فقیر پنداشتن خدا و نسبت های ناروا به او ، با گناه کشتار انبیا

سنکتب ما قالوا وقتلهم الانبیاء بغیر حقّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 193 - 16

16 - اعتراف خردمندان به گناه و تقصیر ، در پیشگاه خداوند

ربّنا فاغفر لنا ذنوبنا و کفرّ عنا سیّئاتنا

2- آثار آمرزش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 133 - 8

8 - ورود به بهشتِ تقوایندگان ، در گرو آمرزش گناهان

و سارعوا الی مغفره من ربّکم و جنّه عرضها السّموات و الارض اعدّت للمتّقین

تقدیم ذکری آمرزش الهی بر بهشت پهناور، بیانگر تقدّم خارجی آن است؛ یعنی نخست باید آمرزش حاصل شود، و آنگاه ورود به بهشت متّقین.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 195 - 29

29 - پاکی از گناه ، شرط ورود به بهشت *

لاکفرنّ عنهم سیّئاتهم و لادخلنّهم جنّات

تقدّم جمله «لاکفرنّ ..» بر جمله «لادخلنّهم»، می تواند اشاره به این حقیقت باشد که پاک شدن از گناه، مقدمه ورود به بهشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 168 - 10

10 - آمرزش گناهان آدمی ، زمینه ساز بهره مندی وی از هدایت های الهی

لم يكن الله ليغفر لهم ولا ليهديهم طريقاً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 65 - 9

9 - آمرزش گناهان ، شرط ورود به بهشت

لكفرنا عنهم سيئاتهم ولادخلنهم جنت النعيم

تقدم آمرزش بر ورود به بهشت می تواند اشاره به این باشد که تا گناهان آدمی آمرزیده نشود، به بهشت وارد نخواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: 2

6- آمرزش گناهان ، زمینه ساز نیل به سعادت دنیا و آخرت است .

و أنت خير الغفرین . و اکتب لنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 53 - 13،15

13- خداوند ، امور انسان ها را بر اساس رحمت خویش و مغفرت خطاهای آنان تدبیر می کند .

إن ربی غفور رحیم

15- آمرزیده شدن گناهان و خطاهای آدمی ، شرط شمول رحمت خدا بر ایشان است .

إن ربی غفور رحیم

برداشت فوق ، از تقدم «غفور» بر «رحیم» استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 50 - 3

3- بخشودگی گناهان ، مقدمه برخورداری انسان از نعمت های اخروی

لهم مغفره و رزق کریم

با توجه به تقدیم «مغفره» بر «رزق کریم» برداشت یاد شده استفاده می شود.

3- آثار اجتماعی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 161 - 15

15 - گناه و تخلف گروهی از یک جامعه ، می تواند مایه گرفتاری همه افراد آن جامعه به عقوبت های دنیوی باشد .

فبظلم من الذین هادوا حرمننا .. و أعتدنا للكفرین منهم عذاباً ألیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - بی گناهان جامعه ، در خطر گرفتار آمدن به کیفر گناهکاران

قال فانها محرمة عليهم اربعین سنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 25 - 4، 1، 2

1 - آثار شوم برخی از گناهان و ظلم ها تنها دامنگیر گناهکار و ظالم ، و برخی دارای آثاری فراگیر بر گناهکار و بی گناه

و اتقوا فتنه لاتصیبین

2 - برخی از گناهان و ستمکاری ها در جامعه ایمانی مایه گرفتار شدن همگان (مرتکبان گناه و غیر آنها ، یعنی ظالم و غیر ظالم) به عذاب های الهی است .

ص: 3

و اتقوا فتنه لاتصیین الذین ظلموا منکم خاصه

«لا» در «لاتصیین» نافییه و «خاصه» حال برای «الذین» است. جمله «لاتصیین الذین ...» تبیین و توضیحی است برای «فتنه». و مراد از اتقاء فتنه، پرهیز از عامل آن می باشد که به قرینه «ظلموا»، ستمکاری است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: ای اهل ایمان از گناهایی که موجب فتنه ای عظیم می شود پرهیزید؛ آن گونه فتنه ای که نه تنها دامنگیر گناهکار می شود، بلکه همگان را در شعله های خود خواهد سوزانید.

4- مؤمنان وظیفه دار اهتمام بیشتر در پرهیز از گناهایی که آثار شوم آن فراگیر جامعه ایمانی است .

و اتقوا فتنه لاتصیین الذین ظلموا منکم خاصه

بدیهی است هیچ گناه و ستمی را نباید مرتکب شد. بنابراین نهی از ارتکاب گناهی که فتنه ای فراگیر دارد، حاکی از تأکید بیشتر نسبت به پرهیز از چنین گناهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 29 - 7

7- گناه، دارای آثار سوء اجتماعی و روحی، علاوه بر کیفر الهی

یکفر عنکم سیناتکم و یغفر لکم

از آنجا که تکفیر و غفران سینات به یک معناست، می توان تکرار آن را اشاره به آثار دنیوی گناهان (آثار سوء اجتماعی، روحی و ...) و آثار اخروی آنها دانست. که در صورت تقوایی پیشگی خداوند گناهان را می آمرزد و هر دو نوع اثر را می زداید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 58 - 4

4- جرم پیشگی و تبه کاری، زمینه ساز هلاکت و نابودی جوامع بشری

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 66 - 5

5- فراگیری جرم و جنایت در جامعه، موجب انحطاط و زوال آن خواهد شد .

إنا أرسلنا إلى قوم مجرمین .. آن دابر هؤلاء مقطوع مصبحین

از اینکه ملائکه عذاب قوم لوط به آن حضرت اعلام می کنند که: «آن دابره‌ولاء مقطوع» (نسل آن قوم قطع می شود) و نمی گویند: نسل گنهکاران قطع می شود و نیز در آیه بعد کار «آمدن» به همه اهل شهر نسبت داده شده (و جاء أهل المدینه)، حاکی است که همه مردم شهر قوم لوط آلوده به گناه بوده اند. تعبیر «مجرم» از آنان و نجات خانواده لوط(ع) از عذاب به جز همسر او نیز مؤید برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 112 - 9،12

9- ابداع روش های جدید برای گناه و استمرار آن و نیز ناسپاسی در برابر خدا، عامل پیدایش فقر، گرسنگی و ناامنی اجتماعی

فكفرت بأنعم الله . . . بما كانوا يصنعون

برداشت فوق، با توجه به واژه «یصنعون» که در بردارنده معنای ابداع و ایجاد مسبوق به عدم است، استفاده گردید.

ص: 4

12- گناهان و ناسپاسی های اجتماعی ، دارای آثار شوم برای کل جامعه

قریه كانت ءامنه .. فكفرت ... فأذقها الله لباس الجوع والخوف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 10

10- گناه ، عامل اصلی هلاکت جوامع بشری است .

كم أهلکنا من القرون .. و کفی برّک بذنوب عباده خبیراً بصیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 52 - 3

3 - ظلم و گناه ، بنیان برافکن جوامع بشری

يقوم لم تستعجلون بالسيئه قبل الحسنه .. فتلك بيوتهم خاويه بما ظلموا

ثمودیان، به صورت جامعه ای متشکل بودند که در نتیجه ظلم و گناه خود به گونه دسته جمعی و فراگیر هلاک شدند و این نشان می دهد که هر جامعه ای که معصیت و ستم در آن رواج پیدا کند، در معرض خطر نابودی قرار می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 30 - 4,8

4- بلا ها و مصائب اجتماعی ، بازتاب گناهان جمعی مردمان است .

و ما أصبکم من مصیبه فيما کسبت أیدیکم

خطاب جمع «ما أصابکم»، می تواند ناظر به حیثیت جمعی انسان ها باشد.

8 - مصائب و بلا های جوامع بشری ، تنها بازتاب و نتیجه بخشی از گناهان و خطاهای مردم است .

و ما أصبکم .. و یعفو عن کثیر

از یادکرد «یعفو عن کثیر» در پایان آیه، این مطلب به دست می آید که انسان گرفتار تمامی نتایج و آثار عملکرد خویش نیست؛ چه این که بسیاری از گناهان مورد عفو خداوند قرار می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 22 - 5

5- فراگیری فساد و غوطه‌وری مردم در جرم و گناه، مانع نفوذ منطق مستدل وحی در ایشان

فدعا ربّه أنّ هؤلآء قوم مجرمون

دعای موسی(ع)، شکوه ای از روی یأس و ناامیدی از ایمان فرعونیان به درگاه خداوند بود. تعبیر «أَنَّ هؤلآء...» بیانگر علت ناامیدی موسی(ع) از تأثیر سخنانش در فرعونیان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 22 - 5

5- گناه ترک واجبات از سوی فرد، دارای پیامد های ناگوار اجتماعی

فهل عسیتم إن تولیتم أن تفسدوا فی الأرض

واژه «فی الأرض»، می رساند که فساد روی گردانان از دین و تکالیف الهی، محدود و منحصر در قلمرو وجود خودشان نیست؛

ص: 5

بلکه همچون بیماری مسری در بستر جامعه شیوع می یابد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 32 - 4

4 - جامعه مجرم، در معرض انتقام الهی و نابودی

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين

بیان هشدار دهنده و هدایت قرآنی، با ذکر رسالت فرشتگان به سوی مجرمان، پیامدار معنای یاد شده است.

4- آثار اجتناب از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 189 - 21، 19

19 - ضرورت پرهیز از گناهان برای دور ماندن از عذاب های الهی

و اتقوا الله

21 - رستگاری انسان ها در گرو رعایت تقوا و پرهیز از گناهان است .

و اتقوا الله لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 25 - 33

33 - خویشتن داری در برابر گناه، موجب خیر و سعادت

و ان تصبروا خیر لکم

بنابر اینکه متعلق «ان تصبروا»، ارتکاب زنا باشد که از کلمه «عنت» به دست می آید. گفتنی است که در این صورت کلمه «خیر»، افعال تفضیل نخواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 90 - 4

4- تقوایشگی و دوری کردن انسان از انجام گناه در دنیا ، سبب نزدیک شدن بهشت به وی در رستاخیز

وَأُزِلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 45 - 3,4,5,6

3- کافران صدر اسلام ، به بهره مند شدن از رحمت و لطف خدا در سایه پرهیز از گناهان فراخوانده شدند .

و إِذَا قِيلَ لَهُم اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَ مَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

4- پرهیز از گناه و توبه از خطاهای گذشته ، موجب جلب رحمت و لطف خداوند است .

و إِذَا قِيلَ لَهُم اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَ مَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

5- تنها در سایه پرهیز از گناه و توبه از خطاهای گذشته ، می توان به رحمت و لطف خدا امیدوار بود .

ص: 6

و إذا قيل لهم اتقوا .. لعنكم ترحمون

به کار رفتن کلمه «لعل» که برای ترجی و امیدواری است، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

6- لزوم پرهیز از گناهان و توبه از خطاهای گذشته، به منظور جلب رحمت و لطف خداوند

و إذا قيل لهم اتقوا ما بین ایدیکم و ما خلفکم لعنکم ترحمون

لزوم پرهیز از گناهان و توبه .. از فعل امر «اتقوا» به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 51 - 2

2- تقوا و اجتناب از گناه، فراهم آورنده امنیت اخروی برای انسان

إنّ المتّقین فی مقام أمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 16 - 3

3 - چشم پوشی از گناه و لذت های آلوده دنیا، در پی دارنده نعمت های سرشار اخروی

إنّ المتّقین فی جنّات و عیون . ءاخذین ما ءاتیهم ربّهم

«تقوا»؛ یعنی، خودداری از مشتیهاتی که مورد منع دین قرار گرفته است. تقوایبندگان در برابر داشتن این خصلت، از هدایای پروردگارشان بهره مند خواهند بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 9 - 2

2 - خودسازی و پاک ساختن روح خویش از گناه و پلیدی و سوق دادن آن به تقوا، مایه نجات و کامیابی است .

فألهمها فجورها و تقویها. قد أفلح من زکّیها

مراد از «تزکیه نفس» - به قرینه آیه قبل - پاک سازی آن از «فجور» (گناه، فسق، دروغ و ..) و رشد دادن آن به وسیله تقوا است.

5- آثار اخروی ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 39 - 4

4 - ایمان و دوری از گناه ، مایه بشاش و خندان بودن چهره مؤمنان در قیامت

وجوه ... ضاحکه مستبشره

به قرینه آخرین آیه این سوره (أولئك هم الكفرة الفجرة)، مراد از «وجوه» در این آیات، چهره های کسانی است که کافر نبوده و از فسق و فجور پاک و منزّه اند.

ص: 7

6- آثار اخروی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 9 - 6

6 - عن امیرالمؤمنین (ع): ... و أما قوله: «... و من خفت موازینہ» فإنما یعنی الحساب ... و السيئات خفه المیزان

از امیرالمؤمنین (ع) روایت شده است: مراد از آیه «و من خفت موازینہ»، حسابرسی (در قیامت) است .. و گناهان، موجب سبکی میزان هستند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 5

5 - بروز و ظهور گناهان در قیامت ، به صورت علامت و نشانه ای برای گناهکاران

و نادى اصحاب الاعراف رجالا يعرفونهم بسیمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 42 - 3، 2

2 - كفر پیشگی و ارتکاب گناه ، مایه تغییراتی ناخوشایند در چهره انسان ، هنگام حضور در صحنه قیامت

علیها غبره . ترهقها قتره . أولئک هم الکفره الفجره

تعبیر «علیها» و «ترهقها»، حاکی از عارض شدن تیرگی بر چهره کافران است؛ به گونه ای که اگر کفر و گناه نبود، چهره اصلی انسان نمایان می شد. این چهره در آیات پیشین، به درخشان و خندان بودن توصیف شده بود.

3 - گرفتاری به آثار کفر و گناه در قیامت ، فرصت هرگونه یاری رسانی به دیگران - حتی نزدیک ترین خویشاوندان - را از کافران و گناه کاران سلب خواهد کرد .

یوم یقرّ المرء ... لکل امریء منهم یومئذ شأن یغنیه ... أولئک هم الکفره الفجره

7- آثار اصرار بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 81 - 5

5- اصرار بر گناه، موجب احاطه پیدا کردن گناهان بر سراسر وجود آدمی است.

من کسب سیئه و أحطت به خطیئته

چنانچه مجرد ارتکاب گناه باعث احاطه خطیئه بر انسان می شد، جمله «أحاطت . . .» آورده نمی شد. لذا این احتمال تقویت می شود که احاطه خطیئه بر اثر اصرار بر گناه و یا تکرار گناهان حاصل می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 158 - 13

13 - عن احدهما - علیهما السلام - فی قوله: «أو کسبت فی ایمانها خیرا» قال: المؤمن العاصی حالت بینة و بین ایمانه کثره ذنوبه و قله حسناته، فلم یکسب فی ایمانه خیرا.

از امام باقر یا امام صادق - علیهما السلام - درباره آیه «او کسبت فی ایمانها خیرا» روایت شده است: فراوانی گناه و کمی

ص: 8

نیکیهای مؤمن گناهکار، بین او و ایمانش جدایی می اندازد و او با آن که مؤمن بوده خیری به دست نیاورده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 166 - 2

2 - کسانی که بر انجام محرمات الهی اصرار ورزند ، در معرض ذلیل گشتن و مطرود شدن از درگاه خدا هستند .

کنونا قرده خستین

«خاسیء» به معنای مطرود و نیز به معنای حقیر و ذلیل است. «خاستین» خبر دوم برای «کنونا» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 66 - 11، 9

9 - غیر قابل بخشش بودن کیفر برخی از منافقان ، به دلیل مداومت و استمرار آنان بر انجام جرم و خطا

إن نعت عن طائفه منكم نعتب طائفه بأنهم كانوا مجرمين

برداشت فوق با توجه به این است که «بأنهم . . . » تعلیل «نعتب» می باشد و «هم كانوا مجرمين» افاده استمرار می کند.

11 - استمرار و مداومت بر جرم ، مانع پذیرفته شدن توبه و عذرخواهی انسان از درگاه الهی

لا تعتذروا . . . نعتب طائفه بأنهم كانوا مجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 22

22 - اصرار بر ظلم و گناه ، عامل نزول عذاب الهی

و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 82 - 8

8 - استمرار بر گناه ، مسلتزم عذاب دوزخ و رنج طولانی

قل نار جهنم أشد . . . جزاء بما كانوا يكسبون

«کانوا یکسبون» مفید استمرار است. زیرا فعل مضارع آن گاه که با «کان» و نظایر آن استعمال شود، بر استمرار دلالت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 90 - 8

8 - اصرار بر گناهان و بدی ها، عامل اصلی چشیدن آتش دوزخ

هل تجزون إلا ما كنتم تعملون

تعبیر «کنتم تعملون» ماضی استمراری و بیانگر عمل مستمر است، نه عمل مقطعی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 55 - 6

6 - تداوم بر اعمال ناروا، در پی دارنده عذاب فراگیر جهنم است.

ص: 9

ذوقوا ما كنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 54 - 8

8 - استمرار بر گناه ، زمینه ساز نزول عذاب الهی

و أنیبوا... من قبل أن یأتیکم العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 76 - 4

4 - گناه پیشگی و ظلم مستمر ، باعث دوزخی شدن انسان

إنّ المجرمین فی عذاب جهنّم... و لكن كانوا هم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 21 - 9

9 - خطاپیشگی و غوطهوری در گناه ، مایه سقوط و بدفرجامی انسان و نه لغزش های ناخواسته *

اجترحوا السیئات

تعبیر «اجترحوا» - که در آن معنای طلب و پی جویی نهفته است - می تواند بیانگر این معنا باشد که آنچه انسان را از جرگه مؤمنان صالح خارج می سازد، نه صرف لغزش؛ بلکه گناه جویی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 31 - 8

8 - جرم پیشگی و استمرار ارتکاب گناه ، عامل محرومیت از رحمت الهی در قیامت

و كنتم قومًا مجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 11 - 4،7

4- اصرار بر گناه و نقض حریم دیگران ، زمینه ساز تکذیب آیات الهی است .

كذبت ثمود بطغویها

از مصادیق «طغیان» (فرا تر از حد رفتن «العین»)، تجاوز به حقوق دیگران است.

7- طغیان گری ، اصرار بر گناه و تکذیب پیام های الهی ، مایه سقوط و تباهی نفس انسان است .

وقد خاب من دسیها . كذبت ثمود بطغویها

8- آثار اقرار به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 102 - 2,5

ص: 10

2- اعتراف به گناه و انتقاد از خویش ، وسیله جلبِ غفران و رحمت الهی و از ارکان توبه است .

و اٰخرون اعترفوا .. عسى الله يتوب عليهم ان الله غفور رحيم

5- توجه گنهکار به زشتی عمل خویش و اعتراف به آن و نیز ندامت از آن ، به منزله توبه و زمینه بخشش گناه از سوی خدا

اعترفوا بذنوبهم .. عسى الله ان يتوب عليهم

از اینکه خداوند در مقابل «اعترفوا» وعده «عسى الله ان يتوب» را داده است و بعد از اعتراف، مسأله دیگری را به عنوان توبه مطرح نکرده است، می توان مطلب فوق را استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 104 - 6

6- پذیرش توبه گنهکار ، در پرتو اعتراف و نیز خشکاندن ریشه های گناه است ؛ نه صرف ندامت .

و اٰخرون اعترفوا بذنوبهم .. هو يقبل التوبه عن عباده و يأخذ الصدقت

برداشت فوق با توجه به شأن نزول است که در آن چنین آمده: متخلفان از جنگ تبوک به خاطر دلبستگی به مال مرتکب گناه شدند و پس از ندامت و اعتراف، پیشنهاد کردند که همان اموال را صدقه دهند تا ریشه گناهشان بخشکد، خداوند نیز بر پیشنهاد آنان صحنه نهاد و تنها بخشی از مالشان را پذیرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- یوسف - 12 - 92 - 8

8- عقوبت و سرزنش کسانی که در حق آدمی ستم کرده اند پس از اعترافشان به گناه و توبه از آن ، به دور از شأن نیکوکاران است .

لا تثریب علیکم الیوم

«الیوم» ظرف و متعلق به «تثریب» است و مراد از آن زمانی است که برادران یوسف به خطای خویش اعتراف نموده و از گناه خود توبه کردند (و ان کنا لخاطئین).

9- آثار پاکی از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- بقره - 2 - 174 - 16

16 - رهایی از عذاب دردناک قیامت در گرو لطف خدا و پاک شدن از گناهان و آلودگیهاست .

و لا یكلمهم اللّٰه یوم القیمه و لا یركیهم و لهم عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 59 - 5

5- پاکی و دوری از جرم و تبه کاری ، موجب نجات از عذاب الهی در دنیا (عذاب استیصال)

إنا أرسلنا إلی قوم مجرمین . إلاء لوط إنا لمنجّوهم أجمعین

ص: 11

10- آثار پشیمانی از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 102 - 5

5 - توجه گنهکار به زشتی عمل خویش و اعتراف به آن و نیز ندامت از آن ، به منزله توبه و زمینه بخشش گناه از سوی خدا

اعترفوا بذنوبهم .. عسى الله أن يتوب عليهم

از اینکه خداوند در مقابل «اعترفوا» وعده «عسى الله أن يتوب» را داده است و بعد از اعتراف، مسأله دیگری را به عنوان توبه مطرح نکرده است، می توان مطلب فوق را استفاده کرد.

11- آثار تبری از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 7 - 24

24 - رشد واقعی انسان ، در پرتو محبت دین و بیزاری از کفر و گناه

حَبِّ إِلَيْكُمْ الْإِيمَنُ . . . وَ كَرِهَ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ . . . أُولَئِكَ هُمُ الرُّشْدُونَ

12- آثار ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 104 - 6

6 - پذیرش توبه گنهکار ، در پرتو اعتراف و نیز خشکاندن ریشه های گناه است ؛ نه صرف ندامت .

وَأَخْرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ . . . هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ

برداشت فوق با توجه به شأن نزول است که در آن چنین آمده: متخلفان از جنگ تبوک به خاطر دلبستگی به مال مرتکب گناه شدند و پس از ندامت و اعتراف، پیشنهاد کردند که همان اموال را صدقه دهند تا ریشه گناهشان بخشکد، خداوند نیز بر پیشنهاد آنان صحنه نهاد و تنها بخشی از مالشان را پذیرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 57 - 8

8- ضرورت ایمان به قیامت و سرای آخرت و لزوم پرهیز از گناهان برای دستیابی به موهبت های اخروی

و لأجر الآخرة خیر للذین ءامنوا و كانوا یتقون

در آیه شریفه بیان نشده که متعلق ایمان (آمنوا) و تقوا (یتقون) چیست؟ به نظر می رسد به قرینه «لأجر الآخرة» مراد از ایمان، ایمان به آخرت و مراد از تقوا پرهیز از اموری باشد که مایه محرومیت از پاداشهای اخروی است.

13- آثار تشویق به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 12

12 - رضایت و تشویق دیگران به گناه، معصیت و زمینه ساز عذاب است.

إذ انبعث أشقيها .. بذنبهم

14- آثار تعاون در گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 31 - 6

6 - فراهم آوردنندگان زمینه گناه، همانند مرتکبان گناه مستحق عذاب اند.

فَعَقَرُ . . . إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِم

در صورتی که قوم ثمود در ابتلا به عذاب خصوصیتی نداشته باشند؛ از آیه شریفه استفاده می شود که همه توطئه گران علیه حق، در معرض عذاب اند؛ چه مباشران و چه فراهم آوردندگان زمینه جرم و خطا.

15- آثار تکفیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 35 - 4

4 - برآورده شدن تمامی خواسته های محسنان از سوی خداوند، به خاطر نادیده گرفتن بدترین اعمال احتمالی گذشته آنان است.

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ . . . لِيَكْفُرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا

برداشت یاد شده مبتنی بر این فرض است که لام «لیکفر»، برای تعلیل و متعلق به فعل محذوفی است که جمله «لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ . . .» بر آن دلالت می کند؛ بر این اساس تقدیر چنین می شود: «وَعَدَهُمُ اللَّهُ بِذَلِكَ وَيَسِّرْ لَهُمْ لِيَكْفُرَ...».

16- آثار تکوینی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 30 - 5

5 - گناه، دارای آثار تکوینی در نظام زندگی انسان ها است.

و ما أصبكم من مصيبه فما كسبت أيدكم ويعفو عن كثير

17- آثار جبران گناه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

9 - نحل - 16 - 110 - 18

ص: 13

18- برخورداری گناهکاران از رحمت و بخشش خداوند ، مشروط به توبه عملی و تدارک گذشته هاست .

ثم إن ربك للذین هاجروا من بعد ما فتنوا ثمَّ جهدوا و صبروا إن ربك من بعدها لغف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 16 - 11

11 - شمول لطف و رحمت الهی ، نسبت به گنه کاران ، در صورت اقدام عملی آنان به جبران گناهان

قل للمخلفین من الأعراب . . . فإن تطیعوا يؤتکم الله أجراً حسناً

18- آثار درک پلیدی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 24 - 7

7- مشاهده برهان الهی (درک حقایقی نظیر ربوبیت خدا ، دریافت زشتی گناه ، باور به عدم رستگاری ظالمان و گنه کاران و . . .) عامل عصمت پیامبران است .

و هم بها لولا أن رءا برهن ربه

19- آثار رضایت به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 12

12 - رضایت و تشویق دیگران به گناه ، معصیت و زمینه ساز عذاب است .

إذ انبعث أشقیها . . . بذنبهم

20- آثار روحی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 29 - 7

7 - گناه ، دارای آثار سوء اجتماعی و روحی ، علاوه بر کیفر الهی

از آنجا که تکفیر و غفران سیئات به یک معناست، می توان تکرار آن را اشاره به آثار دنیوی گناهان (آثار سوء اجتماعی، روحی و ...) و آثار اخروی آنها دانست. که در صورت تقوای پیشگی خداوند گناهان را می آمرزد و هر دو نوع اثر را می زداید.

21- آثار زیان گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 54 - 4

4- ضرر و زیان گناه و نافرمانی مردم از اطاعت خدا و رسول او ، به خود آنان بازمی گردد نه به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل أطيعوا الله و أطيعوا الرسول فإن تولّوا فإنّما علیه ما حمّل و علیکم ما حملتم

22- آثار شیوع گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 66 - 5

5- فراگیری جرم و جنایت در جامعه ، موجب انحطاط و زوال آن خواهد شد .

إنّا أرسلنا إلى قوم مجرمین . . . أن دابر هؤلاء مقطوع مصبحین

از اینکه ملائکه عذاب قوم لوط به آن حضرت اعلام می کنند که: «آن دابرهؤلاء مقطوع» (نسل آن قوم قطع می شود) و نمی گویند: نسل گنهکاران قطع می شود و نیز در آیه بعد کار «آمدن» به همه اهل شهر نسبت داده شده (و جاء أهل المدینه)، حاکی است که همه مردم شهر قوم لوط آلوده به گناه بوده اند. تعبیر «مجرم» از آنان و نجات خانواده لوط(ع) از عذاب به جز همسر او نیز مؤید برداشت فوق است.

23- آثار عفو از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 5 - 4

4 - اصلاح رفتار فاسد و جبران ضرر و زیان آثار اجتماعی گناه ، از شرایط توبه حقیقی است .

إلا الذین تابوا من بعد ذلک و أصلحوا

24- آثار فردی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 25 - 1

1 - آثار شوم برخی از گناهان و ظلم ها تنها دامنگیر گناهکار و ظالم ، و برخی دارای آثاری فراگیر بر گناهکار و بی گناه

و اتقوا فتنه لاتصیبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 7 - 8

8 - بار گناه هر فردی ، در مرحله نخست به دوش خود او است ; نه دیگران .

و لاتزر وازره وزر أُخری

ص: 15

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 6, 5

5 - گناه ، جنایتی علیه خود و تعدی به جان خویشتن است .

قل یعبادی الذین أسرفوا علی أنفسهم

برداشت بالا از تعبیر «أنفسهم» به همراه «علی» به دست می آید. از این رو بسیاری از مفسران عبارت «أسرفوا علی أنفسهم» را به «جنوا علیها» معنا کردند (روح المعانی آلوسی و الکشاف زمخشری).

6 - ضرر و زیان گناه و اسراف ، متوجه خود انسان است .

الذین أسرفوا علی أنفسهم

برداشت یاد شده از آمدن لفظ «علی» به دست می آید.

25- آثار گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 54 - 5

5 - گناه ، مایه دور شدن آدمی از خداوند است .

فتوبوا إلی بارئکم

«توب» و «توبه» (مصدر توبوا) به معنای رجوع کردن و بازگشتن است. این معنا می رساند که: انسان با ارتکاب گناه از خداوند فاصله گرفته، از او دور می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 57 - 18

18 - بازگشت زیان معصیت به گنهکار است نه متوجه ساحت قدس خداوند

و ما ظلمونا و لکن کانوا أنفسهم یظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

36 - تجاوزگری و ارتکاب گناهان ، آدمی را به سوی کفر گرایش داده و بر کشتن رهبران الهی بی پروا می سازد .

یکفرون بآیت الله ... ذلك بما عصوا و كانوا یعتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - خداوند ، نه تنها اندک بودن عذاب یهود را تضمین نکرده ؛ بلکه در صورت احاطه داشتن گناه بر آنان ، ایشان را در آتش دوزخ ماندگار خواهد کرد .

أتخذتم عند الله عهداً .. بلی من کسب سیئه ... هم فیها خلدون

4 - گنهکارانی که گناهانشان سراسر وجود آنان را فرا گیرد ، در آتش دوزخ برای همیشه گرفتار خواهند شد .

من کسب سیئه و أحطت به خطیئته فأولئك أصحاب النار هم فيها خالدون

«سیئه» و «خطیئه» هر دو به معنای بدی و گناه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 95 - 6

6 - گریز باور داران به قیامت از مرگ و ناپسند شمردن آن ، به خاطر ارتکاب گناهان و ترس از عذاب اخروی است .

و لن یتمنوه أبداً بما قدمت أیدیهم

«باء» در «بما قدمت» سببیه است. بنابراین جمله «لن یتمنوه...» گویای این حقیقت است که گناهان از عوامل ترس از مرگ است. گفتنی است که چون جمله فوق درباره باورداران به خدا و قیامت است، علت یاد شده مخصوص آنان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 206 - 3,8

3 - سرسختی ، غرور و تکبر برخاسته از گناه ، مانع نصیحت پذیری حاکمان مفسد

و اذا قیل له اتق الله اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه «بالاثم»، متعلق به «العزه» باشد.

8 - حاکمان مفسد ، در حصار سرسختی ، تکبر و غرور برخاسته از گناه خویش هستند .

و اذا تولی . . . اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه «تولی»، به معنای پذیرش حکومت باشد و «باء» در «بالاثم»، سببیه و متعلق به «العزه» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 219 - 6

6 - شراب و قمار ، موجب کندی و بازماندن انسان از ثواب و خیر

قل فیهما اثم کبیر

«الاثم»: اسم للافعال المبطئه عن الثواب (مفردات راغب.)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 225 - 7

7 - تغییر شخصیت معنوی انسان ، در اثر کار های لغو و بیهوده *

لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم و لکن یؤاخذکم بما کسبت قلوبکم

آیه مزبور احتمالاً در صدد تقسیم سوگند به لغو و جَدّ و کفّاره داشتن یکی و نداشتن دیگری نیست؛ بلکه در صدد بیان این است که اگر چه خداوند در سوگندهای لغو کیفری قرار نداده است؛ ولی این عمل حکایت از قلبی بیمار دارد و یا اینکه به تدریج به بیماری قلب و دل می انجامد و خداوند بر این بیماری مؤاخذه می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 276 - 5,6

5 - ناسپاسان از نعمت ها و گنهکاران ، محروم از محبت الهی

والله لا یحبّ کل کفّار اثم

ص: 17

6- رباخواران ، ناسپاسانی گنهکار و محروم از محبت الهی

يَمْحَقُ اللَّهُ الرَّبَّوَا . . . وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ اِثِيمٍ

کلمه «کفار» (بسیار ناسپاس) و کلمه «اثیم» (فرو رفته در گناه و آلودگی) پس از بیان ربا و رباخواری، اشاره به این معنا دارد که رباخواران از جمله مصادیق انسانهای ناسپاس و آلوده به گناهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 11 - 11

11 - گناهان ، خود ، مایه و وسیله عذاب و کافران است .

فاخذهم الله بذنوبهم

بنابراینکه «باء» در «بذنوبهم» برای استعانت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 22 - 2

2- کفر و کشتن پیامبران و عدالتخواهان ، گناه بزرگی است که همه اعمال نیک را می زداید و تباہ می کند .

انّ الذین یکفرون . . . اولئک الذین حبطت اعمالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 106 - 14

14 - عذاب آخروی آدمی ، نتیجه کفر و اعمال بد او

فذوقوا العذاب بما کنتم تکفرون

«تکفرون . . .»، می تواند هم شامل کفر عملی و هم اعتقادی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 112 - 18

18 - گناه ، عصیان ، تعدی و تجاوز مداوم ، موجب کفر به آیات الهی

بأنهم كانوا يكفرون بآيات الله و يقتلون الانبياء بغير حق ذلك بما عصوا و كانوا

بنابر اینکه مشارالیه «ذکر» در «ذکر بما عصوا»، کفر به آیات الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 135 - 3

3 - گناه ، ستم بر خویشان است .

او ظلموا انفسهم . . . فاستغفروا لذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 137 - 13

13 - برخی از گناهان آدمی ، در پی دارنده عذاب های دنیوی

کیف کان عاقبه المکذبین

ص: 18

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 147 - 4,5

4 - پرورش یافتگان مکتب انبیا، گناه و اسراف (زیاده روی در امور) را نقطه ضعف و مانع پیروزی خود می دانند.*

و ما كان قولهم الا ان قالوا ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا في امرنا .. و انصر

از اینکه مردان الهی نصرت و پیروزی بر دشمنان را پس از درخواست آمرزش گناهان طلب می کنند (اغفرلنا .. و انصرنا)، معلوم می شود که آنان پیروزی را در گرو پاکی از گناه می دانند.

5 - گناه و تجاوز از حدّ، موجب فاصله گرفتن مجاهدان راه خدا، از پیروزی*

و ما كان قولهم الا ان قالوا ربنا اغفر لنا ذنوبنا .. و انصرنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 152 - 31

31 - مؤمن را به مجرد یک گناه، نمی توان از صفوف اهل ایمان خارج دانست .

و لقد عفا عنكم و الله ذو فضل على المؤمنين

از مصادیق مورد نظر کلمه «المؤمنین»، کسانی هستند که در نبرد احد مرتکب گناه شدند؛ و گر نه فضل بر مؤمنان نمی توانست دلیل عفو آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 155 - 4,6

4 - گناهان آدمی موجب نفوذ شیطان در او

انّما استزلّهم الشّيطان ببعض ما كسبوا

بنابر اینکه مراد از «ما کسبوا» تمامی رفتار (پسندیده و ناپسندیده) باشد. بنابراین مراد از «بعض»، گناه و رفتار ناصواب خواهد بود.

6 - پاره ای از گناهان، زمینه ساز نفوذ شیطان در انسان و گمراهی او

انّما استزلّهم الشّيطان ببعض ما كسبوا

بنابر اینکه مراد از «ما کسبوا»، خصوص گناهان باشد، نه تمامی اعمال. بنابراین برخی از گناهان، زمینه نفوذ شیطان را فراهم می‌کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 160 - 14

14 - تحقق خذلان الهی، به رها کردن و حایل نشدن خداوند بین بنده خویش و معصیت

ان ينصرکم الله فلا غالب لکم و ان یخذلکم

امام صادق (ع) درباره «خذلان» در آیه فوق فرمود: .. و متی خلی بینہ و بین تلک المعصیہ فلم یحل بینہ و بینہا حتی یرتکبہا فقد خذله و لم ینصره و لم یوفقه.

توحید صدوق، ص 242، ح 1؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 323، ح 1.

ص: 19

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 11

11 - مهلت خداوند به کافران ، زمینه ساز دوری آنان از خیر و سعادت با ارتکاب اعمال ناروا

و لا یحسبنّ الذّین کفروا أنّما نملی لهم خیر لانفسهم أنّما نملی لهم لیزدادوا اثماً

«اثم»، در لغت به اعمالی گفته می شود که آدمی را از خیر و سعادت بازمی دارد. (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 193 - 25

25 - گناه و اعمال ناشایست ، مانعی در راه همشانی و همراهی با ابرار

ربّنا فاغفر لنا ذنوبنا و کفر عنّا سیّئاتنا و توفّنا مع الابرار

درخواست آمرزش گناه و آنگاه تقاضای همراهی با ابرار، دلالت بر برداشت فوق دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 64 - 25

25 - گناه ، حجابی بین انسان و بهره گیری او از جلوه رحمت الهی

و لو أنّهم اذ ظلموا . . . لوجدوا الله تواباً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 110 - 5

5 - گناه ، ستم بر خویشان است .

و من یعمل سوءاً او یظلم نفسه ثم یتستغفر الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 111 - 5,6,1,4

1 - آثار زیانبار گناه ، دامنگیر خود انسان

و من یکسب اثمًا فانما یکسبه علی نفسه

4 - خداوند بازگرداننده آثار زیانبار گناه به گنهکاران

فانما یکسبه علی نفسه و کان الله علیماً حکیماً

جمله «کان الله علیماً حکیماً» می رساند که تحمیل آثار سوء آدمی به دست خداوند است.

5 - خداوند ، آثار سوء گناه آدمی را بر اساس علم خویش و بدور از هرگونه خطا به وی باز می گرداند .

و من یکسب اثمًا فانما یکسبه علی نفسه و کان الله علیماً حکیماً

توصیف خداوند به «علیماً» برای رساندن این معناست که در بازگرداندن آثار سوء گناه، هیچ خطایی رخ نخواهد داد.

6 - بازگرداندن آثار زیانبار گناه به گنهکاران ، کاری حکیمانه

فانما یکسبه علی نفسه و کان الله علیماً حکیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 153 - 7

ص: 20

7- برخی گناهان ، در پی دارنده عقوبت های دنیوی است .

فقالوا أرنا الله جهره فأخذتهم الصعقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 160 - 2

2- گناه و تخلف از فرامین خدا می تواند در پی دارنده کیفر و عقوبت های دنیوی باشد .

فبظلم من الذین هادوا حرّمنا علیهم طیبیت أحلت لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 161 - 14

14 - آلوده شدن گروهی از یهودیان به گناه ، موجب تحریم طیبیات الهی بر تمامی آنان

فبظلم من الذین هادوا حرّمنا علیهم . . . و أعتدنا للكفرین منهم عذاباً ألیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 3 - 42,43,56

42- اضطراری که در طریق گناه به وجود آید ، مجوز ارتکاب محرمات نخواهد بود .

فمن اضطر فی مخمسه غیر متجانف لاثم

مراد از «اثم» به دلیل نکره بودن آن، مطلق گناه است و «غیر متجانف لاثم» حال برای «من اضطر» است و اضطرار را مقید می کند. یعنی حکم جواز مخصوص مضطری است که به سوی گناه در حرکت نباشد.

43- عدم تمایل به گناه ، شرط جواز استفاده از محرمات در حال اضطرار *

فمن اضطر . . . غیر متجانف لاثم

56- بهره گیری مضطر از مردار ، خون ، گوشت خوک و حیوان ذبح شده به نام غیر خدا و . . . ، مشروط به آن است که از روی عمد و قصد گناه نباشد .

فمن اضطر فی مخمسه غیر متجانف لاثم

از امام باقر(ع) در توضیح «غیر متجانف» در آیه فوق روایت شده: غیر متعمد لاثم.

تفسیر قمی، ج 1، ص 162؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 447، ح 1.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 13 - 17، 18

13 - قساوت قلب و نفهمیدن حق، آنگاه که پیامد گناه و کیفر آن باشد، عذر نیست.

لعنهم و جعلنا قلوبهم قسیه

بنی اسرائیل گر چه به سبب ناتوانی از درک حقایق مرتکب تحریف شدند، ولی چون این ناتوانی ناشی از گناه خود آنان بوده است، مورد مذمت خداوند قرار گرفتند. بنابراین عجز از فهمیدن حق، اگر پیامد گناه باشد، نمی تواند عذر شمرده شود.

17 - گناه، از عوامل فراموشی و نسیان معارف الهی

فبما نقضهم ميثقهم... و نسوا حظاً مما ذكروا به

18 - فراموشی، آنگاه که پیامد گناه و کیفر آن باشد، عذر نیست.

ص: 21

و نسوا حظاً مما ذكروا به

از اینکه خداوند بنی اسرائیل را به خاطر فراموشی دستورات الهی مذمت کرده، معلوم می شود فراموشی آنان عذر نبوده است. چرا که این فراموشی، کیفر پیمان شکنی آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 18 - 9

9 - یهود و نصارا به دلیل ارتکاب گناه ، نه محبوب خدا هستند و نه مقرب درگاه او

نحن ابنوا الله و احبوه قل فلم يعذبكم بذنوبكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 25 - 12

12 - تمرد و گناه بنی اسرائیل ، موجب نفرین موسی (ع) بر آنان

فأفرق بيننا و بين القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 28 - 17

17 - جنایت و آدمکشی ، حاکی از جرأت و جسارت نسبت به خداوند جهانیان است .

ما إنا بباسط يدي إليك لأقتلك إني أخاف الله رب العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 29 - 8

8 - گناه آدمی ، همواره ملازم وی

ان تبوا باثمی و اثمک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 34 - 9

9- گرفتاری به کیفر های گناه ، موجب از دست رفتن فرصت توبه و بازگشت به خدا

الا الذین تابوا من قبل ان تقدروا علیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 39 - 7

7- گناه ، موجب دوری از رحمت خداوند

فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ

توبه خداوند بر بندگان به معنای بازگشت رحمت او به آنان است. بنابراین گناهکار قبل از توبه از رحمت خداوند به دور بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 22

17 - برخی گناهان ، مایه محرومیت از پذیرش احکام الهی و داوری های پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا فاعلم انما یرید الله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم

برداشت فوق بر این مبناست که مراد از «ان یصیبهم» همان گرفتار ساختن گنهکاران به رویگردانی و نپذیرفتن احکام قرآن باشد.

21 - گناهان یهودیان و مسیحیان عصر بعثت - حتی برخی از آن - ، زمینه ساز محرومیت آنان از پذیرش احکام الهی و داوری های پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا فاعلم انما یرید الله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم

کلمه «بعض» می تواند اشاره به این باشد که تنها برخی از گناهان اهل کتاب اقتضای محرومیت از حق پذیری را دارد ؛ نه همه آنها و می تواند به این معنا باشد که برخی از گناهان آنان در محرومیتشان از پذیرش احکام الهی کافی است گرچه بسیاری از گناهانشان چنین اقتضایی را دارد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

23 - برخی گناهان اهل کتاب ، موجب گرفتاری حتمی آنان به عذاب الهی

انما یرید الله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم

در برداشت فوق «ان یصیبهم» به معنای گرفتار ساختن به عذاب گرفته شده است. قابل ذکر است که «بعض ذنوبهم» می تواند اشاره به این باشد که برخی گناهان به گونه ای است که خداوند مرتکبان آن گناه را قطعاً به عذاب گرفتار خواهد ساخت و لذا توفیق حق پذیری را از آنان سلب خواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 16، 20

16 - انحطاط و نابودی بسیاری از تمدنها پیش از اسلام به سبب گناه و ستیز با حق

الم یروا کم اهلکنا من قبلهم . . . فأهلکنهم بذنوبهم

20 - هلاکت امتهما و نابودی تمدنها بر اثر کفر و گناه، از سنتهای الهی است.

الم یروا کم اهلکنا من قبلهم من قرن . . . فأهلکنهم بذنوبهم

جمله «فأهلکنهم» ، بیان قاعده و قانونی است که جمله «الم یروا کم اهلکنا . . . » جریان آن را در طول تاریخ نشان می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - برخی از اقوام پیشین بر اثر کفرپیشگی و ارتکاب گناه به عذاب الهی گرفتار شدند و توان درک معارف دینی از آنان سلب شد .

أولم يهد للذين يرثون .. أن لو نشاء أصبناهم بذنوبهم و نطبع على قلوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - گناه و تبهکاری ، زمینه ساز پیدایش روحیه استکباری و مایه انکار آیات الهی است .

فاستكبروا و كانوا قوما مجرمين

ص: 23

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 160 - 32

32 - بازگشت زیان گناه به گنهکار است ، نه متوجه ساحت قدس خداوند

و ما ظلمونا و لکن کانوا أنفسهم یظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 53 - 12، 7

7 - محرومیت جوامع بشری از نعمت های الهی ، پیامد گرفتار شدن آنان به کفر و گناه است .

ذلک بأن اللّٰه لم یک مغیرا نعمه أنعمها علی قوم حتی یغیروا

12 - هلاکت و نابودی مشرکان مکه در کارزار بدر ، پیامد گناهان و کفرشان به آیات الهی بود .

ذلک بأن اللّٰه لم یک مغیرا نعمه أنعمها علی قوم حتی یغیروا ما بأنفسهم

«ذلک» علاوه بر اینکه اشاره به فرجام شوم فرعونیان و کافران پیش از آنان است، می تواند اشاره به قضایای جنگ بدر و نابودی مشرکان مکه نیز داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 11

11 - هلاکت فرعونیان و امت های کافر پیشین ، نمودی از زوال نعمت ها در نتیجه ظلم و گناه

ذلک بأن اللّٰه لم یک مغیرا نعمه أنعمها علی قوم حتی یغیروا ... و کل کانوا ظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 93 - 8، 9

8 - گناه تخلف از وظیفه جهاد ، زمینه مهر شدن قلب انسان

رضوا بأن یکونوا مع الخوالف و طبع اللّٰه علی قلوبهم

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که طبع قلب (مهر شدن) معلول عملکرد خائنانه منافقان باشد نه علت آن.

9- مهر شدن قلب انسان در نتیجه گناه و تخلف از جهاد ، مایه ناتوان شدن وی از شناخت صحیح حقایق

و طبع الله علی قلوبهم فهم لا يعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- هود - 11 - 52 - 10، 9

9- قوم عاد ، بر اثر شرکورزی و ارتکاب گناه ، به کمبود باران مبتلا شده بودند .

ثم توبوا إليه يرسل السماء عليكم مدرارًا

نوید به نزول باران و فراوانی آن ، آن گاه می توانست مؤثر باشد و مردمان را به پذیرش تعالیم و دستورهای هود(ع) گرایش دهد که آنان از کمبود باران در زحمت باشند.

10- شرکورزی ، ارتکاب گناهان و مخالفت با پیامبران الهی ، از عوامل کمبود موهبت های دنیوی است .

استغفروا ربکم ثم توبوا إليه يرسل السماء عليكم مدرارًا و یزدکم قوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 24

31- « عبدالله بن الفضل الهاشمی قال : سألت أبا عبدالله جعفر بن محمد (ع) عن قول الله عزوجل : . . . « و ما توفیقی إلا بالله » . . . قال : إذا فعل العبد ما أمره الله عزوجل به من الطاعة كان فعله وفقاً لأمر الله عزوجل و سمي العبد به موقفاً و إذا أراد العبد أن يدخل في شيء من معاصي الله فحال الله تبارك و تعالی بينه و بين تلك المعصية فتركها كان تركه لها بتوفيق الله تعالی ذكره . . . » ;

عبدالله بن فضل هاشمی گوید: از امام صادق (ع) درباره سخن خدای عزوجل: . . . « و ما توفیقی إلا بالله » پرسیدم، فرمود: هرگاه بنده طاعتی را که خدا به آن امر کرده انجام دهد، عمل او با امر خدا موافق است و آن بنده موفق خوانده می شود (توفیق خدا شامل حال او شده) و هرگاه بنده ای بخواهد گناهی انجام دهد و خداوند تبارک و تعالی بین او و آن معصیت مانعی ایجاد کند که موجب ترک آن گردد، این ترک گناه به توفیق خداوند متعال خواهد بود . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 23 - 24

24- ارتکاب گناه ، ناسپاسی و کفران نعمت های الهی است .

قال معاذ الله إنه ربي أحسن مثوای إنه لا یفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 33 - 19,20,22

19- یوسف (ع) ، ارتکاب گناه و پذیرش تقاضای زلیخا و همپالگی های او را ، موجب از دست دادن علم و حکمت خدادادی خویش می دانست .

ءاتینه حکماً و علماً . . . و إلا تصرف عنی کیدهنّ أصب إلیهنّ و أکن من الجهلین

برداشت فوق ، بر این مبناست که مراد از جهل نادانی باشد. بر این مبنا می توان گفت: مقصود یوسف (ع) از جاهل شدن ، سلب گشتن علم و حکمتی است که خداوند به او عطا کرده بود (ءاتیناه حکماً و علماً) «آیه 22».

20- گناه ، موجب سلب علوم خدادادی و موهبتی است .

وءاتینه حکماً و علماً . . . و إلا تصرف عنی کیدهنّ أصب إلیهنّ و أکن من الجهلین

22- ارتکاب گناه ، سفاقت و بی خردی است .

أصب إلیهنّ و أکن من الجهلین

21- « عن أبي عبدالله (ع) قال: إن أبي كان يقول: إن الله قضى قضاءً حتماً لا ينعم على عبده بنعم فسلبها إياه قبل أن يحدث العبد ذنباً يستوجب بذلك الذنب سلب تلك النعمه و ذلك قول الله: « إن الله لا يغيّر ما بقوم حتى يغيّروا ما بأنفسهم » ;

از امام صادق(ع) روايت شده است كه فرمود: پدرم می فرمود خداوند به قضای حتمی خود مقرر کرده است كه هر نعمتی را به بنده اش بدهد از او باز نستاند، مگر اینکه آن بنده گناهی را مرتكب شود كه موجب سلب آن نعمت گردد و این است سخن خدا كه فرمود: «إن الله لا يغيّر ما بقوم حتى يغيّروا ما بأنفسهم».

22- « عن علي بن الحسين (ع) يقول: الذنوب التي تغير النعم، البغي على الناس و الزوال عن العاده في الخير، و اصطناع المعروف، و كفران النعم، و ترك الشكر. قال الله عزوجل: « إن الله لا يغيّر ما بقوم حتى يغيّروا ما بأنفسهم » ;

از امام زین العابدین(ع) روایت شده است که می فرمود: گناهانی که موجب تغییر نعمتها می شوند عبارتند از: ستمگری بر مردم، دوری از عادت به کار خیر و از انتخاب کردار نیک، کفران نعمتها و ترک شکرگزاری. خداوند عزوجل فرموده: *إن الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم*».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 49 - 3

3- جرم و گناه پیشگی عامل اسارت مجرمان در زنجیر ها و بند ها در قیامت

و تری المجرمین یومئذ مقرّنین فی الأصفاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 36 - 18

18- برخی از گناهان ، در پی دارنده عذاب دنیوی اند .

فانظروا کیف کان عقبه المکذّبین

دعوت به دقت و ژرف کاوی در فرجام تکذیب کنندگان انبیا، مشعر به این نکته است که تکذیب گران گرفتار عذاب شده اند. بنابراین به دست می آید که برخی از گناهان (تکذیب انبیا) عذاب دنیوی در پی دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 45 - 10

10- ارتکاب برخی از گناهان ، عذاب دنیوی در پی دارد .

أفأمن الذین مکروا السیئات أن یخسف الله بهم الأرض أو یأتیهم العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 119 - 11

11- ظلم و گناه ، مانع از برخورداری انسان از غفران و رحمت گسترده خدا

کانوا أنفُسهم یظلمون . . . ثمّ تابوا ... إن ربّک من بعدها لغفور رحیم

تعبیر و قید «من بعدها» می رساند که قبل از توبه واقعی، انسان نمی تواند از بخشش و رحمت الهی با همه گستردگی آن سود جوید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 1

1- جوامع و ملت های بسیاری پس از دوران نوح (ع) در نتیجه فسق و گناه و به اراده خداوند نابود شدند .

ففسقوا .. و کم أهلكنا من القرون

«قرن» (مفرد قرون) به معنای قومی است که نزدیک به یک زمان و در یک عصر زندگی می کنند (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 49 - 8

8- گناه ، زمینه ساز هراس و نگرانی انسان در قیامت است .

ص: 26

فتري المجرمين مشفقين ممّا فيه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - كهف - 18 - 59 - 4

4- نابود ساختن جوامع ، در نتیجه گناه و ستم شان ، سنت دیرینه الهی در کیفر ظالمان است .

و تلك القرى اهلكنهم لما ظلموا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - طه - 20 - 121 - 22

22 - پی آمد های هر گناه ، برای تمامی مرتکبان آن گناه یکسان نیست .

فأكلا... و عصىء اءم ربه فغوى

مطرح نشدن عصیان حوا، شاید به این جهت باشد که وی در عصیان خود اصالت نداشت؛ بلکه عملکرد شوهرش را سرمشق خود ساخته بود. در نتیجه آثار عصیان او در حد عصیان آدم نبود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 29 - 2

2- ملائکه ، در صورت گناه و لغزش ، از عذاب الهی در امان نخواهند بود .

و من يقل منهم إتي إله من دونه فذلك نجزيه جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 88 - 9

9- ظلم به نفس ، موجب گرفتاری انسان به غم و اندوه است .

فظنّ أن لن نقدر عليه... إتي كنت من الظلمين... و نجينه من الغم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - مؤمنون - 23 - 109 - 8

8- گناه، مانع برخورداری انسان از رحمت الهی

فاغفر لنا و ارحمنا

تقدم طلب غفران بر رحمت، می تواند اشاره به این مطلب باشد که با وجود گناه و آثار آن، نمی توان به رحمت الهی دل بست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 118 - 6

6- گناه، مانع برخورداری انسان از رحمت الهی

وقل رب اغفر وارحم

تقدیم «طلب غفران» بر «طلب رحمت»، می تواند اشاره به این داشته باشد که با وجود گناه و آثار آن به رحمت الهی نمی توان دل بست.

ص: 27

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 11 - 15

15 - پیامد گناه هر کسی ، گریبان گیر خود او است .

لکل امری منهم ما اکتسب من الإثم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 22 - 1

1 - خداوند ، توانگران صدر اسلام را از سوگند بر ترک انفاق به خویشاوندان ، بینوایان و مهاجران به صرف گناه گذشته آنان ، بر حذر داشت

ولا یأتل أولوا الفضل منکم و السعه أن یؤتوا أولی القربی و المسکین و المهجرین

«ایتلاء» (مصدر «بأتل») می تواند مشتق از «الو» به معنای «تقصیر و منع» باشد. هم چنین می تواند از «الیّه» به معنای «حلف» و سوگند خوردن باشد. در صورتی که به معنای «حلف» باشد، «یؤتوا» منفی به «لا» ی محذوف است؛ یعنی، «لا یحلفوا أن لا یؤتوا...» درباره شأن نزول آیه شریفه دو نظر وجود دارد: 1- آیه درباره کسانی نازل شد که پس از ماجرای «افک»، سوگند یاد کردند که از انفاق به گروهی که در این ماجرا دست داشتند خودداری کنند. 2- در خصوص ابوبکر نازل شد که او پس از ماجرای «افک»، از انفاق به «مسطح بن اثاثه» - که پسرخاله یا پسر خواهر وی بود - امتناع ورزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 31 - 33,35

33 - گناه ، مانع فلاح و رستگاری است .

توبوا إلى الله جميعًا .. لعلکم تفلحون

از این که خداوند مؤمنان را برای رسیدن به فلاح و رستگاری، به توبه و بازگشت از راه خطا و گناه فرا خوانده است، می توان استفاده کرد که گناه و خطا، مانع از رستگاری است و باید با توبه این مانع را از سر راه برداشت.

35 - گناه ، موجب کفر و بیرون آمدن از زمره مؤمنان نیست .

توبوا إلى الله جميعًا أيه المؤمنون

برداشت یاد شده، به خاطر این نکته است که خداوند، مؤمنان گناه کار را با عنوان «مؤمنان» خطاب کرده است و این می رساند که انسان به

صرف گناه کردن، کافر نشده و از صف مؤمنان بیرون نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 22 - 9

9 - جرم پیشگی و تبه کاری، موجب محرومیت از غفران و رحمت الهی

لابشری یومئذ للمجرمین و یقولون حجراً محجوراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 101 - 3

3 - آشکار گشتن پوچی دوستی های مبتنی بر جرم و گناه در قیامت

ص: 28

و ما أضلنا إلا المجرمون . . . و لاصديق حميم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - شعراء - 26 - 200 - 2

2 - جرم و گناه ، زمينه ساز حق ناپذيري

كذلك سلكنه في قلوب المجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - شعراء - 26 - 202 - 2

2 - غوطهوري مجرمان در گناه و تباهي ، مایه غفلت آنان از عذاب الهی

فيأتيهم بغته و هم لا يشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - شعراء - 26 - 222 - 2

2 - دروغ پردازی و گناه ، نمود های تصرف شیاطین در قلب و روح انسان

تنزل على كل آفاك أثيم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - نمل - 27 - 11 - 5

5 - ارتكاب گناه ، ظلم و درپي دارنده كيفر الهی

لا يخاف لدي المرسلون . إلا من ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - نمل - 27 - 46 - 4

4 - قرار گرفتن ثمودیان در مشکلات و گرفتاری ها به خاطر گناهان

لولا تستغفرون الله لعلكم ترحمون

از تعبیر «لعلکم ترحمون» استفاده می شود که نمودیان بر اثر گناهان، گرفتار بدبختی و مشکلات شده بودند و بیرون آمدن از آن و جلب رحمت خداوند، نیازمند استغفار بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 69 - 6

6 - جرم و تبه کاری ، عامل هلاکت جوامع پیشین

فانظروا کیف كان عقبه المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 85 - 4

4 - ظلم و گناه خود انسان ، مایه ابتلای وی به عذاب الهی

ص: 29

و وقع القول عليهم بما ظلموا

«با» در «بما ظلموا» برای سببیت و نشانگر آن است که سبب اصلی محکومیت کافران به عذاب الهی، ظلم و ستم خود آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 89 - 2

2 - نگه داشتن اعمال نیک تا صحنه قیامت و از دست ندادن آنها در نتیجه گناه، شرط بهره‌وری انسان از ثمرات آن

من جاء بالحسنة فله خير منها

واژه «جاء» می‌تواند اشاره به این داشته باشد که اعمال نیک، در صورتی ثمربخش است که انسان بتواند تا پایان عمر آن را حفظ کرده و با گناهان خود موجبات حبط آن را فراهم نکند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 90 - 2

2 - به همراه بردن گناهان تا صحنه قیامت، عامل دوزخی شدن انسان

و من جاء بالسيئة فكبت وجوههم في النار

به کارگیری واژه «جاء» ممکن است اشاره به این داشته باشد که کردار بد، در صورتی زیان بخش است که انسان از آن توبه نکند و با سنگینی بار گناه در عرصه قیامت حاضر شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 3

3 - گناه، وبال گردن آدمی و باری سنگین بر دوش او است.

و ليحملن أثقالهم و أثقالاً مع أثقالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 16، 4

4 - آلودگی به گناه، در پی دارنده عذاب و هلاکت است.

فكلاً أخذنا بذنبه

16 - آلوده شدن به گناه ، ستم به خویش است .

فكلاً أخذنا بذنبه .. ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 3

3 - جرم و گناه ، عامل ناامیدی انسان ، در قیامت است .

ويوم تقوم الساعة يبلس المجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 36 - 11

ص: 30

11 - گناهان ، در سرنوشت انسان ها ، تأثیر سوء دارند .

وإن تصبهم سيئه بما قدمت أيديهم

بی شک، مراد از «ما قدمت» به قرینه مقام، رفتار خوب و پسندیده نیست و بلکه گناهان اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 38 - 11

11 - پرداختن به کار های خیر ، مانند انفاق به نیازمندان - با توجه به دستاورد بد کار های نادرست - لازم است .

تصبهم سيئه بما قدمت أيديهم .. فأت ذا القربى حقه

«فا» در «فأت» می تواند فصیحه و مربوط به فراز «إن تصبهم» در آیات قبل باشد؛ یعنی: «حال که سیئه، در پی دارنده ناگواری است، پس، از آن پرهیز و حقوق خویشاوندان و .. را ادا کنید».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 41 - 18، 14، 13، 10، 7، 4

4 - گناه و معصیت انسان ها ، زمین ها و دریا ها را از بازدهی و سودبخشی ساقط می کند .

ظهر الفساد فى البرّ و البحر بما كسبت أيدي الناس

7 - تمامی پدیده های خشکی و دریا ، گرفتار آثار گناه آدمیان است .

ظهر الفساد فى البرّ و البحر بما كسبت أيدي الناس

10 - خداوند ، به منظور تنبّه انسان ها ، تنها بخشی از گناهان را کیفر می هد .

ظهر الفساد فى البرّ .. ليذيقهم بعض الذى عملوا لعلهم يرجعون

13 - فلسفه از دست رفتن امکانات دنیوی ، در پی گناه ، تنبیه گناهکاران جهت بازگشت از خطا به صراط مستقیم است .

ظهر الفساد فى البرّ .. ليذيقهم بعض الذى عملوا

«لام» در «ليذيقهم» لام عاقبت است و «لعلّ» معنای تعلیل دارد و مراد از «فساد» براساس ریشه لغوی آن، یعنی خروج شیء از اعتدال (تباه شدن)، قابل بهره برداری نبودن امکانات و یا از دست دادن آنها است. بنابراین، خداوند، در پی آلوده شدن انسان ها، به گناه، آنان را مبتلا می کند تا به این صورت، بیدارشان سازد.

14 - گناه ، عامل دوری معنوی انسان از خدا است .

لعلّهم يرجعون

18 - « قال الصادق (ع) : حياه دوابّ البحر بالمطر ، فإذا كُفّ المطر ظهر الفساد في البرّ و البحر و ذلك إذا كثرت الذنوب و المعاصي . .
؛ .

امام صادق(ع) فرمود: حیات جنبدگان دریا، وابسته به باران است و اگر باران نیارد، در خشکی و دریا، فساد آشکار می شود. آن، هنگامی است که گناه و معصیت ها زیاد شود».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 42 - 16

16 - غیر از شرک ، گناهان دیگری وجود دارد که موجب گرفتار شدن به عذاب دنیوی می شود .

فانظروا كيف كان عقبه الذين . . . كان أكثرهم مشركين

فرمان به مطالعه در عاقبت کسانی که به خاطر انحراف و پیمودن راه نادرست، گرفتار عذاب شدند و آنگاه یادآوری این نکته که اکثر آنان، مشرک بودند، نشان می دهد که در میان گرفتار شدگان به عذاب، غیر مشرک هم بوده اند. بدیهی است از آن

ص: 31

جایی که موحدان، گرفتار عذاب نمی شوند، به دست می آید که آنان، گناهکار بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 2

2 - گناه و اسراف ، مانع از تقرب انسان به خداوند است .

قل يعبادى الذين أسرفوا

از این که خداوند، پیامبر(صلی الله علیه و آله) را مأمور ابلاغ پیام رحمت الهی به گناه کاران کرده و خود آنان را مستقیماً مورد خطاب قرار نداده است، می تواند بیانگر حقیقت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 21 - 10

10 - گناهان ، زمینه ساز عذاب الهی و نابودشدن تمدن ها ، قدرت ها و آثار ملی

فأخذهم الله بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 43 - 9

9 - اسراف و زیاده روی در گناه و حق ستیزی ، موجب دوزخی شدن انسان ها است .

وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 30 - 3,9

3 - تأثیر گناه ، در گرفتار آمدن انسان ها به قحطی و خشکسالی

و هو الذى ينزل الغيث من بعد ما قنطوا . . . و ما أصبكم من مصيبة فيما كسبت أيديكم

سیاق آیات ، می تواند بیانگر این نکته باشد که رحمت و قدرت الهی گسترده و فراگیر است و قحطی ها و خشکسالی ها بازتاب عملکرد خود انسان ها است.

9 - « هشام بن سالم عن أبي عبد الله (ع) قال : أما الله ليس من عرق يضرب ولا نكبه ولا صداع ولا مرض إلا بذنب و ذلك قول الله عزوجل في كتابه « و ما أصابكم من مصيبة فيما كسبت أيديكم و يعفوا عن كثير » قال : ثم قال ما يعفو الله أكثر مما يؤخذ به ;

هشام بن سالم از امام صادق(ع) روایت نموده که فرمود: هیچ رگی نمی زند و هیچ گرفتاری و سردرد و مرضی عارض نمی شود مگر این که اثر گناهی است که انجام گرفته، و این است سخن خدای عزوجل در کتاب خودش «و ما أصابكم من مصيبة فيما كسبت أيديكم و يعفوا عن كثير» سپس امام فرمود: آنچه را خدا عفو می کند بیشتر از آن است که مورد مؤاخذة قرار می دهد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 31 - 11، 3

3 - تدبیر های بشری برای جلوگیری از بازتاب های گناهان خود ، فاقد تأثیر و کارایی است .

و ما أصبكم . . . و ما أنتم بمعجزين في الأرض

ص: 32

برداشت یاد شده بر پایه ارتباط این قسمت از آیه، با آیه قبل است.

11 - بازتاب گناهان انسان به صورت مشکلات دنیایی، تدبیری الهی در جهت بازداشتن انسان از سرکشی و تجاوز است.

و ما أصبکم من مصیبه فیما کسبت أیدیکم . . . و ما أنتم بمعجزین فی الأرض و ما لکم م

سیاق آیات، نشانگر بیان گونه های مختلف از یک حقیقت است؛ چه این که باران، غفران، ولایت و نصرت گونه هایی از روزی خداوند برای انسان ها است که از پس خشکسالی، گناه و مصیبت به انسان ارزانی می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 34 - 5

5 - عفو و اغماض الهی از گناهان بسیار، باعث مصونیت انسان از آثار ویرانگر گناهان در دریا

أویوبقهنّ بما کسبوا و یعف عن کثیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 36 - 10

10 - « عن أميرالمؤمنین (ع) : من تصدّی بالاثم أعشی عن ذکر الله تعالی و من ترک الأخذ عمّن أمر الله بطاعته قیض له شیطاناً فهو له قرین »

از امیرالمؤمنین(ع) روایت شده: هر کس مرتکب گناه شود از یاد خدا روی گردان شده و کوردل می گردد و کسی که ترک کند گرفتن [معارف دین] را از کسی که خداوند اطاعت او را فرمان داده است، خداوند شیطانی را برای او قرار می هد که همدم او خواهد بود».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 54 - 11

11 - گناه و فسق انسان ها، موجب گرفتار آمدن آنان به مخالفت با پیامبران و فرورفتن در منجلاب حکومت های طاغوتی

إنّهم كانوا قومًا فسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 74 - 2

2 - گناه پیشگی، عامل ورود به جهنم و جاودانگی در عذاب

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 75 - 3

3 - کفر و گناه پیشگی ، موجب عذاب پیوسته و اندوه پایان ناپذیر در قیامت

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ . . . وَ هُمْ فِيهَا مَبْلُؤُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 76 - 6

6 - گام نهادن آدمی در وادی کفر ، شرک و گناه ، در حقیقت ظلم آدمی به خویشتن است .

ص: 33

إنّ المجرمین . . . و ما ظلمنهم و لكن كانوا هم الظلمین

به کار رفتن واژه «ظالم» به جای «مجرم»، حاکی از آن است که جرم و گناه بیان شده در آیات پیشین، همان ظلم و ستم آدمی به خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 5,7

5- جرم پیشگی ، عامل هلاکت قوم « تبع » و اقوام هلاک شده قبل از آن

أهم خیر أم قوم تبع و الذین من قبلهم أهلکنهم إنهم كانوا مجرمین

7- جرم پیشگی مردمان و حق ناپذیری ایشان ، زمینه ساز عقوبت آنان در دنیا

أهلکنهم إنهم كانوا مجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 38 - 5

5- آزاد پنداشتن خویش در ارتکاب هر گناه ، مستلزم پوچ انگاری آفرینش

إنهم كانوا مجرمین . و ما خلقنا السموت و الأرض و ما بینهما لعین

از ارتباط این آیه با آیه قبل - که در توییح امت های جرم پیشه بود - مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 49 - 6

6- عزت ها و شرافت های دنیوی ، متکی به گناه و حق ستیزی ، ناپایدار و منتهی به ذلت و درماندگی است .

ذق إنک أنت العزیز الکریم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 50 - 3

3- پیوستگی گناه ، با تردید و ناباوری نسبت به قیامت

طعام الأثیم . . . إنَّ هذا ما كنتم به تمترون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 7 - 4

4 - دروغ پردازی علیه دین و آیات الهی ، دارای ریشه در گناه پیشگی فرد

أفّاک أثیم

می توان گفت: «أثیم» در مقام بیان فلسفه «أفّاک» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 8 - 10

10 - دروغ پردازی و گناه پیشگی ، مانع از شنود و دریافت بایسته آیات الهی است .

أفّاک أثیم . یسمع ءایت الله ... ثم یصرّ مستکبراً کأن لم یسمعها

ص: 34

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 15 - 6

6- مجازات و کیفر الهی پی آمد آلودگی به گناه است؛ نه صرف هر لغزش *

بما کانوا یکسبون... و من أساء فعلیها

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که در مورد عمل صالح، تعبیر «عمل صالحاً» با توین تقلیل ذکر شده است - که کم ترین اعمال ارزشی را نیز شامل می شود - ولی در مورد اعمال زشت، تعبیر «أساء» به کار رفته است و نه «عمل سیئاً».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 24 - 4

4 - گناه پیشگی و هواپرستی، دارای پیوند با بی اعتقادی به حیات اخروی

اجترحو السیئات... اتخذ إلهه هو یه... وقالوا ما هی إلا حیاتنا الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 31 - 5، 7

5 - استکبار و جرم پیشگی، مهم ترین عامل گرایش کافران به کفر و انکار آیات الهی

ءایتی تتلی علیکم فاستکبرتم و کنتم قومًا مجرمین

با توجه به این که خداوند، درباره کافران تنها به دو ویژگی (استکبار و جرم پیشگی) تصریح کرده است؛ اساسی بودن عوامل یاد شده در گرایش کافران به کفر استفاده می شود.

7 - روحیه استکباری کافران در برابر آیات الهی، معلول عملکرد و جرایم گذشته خود آنان *

فاستکبرتم و کنتم قومًا مجرمین

براساس این احتمال که تعبیر «و کنتم...» در مقام تعلیل گرایش کافران به استکبار باشد، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 32 - 9

9- انکار قیامت و اظهار ناباوری به آن ، به رغم پیام های مکرر وحی ، معلول استکبار و جرم پیشگی است . *

فاستکبرتم و کنتم قومًا مجرمین . . . قلتم ما ندری ما الساعه

برداشت بالا با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل و این نکته است که «قلتم ما ندری . . .» به عنوان نمودی از استکبار و جرم پیشگی کافران یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 8 - 18

18- گناه ، مانع برخورداری انسان از رحمت گسترده خداوند *

و هو الغفور الرحیم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که تقدم «الغفور» بر «الرحیم»، اشاره به این جهت داشته باشد که تا غفران الهی شامل انسان نشود؛ زمینه برای بهره‌وری وی از رحمت گسترده خداوند مهیا نمی شود.

ص: 35

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 31 - 11

11- غفران الهی ، پناهگاه مؤمنان از آثار سخت گناهان و عذاب دردناک

یغفر لکم . . . و یجرکم من عذاب الیم

در برداشت یاد شده عطف «یجرکم. . .» بر «یغفر لکم. . .» تفسیری دانسته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 2 - 14,16

14- گناهان ، پدید آورنده مشکلات و نابسامانی ها در شوون زندگی انسان *

کفر عنهم سیئاتهم و أصلح بالهم

از تقدم «سیئات» استفاده می شود که وجود گناهان عامل نابسامانی ها است و با آموزش آنها، امور دیگر نیز سامان می یابد.

16- گناه ، مایه تیرگی قلب و رخت بستن صلاح از فکر و اندیشه انسان *

کفر عنهم سیئاتهم و أصلح بالهم

میان سیئات و عدم صلاح قلب، می تواند رابطه علی و سببی باشد. از تقدم سیئات استفاده می شود که عامل فساد فکر و اندیشه، گناهان است و با زدایش گناهان، اندیشه صلاح می یابد. این احتمال مبتنی است بر این که «بال» به معنای قلب باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 28 - 9

9- ثمربخشی اعمال نیک ، منوط به حفظ آن تا پایان عمر و نابود نکردن آن باگناه و نفاق

ذلک بأنهم اتبعوا ما أسخط الله و کرهوا رضونه فأحبط أعمالهم

«فأحبط أعمالهم»، در حقیقت پاسخ به این سؤال مقدر است که: مرتدان و اهل نفاق، گرچه سرانجام به انحراف گراییدند؛ اما در آغاز، اعمال نیک نیز داشته اند و با وجود آن اعمال، چرا عذاب شوند؟ آیه شریفه پاسخ می دهد که نفس انجام نیکی ها، کافی نیست؛ بلکه باید آن را از حبط و سقوط مصون داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- ایمان و کفر و طاعت و معصیتِ خلق، بی تأثیر در ساحت خداوندی *

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ... لَنْ يَصْرِوَا اللَّهَ شَيْئًا

جمله «لَنْ يَصْرِوَا اللَّهَ شَيْئًا» می رساند که کفر و عصیان خلق در برابر خدا و رسول او، زیانی به خداوند نمی رساند. به قرینه مقابله می توان استفاده کرد که ایمان و طاعت آنان نیز، نفعی برای خداوند ندارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 5 - 10

10 - گناه، مانع برخورداری انسان از رحمت گسترده حق *

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

تقدم «غفور» بر «رحیم»، ممکن است از این جهت باشد که گناه، مانع برخورداری از رحمت حق است. از این رو بخشش آن

ص: 36

گناهان، زمینه شمول رحمت گسترده حق نسبت به انسان می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 41 - 3

3 - عوامل حیات آفرین طبیعت ، مایه نابودی ملت ها در نتیجه کفر و گناه

أرسلنا عليهم الريح العقيم

تعبیر «الريح العقيم» (باد نازا) می رساند که باد، آثار مختلفی دارد و اصولاً در نظام طبیعت، یکی از عوامل گسترش حیات به شمار می آید. اما همین نیروی طبیعی به اراده الهی و در نتیجه کفر مردم، نه تنها زاینده حیات نخواهد بود؛ بلکه زداینده آن خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 46 - 4

4 - جامعه فرو رفته در فسق و گناه ، در معرض عذاب الهی قرار دارد .

و قوم نوح . . . إتهم كانوا قومًا فسقین

بیان سرنوشت قوم نوح و علت نابودی آنان، در مقام هشدار به همه امت ها است که بدانند، هرگاه علت نزول عذاب در قومی فراهم آید، آنها نیز چون قوم نوح مبتلا خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 31 - 6

6 - فراهم آوردن گناه ، همانند مرتکبان گناه مستحق عذاب اند .

فَعَقَرُ . . . إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِم

در صورتی که قوم ثمود در ابتلا به عذاب خصوصیتی نداشته باشند؛ از آیه شریفه استفاده می شود که همه توطئه گران علیه حق، در معرض عذاب اند؛ چه مباشران و چه فراهم آوردن گناه زمین جرم و خطا.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 24

24 - عدم زدایش تمامی آثار گناهان کافران ، به صرف روی آوردن آنان به ایمان

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ . . فَبَايِعْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ اللَّهُ

از این که پس از پذیرش بیعت مؤمنان، باز هم خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواسته است تا برای ایشان استغفار کند؛ معلوم می شود که به صرف ایمان، تمامی آثار گناهان گذشته محو نشده و نیاز به استغفار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 4 - 5

5 - گناه ، عامل انحراف قلب و روح آدمیان

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 37

2 - کیفر و عذاب دوزخ برای کافران ، نتیجه و پیامد کوتاهی و تقصیرکاری خود آنان است .

فاعترفوا بذنبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 16 - 3

3 - تکذیب عمدی دین و رداییل اخلاقی (همچون سوگند دروغ ، پستی ، عیب جویی ، سخن چینی ، مانع خیر شدن ، گناه پیشگی ، درشت خوئی و بی تباری) ، از زمینه های ابتلا به عذاب خفت بار الهی

فلاتطع المكذبین ... كل حلاف مهين ... عتل بعد ذلك زنيماً ... سنسمة على الخرطوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 19 - 5

5 - « عن أبي جعفر (ع) قال : إنَّ الرَّجُلَ لِيَذُنِبُ الذَّنْبَ فَيَدْرَهُ عَنْهُ الرَّزْقُ وَ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ : « إِذْ أَقْسَمُوا لِيَصْرَمَنَّهَا مُصْبِحِينَ . وَ لَا يَسْتَنْوْنَ . فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَ هُمْ نَائِمُونَ » ؛

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: شخص گناهی را انجام می دهد که در پی آن روزی از وی دفع می گردد سپس این آیه را تلاوت فرمود: (إذ أقسموا ليصرمنها مصبحين. و لا يستنون. فطاف عليها طائف من ربك و هم نائمون)».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 32 - 7

7 - گرفتاری و از دست دادن نعمت ها ، بر اثر کیفر گناهان و خطا ها ، سبب توبه و روی آوری انسان ها به سوی خدا

بل نحن محرومون .. إنا إلى ربنا رغبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 7

7 - جرم پیشگی ، از موجبات عذاب رهایی نیافتنی در قیامت

يودّ المجرم لو يفتدى من عذاب يومئذ ببنيه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 11 - 3

3 - کفر و گناه، از عوامل خشک سالی و سلب نعمت ها است .

استغفروا ربکم . . . یرسل السماء علیکم مدرارًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 12 - 4

4 - کفر و گناه، از عوامل کم شدن اموال و تعداد فرزندان و خرابی شهرها و روستاها (نابودی باغ ها، نهرها و . . .)

استغفروا ربکم . . . و یمدکم بأمول و بنین . . . و یجعل لکم أنهرًا

ص: 38

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 25 - 5

5 - بت پرستی و ارتکاب خطاها و گناهان، از موجبات عذاب الهی در دنیا و عالم برزخ است.

مِمَّا خَطِيءُوا--تَهُمُ أُغْرِقُوا فَاَدْخَلُوا نَارًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 42 - 3

3 - جرم، از موجبات دوزخی شدن انسانها است.

عن المجرمین . ما سلککم فی سقر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 3

3 - جرم پیشگی، عامل هلاکت و نابودی

كذلك نفعل بالمجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 46 - 5

5 - جرم پیشگی، عامل محرومیت از نعمت‌ها و موهبت‌های بهشت

إِنَّكُمْ مَجْرُمُونَ

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله «إِنَّكُمْ مَجْرُمُونَ» در مقام تعلیل برای مطالب پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 28 - 4

4 - طغیان‌گری و گناه بی حد، پیامد تکذیب آیات و نشانه‌های خداوند است.

لَلطَّغْيَانِ... وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا

ارتباط این آیه با آیات پیشین، گویای برداشت یاد شده است. مراد از «آیاتنا»، ممکن است آیات نازل شده از سوی خداوند باشد. هم چنین می تواند علاوه بر آن، آیات و نشانه های وجود و یگانگی خداوند نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 4

4 - گناه ، تکذیب عملی کیفر های اخروی است .

ماغرک . . بل تکذبون بالدین

«تکذبون» مضارع و بیانگر این است که آنچه هم اکنون و از این پس انجام می دهید، تکذیب عذاب الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 11 - 3,4

3 - کم فروشی و گناه پیشگی ، تکذیب عملی کیفر های اخروی است .

ص: 39

ویل للمطفّفين . . . کلاً إنّ کتب الفجّار ... الذین یکذبون بیوم الدین

4- کم فروشی ، زمینه ساز آلودگی به گناه و گناه زمینه ساز تکذیب قیامت است .

ویل للمطفّفين . . . کلاً إنّ کتب الفجّار ... الذین یکذبون بیوم الدین

ترتیب آیات، ممکن است برخاسته از ترتیب پیدایش اوصاف ذکر شده در آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطفّفين - 83 - 12 - 2

2- آلودگی به گناه و شکستن حریم قوانین و وظایف الهی ، زمینه ساز انکار روز جزا است .

و ما یکذب به إلاّ کلّ معتد أئیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطفّفين - 83 - 13 - 6

6- تجاوزگری و آلودگی به گناه ، زمینه ساز انکار معارف قرآن و ارتجاعی خواندن آیات آن است .

کلّ معتد أئیم . إذا تتلی علیه آیتنا قال أسطیر الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطفّفين - 83 - 14 - 9، 12

9- طغیان گری و گناه ، سیاه کننده قلب و مسدودسازنده راه درک و اعتقاد است .

کلّ معتد أئیم . . . بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون

12- « عن أبی جعفر (ع) قال : [قال] ما من عبد إلاّ و فی قلبه نکتة بیضاء فإذا أذنب ذنباً خرج فی النکتة نکتة سوداء فإن تاب ذهب ذلک السواد فإن تمادى فی الذنوب زاد ذلک السواد حتّی یُعْطَى البیاض فإذا [ت-] غطّی البیاض لم یرجع صاحبه إلی خیر أبداً و هو قول الله عزّوجلّ : « کلاً بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون » ؛

از امام باقر(ع) روایت شده که فرمود: هیچ بنده ای نیست جز این که در قلبش نقطه سفیدی است، هرگاه گناهی مرتکب شود، در آن سفیدی نقطه سیاهی پدید می آید، پس اگر توبه کند آن سیاهی از بین می رود و اگر گناهان را ادامه دهد، آن سیاهی افزون می گردد تا تمام سفیدی قلب را فرامی گیرد و هنگامی که سفیدی قلب به سیاهی پوشیده شد، صاحب آن قلب هرگز به سوی نیکی بر نمی گردد و این سخن خدای عزّوجلّ است که فرمود: کلاً بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 15 - 7

7 - گناه ، طغیان گری و تکذیب قرآن و قیامت ، مانع ملاقات و قرب خداوند در قیامت است .

ما یکذب به الاکلّ معتد اثم .. . انهم عن ربهم یومئذ لمحجوبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 30 - 2

2 - عیب جوئی از مؤمنان و اشاره های تمسخرآمیز به آنان و نشان دادن عیوب ایشان به دیگران ، خوی ناپسند و برخاسته از گنه پیشگی است .

انّ الذین أجزموا .. . و إذا مرّوا بهم یتغامزون

ص: 40

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 32 - 2

2 - گناه ، مانع بینش صحیح و زمینه ساز باطل دیدن راه مؤمنان

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا .. و إِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 10 - 19

19 - گناه کافران ، بر عذاب آنان می افزاید .

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا .. فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ

مصدق «الذین فتنوا» - به قرینه مقابله با آیه بعد - کافران اند. حرف «فاء» در «فلهم» دلالت می کند که این عقوبت، کیفر شکنجه گری آنان است. بنابراین کافران، علاوه بر این که بر کفر خویش مؤاخذه می شوند، بر کردار خویش نیز کیفر خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 11 - 2

2 - گناه پیشگی و طغیان گری ، عامل گرفتاری به عذاب الهی

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ .. الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبَلَدِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 10 - 3

3 - گناه ، مایه سقوط و تباهی نفس انسان است .

فجورها .. دسیها

تقابل فعل های «دسّها» و «زکّها» - در قیاس با تقابل «فجور» و «تقوی» در آیات پیشین - بیانگر تأثیر «تقوا» در تزکیه و تأثیر فجور، در سقوط نفس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- آلودگی به دروغ و گناه، ساقط کننده انسان تا مرحله تکذیب دین و باز داشتن مردم از نماز

ینهی. عبداً إذا صلی ... کذب و تولی ... ناصیه کذبہ خاطئه

وصف های «کاذبه» و «خاطئه» بیانگر استمرار کذب و خطا در شخص است. این دو وصف در مقایسه با «ینهی» و «کذب» - فعل و دلالت کننده بر حدوث نهی و تکذیب اند - به منزله علت و معلول می باشند.

5- گناهان زبانی و عملی طغیان گران، گرفتار سازنده آنان به کیفری ذلت آفرین

لیطغی . . ناصیه کذبہ خاطئه

«کذب» از مصداق های گناه زبانی می باشد و «خطا»، گناه عملی و یا شامل زبانی و عملی است.

26- آثار گناه آشکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 29 - 12

12 - شیوع عمل لواط و راهزنی و رواج گناه علنی ، عذاب الهی را در پی دارد .

أنتکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل و تأتون فی نادیکم المنکر فما کان جواب قومہ

درخواست قوم لوط از حضرت لوط(ع) برای نزول عذاب، با جمله شرطی «إن كنت من الصادقين» نشان دهنده وعده عذاب از جانب لوط(ع)، به آنها است. گفتنی است وعده عذاب از سوی پیامبری به قومی، به خاطر اعمال یاد شده، حکایت می کند که آن اعمال مستحق عذابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 31 - 10

10 - ظلم قوم لوط با لواط و راهزنی و ارتکاب علنی گناه ، در پی دارنده هلاکت و عذاب برای آنان

أنتکم لتأتون الرجال و .. . إنا مهلكوا أهل هذه القرية إن أهلها كانوا ظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 34 - 8

8 - رواج لواط و راهزنی و گناه علنی در جامعه ، در پی دارنده عذابی شکننده و سخت است .

أنتکم لتأتون الرجال و .. . إنا منزلون علی أهل هذه القرية رجراً ... بما كانوا

27- آثار گناه آگاهانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 131 - 5

5 - ارتکاب ظلم و گناه در عین آگاهی، موجب هلاکت جامعه می شود.

ذلک أن لم یکن ربک مهلك القرى بظلم و أهلها غفلون

جمله «و أهلها غافلون»، یعنی خداوند جامعه ستمکاری را که اهل آن از تعالیم انبیا غافل بوده اند و پیام آنان را دریافت نکرده باشند، هلاک نمی کند.

28- آثار گناه اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 21 - 9

9- نابودی بسیاری از اقوام نیرومند و دارای تمدن و آثار ملی در گذشته تاریخ به خاطر گناهانشان

فأخذهم الله بذنوبهم

برداشت بالا مبتنی بر این نکته است که «با» در «بذنوبهم» برای سببیت می باشد.

ص: 42

29- آثار گناه امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 1

1- جوامع و ملت های بسیاری پس از دوران نوح (ع) در نتیجه فسق و گناه و به اراده خداوند نابود شدند .

ففسقوا... و کم أهلکنا من القرون

«قرن» (مفرد قرون) به معنای قومی است که نزدیک به یک زمان و در یک عصر زندگی می کنند (مفردات راغب).

30- آثار گناه پیشینان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 162 - 5

5 - عذاب نازل شده بر متمردان بنی اسرائیل ، سزای گناهان پیشین آنان و گناه رعایت نکردن آداب مقرر شده برای ورود به بیت المقدس

فبدل الذین ظلموا منهم... فأرسلنا علیهم رجلاً من السماء بما كانوا یظلمون

برداشت فوق مبتنی بر این است که مراد از ظلم و گناه در «بما كانوا یظلمون» غیر از گناهی باشد که جمله «فبدل...» بیانگر آن است. بنابراین تفریح «فأرسلنا...» بر «فبدل...» می رساند که عذاب به خاطر تبدیل فرمان الهی بوده و «باء» سببیه در «بما كانوا...» می رساند که عذاب به سبب ظلم و گناه سابق بنی اسرائیل بوده است. یعنی گناه تبدیل، به ضمیمه گناهان سابق باعث ارسال عذاب بر آنان شد.

31- آثار گناه ثروتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 16 - 1

1- فسق و گناه برخورداران از مکنت و ثروتمندان هر جامعه ، عامل هلاکت و نابودی آن جامعه است .

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفیها ففسقوا فیها

«مترف» از واژه «ترفه» گرفته شده و «ترفه» هم به معنای روزی و نعمت فراوان است (مفردات راغب).

32- آثار گناه فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 133 - 10

10 - گناه و تبهکاری فرعونیان ، مایه استکبار آنان در برابر آیات الهی شد .

آیت مفصلت فاستکبروا و کانوا قوما مجرمین

ص: 43

جمله «کانوا . . .» بیانگر ریشه کبرورزی فرعونیان در برابر آیات الهی است.

33- آثار گناه قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 59 - 4

4- جرم و تبه کاری قوم لوط ، عامل هلاکت و عذاب آنان شد .

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين . إلا ءال لوط إنا لمنجّوهم أجمعين

34- آثار گناه قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 46 - 1

1 - قوم نوح ، از پیشین ترین اقوام هلاک شده بشر در نتیجه فسق و گناه

و قوم نوح من قبل إنهم كانوا قومًا فسقین

35- آثار گناه مکذبان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 15 - 9

9- سیه رویی و ثبت نشانه دروغ گویی و گناه کاری بر پیشانی تکذیب گران دین ، کیفر مخالفت آنان با نماز ، هدایت و تقوا

لنسفعا بالناصیه

برداشت یاد شده، ناظر به معانی گوناگونی است که برای «سفع» در توضیح برداشت هفتم ذکر شد. وصف های «کاذبه» و «خاطئه» (در آیه بعد)، مشخصات نشانه را بیان کرده است.

36- آثار نفرت از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 7 - 24

24 - رشد واقعی انسان ، در پرتو محبت دین و بیزاری از کفر و گناه

حَبِّ إِلَيْكُمْ الْإِيمَنُ . . . وَ كَرَّهَ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ . . . أَوْلَيْكُمْ هُمْ الرُّشْدُونَ

ص: 44

37- آثار وضعی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 38 - 8

8 - بقای آثار وضعی گناه ، حتی پس از توبه و قبول آن از سوی خداوند

فتاب علیه .. قلنا اهبطوا منها جميعاً فإما يأتينكم منى هدى

تأکید به هبوط آدم(ع) بعد از بیان توبه وی و پذیرش آن از سوی خداوند، دلالت بر این دارد که: علی رغم پذیرش توبه آدم(ع)، وی به جایگاهش در بهشت بازگردانده نشد و این حاکی است که میان آمرزش گناه و برطرف شدن آثار وضعی آن تلازم نیست.

38- آثار گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 10 - 4

4 - گناه ، تکذیب عملی قیامت است .

إنّ كتب الفجّار .. ویل یومئذ للمکذّبین

تعبیر «یومئذ» - به قرینه «إنّ کتاب الفجّار لفی سجّین» - بر روز برخورد فاجران با نامه عمل خویش منطبق است. بنابراین عنوان «مکذّبین» در برگیرنده «فجّار» خواهد بود که با گناه خود، در عمل، تکذیب کننده قیامت اند.

39- آلودگی به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 63 - 2، 1

1 - بسیاری از یهود و نصارا، مردمی حرام خوار و دارای زبانی آلوده به گناه و سخنان ناروا

لولا ینهیهم ... عن قولهم الاثم و اکلهم السحت

2 - بازداری یهودیان و مسیحیان از آلودگی به گناه (گفتار های ناروا، حرام خواری و ...) ، تکلیفی الهی بر عهده عالمان اهل کتاب

لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار عن قولهم الاثم و اکلهم السحت

40- آموزش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 52 - 10

10 - بخشوده شدن گناه ، نعمتی بایسته سپاسگزاری

ثم عفونا عنکم . . . لعلکم تشکرون

ص: 45

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 199 - 10

10 - وعده الهی به آمرزش و رحمت استغفارکنندگان

و استغفروا الله ان الله غفور رحيم

گر چه آیه مزبور درباره کوچ از مشعر و عرفات است؛ ولی تعلیل «ان الله غفور رحيم»، عام است. بنابراین وعده رحمت و آمرزش، به مطلق استغفارکنندگان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 203 - 13، 14

13 - حج گزارى که در ایام تشریق بمیرد، آمرزیده است .

فمن تعجل فی یومین فلا اثم علیه

امام صادق (ع) درباره آیه «فمن تعجل . . .»، فرمود: یعنی من مات قبل ان یمضی، فلا اثم علیه

کافی، ج 4، ص 521، ح 10؛ نورالثقلین، ج 1، ص 201، ح 740.

14 - پاکی حج گزار از گناه، در صورت پرهیز از گناهان بزرگ

و من تأخر فلا اثم علیه لمن اتقى

امام صادق (ع): . . . «و من تأخر» . . . «فلا اثم علیه» اذا اتقى الكبائر

مجمع البیان، ج 2، ص 532.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 218 - 10

10 - آمرزش گناه مجاهدانی از صدر اسلام که در ماه حرام با کفار جنگیدند . (عبدالله بن جحش و همراهان او)

ان الذین امنوا و الذین هاجروا

به دلیل شأن نزول، از مصادیق اولی آیه، عبدالله بن جحش و یاران او هستند که پس از هجرت از مدینه به سوی نخله، با دشمن درگیر شدند و آنان را کشتند و یا اسیر کردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 268 - 7,8,10

7 - خداوند ترغیب کننده آدمی به انفاق، با وعده آمرزش گناهان و فزونی رزق

و اللّٰه یعدکم مغفره منه و فضلا

کلمه «فضلا» به قرینه مقابله آن با وسوسه شیطان بر تهیدستی، به معنای فزونی در رزق است.

8 - انفاق، موجب توسعه رزق و آمرزش گناهان

یا ایّها الذّین امنوا انفقوا .. و اللّٰه یعدکم مغفره منه و فضلا

10 - آمرزش گناهان و فزونی مال از جانب خداوند، پاداشی برای انفاق کنندگان

یا ایّها الذّین امنوا انفقوا .. و اللّٰه یعدکم مغفره منه و فضلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 46

10 - بخشش گناهان انسان و یا عقاب وی ، به مشیت الهی است .

فیغفر لمن یشاء و یعدّب من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 89 - 3،8

3 - همراهی توبه مرتدان با اصلاح (جبران گذشته) ، شرط آمرزش گناهشان

الّا الذین تابوا .. و اصلحوا فانّ اللّٰه غفور رحیم

8 - غفران و رحمت الهی ، دلیل پذیرش توبه مرتدّ و آمرزش گناه او

الا الذین تابوا .. فانّ اللّٰه غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 133 - 8،10،15،18،19

8 - ورود به بهشتِ تقواییشگان ، در گرو آمرزش گناهان

و سارعوا الی مغفره من ربکم و جنّه عرضها السّموات و الارض اعدت للمتّقین

تقدیم ذکری آمرزش الهی بر بهشت پهناور، بیانگر تقدّم خارجی آن است؛ یعنی نخست باید آمرزش حاصل شود، و آنگاه ورود به بهشت متّین.

10 - آمرزش گناهان و درآمدن به بهشت ، در گرو اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و اطیعوا اللّٰه و الرّسول .. سارعوا الی مغفره من ربکم و جنّه

آمرزش گناهان، فعل خدا و در اختیار اوست. بنابراین مراد از شتاب به سوی مغفرت، انجام اعمالی است که موجبات آمرزش الهی را فراهم می سازد، که به قرینه عطف شدن «سارعوا» بر «اطیعوا اللّٰه و الرّسول»، همان پیروی از خدا و پیامبرش است.

15 - اطاعت خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) ، جلب رحمت الهی و آمرزش گناهان ، مراحلی در طول هم برای ورود به بهشت متّین

و اطیعوا اللّٰه و الرّسول لعلکم ترحمون. و سارعوا الی مغفره من ربکم و جنّه عرضها

18 - نیل به تقوا، در گرو اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) و فراهم آوردن زمینه آمرزش گناهان

و اطیعوا الله و الرسول . . . و سارعوا الی مغفره من ربکم و جنّه . . . اعدتّ للمتّ

معنای اینکه به سوی بهشت متّقیان بشتابید، این است که از زمره متّقیان شوید و مخاطبین این دعوت کسانی هستند که به اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) و فراهم ساختن موجبات آمرزش، فراخوانده شدند. بنابراین از زمره اهل تقوا شدن به این است که از خدا و رسول او پیروی کرده و کاری کنند که گناهشان آمرزیده شود.

19 - انجام فرایض دینی، وسیله آمرزش گناهان

سارعوا الی مغفره من ربکم

امیرالمؤمنین علی (ع) درباره «سارعوا الی مغفره من ربکم» فرمود: الی اداء الفرائض.

مجمع البیان، ج 2، ص 836؛ نورالثقلین، ج 1، ص 389، 354.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 135 - 6

6 - تنها خداوند آمرزنده گناهان است .

ص: 47

و من يغفر الذنوب الا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 136 - 3, 6, 7, 12

3 - آمرزش گناه بندگان ، پرتویی از « ربوبیت » خداوند

اولئک جزاؤهم مغفره من ربهم

6 - آمرزش گناه بندگان ، جنبه ای از تربیت خداوندی نسبت به آنان

اولئک جزاؤهم مغفره من ربهم

با توجه به اینکه آمرزش بندگان به « رب » نسبت داده شده و « رب » به معنای مدبر و مربی است، معلوم می شود که بخشش گناه آدمی از سوی خداوند، برای تربیت اوست.

7 - ورود بندگان به بهشتی جاودانه ، در گرو آمرزش گناه آنان

اولئک جزاؤهم مغفره من ربهم و جنّات تجرى .. خالدين فيها

تقدّم ذکر مغفرت و آمرزش بر بهشت (جزاؤهم مغفره من ربهم و جنّات)، حکایت از تقدّم واقعی و خارجی آن بر بهشت دارد؛ یعنی نخست باید آمرزش صورت گیرد، آنگاه اجازه ورود به بهشت داده شود.

12 - آمرزش گناهان و بهشت های دارای نهر های جاری ، پاداش خوبی برای عمل کنندگان به دستورات الهی

اولئک جزاؤهم مغفره من ربهم و جنّات تجرى من تحتها الانهار خالدين فيها و نعم اجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 148 - 5

5 - بخشایش گناهان و گذشت از اسراف ها و زیاده روی ها و ثبات قدم ، پاداش الهی به مجاهدان صابر و نیایشگر

ربنا اغفر .. فاتيهم الله ثواب الدنيا و حسن ثواب الاخره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 152 - 29

29 - عفو از گناهکاران مؤمن ، جلوه ای از فضل خداوند

و لقد عفا عنکم و اللّٰه ذو فضل علی المؤمنین

جمله «و اللّٰه ذو فضل . . .»، به منزله علتی برای عفو است ؛ یعنی چون خداوند صاحب فضل است از گناه شما صرفنظر کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 155 - 10،13

10 - عفو خداوند از گناه فراریان جنگ احد

انّ الذّٰین تولّوا . . و لقد عفا اللّٰه عنهم

13 - عفو و چشم پوشی خداوند از لغزش ها و گناهان ، پرتویی از غفران و حلم او

و لقد عفا اللّٰه عنهم انّ اللّٰه غفور حلیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 157 - 6

ص: 48

6 - آمرزش گناهان آدمی از سوی خداوند ، زمینه بهره مندی او از رحمت خاصّ الهی

لمغفره من الله ورحمه

چون در آیه شریفه «مغفره» مقدم بر «رحمه» شده، می توان نتیجه گرفت که آمرزش گناهان مقدمه ای برای دریافت رحمت خاص الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 170 - 17

17 - آمرزش تمامی گناهان شهدا

فرحین بما اتیهم الله . . . الا خوف علیهم و لا هم یحزنون

چون گناه در عالم برزخ و قیامت موجب حزن و اندوه خواهد بود، و به دلیل «الا خوف . . .»، شهیدان هیچگونه حزن و اندوهی ندارند، معلوم می شود تمام گناهان آنان مورد عفو الهی قرار گرفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 193 - 9،10،12،14

9 - آمرزش گناهان و پوشاندن بدی ها ، تقاضای خردمندان از پیشگاه پروردگار

ربّنا فاغفر لنا ذنوبنا و کفر عتّا سیّئاتنا

10 - خداوند ، آمرزنده گناهان و پرده پوش اعمال ناپسند

فاغفر لنا ذنوبنا و کفر عتّا سیّئاتنا

12 - توجه به ربوبیت خداوند ، زمینه درخواست و انتظار آمرزش گناهان از او

ربّنا فاغفر لنا

14 - بخشش گناهان و پوشاندن ناروایی ها ، پرتوی از ربوبیت الهی

ربّنا فاغفر لنا ذنوبنا و کفر عتّا سیّئاتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

23 - تنها خداوند آمرزنده گناهان و واردکننده بندگان به بهشت .

لاکفرن عنهم سیئاتهم و لادخلنهم جنات

32 - ترغیب الهی به تحمل رنج ها و سختی های راه ایمان ، با وعده بهشت و آمرزش گناه مؤمنان آزر دیده و رنج کشیده

فالذین هاجروا ... لاکفرن عنهم سیئاتهم و لادخلنهم جنات

35 - بهشت و آمرزش گناهان ، پاداش نیک خداوند

لاکفرن ... و لادخلنهم ... ثواباً من عند الله و الله عنده حسن الثواب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 16 - 11

11 - خداوند ، آمرزنده گناه زناکار و لواط کننده ، به شرط توبه و اصلاح

و الذان یأتینها منکم ... فان تابا و اصلاحا ... ان الله کان تواباً رحیماً

ص: 49

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 15

15 - خداوند ، آمرزنده گناهان و جای دهنده پاکان در بهشت

نکفر عنکم . . . و ندخلکم مدخلا کریماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 48 - 5، 8، 13

5 - هر گناهی - کوچکتر از شرک - قابل آمرزش و مغفرت

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

کلمه «دون» به معنای کمتر و پایینتر است.

8 - آمرزش گناهان ، حتمی نخواهد بود .

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

13 - تمامی گناهان ، حتی گناهان کبیره - بجز شرک - قابل آمرزش و بخشش

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمودک الکبائر فما سواها . . .

مقصود از قابل آمرزش بودن همه گناهان - بجز شرک - بخشش بدون توبه است ؛ زیرا مشرک هم اگر از شرک توبه کند، بخشیده می شود.

کافی، ج 2، ص 284، ح 18؛ نورالثقلین، ج 1، ص 487، ح 283، 284، و ص 488، ح 290؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 374، ح 1، 2، 7؛ من لا یحضره الفقیه، ج 3، ص 376، ح 36، ب 179.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 64 - 16

16 - استغفار (طلب آمرزش گناه)، موجب جلب رحمت الهی و پذیرش توبه و بخشش گناه

فاستغفروا الله و استغفر لهم الرسول لوجدوا الله تواباً رحيماً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 96 - 4,5

4 - جهاد در راه خداوند ، موجب دستيابی به منزلتهایی والا و آمرزش گناهان و جلب رحمت خاص او

فضّل الله المجاهدين على القاعدین . . . درجات منه و مغفره و رحمه

5 - بهره مندی انسان از رحمت خاص الهی ، در گرو آمرزش گناهان اوست .

مغفره و رحمه

تقديم «مغفره» بر «رحمه»، دلالت بر این معنا دارد که تا مغفرت حاصل نشود، آن رحمت خاص شامل آدمی نمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 99 - 2

2 - عفو الهی از گناه ترک هجرت ، هر چند از سر ناتوانی باشد ، حتمی است .

ص: 50

لا يستطيعون حيله .. فاولئك عسى الله ان يعفو عنهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

3 - نساء - 4 - 100 - 17

17 - آمرزش گناهان ، زمینه ساز برخوردار شدن از رحمت خاصّ خداوند *

و كان الله غفوراً رحيماً

تقديم «غفورا» بر «رحيما»، می تواند اشاره به برداشت فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

4 - نساء - 4 - 110 - 11، 10، 4، 2

2 - خداوند ، آمرزنده گناه شرک و غیر شرک ، در صورت استغفار و توبه

و من يعمل سوءاً او يظلم نفسه ثم يستغفر الله يجد الله غفوراً رحيماً

گفته شده مقصود از ظلم در «يظلم نفسه»، شرک است و مقصود از «سوء»، گناهانی غیر از شرک.

4 - خداوند آمرزنده گناه خیانتکاران و حامیان آنان ، در صورت استغفار و توبه

هأنتم هؤلاء .. او يظلم نفسه ثم يستغفر الله يجد الله غفوراً رحيماً

با توجه به آیات قبل می توان گفت از مصادیق مورد نظر برای «من يعمل سوءاً» خیانتکاران هستند و حامیان آنان از مصادیق «يظلم نفسه» می باشند.

10 - توبه و استغفار ، افزون بر آمرزش گناهان ، موجب جلب رحمت الهی خواهد شد .

ثم يستغفر الله يجد الله غفوراً رحيماً

11 - آمرزش گناهان آدمی ، زمینه ساز شمول و جریان رحمت الهی بر وی

يجد الله غفوراً رحيماً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

4 - نساء - 4 - 116 - 2، 3، 4

2- هر گناهی، کمتر از شرک، قابل آمرزش و مغفرت

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

کلمه «دون» به معنای کمتر و پایینتر است.

3- گناه در حد شرک، قابل آمرزش نیست.

إِنَّ اللَّهَ لَا یَغْفِرُ ان یشْرکُ بِهِ وَ یَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِکَ

کلمه «دون» به معنای کمتر و پایینتر است. بنابراین اگر گناهی در حد شرک باشد قابل آمرزش نیست.

4- آمرزش گناهان، منوط به مشیت خداوند است.

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- نساء - 4 - 137 - 8

8- مغفرت و آمرزش گناهان از سوی خداوند، زمینه هدایت پذیری انسان *

لَمْ یَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا

ص: 51

تقدیم جمله «لم یکن الله لیغفر» بر جمله «لا لیهدیهم»، می تواند اشاره به مطلب فوق باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 3 - 48

48 - بخشایش گناه بندگان از سوی خدا همراه با لطف و مهربانی بر ایشان است .

فإن الله غفور رحیم

در برداشت فوق «رحیم»، صفت برای «غفور» گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 39 - 9

9 - خداوند ، آمرزنده گناه تائبان و رحیم و مهربان نسبت به آنان

فمن تاب . . . إن الله غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 45 - 25

25 - آمرزش گناهان صاحب حق قصاص از جانب خداوند ، به اندازه گذشت وی از گناه جانی

فمن تصدق به فهو كفاره له

امام صادق (ع) در پاسخ سؤال از «فمن تصدق به فهو كفاره له» فرمود: يكفر عنه من ذنوبه بقدر ما عفا . . .

کافی، ج 7، ص 358، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 637، ح 226 و 227

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 65 - 1، 4

1 - وعده حتمی خداوند به آمرزش تمامی گناهان گذشته اهل کتاب در صورت ایمان به خدا ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، همه کتب آسمانی و پرهیز از گناهان

و لو ان أهل الكتب آمنوا و اتقوا لكفرنا عنهم سيئاتهم

با توجه به آیه 59 (هل تنقمون منا الا ان آمنوا بالله و ما انزل الينا و ما انزل من قبل) و نیز آیه 61 (و اذا جاءكم قالوا آمننا)، معلوم می شود مراد از ایمان در «آمنوا» ایمان به خدا، قرآن، همه کتب آسمانی و ایمان به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) است.

4 - خداوند ، آمرزنده گناهان

لكفرنا عنهم سيئاتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 95 - 16

16 - گناه شکار های صورت گرفته تا قبل از حکم به تحریم آن مورد عفو و بخشایش خداوند

لا تقتلوا الصيد و انتم حرم .. عفا الله عما سلف

در آیه مورد بحث برای شکار در حال احرام دو حکم بیان شده است یکی حرمت آن که بر گناهکاری شکار کننده دلالت دارد و دیگر لزوم کفاره جمله «عفا الله عما سلف» می تواند ناظر به هر دو جهت باشد. برداشت فوق به جهت اشاره اول اشاره

ص: 52

دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 101 - 13

13 - خداوند آمرزنده گناه مترتب بر پرسش های بیجا تا پیش از تحریم آن *

لاتسئلوا عن اشیاء .. و الله غفور حلیم

توصیف خداوند به «غفور» پس از بیان نهی از پرسشهای بیجا می تواند ناظر به آمرزش گناه کسانی باشد که تا پیش از بیان نهی، چنین سؤالاتی را مطرح کرده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 165 - 11

11 - خداوند غفور (آمرزنده گناهان) و رحیم (مهربان به بندگان) است.

لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 149 - 5

5 - شمول رحمت خدا بر بندگان و آمرزش گناه آنان جلوه ای از ربوبیت خداوند بر بندگان است .

لئن لم یرحمنا ربنا و یغفر لنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 29 - 10، 11

10 - اعطای بصیرت ویژه به تقوایندگان و بخشش گناه آنان ، تفضلی از جانب خداست ، نه پاداش استحقاقی آنان .

یجعل لکم فرقانا .. و الله ذوالفضل العظیم

11 - خداوند ، مؤمنان تقوایگانه را علاوه بر اعطای بصیرت و بخشش گناهان ، از موهبت های دیگر نیز بهره مند خواهد کرد .

یجعل لکم فرقانا .. و الله ذوالفضل العظیم

برداشت ف---وق مبتنی بر این احتمال است که جمله «والـله . . .» مستانفه باشد نه بیانگر تعلیل.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 69 - 9

9 - خداوند ، آمرزنده گناهان و با بندگان خویش مهربان است .

إن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 74 - 9

9 - خداوند ، بخشنده گناهان و لغزش های مؤمنان حقیقی و راستین

لهم مغفرة و رزق كريم

ص: 53

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 3 - 3

3- بخشایش گناهان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

استغفروا ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 41 - 8

8- بخشش گناهان بندگان و گسترش رحمت بر آنان ، جلوه ای از ربوبیت خداوند

إن ربی لغفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 3

3- بخشایش گناهان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

استغفروا ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 90 - 4,5,9

4- ایمان به یکتایی خدا ، پرستش او و آمرزش گناهان (شرکوری ، فساد و بی عدالتی در مبادلات) مقدمه هایی لازم برای حرکت به سوی خدا و تقرب به درگاه اوست .

واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه

برداشت فوق ، با توجه به حرف «ثم» - که جمله «توبوا إلیه» را بر «استغفروا ربکم» عطف کرده است - استفاده می شود. گفتنی است متعلق استغفار به قرینه آیات پیشین، گناه شرکوری و بی عدالتی در مبادلات اقتصادی و نیز فسادگری و مخالفت با پیامبران الهی است.

5- بخشایش گناه بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداوند است .

واستغفروا ربکم

9- آمرزش گناه استغفارکنندگان و باریافتن سالکان به درگاه الهی ، پرتوی از رحمت ، مهربانی و محبت خداوند به بندگان است .

واستغفروا ربکم ثم توبوا إلیه إن ربی رحیم ودود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 92 - 14 ، 11

11- آمرزش گناهان ، از شوون خداوند است .

یغفر الله لکم

14- یوسف (ع) با توجه دادن برادرانش به رحمت گسترده الهی ، آنان را به آمرزش گناهانشان امیدوار ساخت .

یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

جمله «و هو . . .» حالیه است و به منزله تعلیل برای «یغفر الله» می باشد ؛ یعنی ، چون «ارحم الرحمین» است ، گناه شما را می بخشاید . قابل ذکر است که یوسف با یادآوری این صفت خداوند ، پس از گذشت از گناه برادرانش ، به این نکته اشاره می

ص : 54

کند که: من از شما درگذشتم پس او که از همه - از من و غیر من - مهربان تر است، بی هیچ تردید از شما خواهد گذشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 3,4

3- آمرزش گناهان از شؤن خداوند است .

سوف أستغفر لکم ربی

4- آمرزش گناه بندگان ، پرتوی از ربوبیت خداست .

سوف أستغفر لکم ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 8

8- خداوند ، بخشاینده گناهان و ستم کاری های مردم است .

وإن ربک لذو مغفره للناس علی ظلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 3

3 - آمرزش گناهان به دست خداوند و در اختیار او است .

لیغفر لنا خطینا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 16 - 5

5 - بخشودن گناه گنه کاران ، مقتضای آمرزش گری و مهرورزی خدا نسبت به بندگان

فغفر له إنه هو الغفور الرحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 8,9,11,12,15

8 - خداوند ، تمامی گناهان خرد و کلان و کم و زیاد بندگانش را می آمرزد .

إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

در آیه شریفه دو مطلب وجود دارد: 1- جمع آمدن واژه «ذنوب» به همراه الف و لام تعریف که دلالت بر استغراق دارد؛ 2- آمدن «جمعاً» که حال مؤکد برای «الذنوب» است. این دو می رساند که تمامی گناهان - از هر نوع و به هر مقدار که باشد - بی هیچ استثنایی، شامل غفران الهی خواهد شد.

9 - یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، در عین وعده او به آمرزش تمامی گناهان بندگان ، امری بی جا و نامعقول است .

لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

جمله «إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا» به منزله تعلیل برای جمله «لَا تَقْنَطُوا..» می باشد؛ یعنی، از رحمت خدا مأیوس نشوید؛ چون او همه گناهان را می آمرزد. با این حساب یأس از رحمت خدا، امری بی جا و نامعقول است.

11 - آمرزش تمامی گناهان بندگان ، مقتضای ذات خداوند است .

لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

ص: 55

آمدن اسم جلاله به صورت اسم ظاهر (الله یغفر) به جای ضمیر (إنه یغفر)، می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

12 - امید به رحمت و لطف خداوند ، زمینه آمرزش تمامی گناهان از سوی او است .

لا تقنطوا من رحمه الله إن الله یغفر الذنوب جميعاً

توصیه به مایوس نشدن از رحمت خداوند، در حقیقت سفارش به امید داشتن به لطف و رحمت او است؛ تا از این رهگذر بتوان به آمرزش او دست یافت.

15 - گستردگی و انحصار غفران و رحمت خداوند ، مقتضی آمرزش تمامی گناهان خرد و کلان بندگان است .

إن الله یغفر الذنوب جميعاً إنه هو الغفور الرحیم

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که جمله «إنّ هو الغفور..» در مقام تعلیل برای جمله پیشین «إنّ الله یغفر...» می باشد؛ یعنی، چون تنها خداوند غفور و رحیم است، تمامی گناهان را می آمرزد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 3 - 8

8 - تضمین خداوند ، به آمرزش گناهان و پذیرش توبه بندگان

غافر الذنب وقابل التوب

یاد شدن دو مسأله آمرزش گناهان و پذیرش توبه در قالب صفت، گویای این نکته است که این دو، کاری است مستمر از خداوند و نیز تضمینی از سوی او بر انجام این دو کار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 32 - 6

6 - خداوند ، لغزش ها و گناهان یکتاپرستان پایدار بر توحید را ، مورد عفو و بخشش قرار می دهد .

إنّ الذین قالوا ربّنا الله . . . نزلاً من غفور رحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 25 - 5,7

5 - تمامی گناهان ، حتی گناه کفر ، تکذیب پیامبر و تهمت و افترا بر او ، قابل بخشایش خداوند است .

أم يقولون افتري . . . يقبل التوبه عن عباده و يعفو عن السيئات

از واژه «السيئات» - که جمع محلی به الف و لام است - و نیز از ارتباط این آیه با آیه قبل - که سخن از تهمت افترای پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر خدا از سوی مشرکان بود - مطلب بالا استفاده می شود.

7 - امکان بخشودگی برخی از گناهان ، حتی بدون توبه *

يقبل التوبه . . . و يعفو عن السيئات

برداشت یاد شده، بدین احتمال است که «يعفو..» جمله ای مستقل از جمله پیشین باشد و دو فراز آیه، اشاره به دو مطلب جداگانه داشته باشد: 1- خداوند توبه گنه کاران را می پذیرد؛ 2- برخی از گناهان بدون توبه نیز مورد بخشش قرار می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 2 - 13

13- آموزش گناهان و سامان یافتن شؤون حیات ، پاداش الهی به مؤمنان صالح پیرو قرآن

و الذين ءامنوا . . . كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ و اَصْلَحَ بِهِمْ

ص: 56

«أصلح بالهم» یا به معنای اصلاح مطلق شؤون زندگی و یا اصلاح قلب و دل مؤمنان است، برداشت یاد شده براساس معنای اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 5 - 8

8 - رفتار نامناسب و دور از آداب با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، گناهی نیازمند آمرزش الهی است .

لا تَقْدَمُوا... لا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ... و لا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ... و لو أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 21 - 8

8 - آمرزش و چشم پوشی از گناه بندگان در قیامت ، جلوه ربوبیت و پروردگاری خداوند

سابقوا إلى مغفرة من ربكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 9 - 12

12 - آمرزش گناهان و دستیابی به بهشت ، کامیابی بزرگ است .

يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ و يدخله جنّ-ت... ذلك الفوز العظيم

41- آمرزش گناه ارتداد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 6

6- ارتداد (مشرک شدن پس از توحید و کفرورزی پس از ایمان) گناهی قابل بخشش است .

و الذين عملوا السيئات... إن ربك من بعدها لغفور رحيم

42- آمرزش گناه جاهلانہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 119 - 4

4- بخشش خداوند از بدکاران، در صورتی است که آنان گناه را از روی جهل و نادانی به حقایق انجام داده باشند نه از سر عمد و خوی عصیان‌گری

ثم إن ربك للذین عملوا السوء بجهله

مقصود از «بجهاله» ممکن است جهل به احکام الهی، در برابر علم نباشد؛ چون در این صورت گناهی سر نزده است تا نیاز به توبه و یا آمرزش الهی باشد؛ بلکه مراد، جهل در برابر عمل آگاهانه و از روی عمد و خوی عصیان‌گری و نیز جهل به معارف بلند آسمانی است.

ص: 57

43- آموزش گناه خطایی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 5 - 17

17 - گناه و جرم به حساب نیاوردن گناه خطایی ، برخاسته از آمرزندگی و مهربانی خداوند است .

و لیس علیکم جناح فیما أخطأتم به .. و كان الله غفوراً رحیماً

44- آموزش گناه شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 6

6- ارتداد (مشرک شدن پس از توحید و کفرورزی پس از ایمان) گناهی قابل بخشش است .

و الذین عملوا السیئات .. إن ربک من بعدها لغفور رحیم

45- آموزش گناه صغیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 110 - 1

1 - توبه و استغفار ، راهی برای آموزش همه گناهان ، اعم از صغیره و کبیره

و من یعمل سوءاً او یظلم نفسه ثم یتستغفر الله یجد الله غفوراً رحیماً

برخی بر آنند که مراد از «سوءاً»، گناه صغیره است و مراد از ظلم در «یظلم نفسه»، گناهان کبیره است.

46- آموزش گناه کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 110 - 1

1 - توبه و استغفار ، راهی برای آموزش همه گناهان ، اعم از صغیره و کبیره

و من یعمل سوءاً او یظلم نفسه ثم یتستغفر الله یجد الله غفوراً رحیماً

برخی بر آنند که مراد از «سوءاً»، گناه صغیره است و مراد از ظلم در «یظلم نفسه»، گناهان کبیره است.

47- آموزش گناه کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 58

6- ارتداد (مشرک شدن پس از توحید و کفرورزی پس از ایمان) گناهی قابل بخشش است .

و الذین عملوا السيئات . . . إن ربك من بعدها لغفور رحيم

48- آموزش گناه یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 169 - 7، 8، 11

7 - دنیاگرایان یهود بر این باور بودند که خداوند گناهان آنان را ، حتی بدون توبه ، خواهد آمرزید .

و يقولون سيغفر لنا و إن يأتهم عرض مثله يأخذوه

جمله «و إن يأتهم عرض . . . » حاکی از این است که گنهکاران یهود در عین آمادگی برای حرامخواری مجدد، خود را مورد عفو و مغفرت خداوند می پنداشتند. یعنی هرگز از عمل گذشته پشیمان نبودند تا توبه کنند.

8 - یهودیان دنیاگرا به بهانه مغفرتی تضمین شده از جانب خدا ، از فرمان های وی سرپیچی می کردند و مرتکب گناه می شدند .

يأخذون عرض هذا الأذنى و يقولون سيغفر لنا

11 - ادعای آموزش گناه یهودیان بدون توبه ، از نسبت های دروغین دنیاگرایان یهود به خداوند

و يقولون سيغفر لنا . . . ألم يؤخذ عليهم ... أن لا يقولوا على الله إلا الحق

49- آموزش گناهان صغیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 9

9 - بخشش گناهان کوچک و یا گناهانی که انسان هر از گاهی مرتکب آن می شود ، نمود از تفضل و گستردگی عفو الهی است .

الذین يجتنبون . . . إلا اللّٰم إن ربك وسع المغفرة

با توجه به معانی واژه «اللّم» و ارتباط عبارت «إن ربك واسع المغفرة» با آن، برداشت بالا استفاده می شود.

50- اجتناب از استماع گناه

20 - عن امیر المؤمنین (ع): .. ففرض علی السمع لاتصغی به إلی المعاصی ... فقال عز و جل: «وإذا رأیت الذین یخوضون فی آیاتنا فأعرض عنهم...».

از امیرالمؤمنین (ع) روایت شده است: .. خداوند بر گوش انسان واجب کرد که گناهان با آنان استماع نشود ... خداوند عز و جل فرمود: «هرگاه کسانی را دیدی که از روی خرده گیری در آیات ما گفتگو می کنند، از آنان رویگردان شو...» .

51- اجتناب از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 35 - 11

11 - ضرورت فاصله گرفتن از محدوده گناه ، در صورتی که آدمی در خطر ارتکاب آن گناه باشد .

و لا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 103 - 4

4 - یهودیان در صورت ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن و پرهیز از گناهان (سحر ، بی اعتنایی به کتاب های آسمانی و . . .) از پاداش های الهی بهره مند می شدند .

و لو أنهم ءامنوا و اتقوا لمثوبه من عندالله خیر

مراد از ضمیر در «أنهم» به قرینه آیه 99 و 101 یهودیان کافر به پیامبر و قرآن است. قابل ذکر است که جمله «لمثوبه...» جانشین جواب شرط است و آن جواب جمله ای همانند «لأثیبا» (همانا پاداش داده می شدند) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 155 - 16

16 - قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : . . . یابن مسعود قول الله . . . « و لنبلونکم بشیء من الخوف . . . و بشر الصابرين » قلنا یا رسول الله فمن الصابرون ؟ قال : الذین یصبرون علی طاعه الله و اجتنبوا معصیه ، الذین کسبوا طیباً و انفقوا قصداً و قدموا فضلاً فافلحوا . . .

;

از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) روایت شده . . . که فرمود: ای پسر مسعود . . . سخن خداوند است: «و لنبلونکم بشیء من الخوف . . . و بشر الصابرين»، به آن حضرت عرض کردیم: صابران چه کسانی هستند؟ فرمود: کسانی که بر اطاعت خدا صبر می نمایند و از گناهان دوری کرده اند، کسانی که روزی پاکیزه کسب کرده و در انفاق میانه رو هستند و زیادی درآمد خود را انفاق نموده اند، پس آنان رستگار گشته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 183 - 6,7

6- روزه ، زمینه ساز رسیدن آدمی به تقوایبشگی و پرهیز از گناهان است .

کتب علیکم الصیام .. لعلمکم تتقون

7- تحصیل تقوا و پرهیز از گناهان ، وظیفه همه بندگان است .

لعلمکم تتقون

و جوب روزه برای تحصیل تقوا، بیانگر این است که: نیل به تقوا لازم و ضروری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 189 - 13،14

ص: 60

13 - نیکوکاری ، به تقوای پیشگی و پرهیز از گناهان است .

ولکن البر من اتقى

14 - عمل نیک در حج ، رعایت تقوا و پرهیز از گناهان است .

ولکن البر من اتقى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 194 - 10

10 - رعایت تقوا و پرهیز از گناه ، برای دور ماندن از عذاب های الهی ضروری است .

واتقوا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 221 - 24

24 - لزوم پرهیز از معاشرتهایی که خطر کفر و انحراف دارد و مایه درآمدن به جهنم است .

ولا تنكحوا... ولا تنكحوا... اولئك يدعون الى النار

با توجه به عمومیت تعلیل: اولئك يدعون الى النار، و شمول آن نسبت به موارد غیر ازدواج.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 269 - 12

12 - شناخت امام و پرهیز از گناهان کبیره ، حکمت است .

و من يؤت الحكمة

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: معرفه الامام و اجتناب الكبائر التي اوجب الله عليها النار

کافی، ج 2، ص 284، ح 20؛ نورالثقلین، ج 1، ص 287، ح 1131.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - معصوم ، پرهیزکننده از تمامی گناهان با استعانت از خداوند

و من يعتصم بالله فقد هدى الى صراط مستقيم

امام صادق (ع): .. المعصوم هو الممتنع بالله من جميع محارم الله و قال الله تبارك و تعالى: «و من يعتصم بالله فقد هدى الى صراط مستقيم».

معانی الاخبار، ص 132، ح 2؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 304، ح 1.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 200 - 22

22 - خودداری از گناه ، امر به معروف و نهی از منکر و آمادگی برای دفاع از ائمه (ع) ، وظیفه مؤمنان

يا ايها الذين امنوا اصبروا و صابروا و رابطوا و اتقوا الله

امام صادق (ع) درباره «اصبروا» فرمود: عن المعاصي . و درباره «و اتقوا الله»، فرمود: امروا بالمعروف و انهوا عن المنكر . و

ص: 61

درباره «رابطوا» فرمود: ... ونحن الرباط الادنى فمن جاهد عنا فقد جاهد عن النبي (صلى الله عليه وآله)

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 212، ج 179؛ بحار الانوار، ج 24، ص 216، ح 8.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 16، 10

10 - بهشت، پاداش اجتناب کنندگان از گناهان کبیره

و ندخلکم مدخلا کریماً

16 - مؤمنان پرهیزکننده از گناهان کبیره، معاف از پاسخگویی درباره گناهان صغیره خویش

ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم

امام کاظم (ع): ... من اجتنب الکبائر من المؤمنین لم یسئل عن الصغائر سپس آن حضرت آیه فوق را تلاوت فرمود.

توحید صدوق، ص 407، ح 6، ب 63؛ نورالثقلین، ج 1، ص 473، ح 206؛ تفسیر عیاشی، ج 1، ص 238، ح 112؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 365، ح 4، 13.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 32 - 27

27 - مرد، وظیفه دار پرهیز از دلدادگی به همسر و دختر دیگران و آرزوی داشتن آنها

و لا تتمنوا ما فضل الله به بعضکم علی بعض

امام صادق (ع) در پاسخ به سؤال از آیه فوق فرمود: لا یتمنی الرجل امرأه الرجل ولا ابنته

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 239، ح 115؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 366، ح 2.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - همسرانی که خود را در نهان از هر آلودگی حفظ می کنند ، همسرانی شایسته هستند .

فَالصَّالِحَاتِ .. حافظات للغیب

بدین احتمال که مفعول «حافظات»، «انفسهن» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 129 - 17

17 - جبران خطاهای گذشته و پرهیز از ارتکاب گناه ، موجب آمرزش و جلب رحمت الهی *

وإن تصلحوا و تتقوا فإنَّ اللهَ كانَ غفوراً رَحِيماً

جمله «ان تصلحوا» می تواند اشاره به جبران و اصلاح گذشته ها و جمله «تتقوا» بیانگر رعایت تقوا و پرهیز از آن گناهان در آینده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 62 - 8،11

ص: 62

8 - گروهی از اهل کتاب مردانی صالح ، پرهیز کننده از گناه ، و بدور از تجاوز و حرام خواری

و تری كثيراً منهم يسرعون في الاثم والعدون و اكلهم السحت

11 - لزوم پرهیز از گناه ، تجاوز ، رشوه گیری و حرام خواری

يسرعون في الاثم والعدون و اكلهم السحت لبس ما كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 65 - 3

3 - ایمان به خدا ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و کتب آسمانی و دامن گرفتن از گناه ، موجب آمرزش گناهان گذشته آدمی

و لو ان اهل الكتب ءامنوا و اتقوا لكفرنا عنهم سيئاتهم

متعلق «واتقوا» به قرینه «سیئاتهم» گناهان است، و مراد از «سیئاتهم» در «لكفرنا عنهم سيئاتهم» گناهان پیش از ایمان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 164 - 15

15 - پرهیزکنندگان از فساد در صورتی که برای بازداری جامعه از گناه تلاش نکنند ، در پیشگاه خداوند مسؤولند .

قالوا معذرة إلى ربكم و لعلهم يتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 25 - 4

4 - مؤمنان وظیفه دار اهتمام بیشتر در پرهیز از گناهانی که آثار شوم آن فراگیر جامعه ایمانی است .

و اتقوا فتنه لا تصيبن الذين ظلموا منكم خاصة

بدیهی است هیچ گناه و ستمی را نباید مرتکب شد. بنابراین نهی از ارتکاب گناهی که فتنه ای فراگیر دارد، حاکی از تأکید بیشتر نسبت به

پرهیز از چنین گناهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 90 - 10

10- اهتمام اسلام به سالم سازی روابط اجتماعی انسان ها و تحکیم بخشیدن به آن و پاک سازی جامعه از فحشا، بزهکاری، ستم و سرکشی

إن الله يأمر بالعدل والإحسان و... وینهی عن الفحشاء والمنکر والبغی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 82 - 13

13 - پذیرش توبه و بخشش گناهان، مشروط به مداومت بر ترک آنها و پرهیز از گناه مجدد است.

وإني لغفار لمن تاب... ثم اهتدى

«ثم اهتدى» که به مرحله بعد از توبه نظر دارد، گویای این نکته است که اگر پس از توبه، راه هدایت ترک شود و آنچه از آن توبه شده، دوباره انجام گیرد، انسان مشمول مغفرت الهی نخواهد بود.

ص: 63

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 21 - 10، 11

10 - بازگشت انسان های گناهکار از گناه خویش ، در صورت تنبیه شدن ، باز هم حتمی و قطعی نیست .

ولنذيقنهم من العذاب الأدنى .. لعلهم يرجعون

«لعلّ» حرف ترجی است و در جایی استعمال می شود که انجام شدن فعل، قطعی نیست، بلکه صرفاً امید به انجام آن وجود دارد.

11 - بازگشت گناهکاران از گناه خویش ، اجباری نبوده و به اراده خود آنان است .

لعلهم يرجعون

معلوم آورده شدن فعل «یرجعون» مخصوصاً با حرف ترجی «لعلّ» گویای این نکته است که در نظام دینی، حتی برای مجرمان و فاسقان نیز اجباری وجود ندارد و این خود آنان اند که باید تصمیم به بازگشت بگیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 58 - 6

6 - از هر عملی که گناه بودن اش روشن و آشکار است ، باید پرهیز کرد .

والذین يؤذون المؤمنین .. فقد احتملوا ... إثمًا مبینًا

«مبیناً» صفت «إثمًا» است و احتمال دارد که ذکرش به منزله تعلیل باشد؛ یعنی، این که تهمت، چون گناه آشکاری است، پس باید از آن اجتناب شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 22

22 - مبادرت به نیکی و پرهیز از گناه و زشتی ، تجلی تقوایبشگی است .

ویجزی الذین أحسنوا بالحسنى . الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش ... هو أعلم بمن

ارتباط آیات شریفه، نشانگر آن است که مراد از «من اتقی» همان «الذین أحسنوا و ..» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- پرهیز از بدکرداری و خطاپیشگی، از مهم ترین فرمان های پیامبران به فرعون و اقوام پس از آنان و قوم لوط

و جاء فرعون . . . بالخاطئه . فعصوا رسول ربهم

مطرح کردن سرپیچی اقوام یاد شده از فرمان های پیامبران - پس از توصیف آنان به خطاپیشگی - می تواند گویای این حقیقت باشد که دستورات پیامبران بر محور پرهیز این اقوام از خطاپیشگی بود.

52- اجتناب از گناه آشکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 120 - 1

1 - لزوم اجتناب از هر گناه آشکار و پنهان

ص: 64

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

اضافه شدن «ظاهر» به «الإثم» اضافه صفت به موصوف می تواند باشد، یعنی گناه ظاهر. «باطنه» نیز یعنی گناه پنهان.

53- اجتناب از گناه پنهانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 120 - 1

1 - لزوم اجتناب از هر گناه آشکار و پنهان

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

اضافه شدن «ظاهر» به «الإثم» اضافه صفت به موصوف می تواند باشد، یعنی گناه ظاهر. «باطنه» نیز یعنی گناه پنهان.

54- اجتناب از گناه صغیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 13، 14

13 - پاکی از گناهان صغیره و کبیره، شرط ورود به بهشت

ان تجتنبوا کبائر .. نکفر عنکم سیئاتکم و ندخلکم و مدخلا کریماً

14 - بهشت، پیامد پاکی و پیراستگی از گناهان صغیره و کبیره

ان تجتنبوا .. و ندخلکم مدخلا کریماً

55- اجتناب از گناه کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 2، 3، 13، 14

2 - دوری از گناهان بزرگ، زمینه آمرزش گناهان کوچک

ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم

3 - ترغیب و تشویق مردم از سوی خداوند به اجتناب از گناهان کبیره

ان تجتنبوا كبائر ما تنهون عنه نكفر عنكم سيئاتكم و تداخلكم مدخلا كريماً

وعدہ آمرزش گناہان صغیرہ و کبیرہ و نیز وعدہ بہشت، برای تشویق مردم بہ دوری از گناہان کبیرہ است.

13 - پاکی از گناہان صغیرہ و کبیرہ ، شرط ورود بہ بہشت

ان تجتنبوا كبائر . . . نكفر عنكم سيئاتكم و نداخلكم و مدخلا كريماً

14 - بہشت ، پیامد پاکی و پیراستگی از گناہان صغیرہ و کبیرہ

ان تجتنبوا . . . و نداخلكم مدخلا كريماً

ص: 65

56- اجتناب از مجلس گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 72 - 8, 1

1 - بندگان خالص خدا، در مجالسی که به باطل و دروغ پرداز می گذرد، هرگز حضور نمی یابند.

و عباد الرحمن .. و الذین لایشهدون الزور

فعل «شهد» گاهی در معنای «حضر» (حضور یافت) استعمال می شود و گاهی در معنای «أخبر عن الشيء و شهده» (خبر داد از چیزی و گواهی به آن داد) به کار می رود. برداشت یاد شده مبتنی بر معنای نخست است. «زور» نیز به معنای دروغ و باطل است.

8 - گذر از گفتار و کردار لغو و بیهوده و پرهیز از حضور در این گونه مجالس، نشان کرامت و بزرگواری انسان است.

و إذا مرّوا باللغو مرّوا كرامًا

57- اجتناب از محدوده گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 135 - 14

14 - استغفار کامل، مشروط به پشیمانی از گناه و ترک آن است.

و لم یصبروا علی ما فعلوا

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمودند: .. «و الذین اذا فعلوا ... و لم یصبروا علی ما فعلوا ...» فهذا ما امر الله به، من الاستغفار و اشترط معه بالتّوبه و الاقلاع عمّا حرّم الله.

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 198، ح 143؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 315، ح 3.

58- اجتناب از مقدمات گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 98 - 3

3- لزوم پرهیز از محیط ها و شرایط مستعد برای حضور و وسوسه شیطان

قل ربّ . . . و أعوذ بک ربّ آن یحضرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 32 - 8

8- باید از هرگونه زمینه سازی گناه، پرهیز کرد.

فلا تخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه مرض

فرمان اجتناب از طّنّازانه سخن گفتن، اگر چه مربوط به همسران پیامبر است، اما چنین امری، برای آنان خصوصیتی ندارد و چون صدا و سخن یاد شده، صرفاً زمینه ساز گناه است که از آن نهی شده، استفاده می شود که باید از مقدمه سازی و فراهم کردن زمینه انجام دادن گناه، اجتناب کرد.

ص: 66

59- احاطه گناه بر انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 81 - 3,4,5

3 - خداوند ، نه تنها اندک بودن عذاب یهود را تضمین نکرده ؛ بلکه در صورت احاطه داشتن گناه بر آنان ، ایشان را در آتش دوزخ ماندگار خواهد کرد .

أتخذتم عند الله عهداً . . . بلی من کسب سیئه . . . هم فیها خلدون

4 - گنهکارانی که گناهانشان سراسر وجود آنان را فرا گیرد ، در آتش دوزخ برای همیشه گرفتار خواهند شد .

من کسب سیئه و أحطت به خطیئته فأولئک أصحاب النار هم فیها خلدون

«سیئه» و «خطیئته» هر دو به معنای بدی و گناه است.

5 - اصرار بر گناه ، موجب احاطه پیدا کردن گناهان بر سراسر وجود آدمی است .

من کسب سیئه و أحطت به خطیئته

چنانچه مجرد ارتکاب گناه باعث احاطه خطیئه بر انسان می شد، جمله «أحاطت . . .» آورده نمی شد. لذا این احتمال تقویت می شود که احاطه خطیئه بر اثر اصرار بر گناه و یا تکرار گناهان حاصل می شود.

60- احساس مصونیت از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 2,3

2 - ساختار وجودی انسان و مراحل پیدایش او ، فاقد زمینه آلودگی به کفر و گناه است .

الذی خلقک فسویک فعدلک . فی ایُّ صوره ما شاء ربک . کلاً

حرف «کلاً» - به قرینه آیات پیشین - ممکن است برای رفع این توهم باشد که زمینه کفر و گناه، در وجود کافران و گنه کاران نهاده شده است؛ یعنی، با آن تسویه، تعدیل و ترکیب، جایی برای این توهم نمی ماند؛ بلکه علت گناه و کفر به خداوند را باید در تکذیب کیفرهای اخروی جست و جو کرد.

3 - چیزی جز دروغ پنداشتن کیفرهای اخروی ، گنه کاران و کافران را به احساس امنیت از عذاب سوق نداده است .

مراد از «دین» به قرینه آیات بعد - که در آنها قیامت با عنوان «یوم الدین» یاد شده - جزای اعمال است. حرف «بل» - که برای اضراب است - بیانگر آن است که کافران و گناه کاران، گرچه توجیهاتی نزد خود دارند؛ ولی محرک اصلی آنان، چیزی جز دروغ دانستن کیفرهای آخرت نیست.

61- ارتکاب گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 95 - 10

ص: 67

10 - ادعای بهشتی بودن ، علی رغم ارتکاب گناه ، ادعایی ظالمانه است .

قل إن كانت لكم الدار الآخرة . . . و الله عليم بالظلمين

علت ستمگر خواندن یهود، علاوه بر گنهکار بودنشان، می تواند به خاطر ادعای ناروای آنان نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 13

13 - شرکت در مجالس گناه ، گناهی همسنگ با انجام آن

فلا تقعدوا معهم حتی يخوضوا فی حدیث غیره إنکم إذا مثلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 169 - 9

9 - اطمینان به مغفرت الهی ، در حین ارتکاب گناه ، باوری بس نکوهیده و گمانی ناصواب است .

ياخذون عرض هذا الأذنی و يقولون سیغفر لنا

62- ارزش ترک گناه در خلوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 18 - 11

11 - ارزشمندی خداترسی و دوری از گناه در نهان و به دور از انظار و اطلاع یافتن دیگران

الذین یخشون ربهم بالغیب

برداشت یاد شده از آمدن قید «بالغیب» به دست می آید؛ زیرا ترس از خدا در هر حال مطلوب است. بنابراین آمدن این قید، بیانگر اهمیت و ارزش والای خدا ترسی در خلوت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 11 - 7

7 - ارزشمندی و برتری ترس از خدا و دوری از گناه در خلوت ، بر ترس و تحفظ از نافرمانی خدا در انظار دیگران

و خشی الرحمن بالغیب

برداشت یاد شده، از مقید شدن ترس از خدا به «غیب» (نهران) به دست می آید.

63- استعاده از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 79 - 9

9- لزوم پناه بردن به خداوند ، برای دور ماندن از گناه و ستمگری

قال معاذ الله . . . إنا إذا لظلمون

ص: 68

64- استغفار از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 199 - 7

7- فرمان الهی به امتیازطلبان قریش در حج، مبنی بر استغفار از گناه امتیازطلبی *

ثم افيضوا من حيث افاض الناس و استغفروا الله

پس از ردّ امتیازطلبی (من حيث افاض الناس)، امر به استغفار، می تواند اشاره باشد که این عمل، گناه و استغفار از آن لازم است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 147 - 2

2- درخواست بخشایش گناهان و زیاده روی ها، پایداری بر راه پیامبران و چیرگی بر کافران، تنها سخن دست پروردگان انبیا در هنگامه های پیکار

و ما كان قولهم الا ان قالوا ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا في امرنا و ثبتت اقدا

در برداشت فوق، ضمیر «قولهم»، تنها به «رَبِّيُونَ» برگشت داده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 19 - 5

5- دستور استغفار از گناه به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و استغفر لذنبك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 24

24 - « اسحاق بن عمار قال : قال أبو عبد الله (ع) . . . و سألته عن قول الله عزّوجلّ « الذين يجتنبون كبائر الإثم و الفواحش إلا اللّمم » قال : الفواحش الزنى و السرقة « و اللّمم » الرجل يلمّ بالذنب فيستغفر الله منه ;

اسحاق بن عمار گوید: از امام صادق (ع) از این سخن خداوند عزّوجلّ «الذين يجتنبون كبائر الإثم و الفواحش إلا اللّمم» سؤال نمودم؟ حضرت فرمود: «فواحش» زنا و سرقت است و «لَمَمٌ» گناهی است که شخص پس از اقدام به آن استغفار نماید [و از خدا عفو و آمرزش

بطلبید]]».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 161 - 6

6 - استغفار از گناهان به هنگام تصرف بیت المقدس ، فرمان خدا به بنی اسرائیل

و قولوا حطه

«حطه» خبر برای مبتدایی محذوف مانند «مسألتنا» است. این کلمه اسم مصدر و به معنای نهادن و فرود آوردن می باشد و مراد از آن به قرینه جمله بعد (نغفر لکم) برداشتن وزر گناهان و آمرزش آنهاست. بنابراین «قولوا حطه» یعنی بگویید خدایا درخواست ما آمرزش گناهان است.

ص: 69

1- ضرورت استغفار به درگاه خدا و طلب بخشایش گناهان از او

و أن استغفروا ربکم

2- ضرورت استغفار از گناهان (پرستش غیر خدا و . . .) از پیام های اساسی ، متقن و روشن قرآن است .

و أن استغفروا ربکم

«أن» در جمله فوق تفسیریه است و لذا «استغفروا ربکم» نیز همانند «لا تعبدوا . . .» تفسیر «کتاب أحکمت...» می باشد.

5- پرستش خدا ، بیزاری از شرک ، پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استغفار از گناهان ، مقدمه هایی لازم برای حرکت به سوی خدا و تقرب به درگاه او

ألاً تعبدوا إلاّ الله . . . و أن استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه

ظاهر این است که «توبوا إلیه» عطف به همه جمله های سابق «ألاً تعبدوا . . .» ، «إنی لکم منه ...» و «أن استغفروا ...» است.

7- یکتاپرستی ، پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، استغفار از شرک و گناه و حرکت به سوی خدا ، موجب جلب عنایت خدا و دستیابی به معیشتی نیکو در دنیا است .

ألاً تعبدوا إلاّ الله . . . و أن استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه یمتعکم متعاً حسناً

12- برخوردار شدن از پاداش های الهی در آخرت ، منوط به یکتاپرستی ، پرهیز از شرک ، پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استغفار از گناهان است .

ألاً تعبدوا إلاّ الله . . . یؤت کل ذی فضل فضله

استفاده برداشت فوق از آیه ، بر اساس این احتمال است که: جمله «یؤت . . .» بیانگر پاداش اخروی باشد. وجود «إلی أجل» در جمله قبل و نبود آن در این جمله ، می تواند مؤید این احتمال باشد.

15- جبران نکردن گناهان با استغفار و بازماندن از حرکت به سوی خدا ، موجب گرفتار شدن به عذاب قیامت است .

و أن استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه . . . و إن تولّوا فإنی أخاف علیکم عذاب یوم کبیر

8 - یوسف - 12 - 97 - 6

6- لزوم استغفار از گناهان

استغفر لنا ذنوبنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 6

6 - گناه هر چند بدون تمایل و با اکراه صورت بگیرد ، نیازمند بخشش الهی و توبه است .

إِنَّمَا نَسْتَعِينُكَ يَا رَبَّنَا بِأَعْمَارِنَا لِيُغْفَرَ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِنَّمَا كُنَّا لَكَ فِتْرَةً

در کلام ساحران مؤمن هم «خطایا» نیازمند غفران دانسته شده و هم «ما اکرهتنا»؛ بنابراین گناه اگر چه از روی اجبار و عدم تمایل نیز باشد، نیازمند مغفرت الهی است.

ص: 70

65- استقامت در برابر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 13 - 2

2- ارزش و ثمربخشی اقرار به توحید ، در گرو پایداری در برابر عوامل شرک و گناه

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

«فلا» بیانگر نتیجه حقیقتی است که از دو عنصر به هم پیوسته تشکیل شده است: 1- اقرار به توحید؛ 2- استقامت در طریق آن.

66- اصرار بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 112 - 19

19 - گناه و اصرار بر آن ، موجب ارتکاب گناهان بزرگتر

كَانُوا يَكْفُرُونَ بِنَايَةِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

بنابر اینکه مشارالیه «ذلک بما عصوا»، کفر به آیات و قتل انبیا باشد و این دو گناه بزرگ، معلول اصرار بر گناهان خفیفتری است که «عصوا» و «یعتدون» اشاره به آنهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 135 - 8،9،10،12،13

8 - عدم عناد و اصرار آگاهانه تقوایپیشگان ، بر گناه

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً .. لَمْ يَصُرُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

چون به مجرد ذکر خدا توبه می کنند، معلوم می شود گناهشان از روی عناد نیست، بلکه به جهت غفلت از یاد پروردگارشان بوده است.

9 - منافات عناد و اصرار آگاهانه آدمی بر گناه ، با تقوایپیشگی

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً .. لَمْ يَصُرُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

با توجه به توضیح برداشت قبل.

10 - اصرارکنندگان بر گناه ، محروم از وعده الهی به آمرزش گناهانشان

و الذین اذا فعلوا فاحشه . . . و من یغفر الذنوب الا الله و لم یصروا علی ما فع

12 - پشیمان نشدن و توبه نکردن از گناهان گذشته خود ، به منزله اصرار بر آن گناهان است .

الذین اذا فعلوا فاحشه . . . فاستغفروا لذنوبهم . . . و لم یصروا علی ما فعلوا

بنابر اینکه جمله «و لم یصروا . . .» عطف تفسیری برای جمله «فاستغفروا» باشد یعنی اگر بعد از گناه، یاد خدا نکنند و استغفار ننمایند، در واقع اصرارکنندگان بر گناه هستند.

13 - طلب آمرزش نکردن و به فکر توبه نبودن ، در عین توجه به گناه ، اصرار بر آن است .

و الذین اذا فعلوا فاحشه . . . لم یصروا علی ما فعلوا و هم یعلمون

امام باقر (ع) درباره آیه فوق فرمودند: الاصرار هو ان یذنب الذنب فلا یتغفر الله و لا یحدّث نفسه بتوبه فذلک الاصرار.

کافی، ج 2، ص 288، ح 2؛ نورالثقلین، ج 1، ص 394، ح 366.

ص: 71

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 136 - 2

2 - آنان که پشیمان از کرده های ناشایست و ستم بر خویش هستند و اصراری بر گناهان ندارند ، بهره مند از آمرزش الهی و بهشت جاودانه خواهند بود .

و الَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا... .. أُولَئِكَ جَزَاءُ هُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَاتٌ... خَالِدِينَ فِيهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 18 - 2

2 - اصرار بر گناه تا لحظه فرارسیدن مرگ ، مانع پذیرش توبه

و لَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ

جمع آوردن «السَّيِّئَاتِ» و نیز بکارگیری فعل مضارع «يعملون»، دلالت بر استمرار گناه و اصرار بر آن دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 95 - 21

21 - اصرار بر گناه موجب عقوبت و انتقام الهی *

و مِنْ عَادٍ فَبِئْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 169 - 15، 4

4 - دنیاگرایان یهود به گناه خویش (دستیابی به مال و منال دنیا از راه های نامشروع) ، اصرار میورزیدند .

و إِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلَهُ يَأْخُذُوهُ

جمله «و إِنْ يَأْتِهِمْ...» (اگر مال و منال دنیا در مرتبه و زمانی دیگر به آنان روی می آورد از گرفتن آن دریغ نداشتند)، اشاره به اصرار یهودیان دنیاگرا به گناه کسب درآمدهای نامشروع دارد.

15 - اظهار اطمینان به مغفرت الهی ، علی رغم اصرار بر گناه ، سخنی نابحق درباره خداست .

و يقولون سيغفر لنا . . . ألم يؤخذ عليهم ... أن لا يقولوا على الله إلا الحق

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - نجم - 53 - 32 - 26

26 - « عن الحسن قال : قال رسول الله (صلى الله عليه وآله) أتدرون ما اللمم ؟ قالوا : الله ورسوله أعلم قال هو الذي يلم بالخطره من الزنا ثم لا يعود ، ويلم بالخطره من شرب الخمر لا يعود ويلم بالسرقه ثم لا يعود ؛

حسن [بصرى] گوید: رسول خدا (صلى الله عليه وآله) فرمود: آیا می دانید «لَمَم» چیست؟ گفتند: خدا و رسولش آگاه ترند، حضرت فرمود: «لمم» آن است که شخص به خطر زنا احیاناً آلوده می شود. سپس از این گناه توبه می کند و برنمی گردد و یا به گناه شرب خمر و یا سرقت گرفتار می شود و با توبه هرگز به آن برنمی گردد».

ص: 72

67- اصرار بر گناه اهل ايله

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6 - اعراف - 7 - 166 - 3

3 - خداوند يهوديان ايله را پس از عبرت نگرفتن از عذاب نازل شده بر آنان و اصرارشان بر صيد ماهی ، به بوزينه تبديل کرد .

و أخذنا الذين ظلموا بعذاب بئس . . . فلما عتوا عن ما نهوا عنه

واق--ع شدن جمله «فلما عتوا» پس از «أخذنا الذين ظلموا . . .»، بيانگر اين است كه متجاوزان پس از مبتلا شدن به عذاب دنيوی همچنان به صيد ماهی در شنبه ادامه می دادند.

68- اصلاح گناه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - نساء - 4 - 146 - 8

8 - دوری از نفاق ، جبران گذشته ، اعتصام به خدا و پرهيز از ریا ، شرط تحقق ايمان واقعي است .

الا الذين تابوا و أصلحوا و اعتصموا بالله . . . فأولئك مع المؤمنين

69- اصلاح مفساد گناه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

1 - بقره - 2 - 160 - 2

2 - توبه از گناهان و اصلاح مفساد آنها ، موجب برقراری مجدد رحمت قطع شده است .

أولئك يلعنهم الله . . . إلا الذين تابوا و أصلحوا . . . فأولئك أتوب عليهم

70- اعتراف به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - آل عمران - 3 - 193 - 16

16 - اعتراف خردمندان به گناه و تقصير ، در پيشگاه خداوند

رَبَّنَا فَاعْفُرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا

71- افراط در گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 34 - 6

6 - اسراف و زیاده روی در گناه ، عامل نزول عذاب هلاکت بار الهی

ص: 73

حجاره من طین . . . للمسرفین

وصف «مسرفین»، مشعر به علیت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 6 - 4

4 - افراط در گناه و طغیان گری، در کنار بهره بردن از نعمت ها و کرم الهی، دور از انتظار و امری ناشایسته است.

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ

می توان گفت: حرف «کلا» ناظر به جمله های بعد است؛ نه آیه های قبل، زیرا زمان نزول آنها با زمان نزول این آیه و آیات پس از آن، فاصله زیادی داشته است. در این صورت مفاد «کلا»، باز داشتن انسان از طغیان و سایر کارهایی است که تا «کلا لئن لم تنته...» آمده است. در نتیجه حرف «کلا» در آن آیه نیز، تأکید این کلمه خواهد بود.

72- افراط در گناه قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 34 - 3

3 - اسراف (تجاوز از قانون الهی و زیاده روی در گناه)، بارزترین جرم قوم لوط بود .

أرسلنا إلى قوم مجرمين . . . للمسرفين

تعبیر «مسرف» در این آیه، به معنای تجاوز از قانون است که بر قوم مجرم لوط، منطبق شده است.

73- اقرار به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 149 - 2

2 - بنی اسرائیل پس از آگاهی به گمراهی خویش، از گوساله پرستی توبه کردند و به گناه خویش معترف شدند .

قالوا لئن لم يرحمنا ربنا و يغفر لنا لئنكونن من الخسرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - اعتراف برخی از گنهکاران و متخلفان از جنگ تبوک به زشتی عمل خویش

و اَخرون اعترفوا بذنوبهم

با توجه به اینکه فراهای پیشین، مربوط به جنگ تبوک و تخلف عده ای از شرکت در آن جنگ است می توان گفت که این آیه نیز مربوط به برخی از همان متخلفان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 9 - 10

10 - برادران یوسف، کشتن یا تبعید او را گناه می شمردند و به ناروا بودن آن معترف بودند .

ص: 74

اقتلوا يوسف أو اطرحوه أرضاً . . و تكونوا من بعده قومًا صلحين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 91 - 9

9- برادران يوسف در حضور او به گناه و خطای خویش اعتراف نموده و از رفتار گذشته خود اظهار ندامت کردند .

و إن كنا لخطئين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 97 - 1, 2

1- فرزندان یعقوب در حضور وی خویشان را گنهکار دانسته و به گناه خویش اقرار و اعتراف کردند .

قالوا یاأبانا استغفر لنا ذنوبنا إنا كنا خطئين

2- فرزندان یعقوب علی رغم گناه دانستن رفتارشان با يوسف (ع) و بنیامین و یعقوب (ع) ، آن را مرتکب می شدند .

قالوا یاأبانا استغفر لنا ذنوبنا إنا كنا خطئين

مراد از «ذنوبنا» به قرینه مقام رفتار فرزندان یعقوب با وی و يوسف و بنیامین می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 86 - 4

4- مشرکان ، در قیامت به گناه و خطا بودن شرک مستمر خویش اعتراف می کنند .

هؤلاء شركاؤنا الذين كنا ندعوا من دونك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 2

2- ساحران مؤمن ، به گناه و خطای خویش معترف و به آمرزش خداوند امیدوار بودند .

إناء امتنا برّتنا ليغفر لنا خطينا

«خطايا» (جمع «خطيئه») به معنای گناهیانی است که از روی عمد انجام شود (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 15 - 2

2- ایمان آوردن و اعتراف به ظلم و گناه، پس از دیدن علایم و نشانه های عذاب الهی، بی ثمر است.

إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ . فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا

این که خداوند فرمود: «گناه کاران از وقت مشاهده عذاب تا وقت هلاکت دائماً اعتراف به ظلم خویش می کردند»، نشان می دهد که اعتراف به گناه در وقت مشاهده عذاب، مؤثر نیست و توبه باید پیش از دیدن آن انجام گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 87 - 19

19- تهلیل و تنزیه خداوند و اعتراف به تقصیر و گناه کاری خویش، از آداب دعا و نیایش است.

فنادی فی الظلمت أن لا إله إلا أنت سبحنک إئی کنت من الظلمین

ص: 75

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 11 - 7

7 - اعتراف کافران حق ناپذیر در قیامت ، به گناهان خود پس از مشاهده قدرت الهی در آخرت

فاعترفنا بذنوبنا فهل إلیٰ خروج من سبیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 34 - 8

8 - کافران ، چشنده عذاب الهی در قیامت ، پس از اقرارشان به مجرمیت خویش

ألیس هذا بالحقّ قالوا بلیٰ و ربّنا قال فذوقوا العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 11 - 1

1 - اعتراف کافران در دوزخ به گناه و تقصیر خویش درباره دین

فاعترفوا بذنبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 29 - 6

6 - تسبیح خداوند و اعتراف به گناهکاری خویش ، از آداب توبه

قالوا سبحن ربّنا إنّنا کنا ظلمین

برداشت یاد شده، از آن جا است که این آیه، درصدد بیان چگونگی توبه و پشیمانی صاحبان باغ است که با تسبیح خدا و اعتراف به ستم کاری خویش، انجام پذیرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 30 - 2

2 - اعتراف باغداران یمنی ، به مسؤول و مقصر بودن همگی در محرومیت از محصولات باغ

فأقبل بعضهم على بعض يتلومون

74- اقسام گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 1

1 - گناهان ، دارای دو قسم صغیره و کبیره

ان تجتنبوا كبائر ما تنهون عنه نكفر عنكم سيئاتكم

به قرینه مقابله بین کبائر و سیئات، مراد از سیئات در اینجا، گناهان صغیره است.

ص: 76

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 120 - 3

3 - لزوم اجتناب از گناهان عملی و قلبی

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

از جمله احتمالات موجود درباره «باطن الإثم» آن گناهی است که در درون انسان پنهان می باشد که مصداق روشن آن گناهان قلبی، مانند سوءظن است. نقطه مقابل آن گناهی است که کاملاً جنبه عملی دارد (ظاهر الإثم).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 6

6 - گناهان از دیدگاه وحی ، تقسیم پذیر به گناهان کبیره و گناهان صغیره

الذین یجتنبون کبیر الإثم

75- اکراه بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 33 - 32,34

32 - کنیزان و ادار شده به فحشا از سوی مالکان ، مورد آمرزش و مشمول رحمت خدا هستند .

و من یکرههّنّ فإِنَّ اللّٰهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَهِنّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

34 - اکراه بر گناه ، عذری قابل قبول برای سلب مسئولیت از اکراه شدگان

فإِنَّ اللّٰهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَهِنّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

76- اکراه در گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 6

6 - گناه هر چند بدون تمایل و با اکراه صورت بگیرد ، نیازمند بخشش الهی و توبه است .

إِنَّا آمَنَّا لِيَغْفِرَ . . . و ما أكرهتنا عليه من السحر

در کلام ساحران مؤمن هم «خطایا» نیازمند غفران دانسته شده و هم «ما أكرهتنا»؛ بنابراین گناه اگر چه از روی اجبار و عدم تمایل نیز باشد، نیازمند مغفرت الهی است.

77- انبیا و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 63 - 10

10- پیامبران ، در صورت مسامحه در امر رسالت و ترک ابلاغ توحید ، گنه کارند .

ص: 77

فمن ينصرتني من الله إن عصيته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 11 - 6

6 - رسولان الهی ، مبراً از ظلم و گناه

إني لا يخاف لدي المرسلون . إلا من ظلم

78- انتقال گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 29 - 9

9 - گناهان آدمی ، قابل انتقال به ذمه فردی دیگر

انی ارید ان تبوا بائمی و ائمک

«تبوا» به معنای «ترجع» است. یعنی «تو بر فرض کشتن من باز می گردی در حالی که گناهان مرا نیز به دوش می کشی» و لازمه آن، گناهان هابیل بر گردن قابیل است.

79- انذار از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 12 - 17

17- انذار های الهی ، متوجه کمترین گناه و ظلم و بشارت های او مخصوص پایداران بر طریق ارزش ها *

لينذر الذين ظلموا و بشرى للمحسنين

خداوند، برای انذار صرف ظلم را کافی شمرده است؛ زیرا با یک ظلم عنوان «الذين ظلموا» صدق می کند. ولی در زمینه بشارت، واژه «محسنين» را به کار برده است و این عنوان بر کسانی صدق می کند که متخلق به ارزش ها باشند. آیه بعد (ثم استقاموا) مؤید این معنا است).

80- اهمیت اجتناب از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - لزوم اجتناب از هر گناه آشکار و پنهان

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

اضافه شدن «ظاهر» به «الإثم» اضافه صفت به موصوف می تواند باشد، یعنی گناه ظاهر. «باطنه» نیز یعنی گناه پنهان.

2 - لزوم اجتناب از همه گناهان، چه قبضش آشکار و چه نهان باشد.

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

ص: 78

«ظاهر الإثم» می تواند صفت برای محذوف باشد. در این صورت معنی جمله چنین می شود: «ذروا عصیانا ظاهر الإثم و باطنه».

3- لزوم اجتناب از گناهان عملی و قلبی

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

از جمله احتمالات موجود درباره «باطن الإثم» آن گناهی است که در درون انسان پنهان می باشد که مصداق روشن آن گناهان قلبی، مانند سوءظن است. نقطه مقابل آن گناهی است که کاملاً جنبه عملی دارد (ظاهر الإثم).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 32 - 3

3- لزوم اجتناب انسان از زمینه های ابتلا به فحشا و گناهان بسیار زشت و بد فرجام

و لا تقربوا الزنی إنه کان فحشه و ساء سبیلاً

جمله «إنه کان فاحشه و ..» تعلیل برای نهی «لا تقربوا» است؛ یعنی، زنا چون فحشا و بد عاقبت است، لازم الاجتناب است، پس باید از فحشا و هر گناهی که عاقبت سوء دارد، پرهیز کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 45 - 7

7- «عن أبی عبد الله (ع) قال: معناه اتقوا ما بین أیدیکم من الذنوب و ما خلفکم من العقوبه؛

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: معنای «و إذا قیل لهم اتقوا ما بین أیدیکم و ما خلفکم» این است که بپرهیزید از گناهی که در پیش رو دارید و از کیفرهایی که به دنبال شما است».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 15 - 3

3- لزوم مراقبت از قلب و پرهیز از چرکین ساختن آن با گناه

ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون . کلاً

81- اهمیت اجتناب از محل گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 25 - 3

3- ضرورت تلاش برای خروج از محیط معصیت برای آلوده نشدن به گناه

واستبقا الباب

82- اهمیت اجتناب از مقدمات گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 32 - 3

ص: 79

3- لزوم اجتناب انسان از زمینه های ابتلا به فحشا و گناهان بسیار زشت و بد فرجام

و لا تقربوا الزنی إنه کان فحشه و سوء سیلاً

جمله «إنه کان فاحشه و ..» تعلیل برای نهی «لا تقربوا» است؛ یعنی، زنا چون فحشا و بد عاقبت است، لازم الاجتناب است، پس باید از فحشا و هر گناهی که عاقبت سوء دارد، پرهیز کرد.

83- اهمیت ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 23 - 23

23- انسان، نباید به بهانه سپاس از مردمان و پاسخ گویی به اکرام آنان، خداوند را معصیت کند.

أکرمی مثویه .. قال معاذ الله إنه ربی

84- اهمیت تکفیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 5 - 16

16 - ره یابی به بهشت جاودان و زودوده شدن گناهان، رستگاری بزرگ و حقیقی در بینش الهی

و کان ذلک عند الله فوزاً عظیماً

85- بدترین گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 8

8 - ارتکاب فحشا (زنا و لواط)، از بدترین گناهان کبیره است.

الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفواحش

ذکر «الفواحش» پس از ذکر «کبائر الإثم» - با این که «کبائر الإثم» شامل فواحش نیز می شود - نشانگر شدت زشتی و قبح آن در پیشگاه خداوند است. گفتنی است که تعبیر «فاحشه» از زنا و لواط در مواضع دیگر قرآن، قرینه بر این است که از مصادیق مورد نظر «الفواحش» زنا و لواط می باشد.

86- بزرگترین گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 93 - 1

1 - افترا به خداوند بالاترین ظلم و از بزرگترین گناهان است.

ص: 80

و من أظلم ممن افترى على الله كذباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 11 - 4

4 - تکذیب قیامت ، بزرگ ترین جرم محکومان دادگاه رستاخیز

فویل یومئذ للمکذبین

از این که تنها وصفی که برای محکومان روز قیامت آورده شده، عنوان «تکذیب قیامت» است، مطلب بالا استفاده می شود.

87- بندگان خدا و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 68 - 7

7 - بندگان خالص خدا، هرگز به گناه زنا و روابط ناسالم جنس دست نمی آیند .

و لایزنون

88- پاداش اجتناب از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 14، 11

11 - سرای اخروی پرهیزکنندگان از گناهان کبیره، جایگاهی گرانمایه و با شرافت

و ندخلکم مدخلا کریماً

14 - بهشت، پیامد پاکی و پیراستگی از گناهان صغیره و کبیره

ان تجتنبوا... و ندخلکم مدخلا کریماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 76 - 6

6 - خلود در بهشت های عدن، پاداش پاکی و دوری جستن از کفر و شرک و گناه است .

جنت عدن . . . خلدین فیها و ذلک جزاء من تزکی

89- پاکی از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 14

14 - خداوند ، کتمان کنندگان حقایق کتاب های آسمانی را از گناهان و آلودگی ها پاک نخواهد کرد .

إن الذین یتکفون ما أنزل اللّٰه . . . لایزکیهم

ص: 81

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 12 - 25

25 - ورود به بهشت در گرو پاک بودن از گناهان است .

لاکفرن عنکم سیاتکم و لادخلنکم جنت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 18 - 10

10 - عاشقان خدا و شیفتگان به او ، وارسته از آلودگی به گناه

نحن ابنؤا الله و احبؤه قل فلم یعذبکم بذنوبکم

90- پشیمانی از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 161 - 4

4 - توبه و پشیمانی از گناه ، پس از مرگ پذیرفته نخواهد شد و اثری بر آن مترتب نخواهد بود .

إلا الذین تابوا .. إن الذین کفروا و ماتوا و هم کفار أولئک علیهم لعنه الله

تقیید «کفروا» با جمله (و ماتوا و هم کفار) بیان پایان مهلت زمان پذیرش توبه است؛ یعنی، پس از مرگ پشیمانی سودبخش نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 136 - 2

2 - آنان که پشیمان از کرده های ناشایست و ستم بر خویش هستند و اصراری بر گناهان ندارند ، بهره مند از آمرزش الهی و بهشت جاودانه خواهند بود .

و الذین اذا فعلوا .. اولئک جزاؤهم مغفره من ربهم و جنّات ... خالدین فیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 101 - 14

14 - خداوند بر دبار با بندگان ، و فرصت دهنده به ایشان برای بازگشت از خطاهای خویش *

والله غفور حلیم

برداشت فوق از ارتباط بین «غفور» و «حلیم» به دست می آید یعنی خداوند سریعاً گنهکاران را مؤاخذه نخواهد کرد بلکه به آنان فرصت خواهد داد تا زمینه های جلب مغفرت الهی را برای خویش فراهم کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 91 - 9

9- برادران یوسف در حضور او به گناه و خطای خویش اعتراف نموده و از رفتار گذشته خود اظهار ندامت کردند .

ص: 82

وإن كنا لخطئين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 119 - 6

6- اصلاح خطا های گذشته و گرایش به صلاح عملی ، نشانگر توبه واقعی و شرط پذیرش آن است .

ثم تابوا من بعد ذلك وأصلحوا إن ربك من بعدها لغفور رحيم

برداشت فوق به خاطر این است که متعلق و مفعول «أصلحوا» ذکر نشده است، ولی به قرینه جمله پیشین (للذين عملوا السوء ..) - که سخن از خطا و زشت کاری به میان آورده است - مقصود از آن، اصلاح وضع گذشته و رویکرد به صلاح است.

91- پلیدی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 8

8 - گناهان ، دارای مراتب متفاوت از حیث زشتی و ناپسندی

و لنجزينهم أسوأ الذي كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 7

7 - گناه ، هر چند کوچک و حقیر باشد ، از دیدگاه وحی بزرگ و قبیح است . *

يجتنبون کبیر الإثم

با توجه به اضافه صفت (کبائر) به موصوف (الإثم)، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 35 - 4

4 - اسلام و تسلیم خدا بودن ، از ملاک های برتری و ارزشمندی و جرم و تبه کاری از معیار های پستی و ضدا ارزشی برای انسان ها است

92- تبری از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 35 - 7

7- اعلام بیزاری پیامبر (صلی الله علیه و آله) از شرکوزی مشرکان مکه و گناهان آنان

و أنا بریء مما تجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 83

3- لزوم بیزاری جستن انسان از هر عمل مخالف شریعت، هرچند که از خویشان و بستگان او صادر شده باشد.

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ... فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنَّي بِرِيءٍ مِّمَّا تَعْمَلُونَ

93- تجسم گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 55 - 5

5 - عذاب جهنم، تجسم کردار های خود بدکاران است.

ذوقوا ما كنتم تعملون

94- تجسم گناه در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 5

5 - بروز و ظهور گناهان در قیامت، به صورت علامت و نشانه ای برای گناهکاران

و نادى اصحاب الاعراف رجالا يعرفونهم بسيماهم

95- تحمل گناه ارتداد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 11، 3

3 - کافران مکه، به هنگام دعوت از مسلمانان به بازگشت از اسلام، به آنان اعلام کردند که در صورت مرتد شدن، گناهان شان را برعهده خواهند گرفت.

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا ولنحمل خطيكم

امر «لنحمل» دلالت بر تعهد کافران در قبول گناه ارتداد مسلمانان می کند.

11 - برعهده گرفتن خطا و گناه ارتداد مسلمانان، از سوی کافران مکه، ادعایی دروغ و خالی از واقعیت بود.

وقال الذين كفروا للذين آمنوا اتبعوا سبيلنا و لنحمل خطي- كم . . . إنهم لكذبون

96- تحمل گناه ديگران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

1 - بقره - 2 - 123 - 10

10 - توهم وجود مدافعانی در قیامت که آدمی را از عذاب نجات دهند یا گناه او را بر عهده بگیرند ، از پندار های بنی اسرائیل

ص: 84

است .

بینی اسرائیل . . . و اتقوا یوماً لاتجزی نفس عن نفس شیئاً . . . و لاهم ینصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 164 - 6، 15، 16

6 - هیچکس بار گناه دیگران را بر دوش نخواهد گرفت و به گناهان دیگران مؤاخذه نخواهد شد.

و لاتزر و ازره وزر آخری

«وزر» به معنای حمل کردن و نیز به معنای گناه است. «تزر» و «وازره»، از «وزر» به معنای حمل کردن است و «وزر» و «وزر آخری» به معنای گناه می باشد.

15 - روی انه اتی عمر بحامل قد زنت فامر برجمها فقال له امیر المؤمنین (ع): هب لک سبیل علیها ائی سبیل لک علی ما فی بطنها و الله تعالی یقول: «و لاتزر و ازره وزر آخری . . .».

روایت شده: زن حامله ای را که مرتکب زنا شده بود نزد عمر آوردند، وی دستور داد زن را سنگسار کنند. امیرالمؤمنین (ع) به وی فرمود: بر فرض که حق سنگسار کردن زن را داشته باشی، ولی چه حقی بر طفل در شکم او داری؟ خداوند متعال می فرماید: کسی بار گناه دیگری را بر دوش نمی کشد . . .

16 - قال رسول الله (صلی الله علیه و آله): لیس علی ولد الزنا من وزر ابویه شیء، «لاتزر و ازره وزر آخری».

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: «ولد الزنا گناه پدر و مادر زناکارش را بر عهده ندارد؛ زیرا کسی بار گناه دیگری را بر دوش نمی کشد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 5، 6، 7، 17، 18

5- کسانی که با ساختگی دانستن قرآن، دیگران را به گمراهی کشیدند، بخشی از گناهان آنان را به عهده خواهند داشت .

و إذا قیل لهم ماذا أنزل ربکم قالوا أسطر الأولین . لیحملوا أوزارهم کامله یوم ال

برداشت فوق، بر اساس این احتمال است که «من» برای تبعیض باشد.

6- افترا زندگان به قرآن، علاوه بر گناه خویش، عهده دار گناه گمراه شدگان به دست خود نیز خواهند بود .

قالوا أسطر الأولین . لیحملوا أوزارهم کامله یوم القیمه و من أوزار الذین یضللونه

برداشت فوق بر این احتمال است که «من» یا زاید و یا برای جنس باشد چنان که مفسران احتمال داده اند.

7- کسانی که قرآن را اسطوره می خوانند ، علاوه بر گناه افترا زدن به قرآن ، برخی از گناه دیگران (گناه گمراهی آنان) را نیز بر دوش می کشند .

قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كامله يوم القيمه و من أوزار الذين يضلّونه

این برداشت، مبتنی بر تبعیض بودن «من» در «من أوزارهم» است.

17- « عن أبي جعفر (ع) في قوله : « ليحملوا أوزارهم كامله يوم القيامه » یعنی ليستكملوا الكفر يوم القيامه « و من أوزار الذين يضلّونهم بغير علم » یعنی كفر الذين يتولّونهم ؛

از امام باقر(ع) روایت شده است که در باره قول خدا «ليحملوا أوزارهم كامله يوم القيامه» فرمود: مقصود این است که کفر خود را در قیامت کامل کنند و درباره «و من أوزار الذين يضلّونهم بغير علم» فرمود: مقصود این است که کفر پیروان خویش را [بر دوش بگیرند].
..».

18- « عن النبي (صلى الله عليه وآله) قال : أيما داع دعى إلى ضلاله فاتبع كان عليه مثل أوزار من اتبعه من غير أن ينقص من أوزارهم شيء... »

ص: 85

از پیغمبر(صلی الله علیه و آله) روایت شده است که فرمود: هر دعوت کننده ای که مردم را به گمراهی بخواند و از او پیروی شود، همانند بار سنگین گناهان کسانی که او را پیروی کرده اند بر دوش دعوت کننده است؛ بی آنکه چیزی از گناهان پیروان او کاسته شود. «..».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 15 - 5

5- هیچ انسانی بار عمل دیگری را بر دوش نخواهد کشید .

و لاتزر وازره وزر آخری

«وزر» به معنای چیز سنگین و کنایه از گناه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 10

10 - فریب دادن با تمسک به دروغ و پذیرش مسؤولیت خطا ، از راه های ایجاد انحراف دینی است .

وقال الذین كفروا للذین ءامنوا اتبعوا سبیلنا و لنحمل خطی-کم . . . إثمهم لکذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 1,4

1 - کافرانی که در اغوای مسلمانان فعال بودند ، علاوه بر گناه خود ، گناهان فریب خوردگان شان را نیز در قیامت ، بر دوش خواهند کشید .

وقال الذین كفروا . . . اتبعوا سبیلنا . . . و لیحملنّ اثمهم و اتقلاً مع اثمهم

4 - آنانی که برای گمراهی دیگران تلاش می کنند ، در گناه گمراه شدگان سهیم اند .

وقال الذین كفروا . . . اتبعوا سبیلنا . . . و لیحملنّ اثمهم و اتقلاً مع اثمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 18 - 1,2

1 - هیچ کس بار گناه دیگری را به دوش نکشیده و مسؤولیت آن را نمی پذیرد .

و لاتزر وازره و زراخري

2- بارگناه هر كسي تنها بر دوش خود او است .

و لاتزر وازره و زراخري

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

15 - فاطر - 35 - 39 - 6

6- هيچ كس بار گناه ديگري را بر دوش نمي كشد و هر كس مسؤول عقايد و رفتار خویش است .

فمن كفر فعليه كفره

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

16 - زمر - 39 - 7 - 8,9

ص: 86

8 - بار گناه هر فردی ، در مرحله نخست به دوش خود او است ؛ نه دیگران .

و لاتزر وازره وزر أُخری

9 - هیچ کس ، توان بر دوش گرفتن بار گناه دیگران را نداشته و شفاعت کننده و نجات بخش گناه کاران نخواهد بود .

و لاتزر وازره وزر أُخری

جمله «و لاتزر وازره..» می تواند کنایه و اشاره به کسانی داشته باشد که به امید شفاعت و دستگیری دیگران، در انجام وظایف الهی کوتاهی می کنند و یا به گناهان آلوده می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 38 - 1,3

1 - مسؤولیت گناه هر فرد ، تنها متوجه خود او است .

الآتزر وازره وزر أُخری

از گناه، تعبیر به «وزر» می شود (مفردات راغب).

3 - مسؤولیت هر کس تنها در برابر عمل خود - و نه عملکرد دیگران - دیدگاه مشترک تمامی ادیان آسمانی است .

أَمْ لَمْ يَنْبَأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى . وَ إِبْرَاهِيمَ ... الْآتزر وازره وزر أُخری

97- تداوم بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 147 - 8

8 - خداوند انسان ها را تنها بر گناهان مستمرشان مجازات می کند .

هل يجزون إلا ما كانوا يعملون

استمرار از تقارن «كانوا» و فعل مضارع «يعملون» استفاده شده است.

98- ترجیح ذلت بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- زندانی شدن و خوار گشتن ، محبوب تر از گناه و معصیت ، در پیش حضرت یوسف (ع) و بندگان مخلص خدا

قال رب السجن أحب إلي مما يدعونني إليه

99- ترس از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 116 - 7

7 - گنهگار باید بیمناک از گناه خویش و امیدوار به مغفرت الهی باشد .

ص: 87

إِنَّ اللَّهَ . . . وَيَغْفِرَ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ

خداوند با اشاره به اینکه آمرزش گناهان حتمی نخواهد بود و تنها مشیت الهی آن را رقم خواهد زد، خواسته است انسانها را از یکسو امیدوار به رحمت و آمرزش کند (رجاء) و از سوی دیگر آنان را نسبت به گناهان بیمناک سازد (خوف).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 98 - 11

11 - انسان باید همواره بیمناک از گناهان خویش و امیدوار به رحمت و مغفرت الهی باشد .

اعلموا إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

100- ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 8 - 12 - 49

8 - لزوم پرهیز از زمینه های لغزش و ابتلا به گناه

اجتنبوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

در آیه شریفه برای این که خداوند مؤمنان را از بسیاری از گمان ها پرهیز دهد، به آنان یادآور شده که این مسیر، اصولاً امن نیست و در مواردی به گناه منتهی می شود. مفهوم این استدلال، این است که هر راهی که ناامن و در معرض گناه قرار دارد، باید از آن پرهیز کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 26 - 32 - 53

26 - «عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) أَتَدْرُونَ مَا اللَّمَمُ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ هُوَ الَّذِي يَلْمُ بِالْخَطَرِ مِنَ الزَّانِئِ ثُمَّ لَا يَعُودُ، وَيَلْمُ بِالْخَطَرِ مِنَ شَرْبِ الْخَمْرِ لَا يَعُودُ وَيَلْمُ بِالسَّرْقَةِ ثُمَّ لَا يَعُودُ؛

حسن [بصری] گوید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: آیا می دانید «لَمَم» چیست؟ گفتند: خدا و رسولش آگاه ترند، حضرت فرمود: «لمم» آن است که شخص به خطر زنا احیاناً آلوده می شود. سپس از این گناه توبه می کند و برنمی گردد و یا به گناه شرب خمر و یا سرقت گرفتار می شود و با توبه هرگز به آن برنمی گردد».

101- تشویق به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - شیطان، با وسوسه های خویش انسان ها را به کار های بد و شنیع (گناهان کوچک و بزرگ) ترغیب می کند .

إنما یأمرکم بالسوء و الفحشاء

«امر» به معنای فرمان دادن است و در آیه شریفه - به مناسبت حکم و موضوع - مراد از آن وسوسه کردن و مانند آن می باشد. «فحشا» به بدی و زشتی بیش از حد گفته می شود که می توان از آن به گناه بزرگ تعبیر کرد و به قرینه مقابله، مراد از «سوء» گناه کوچک است.

ص: 88

102- تعاون بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 2 - 39,42,43,47

39 - حرمت تعاون و همکاری در گناه و تجاوز

و لاتعاونوا علی الاثم و العدون

42 - تقوا، زمینه ساز همکاری در نیکی ها، فراخوانی یکدیگر به تقوای پیشگی و پرهیز از تعاون بر گناه و تجاوز است.

واتقوا الله

جمله «اتقوا الله» پس از امر به تعاون در کارهای نیک و نهی از همکاری در گناه، می تواند اشاره به راهی جهت تحقق امر و نهی یاد شده باشد.

43 - تعدی و تجاوز حتی به دشمنان، تعاون در گناه و تجاوز و ترک همکاری در کارهای نیک، حاکی از بی تقوایی است.

لا یجرمنکم . . . و لاتعاونوا علی الاثم و العدون واتقوا الله

47 - همکاری در گناه و تجاوز، گناهی بزرگ و موجب کیفر و مجازاتی سخت

و لاتعاونوا علی الاثم و العدون . . . ان الله شدید العقاب

تهدید به عذاب شدید، نشانه بزرگی گناه است.

103- تعاون در گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 7

7 - یاری رساندن به قاتلان و آواره کنندگان اهل دین، گناه و تجاوز است.

تظہرون علیہم بالاثم و العدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 31 - 5

5 - همدستان کشنده ناقه صالح ، شریک جرم او و مبتلا به عذابی همسان

فتعاطی فعقر . . . فکانوا کهشیم المحتظر

مفرد بودن «فقعر» می رساند که کشنده ناقه یک نفر بود؛ ولی تعبیر «أرسلنا علیهیم» افاده می کند که عذاب الهی - علاوه بر کشنده ناقه - شامل همه کسانی بود که به صورت غیر مستقیم، نوعی هم فکری و هماهنگی با وی داشته اند.

104- تکذیب گناه در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 47 - 9

ص: 89

9- انکار و پرده پوشی گناهان در قیامت ، امکان ندارد .

و ما لکم من نکیر

«نکیر» - چنان که برخی گفته اند - مصدر و به معنای «انکار» است.

105- تکفیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 193 - 9،10،14،15

9- آمرزش گناهان و پوشاندن بدی ها ، تقاضای خردمندان از پیشگاه پروردگار

رَبَّنَا فاغفرلنا ذنوبنا و کفر عَنَّا سَيِّئَاتنا

10 - خداوند ، آمرزنده گناهان و پرده پوش اعمال ناپسند

فاغفرلنا ذنوبنا و کفر عَنَّا سَيِّئَاتنا

14 - بخشش گناهان و پوشاندن ناروایی ها ، پرتوی از ربوبیت الهی

رَبَّنَا فاغفرلنا ذنوبنا و کفر عَنَّا سَيِّئَاتنا

15 - ایمان ، زمینه مغفرت گناهان و پوشاندن اعمال ناروا از سوی خداوند

فامَنَّا رَبَّنَا فاغفرلنا ذنوبنا و کفر عَنَّا سَيِّئَاتنا

تقریب جمله «اغفر» بر جمله «آمَنَّا»، با کلمه «فا» می رساند که خردمندان پس از ایمان، خود را شایسته دعا و درخواست آمرزش می دیدند و پذیرش آن را انتظار داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- مائده - 5 - 12 - 23

23 - تکفیر (نادیده گرفتن) گناهان و دخول در بهشت ، پرتویی از نصرت الهی به بندگان خویش

و قال اللّٰه انی معکم لئن اقمتم الصلوه . . . لا کفرن عنکم سیاتکم و لا دخلنکم جنت

بنابر اینکه «لا کفرن» تفسیر «انی معکم» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 7 - 3

3 - ممکن است که خداوند، گناهان بندگان اش را، در صورت فراهم شدن شرایط، نادیده بگیرد.

و الذين آمنوا و عملوا الصلحت لنكفرن عنهم سيئاتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 35 - 13، 3

3 - نادیده گرفته شدن بزرگ ترین گناهان، از انگیزه های احسان کردن محسنان است.

ذلك جزاء المحسنين . ليكفر الله عنهم أسوأ الذي عملوا

برداشت یاد شده براین فرض استوار است که لام در «لیکفر» متعلق به «محسنین» باشد. گو این که گفته می شود: «الذين أحسنوا للتكفير؛ کسانی که احسان کردند برای چشم پوشیده شدن از گناهانشان».

ص: 90

13 - گذشت و چشم پوشی خداوند از گناهان بزرگ ، بسی با اهمیت تر از پاداش های بزرگ او است .

لِيَكْفُرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

از تقدم ذكری «لِيَكْفُرَ اللَّهُ...» بر «يَجْزِيَهُمْ...» می توان برداشت بالا را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 24

24 - عدم زدایش تمامی آثار گناهان کافران ، به صرف روی آوردن آنان به ایمان

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ . . . فَبَايِعَهُنَّ وَاسْتَغْفَرَ لَهُنَّ اللَّهُ

از این که پس از پذیرش بیعت مؤمنان، باز هم خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواسته است تا برای ایشان استغفار کند؛ معلوم می شود که به صرف ایمان، تمامی آثار گناهان گذشته محو نشده و نیاز به استغفار است.

106- تکفیر گناه بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 12 - 21

21 - تکفیر (نادیده گرفتن) گناهان بنی اسرائیل و دخول آنان به بهشت در گرو اقامه نماز ، پرداخت زکات ، ایمان به پیامبران و یاری آنان و انفاق در راه خدا

لئن اقمتم الصلوة . . . و لادخلنکم جنت

107- تکفیر گناه صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 7 - 5, 1

1 - خداوند ، گناهان مؤمنان دارای عمل صالح را نادیده می گیرد .

و الذین ءامنوا و عملوا الصلحت لنکفرنّ عنهم سیئاتهم

«تکفیر» مصدر فعل «نکفر» به معنای «پوشاندن» است (لسان العرب) و مراد از آن، نادیده گرفتن گناهان است.

5 - تکفیر و نادیده گرفته شدن گناهان مؤمنان دارای عمل صالح ، وعده حتمی خداوند است .

و الذین ءامنوا و عملوا الصلحت لنکفرنّ عنهم سیئاتهم

لام و نون تأکید «لنکفرنّ» دلالت بر قطعیت می کنند.

108- تکفیر گناه محسنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 35 - 4، 1

1 - خداوند ، بدترین عمل محسنان را ، به پاس احسان آنان ، نادیده گرفته و می پوشاند .

ص: 91

ذلک جزاء المحسنین . لیکفّر الله عنهم أسوأ الذی عملوا

«تکفیر» (مصدر «لیکفّر») به معنای ستر و پوشاندن است و مقصود از آن چشم پوشی از گناه و زدودن آن از پرونده اعمال است.

4- برآورده شدن تمامی خواسته های محسنان از سوی خداوند ، به خاطر نادیده گرفتن بدترین اعمال احتمالی گذشته آنان است .

لهم ما یشاءون عند ربهم . . . لیکفّر الله عنهم أسوأ الذی عملوا

برداشت یاد شده مبتنی بر این فرض است که لام «لیکفّر»، برای تعلیل و متعلق به فعل محذوفی است که جمله «لهم ما یشاءون. . .» بر آن دلالت می کند؛ بر این اساس تقدیر چنین می شود: «وعدهم الله بذلک و یسر لهم لیکفّر...».

109- تکفیر گناه مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 7 - 8، 5، 1

1 - خداوند ، گناهان مؤمنان دارای عمل صالح را نادیده می گیرد .

و الذین ءامنوا و عملوا الصلحت لנקفّر عنهم سیئاتهم

«تکفیر» مصدر فعل «نکفّر» به معنای «پوشاندن» است (لسان العرب) و مراد از آن، نادیده گرفتن گناهان است.

5- تکفیر و نادیده گرفته شدن گناهان مؤمنان دارای عمل صالح ، وعده حتمی خداوند است .

و الذین ءامنوا و عملوا الصلحت لנקفّر عنهم سیئاتهم

لام و نون تأکید «لنکفّر» دلالت بر قطعیت می کنند.

8- اعطای پاداش به مؤمنان ، پس از چشم پوشی از لغزش ها و گناهان آنان است .

و الذین ءامنوا و عملوا الصلحت لנקفّر عنهم . . . و لنجزینهم

ذکر جزا پس از ذکر پوشاندن گناهان (تکفیر)، می تواند به جهت نکته یاد شده باشد.

110- تناسب توبه با گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 54 - 8

8 - طریقه توبه از گناهان بسته به نوع آن گناه ، متفاوت است .

إنکم ظلمتم أنفسکم باتخاذکم العجل فتوبوا إلی بارئکم فاقتلوا أنفسکم

111- تناسب کیفر با گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 15 - 6

6 - همسانی کیفر های الهی با گناه گنهکاران

ص: 92

إنما نحن مستهزون. الله يستهزي بهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 124 - 11

11 - میان گناه و کیفر آن در نظام مجازات الهی نوعی تقابل و تناسب برقرار است.

و إذا جاءتهم آية قالوا لن نؤمن... سيصيب الذين أجرموا صغار عند الله

خداوند ذلت و خواری را کیفر متکبران در برابر آیات الهی قرار داده است که با یکدیگر تقابل تضاد دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 160 - 2,6

2 - عمل ناشایست دارای کیفری مانند آن و نه بیشتر

من جاء بالسئته فلا يجزي إلا مثلها

6 - کیفر دادن گنهکاران به اندازه گناهشان ستم بر آنان نیست.

و من جاء بالسئته فلا يجزي إلا مثلها و هم لا يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 4 - 6

6 - عذابهای الهی متناسب با گناه متخلفان است.

قلیلا ما تذکرون. و کم من قریه أهلکنها فجاءها بأسنا بیتا أو هم قائلون

بیان زمان عذاب، یعنی شبانگاه و خواب نیمروز، که هنگام غفلت مردم است، پس از بیان غفلت مردم از تذکارات الهی (قلیلا - ما تذکرون) اشاره به تناسب عذاب با گناه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 67 - 18

18 - تناسب کیفرها و مجازاتهای الهی با عملکرد انسان

نسوا الله فسيهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 8

8 - عذاب جاودان جهنم تنها مجازات کافی برای منافقان و کافران و برابر با گناه کفر و نفاق آنان

وعد الله المنافقين . . . و الكفار نار جهنم خلدین فیها هی حسبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 79 - 15

15 - کیفر الهی برای گناهکاران ، متناسب با گناه آنان است .

فیسخرون منهم سخر الله

ص: 93

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 4

4 - کیفر هر کار بد در قیامت ، کیفری متناسب با همان کار بد خواهد بود .

جزاء سیئه بمثلها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 52 - 7

7 - بین کردار انسان و مجازات او در آخرت ، تناسب کامل وجود دارد .

ذوقوا عذاب الخلد هل تجزون إلا بما كنتم تكسبون

«باء» در جمله «هل تجزون إلا بما كنتم تكسبون» برای مقابله است و این جمله می تواند پاسخ این سؤال باشد که: چرا کافران به عذاب ابدی دچار خواهند شد؟ (ذوقوا العذاب الخلد) خداوند پاسخ می فرماید: این حکم در مقابل رفتار و متناسب با گناهان خود آنان است. بنابراین بین کیفر (عذاب ابدی) و عمل آدمی، ارتباط و تناسب وجود دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 44 - 6

6- هر گناهی ، کیفر و عذاب متناسب خود را دارد .

وإن جهنم لموعدهم أجمعین . لها سبعة أبواب لكل باب منهم جزء مقسوم

از اینکه گفته شده است: «برای هر گروهی از گمراهان در و یا طبقه ای مخصوص در جهنم وجود دارد» به دست می آید که گناهان متفاوتند و کیفر متناسب خود را دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 29 - 11

11- گناهان ، دارای رتبه های مختلف بوده و عذاب های متناسب با خود را دارند .

فادخلوا أبواب جهنم خلدین فیها فلبس مثنوی المتکبرین

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از «أبواب» اصناف باشد و این معنا نشان دهنده تناسب عذاب با گناه است. مؤید برداشت

فوق، تخصیص به ذکر متکبران از میان جهنمیان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 34 - 14

14- برخی از گناهان، عذابی فراگیر و سخت تر از برخی دیگر دارند.

فأصابهم سيئات ما عملوا و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

از اینکه برای «سینه» واژه «أصاب» و برای استهزا «حاق» به کار رفته است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 88 - 7

7- عذاب کافران، به تناسب عملکرد و فساد آنان، متفاوت است.

زدنهم عذاباً فوق العذاب بما كانوا يفسدون

ص: 94

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 69 - 6

6- سرکشان و عصیان گران در قیامت ، هر یک برای چشیدن عذاب ، گرفتار مرحله ای مناسب با کردار خویش خواهند بود .

ثُمَّ لَنُنزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدَّ

جمله «لَنُنزِعَنَّ...» دلالت دارد که بیرون کشیدن فردی که از دیگران گنه کارتر است، تا آنجا ادامه خواهد یافت که هر یک از عصیان گران در جایگاه مناسب خویش قرار گیرند و کیفر ببینند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 70 - 3

3- هرکس به اندازه استحقاق و اولویت خود ، طعم عذاب دوزخ را خواهد چشید .

ثُمَّ لَنُحْنِ أَعْلَمَ بِالذِّينِ هُم أُولَىٰ بِهَا صِلَىٰ

درجه بندی مستحقان آتش دوزخ و تعیین اولویت های آنان، نشان از آن دارد که همه یکسان عذاب نخواهند دیده؛ بلکه برخوردی متفاوت و متناسب با هر یک صورت خواهد گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 126 - 9

9 - کیفیت برانگیختن انسان و جزای اعمال او در قیامت ، متناسب با عملکرد دنیایی او است .

فَنَسِيتَهَا .. تَنسِي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 9 - 9

9 - وجود تناسب میان گناه و کیفر آن در نظام کیفری الهی

ثَانِي عَطْفِهِ .. لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ

برداشت فوق از مقابله «ثانی عطفه» (تکبر) با «خزی» (ذلت) به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 11 - 13, 18, 19

13 - تهدید شدن توطئه گران « افک » ، به انتقام و کیفر به میزان نقش آنان در این گناه از سوی خداوند .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ .. لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ

18 - در گناه گروهی و دسته جمعی ، هر کس به قدر دخالتش در انجام آن ، مورد مؤاخذه قرار خواهد گرفت .

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ

19 - طراحان و عاملان اصلی گناه و توطئه ، سزاوار کیفر و عقوبتی سخت تر و شدیدتر از دیگر گناه کاران و توطئه گران

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 188 - 4

ص: 95

4 - کیفر های الهی ، متناسب با اعمال آدمیان

فأسقط علينا كسفاً .. قال ربّي أعلم بما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 84 - 6, 5

5 - هر عمل نیک در جهان آخرت ، دارای پاداش افزون و هر عمل بد دارای کیفر متناسب با آن خواهد بود .

من جاء بالحسنة .. و من جاء بالسيئة

«ال» در «الحسنة» و «السيئة» برای جنس و مفید استغراق است. بنابراین «من جاء بالحسنة»؛ یعنی، «هر کس هر عمل نیک بیاورد» و «من جاء بالسيئة»؛ یعنی، هر کس هر عمل بد بیاورد.

6 - تبدیل شدن اعمال ناپسند بدکاران به صورت کیفر در جهان آخرت

فلايجزى الذين عملوا السيئات إلا ما كانوا يعملون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که اعمال بدکاران در این آیه به عنوان خود جزا مطرح شده است؛ نه «مجزی به»؛ یعنی، چیزی که در مقابل آن جزا داده شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 1, 2

1 - هر یک از فرعون و هامان و قارون مناسب گناهشان کیفر شدند .

فكلاً أخذنا بذنبه

2 - قوم عاد و ثمود ، مناسب گناهشان ، کیفر و عذاب شدند .

و عاداً و ثموداً .. و قرون ... فكلاً أخذنا بذنبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 14 - 14

14 - عمل ها و موضع گیری ها هر کدام ، متناسب با خود ، عذاب و کیفر دارند .

فذوقوا بما نسيتم . . . ذوقوا ... بما كنتم تعملون

تکرار «ذوقوا» با ذکر سبب هر کدام از آنها، می تواند بیان کننده این نکته باشد که هر کدام از عمل ها و نیز برخوردهای منفی با اعتقادات دینی، عذاب خاص خود را دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 33 - 24، 23

23 - عذاب های خداوند ، متناسب با بدکرداری کیفرشدگان است .

هل یجزون إلا ما كانوا یعملون

24 - کیفر مستکبران و مستضعفان کافر در قیامت ، متناسب با کردار بد آنان است .

وقال الذین استضعفوا للذین استکبروا . . . و جعلنا الأغلل فی أعناق الذین کفروا هل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 54 - 4، 3

ص: 96

3 - مقدار مجازات الهی در قیامت ، بسته به میزان اعمال انسان ها و متناسب با کم و کیف آنها است .

و لا تجزون إلا ما كنتم تعملون

در برداشت یاد شده «ما» در «ما كنتم» مجرور به مضاف محذوف دانسته شده و تقدیر آن می تواند چنین باشد: «و لا تجزون إلا علی وفاق ما كنتم تعملون و علی مقدره».

4 - مجازات به میزان رفتار و کردار و متناسب با کم و کیف آن ، جزایی است عادلانه .

فالیوم لا تظلم نفس شیئاً و لا تجزون إلا ما كنتم تعملون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که جمله «و لا تجزون...» عطف بر جمله پیش (لا تظلم...) است و بیانگر چرایی و چگونگی ستم نشدن به انسان ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 39 - 2,3,1

1 - عذاب دردناک مشرکان و کافران مستکبر در دوزخ ، تجسم اعمال خود آنان و متناسب با رفتار ایشان است .

لذائقوا العذاب الالیم . و ما تجزون إلا ما كنتم تعملون

آیه شریفه، در واقع پاسخ سؤالی است که از آیه قبل بر می آید و آن این که: چرا عذاب مشرکان مستکبر، عذابی دردناک است و آیا این عذاب عادلانه است؟

2 - عذاب دردناک دوزخ ، کیفری عادلانه و متناسب با رفتار شرک آلود و استکبار در برابر حق

العذاب الالیم . و ما تجزون إلا ما كنتم تعملون

3 - مجازات های الهی در قیامت ، عادلانه و متناسب با اعمال و رفتار خود انسان ها است .

و ما تجزون إلا ما كنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 70 - 2,3

2 - تناسب و مطابقت کامل کیفر و پاداش الهی ، با رفتار و کردار بندگان

و وقيت كل نفس ما عملت

حذف مضاف در «معاملت» - که در اصل «جزاء معاملت» است - می تواند گویای این نکته باشد که جزای الهی، آن چنان با رفتار بندگان تناسب و مطابقت دارد که گویا، آنچه داده می شود خود عمل است نه جزای آن.

3 - پاداش و کیفر مطابق و متناسب با رفتار ، پاداش و کیفری است عادلانه و به حق .

و هم لایظلمون . و وقیت کلّ نفس ما عملت

برداشت یاد شده از آن جا است که آیه شریفه، به منزله بیان برای جمله «و هم لایظلمون» می باشد؛ یعنی، ظلم نشدن در حق بندگان به این خاطر است که هر کسی مطابق آنچه انجام داده، جزا خواهد دید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 40 - 1

1 - جزا و کیفر الهی در قیامت ، عادلانه و متناسب با رفتار زشت انسان است .

من عمل سیئه فلا یجزی إلاّ مثلها

مقصود از مجازات به مثل، عادلانه بودن جزای الهی و متناسب بودن آن با رفتار انسان ها است.

ص: 97

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 60 - 7

7 - مجازات پروردگار ، عادلانه و متناسب با نوع رفتار و کردار آدمی است .

إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

مجازات شدن متکبران خود برترین به خواری و ذلت، گویای حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 16 - 14

14 - تناسب کیفر های الهی با رفتار و عملکرد آدمی

فاستکبروا ... عذاب الخزی ... و لعذاب الآخره أخزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 28 - 11

11 - تناسب عذاب های الهی ، با گناهان و عملکرد آدمیان

لهم فیها دار الخلد جزاء بما كانوا بآیتنا یجحدون

گفتنی است که در آیه شریفه در برابر انکار مستمر آیات الهی، عذاب مستمر و همیشگی قرار داده شده است. با الغای خصوصیت از مورد، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 20 - 15

15 - کیفر های الهی برای مجرمان ، متناسب با جرم و گناه ایشان *

تجزون عذاب الهون بما کنتم تستکبرون

برداشت یاد شده بدان احتمال است که تعبیر «استکبار» در قبال «هون» اشاره به این تناسب داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - تناسب کامل میان کیفر و کردار مجرمان ، در نظام کیفری خداوند

یوم یسحبون فی النار . . . إنا کلّ شیء خلقناه بقدر

خداوند، پس از بیان مجازات مجرمان، در حقیقت این قانون کلی را تذکر داده است که تمامی برنامه های ما از روی عدل و حساب است. از آن جمله کیفر مجرمان است که هر یک به تناسب عمل و استحقاقشان، کیفر خواهند دید.

5 - « عن علی بن ابی طالب (ع) إنه سئل عن قوله الله : « إنا کلّ شیء خلقناه بقدر » فقال : يقول الله عزّوجلّ إنا کلّ شیء خلقناه لأهل النار بقدر أعمالهم ;

روایت شده که از امام علی بن ابی طالب(ع) [درباره] آیه «إنا کلّ شیء خلقناه بقدر» سؤال شد، آن حضرت فرمود: خداوند می فرماید: ما هر چیز را برای اهل دوزخ به اندازه اعمالشان خلق نمودیم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 7

ص: 98

7 - مؤاخذه و کیفر خلائق (جن و انس) ، در قیامت براساس جرم آنان است .

يعرف المجرمون بسيمهم فيؤخذ بالنوصى و الأقدام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

19 - تحریم - 66 - 7 - 6

6 - وجود تناسب کامل ، بین کردار انسان و مجازات او در قیامت

إنّما تجزون ما كنتم تعملون

جمله «إنّما تجزون...» می تواند پاسخ این سؤال باشد که چرا عذر کافران پذیرفته نمی شود و چرا نگهبانان دوزخ این گونه با آنان برخوردی خشن و سختگیرانه دارند؟ خداوند در پاسخ می فرماید: این حکم در مقابل رفتار و متناسب با گناهان خود آنان است. بنابراین بین کیفر و عمل آدمی، ارتباط و تناسب وجود دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

19 - حاقه - 69 - 35 - 4

4 - وجود تناسب ، میان نوع گناه و کیفر الهی

و لا یحضّ علی طعام المسکین . فلیس له الیوم ههنا حمیم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

19 - حاقه - 69 - 36 - 4

4 - وجود تناسب ، میان گناه و کیفر الهی

و لا یحضّ علی طعام المسکین . .. و لا طعام إلاّ من غسلین

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

20 - نبأ - 78 - 8 - 7

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

20 - نبأ - 78 - 26 - 4، 1

1 - جهنمیان به میزان کردار خویش ، کیفر خواهند شد .

جزاء وفاقاً

«جزاء» مصدر است و نصب آن، یا براساس مفعول مطلق بودن آن است؛ یعنی، «یجزون جزاءً» و یا با تأویل به مشتق رفتن، حال برای «حمیم» و «غساق» است. در صورت اول، مراد این است که کیفر آنان، کیفری مناسب و به میزان گناه آنان خواهد بود و در صورت دوم، همان «حمیم» و «غساق» کیفر مناسب آنان است. هر یک از دو احتمال، می تواند مبنای برداشت یاد شده باشد. «وفاقاً» گرچه مصدر است؛ ولی چون صفت می باشد، به معنای «موافقاً» خواهد بود.

2 - نوشاندن آب جوشان و خونابه زخم به دوزخیان طغیان گر ، کیفری هم طراز با طغیان گری آنان است .

إلا حمیمًا و غساقًا . جزاء وفاقاً

چنانچه کلمه «جزاء» حال برای «حمیمًا و غساقًا» باشد، نکته بالا قابل استفاده است.

4 - تناسب عذاب و گناه ، در نظام کیفری خداوند

جزاء وفاقاً

ص: 99

4 - محرومیت دوزخیان از هوای مطبوع و آب ، عقوبتی مناسب با انکار معاد

لایدوقون فیها بردًا و لا شرابًا . .. إثم کانوا لایرجون حسابًا

کیفر دوزخیان در آیات پیشین، به دو صورت نفی و اثبات بیان شده است؛ آنان از هوای سرد و نوشیدنی، محروم اند(نفی) و به نوشیدن «حمیم» و «غساق» مجبور خواهند بود(اثبات). «جزاء وفاقاً» آن را کیفری مناسب با کردار آنان - که آن هم به صورت نفی و اثبات بوده - بیان کرده است؛ آنها معاد را باور نداشتند(نفی) و آیات خدا را تکذیب می کردند(اثبات). آیه «جزاء وفاقاً» دلالت دارد که محرومیت، کیفری مناسب با بی اعتقادی است و نوشیدن مایع داغ و چرکین، کیفر مناسب تکذیب است.

7 - نوشیدن آب جوشان و خونابه چرکین و بدبو در جهنم ، عقوبتی مناسب با گناه تکذیب آیات الهی

إلاً حمیمًا و غساقًا . .. و کذبوا بآیتنا کذابًا

ترتیب پنج آیه مورد بحث، به گونه ای است که آیه «جزاء وفاقاً»، دو عقوبت قبل از خود را کیفری مناسب، برای دو گناه بعد از خود قلمداد کرده است. عقوبت ها یکی منفی (لایدوقون) و دیگری مثبت (إلاً حمیمًا و غساقًا) بود و گناهان نیز یکی منفی (لایرجون) و دیگری مثبت (کذبوا) است. آیه «جزاء وفاقاً» در میان آنها، گویای تناسب عقوبت منفی با گناه منفی و تناسب عقوبت مثبت با گناه مثبت است. برداشت یاد شده بیانگر تناسب دو مثبت است.

2 - عذاب جهنم و افزایش آن ، نتیجه انکار معاد و تکذیب آیات الهی و عقوبتی متناسب با آن گناهان است .

فذوقوا فلن نزیدکم

«فاء» در «فذوقوا» و «فلن نزیدکم» دلالت می کند که چشیدن عذاب فزاینده پیامدی مناسب برای گناهان بیان شده در آیات پیشین است.

6 - تناسب عذاب و گناه ، در نظام کیفری خداوند

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ . . . فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّاءِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 10 - 9، 6

6 - تناسب گناه و عذاب ، در نظام کیفری خداوند

الَّذِينَ فَتَنُوا . . . فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ

9 - گناه شکنجه دادن و سوزاندن مرد و زن مؤمن ، برابر و عذاب اخروی آن یکسان است .

ص: 100

الذین فتنوا المؤمنین و المؤمنات . . . فلهم عذاب جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 20 - 6

6 - تناسب مجازات با گناه ، در نظام کیفری خداوند

فی تکذیب . . . محیط

ر. ک. توضیح 5

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - طارق - 86 - 16 - 3

3 - کیفر های الهی ، متناسب با گناه مجرمان است .

یکیدون . . . اکید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 10

10 - گناه ، هرچه بزرگ تر باشد ، کیفر آن سنگین تر خواهد بود .

فدمدم علیهم ربهم بذنبهم

حرف «باء» در «بذنبهم» بیانگر علت عقوبت سنگین ثمودیان و نشانگر آن است که اگر کیفر آنان شدید بود، به جهت گناهی بود که از آنان سرزد. بنابراین ویژگی های کیفر، براساس خصوصیات گناه تعیین می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - همزه - 104 - 4 - 10، 9

9 - تناسب کیفر های اخروی ، با گناهان انسان

همزه لمزه . . . لینبذن فی الحطمه

برگزیدن نام «حطمه» - که نشانگر درهم شکسته شدن جهنمیان در آتش است - ممکن است در ارتباط با گناه «هَمْز» و «لَمْز» باشد که

باعث شکسته شدن شخصیت و اعتبار کسی نزد دیگران است. ماده «نبد» نیز که بر افکندن تحقیرآمیز دلالت دارد، چه بسا ناظر به تناسب آن با استهزاها و متلک انداختن های فرد دوزخی باشد.

10 - درهم شکسته شدن در آتش جهنم ، کیفری مناسب برای درهم شکستن شخصیت مردم

همزه لمزه .. لینبذن فی الحطمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - همزه - 104 - 7 - 4

4 - احاطه آتش دوزخ بر قلب عیب جویان ، کیفری مناسب برای گناه افکار ناروای آنان درباره مردم

لمزه .. الّتی تطلع علی الأفنده

ص: 101

112- تنزیه از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 2

2 - ساختار وجودی انسان و مراحل پیدایش او ، فاقد زمینه آلودگی به کفر و گناه است .

الذی خلقک فسویک فعدلک . فی ائی صورہ ما شاء رگبک . کلاً

حرف «کلاً» - به قرینه آیات پیشین - ممکن است برای رفع این توهم باشد که زمینه کفر و گناه، در وجود کافران و گنه کاران نهاده شده است؛ یعنی، با آن تسویه، تعدیل و ترکیب، جایی برای این توهم نمی ماند؛ بلکه علت گناه و کفر به خداوند را باید در تکذیب کیفرهای اخروی جست و جو کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 13 - 2

2 - زندگی ابرار ، پیراسته از تمسک به بهانه های واهی برای گشودن راه گناه

ما غرک بر بک الکریم . . . إن الأبرار لفی نعیم

113- توبه از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 64 - 14

14 - لزوم استغفار ، توبه و تدارک گذشته ، در صورت ارتکاب گناه

ولو انهم اذ ظلموا انفسهم جاؤک

گناه مورد بحث در آیه، اعراض از پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و پذیرش توبه این گناه را مشروط به روی آوردن (جاؤک) به پیامبر (صلی الله علیه و آله) کرده که همان جبران گذشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 6

6 - گناه هر چند بدون تمایل و با اکراه صورت بگیرد ، نیازمند بخشش الهی و توبه است .

إِنَّا آمَنَّا لِيَغْفِرَ . . . و ما أكرهتنا عليه من السحر

در کلام ساحران مؤمن هم «خطایا» نیازمند غفران دانسته شده و هم «ما أكرهتنا»؛ بنابراین گناه اگر چه از روی اجبار و عدم تمایل نیز باشد، نیازمند مغفرت الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 54 - 6

6 - بازگشت به خدا با توبه به درگاه او ، وظیفه ای ضروری بر عهده گنهکاران

إنکم ظلمتم أنفسکم باتخاذکم العجل فتوبوا إلی بارئکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 102

17 - فرصت الهی به بندگان ، برای توبه از گناهان خویش

واعلموا انّ الله غفور حلیم

ذکر صفت «حلیم» (بُردبار)، حکایت از عدم تعجیل الهی در عقوبت دارد، تا شاید مردم در این فرصت، توبه کنند و مشمول غفران الهی شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 135 - 12، 13

12 - پشیمان نشدن و توبه نکردن از گناهان گذشته خود ، به منزله اصرار بر آن گناهان است .

الَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً ... فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ ... وَلَمْ يَصِرُوا عَلٰى مَا فَعَلُوا

بنابر اینکه جمله «و لم یصرّوا ..» ، عطف تفسیری برای جمله «فاستغفروا» باشد یعنی اگر بعد از گناه، یاد خدا نکنند و استغفار نمایند، در واقع اصرارکنندگان بر گناه هستند.

13 - طلب آمرزش نکردن و به فکر توبه نبودن ، در عین توجّه به گناه ، اصرار بر آن است .

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً ... لَمْ يَصِرُوا عَلٰى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

امام باقر (ع) درباره آیه فوق فرمودند: الاصرار هو ان یذنب الذنب فلا یستغفر الله و لا یحدّث نفسه بتوبه فذلک الاصرار.

کافی، ج 2، ص 288، ح 2؛ نورالثقلین، ج 1، ص 394، ح 366.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 146 - 7

7 - توبه باید متناسب با گناه باشد .

الا الذین تابوا و أصلحوا ... و أخلصوا

با توجه به ویژگیهای منافقان، که در آیات گذشته شمرده شد و تناسب آنها با شرایطی که برای قبولی توبه آنان بیان گردید، معلوم می شود هر گناه، توبه ای ویژه دارد.

114- تهمت گناه به محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 2 - 4

4 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از نگاه مشرکان ، فردی گنه کار و برهم زننده نظم اجتماعی شرک

لیغفر لک الله ما تقدّم من ذنبک و ما تأخّر

«ذنبک» به معنای اتهام ها و گناهانی است که مشرکان، برای پیامبر(صلی الله علیه و آله) برمی شمردند؛ زیرا با بعثت آن حضرت، حرمت بت ها درهم ریخت، نظم جاهلی جامعه شرک - با ایمان آوردن طبقات مختلف اجتماعی - بر هم خورد و این همه اموری بود که از نظر مشرکان، جرم و گناه پیامبر(صلی الله علیه و آله) تلقی می شد.

ص: 103

115- جبران گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 64 - 14

14 - لزوم استغفار ، توبه و تدارک گذشته ، در صورت ارتکاب گناه

و لو اثم اذ ظلموا انفسهم جاؤک

گناه مورد بحث در آیه، اعراض از پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و پذیرش توبه این گناه را مشروط به روی آوردن (جاؤک) به پیامبر (صلی الله علیه و آله) کرده که همان جبران گذشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 22 - 12

12- انجام دادن کار های شایسته به جبران بدی ها و گناهان ، خصلتی نیکو و از ویژگی های خردمندان است .

إنما يتذكر أولوا الألباب .. والذین ... یدرءون بالحسنه السیئه

«درأ» (مصدر یدرءون) به معنای دفع کردن و برطرف کردن است. مراد از «السیئه» می تواند بديها و گناهانی باشد که شخص نیکوکار مرتکب شده و محتمل است مقصود از آن بديها و ستمهایی باشد که دیگران در حق او انجام داده اند، برداشت فوق ناظر به احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 110 - 17

17- امکان تدارک لغزش ها ، در بینش الهی

إن ربك من بعدها لغفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 44 - 6

6 - ستمکاران ، خواهان بازگشت به دنیا و جبران گناهان گذشته خود به هنگام مشاهده عذاب

و ترى الظلمین لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلِ

116- حتمیت کیفر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 120 - 4

4 - تداوم بر گناه، مجازات حتمی خداوند را در پی دارد.

إن الذین یکسبون الإثم سیجزون بما کانوا یقترفون

«تداوم» از فعل «یکسبون» و «کانوا یقترفون»، که ماضی استمراری است، استفاده شده است. ضمناً «إن» و سین در «سیجزون» بر تأکید دلالت دارند.

ص: 104

117- حرمت تعاون در گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 8

8 - حرمت یاری کردن گنهکاران در گناهشان

تظهِرون علیهم بالاثم و العدون

118- حرمت گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 17 - 13

13 - « قال الصادق (ع) : فی قوله عزّوجلّ : « و أمّا ثمود فهديناهم فاستحبّوا العمى على الهدى » قال : وجوب الطاعات و تحریم المعاصی . . . »

از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند عزّوجلّ که فرموده «و أمّا ثمود فهديناهم فاستحبّوا العمى على الهدى» روایت شده که فرمود: [هدایت در این جا] بیان کردن وجوب طاعات و حرمت گناهان است».

119- حضور در مجالس گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 72 - 2

2 - حضور در مجالسی که به باطل و دروغ پردازی می گذرد ، ناپسند و ممنوع است .

و الذین لایشهدون الزور

120- حقیقت گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 113 - 14

14 - دانایی به حقیقت اعمال و واقعیت گناه ، بازدارنده آدمی از خطا و گناه *

و لولا فضل الله عليك ورحمته لهمت طائفه . . و علمك ما لم تكن تعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 3

3 - گناه ، نوعی اسراف و تجاوز از حد اعتدال است .

قل يعبادى الذين أسرفوا على أنفسهم

«سرف» (ریشه «أسرفوا») به معنای تجاوز از حد اعتدال است.

ص: 105

121- خانواده لوط(ع) و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 59 - 1

1- خاندان لوط (ع) ، از هرگونه جرم و تبه کاری منزّه و پاک بودند .

إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين . إلاّ آل لوط

122- خطر ارتکاب گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 35 - 11

11 - ضرورت فاصله گرفتن از محدوده گناه ، در صورتی که آدمی در خطر ارتکاب آن گناه باشد .

ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

123- خطر گناه زنان مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 6 - 4

4- زنان و مردان مؤمن ، همواره در معرض خطر انحراف و افتادن در ورطه گناه آتش افروز

يأيتها الذين ءامنوا قوا أنفسكم وأهليكم نارا

مطلب یاد شده، از خطاب به مؤمنان (یا ایها الذین آمنوا) استفاده می شود.

124- خطر گناه مردان مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 6 - 4

4- زنان و مردان مؤمن ، همواره در معرض خطر انحراف و افتادن در ورطه گناه آتش افروز

يأيتها الذين ءامنوا قوا أنفسكم وأهليكم نارا

مطلب یاد شده، از خطاب به مؤمنان (یا ایُّها الذین آمنوا) استفاده می شود.

125- درجات گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 106

6 - همسانی گناه کفر به آیات الهی ، با قتل انبیا و مردمان عدالتخواه

ان الذين يكفرون . . . و يقتلون النّیین . . . و يقتلون

همسانی گناه، از همگون بودن کيفر، استفاده شده است.

126- دعوت به ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 108 - 1

1 - دعوت نوح (ع) از قومش ، برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم نوح ألا تتقون . . . فاتقوا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 126 - 1

1 - دعوت مجدد هود (ع) از عادیان ، برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون . . . فاتقوا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 131 - 1

1 - دعوت مجدّد هود (ع) از قوم عاد ، برای اطاعت از وی ، رعایت تقوای الهی و پرهیز از بیهودگی ، غرور و خشونت

أتبنون . . . تعبثون . . . بطشتم جبارین . فاتقوا الله و أطیعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 142 - 2

2 - سخن دلسوزانه صالح (ع) با ثمودیان ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم صالح ألا تتقون

وجود لحن مشفقانه در تعبیر «أَلَا تَتَّقُونَ» (آیا نمی خواهید تقوا پیشه کنید)، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 144 - 1

1 - دعوت مجدد صالح (ع) از ثمودیان برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ... فَاتَّقُوا اللَّهَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 150 - 1

1 - فراخوانی مجدد صالح ثمودیان را برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

ص: 107

إذ قال لهم أخوهم صلح ألا تتقون . . . فاتقوا الله وأطيعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 161 - 2

2- سخن دلسوزانه لوط (ع) با قوم خود، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم لوط ألا تتقون

وجود لحن مشفقانه در تعبیر «ألا تتقون» (آیا نمی خواهید تقوا پیشه کنید) حکایت از مطلب یاد شده دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 163 - 1

1 - دعوت مجدد لوط (ع) از قوم خود، برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إذ قال لهم أخوهم لوط ألا تتقون . . . فاتقوا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 179 - 1

1 - دعوت مجدد شعیب (ع) از مردم ایکه، برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إذ قال لهم شعيب ألا تتقون . . . فاتقوا الله وأطيعون

127- ذکر تکفیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 114 - 12

12- محو شدن گناهان با انجام کارهای نیک، حقیقتی شایسته و بایسته به خاطر سپردن و همواره به یاد داشتن است.

إن الحسنات يذهبن السيئات ذلك ذكرى للذکرین

128- ذکر خدا هنگام گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16- لزوم توجه به خدا و ربوبیت او، به ویژه در مواقع خطر ارتکاب گناه

رب... إلا تصرف عني كيدهن أصب إليهنّ

129- رضایت به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 108

18 - رضایت کفار عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کشتار انبیا توسط گذشتگان ، علت تهدید آنان به عذاب الهی *

و یقتلون النبیین . . . فیشرهم بعذاب الیم

تهدید بازماندگان قاتلان انبیا به عذاب در صورتی صحیح است که آنان به اعمال گذشتگان خویش راضی باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 70 - 4

4 - نکوهش و سرزنش اهل کتاب به خاطر رضایتشان نسبت به اعمال ناروای علمای خود (گمراه ساختن دیگران) *

و دّت طائفه من اهل الکتاب لو یضلونکم . . . لم تکفرون بایات الله

با توجه به اینکه سرزنش نسبت به همه اهل کتاب است، و گمراه ساختن دیگران مخصوص عالمان آنان است، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 182 - 4،5

4 - رضایت یهود زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) از کشتار انبیای گذشته به دست نیاکان و همکیشان خویش

و قتلهم الانبیاء . . . ذلک بما قدّمت ایدیکم

به نظر می رسد نسبت قتل پیامبران به یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که از خطاب در «ایدیکم» به دست می آید، به جهت رضایت آنان به عملکرد گذشتگان خویش باشد، چون آنان مرتکب قتل انبیا نشدند.

5 - راضی بودن به رفتار و اعمال دیگران ، همسنگ انجام آنهاست .

و قتلهم الانبیاء . . . ذلک بما قدّمت ایدیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 183 - 18،19،27،29

18 - رضایت به اعمال دیگران ، به منزله شرکت در انجام آن است . *

نسبت قتل به یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، قطعاً حقیقی نیست؛ چون آنان پیامبران گذشته را نکشتند. لذا برخی بر آن شده اند که این اسناد به لحاظ رضایت آنان به اعمال گذشتگان خویش است.

19 - یهود عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) با رضایت به کشتار انبیا توسط پیشینیان خود، در حکم قاتلان انبیا

فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

27 - رضایت یهود معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) از قتل انبیا به دست نیاکانشان در پانصد سال قبل از بعثت، موجب نسبت دادن قتل انبیا به آنان از سوی خداوند

قل قد جاءکم رسل من قبلی بالبیّنات و بالذی قلتم فلم قتلتموهم

امام صادق (ع) پس از تلاوت آیه فوق فرمود: کان بین القاتلین و القاتلین خمس ماه عام، فالزمهم الله القتل برضاهم ما فعلوا.

کافی، ج 2، ص 409، ح 1؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 328، ح 2، 4، 6.

29 - رضایت به قتل نامشروع کسی به منزله کشتن اوست.

فلم قتلتموهم ان کنتم صادقین

امام صادق (ع) با تنقیح مناط از آیه فوق فرمود: .. لعن الله المرجئه ... ان هؤلاء يقولون: ان قتلنا مؤمنون فدمائنا متلطّخه بشياهم الی يوم القيمة ان الله حکى عن قوم فى كتابه: «الآ بين القاتلين و القاتلين خمسائه فألز مهم الله القتل برضاهم ما فعلو.

کافی، ج 2، ص 409، ح 1؛ تفسیر عیاشی، ج 1، ص 208، ح 163.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 60 - 10

10 - رضایت یهودیان و مسیحیان عصر بعثت از رفتار های ناپسند نیاکان خویش

هل انبئکم بشر من ذلک مثوبه عند الله من لعنه الله . . . و عبد الطغوت

سرزنش یهودیان و مسیحیان عصر بعثت به خاطر رفتار ناپسند پیشینیان آنان، می تواند حاکی از رضایشتان به آن رفتار باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 113 - 7

7 - دل سپردن و رضایت دادن و عمل کردن، مراحل تأثیر تبلیغات شیطانی است.

و لتصغى . . . و لیرضوه و لیتترفوا

«اقتراف» به معنی به دستاوردن چیزی است و غالباً در مواردی به کار می رود که آن کار ناپسند باشد.

130- روش برخورد با گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 18 - 5

5- در تنگنا ها و زمینه های سقوط در ورطه خلاف عفت، باید به خداوند پناه برد .

قالت إني أعود بالرحمن منك

131- روش ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ایجاد بیم در گنهکاران ، در عین امیدوار ساختن آنان به مغفرت الهی ، از روش های قرآن برای ترک گناه

يعذب من يشاء و يغفر لمن يشاء

132- روش مبارزه با گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 110

28 - ضرورت به کارگیری روش ها و تدبیر های لازم برای پیشگیری از مفاسد و گناه ، قبل از تحقق آن

والتی تخافون نشوزهنّ

اگر چه آیه در مورد نشوز زنان است، ولی می توان از آن استنباط کرد که اهل ایمان باید قبل از وقوع مفاسد، چاره اندیشی کنند.

133- روش نجات از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 23 - 12

12- برای نجات از ورطه های گناه و لغزش ، باید به خداوند پناه آورد .

قال معاذ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 33 - 15

15- دعا و نیایش به درگاه خدا و استمداد از او ، راه مصون ماندن از گناه و انحرافات جنسی است .

رب . . . و إلاّ تصرف عني كيدهنّ أصب إليهنّ

134- زشتی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 62 - 9

9- زشتی و ناروایی گناه ، تجاوز و حرام خواری

يسرعون في الاثم والعدون واكلهم السحت لبئس ما كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 120 - 2

2- لزوم اجتناب از همه گناهان، چه قبض آشکار و چه نهان باشد.

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

«ظاهر الإثم» می تواند صفت برای محذوف باشد. در این صورت معنی جمله چنین می شود: «ذروا عصيانا ظاهر الإثم و باطنه».

135- زشتی گناه آشکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 111

6- ارتکاب علنی اعمال زشت ، دارای قباحت فزون تر

أتأتون الفحشه و أنتم تبصرون

لوط(ع)، در توبیخ قومش بر روی دو نکته تأکید کرده است: 1- ارتکاب فحشا، 2- انجام آن در منظر عموم. بنابراین مفاد پیام لوط چنین می شود: ای مردم! چرا به کار زشت آمیزش با مردان روی می آورید و بدتر از آن چرا آن را در برابر چشم دیگران انجام می دهید.

136- زمینه آموزش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 58 - 13

13 - اجرای فرمان های الهی ، زمینه ساز آموزش گناهان است .

ادخلوا الباب سجداً .. نغفر لكم خطيكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 195 - 20

20 - آموزش گناهان و بهشت ، پاداش خداوند به هجرت کنندگان از شرک و کفر *

فألذین هاجروا و اخرجوا من دیارهم .. لا کفرن عنهم سیئاتهم و لادخلنهم جنّات

می توان گفت مراد از هجرت به قرینه ادامه آیه (اخرجوا من دیارهم)، هجرتی است که رانده شدن از خانه و کاشانه را در پی داشته باشد. و این هجرت همان ترک شرک و کفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 2

2 - دوری از گناهان بزرگ ، زمینه آموزش گناهان کوچک

ان تجتنبوا كبائر ما تنهون عنه نكفر عنكم سيئاتكم

137- زمینه اجتناب از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 66 - 5

5 - توجه به سرنوشت شوم اصحاب سبت ، زمینه ساز خودداری از گناه و نافرمانی خداوند است .

فجعلنها نکالا لما بین یدیها و ما خلفها

«نکال» به معنای عبرت و نیز به معنای عقوبت و کیفر بازدارنده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 25 - 6

ص: 112

6- توجه به شدت عقاب الهی، زمینه ساز پرهیز از گناهان و ستمگریها

و اتقوا فتنه .. و اعلموا أن الله شديد العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 8

8- یقین به نتیجه ذلت بار گناه، مایه پرهیز انسان از آن است .

و لو تری إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم عند ربهم ربنا أبصرنا .. إنا موقنون

اعتراف مجرمان به معرفت و یقین پیدا کردن در قیامت، پس از مشاهده وضع خود در آن روز و درخواست مؤکد آنان از خدا برای بازگشت به دنیا، جهت انجام دادن کار خوب، نشان می دهد که اگر کسی به نتیجه بد گناه یقین پیدا کند، از آن پرهیز خواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 24 - 5

5- ایمان به معاد و حیات اخروی، مستلزم دوری از گناه و هواپرستی

أفرءیت من اتخذ إلهه هویه .. و قالوا ما هی إلا

تأکید مشرکان بر انکار معاد، ممکن است بر این اساس بوده باشد که عقیده به معاد، در تغییر مسیر زندگی هوس آلود تأثیر اساسی داشته و آدمیان را از میل به گناه باز می دارد.

138- زمینه اعراض از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 4 - 2

2- إخبار قرآن از فرارسیدن قیامت، هشدار کافی برای دور شدن آدمیان از کفر و گناه است .

اقترب الساعة .. و لقد جاءهم ... ما فیہ مزدجر

مراد از «الأنباء» به قرینه آیات پیشین، می تواند مسأله نزدیکی قیامت و مسائل مختلف آن باشد.

139- زمینه ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 15 - 8

8 - توجه به ربوبیت خداوند، مقتضی پرهیز از عصیان او

قل إني أخاف إن عصيت ربي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 11، 9

9 - باور به توانمندی خدا و شدت کیفر های وی زمینه ساز پرهیز آدمی از کفرورزی و ارتکاب گناه

ص: 113

فأخذهم الله بذنوبهم إن الله قوی شدید العقاب

هدف از توصیف خداوند با جمله «إن الله . . .» پس از بیان مؤاخذه کفرپیشگان گنهکار این است که انسانها با باور به نیرومندی خدا و شدید العقاب بودن وی، از مخالفت با وی پرهیزند و رو به کفر و گناه نیاورند.

11 - توجه به سنت الهی در مجازات کافران و گناهکاران، زمینه ساز پرهیز از کفرورزی و ارتکاب گناه

كدأب ءال فرعون . . . إن الله قوی شدید العقاب

هدف از بیان مؤاخذه کافران و گنهکاران هشدار است به انسانها تا با توجه به آن در مسیر ایمان و ترک گناه قرار گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 23 - 26

26- باور به ربوبیت خدا و توجه به احسان ها و نعمت های او، زمینه ساز پرهیز از گناهان است .

معاذ الله إنه ربی أحسن مثوای

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 33 - 14

14- پیامبران، برای مصون ماندن از گناه و پایداری بر عصمت، همواره و در هر حال به توفیق و امداد های الهی نیازمندند .

وإلا تصرف عنی كیدهنّ أصب إلیهنّ

140- زمینه گسترش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 63 - 8

8- بی تفاوتی عالمان و اندیشمندان در برابر گناهان، زمینه ساز رواج و توسعه آنها

لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار عن قولهم الاثم و اكلهم السحت

141- زمینه گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - عذاب آسمانی نازل شده بر گنهکاران بنی اسرائیل ، سزای فسق دیرینه آنان و گناه تغییر و تبدیل فرمان خدا بوده است .

فأنزلنا على الذين ظلموا رجلاً من السماء بما كانوا يفسقون

«با»ی سببیه در «بما كانوا يفسقون» می رساند که: نزول عذاب آسمانی به سبب فسق دیرینه بنی اسرائیل بوده و توصیف آنان به ستمکاری (الذين ظلموا) دلالت می کند که عذاب به خاطر ظلم آنان، یعنی تبدیل فرمان خدا بوده است. بنابراین باید گفت: ستمکاری بنی اسرائیل به ضمیمه فسق دیرینه آنان، موجب عذاب شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - حسادت ، از رذایلی است که آدمی را به گناهان بزرگ و حتی کفر می کشاند .

أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغِيًّا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 17 - 3

3 - جهل ، منشأ ارتکاب گناه

يعملون السوء بجهالة

در برداشت فوق کلمه «بجهاله» قید توضیحی گرفته شده است ; یعنی هر «سوء» و گناهی ناشی از نوعی جهل و نادانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 32 - 5

5 - چشمداشت و آرزوی دستیابی به نعمت های دیگران ، زمینه ارتکاب گناه

ان تجتنبوا كبائر ما تنهون عنه .. ولا تتمنوا ما فضل الله

نهی از آرزوی دستیابی به نعمتهای دیگران، پس از ترغیب به اجتناب گناهان، می تواند اشاره به ریشه برخی گناهان کبیره و ارشاد به راه مبارزه با آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 162 - 3

3 - حرامخواری زمینه سرپیچی از فرمان های الهی و ارتکاب گناهی دیگر

فبدل الذين ظلموا منهم قولا غير الذي قيل لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 69 - 6

6 - وجود زمینه های لغزش و گناه در بهره‌وری از غنایم

فلکوا .. واتقوا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 116 - 16

16- رفاه و دلبستگی به لذت های دنیا، زمینه ساز ستمگری و گرایش به جرم و گناه است .

واتبع الذين ظلموا ما أترفوا فيه و كانوا مجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 53 - 5،8

5- ترک گناه و پرهیز از بدی ها و آلودگیها، تنها با توفیق و امداد های خداوند میسر است .

إن النفس لأماره بالسوء إلا ما رحم ربي

8- یوسف (ع) به دلیل باور به ربوبیت و تدبیر الهی، رحمت او را مایه ترک گناهان و بدی ها دانست و خود را ستایش نکرد

ص: 115

و ما أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 16 - 3

3- برخورداری از رفاه و ثروت، زمینه ساز گرایش به فسق و گناه

أمرنا مترفیها ففسقوا فیها

ذکر مترفان جامعه از میان سایر قشرها برای فاسق شدن، در حالی که فسق و گناه از عهده همه مردم برمی آید و اختصاص به گروه خاصی ندارد، ممکن است به خاطر نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 34 - 2

2- مال یتیم و سوسه انگیز و زمینه ساز لغزش انسان با تصرف به ناحق در آن است .

و لا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن

به کار رفتن واژه «لا تقربوا» (نزدیک نشوید) به جای «لا تأکلوا و لا تصرفوا» (نخورید و تصرف نکنید) ممکن است به این دلیل باشد که: اموال یتیمان به دلیل حامی جدی نداشتن، در معرض دخل و تصرفهای عدوانی و حیف و میلهای به ناحق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 14 - 10

10- گردن فرازی و سلطه جویی، زمینه ساز عصیان و گناه است .

و لم یکن جبّاراً عصیّاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 18 - 9

9- خلوت کردن زن و مرد نامحرم - حتی برای تقوایپیشگان - دامی خطرناک و زمینه سقوط به ورطه گناه است .

إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا

جواب شرط «إِنْ كُنْتَ» محذوف است. برخی مراد از جمله شرطیه را ترغیب به تقوا دانسته و برخی اشتراط را حقیقی می دانند؛ در صورت دوم، مفاد آیه این است که اگر اهل تقوا باشی جا دارد که من به خدا پناه ببرم (تا چه رسد به این که متقی نباشی). بنابراین، نکته شرط آن است که چنین موقعیتی، حتی برای تقوایبندگان خطرناک است، تاچه رسد به غیر آنان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 131 - 10

10 - نگاه ، زمینه ساز وقوع در گناه است .

و لا تَمُدَّنْ عَيْنِيَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 74 - 11

ص: 116

11- فسق و انحراف مستمر ، موجب آلوده شدن انسان به گناهان بزرگ تر و بیش تراست .

كانت تعمل الخبث إثمهم كانوا قوم سوء فسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 22 - 2

2- غفلت انسان از شهادت اعضا و جوارح ، عامل جرأت وی بر گناه و معصیت

و ما كنتم تستترون أن يشهد عليكم سمعكم ولا أبصرکم ولا جلودكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 49 - 4

4- روحیه اقتدار و اشرافی گری ، زمینه ساز غوطه‌وری انسان در گناه

طعام الأثیم . . . ذق إثمك أنت العزیز الکریم

در این آیات، دوزخیان مبتلا به عذاب شدید و گدازنده، در ابتدا با وصف «الأثیم» (به معنای غوطه‌ور در گناه) و سپس با وصف «العزیز الکریم» یاد شده‌اند. ارتباط این اوصاف، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 21 - 2

2- بی توجهی به عدالت الهی در نظام حسابرسی ، از زمینه های گناه پیشگی است .

أم حسب الذین اجترحوا السيئات

پرسش انکارآمیز خداوند در زمینه پندار غلط گناه پیشگان، حکایت از این می کند که چنین پنداری در اهل گناه، وجود داشته و یا زمینه بروز دارد. لحن توبیخی و هدایت گرانه آیه شریفه، می رساند که این پندار، خود موجب انحراف است و برای از میان بردن انحراف، باید پندار را نقد و ابطال کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 35 - 4

4- فریفتگی و دلبستگی به زندگی دنیایی ، زمینه ساز روی آوری انسان به گناه *

أما الذين كفروا .. وكنتم قوماً مجرمين ... و غرتكم الحيوه الدنيا

در نخستین آیه از آیات مربوط به سرنوشت کافران، بر دو مسأله تأکید شده بود: 1- روحیه استکباری، 2- گناه پیشگی. اینک در آخرین آیات مربوط به آنان نیز به دو مسأله دیگر اشاره شده است: 1- استهزای آیات الهی، 2- فریفتگی آنان به زندگی دنیا. این دو در ارتباطی تنگاتنگ با دو نکته آغازین است و از آن جا که «کنتم قوماً مجرمین» به جنبه عملی زندگی آنان اشاره دارد، «غرتکم...» می تواند به جنبه روحی و زمینه سازی آن برای گناه کاری ایشان نظر داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 25 - 11

11- شیطان ، هموارکننده راه گناه و کفر ، در نگاه انسان ها

الشیطن سؤل لهم

واژه «سؤل» ممکن است به معنای «سهل» باشد.

ص: 117

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 7 - 22

22 - کفر ، زمینه ساز ابتلای انسان به شکستن حریم ارزش ها و ارتکاب گناهان *

و کرّه إلیکم الکفر و الفسوق و العصیان

برداشت بالا بدان احتمال است که تقدم لفظی کفر بر فسوق و عصیان، دال بر تقدم معنوی نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 12 - 8، 7، 4

4 - بعضی از گمان ها ، قرار دهنده انسان در معرض گناه و عکس العمل ناشایست

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

7 - مرتب شدن گناه بر بعضی از گمان ها ، مقتضی اجتناب هر چه بیشتر انسان از بدگمانی به مؤمنان

اجتنبوا كثيراً من الظنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

با توجه به این که «إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ ..» در مقام تعلیل برای «اجتنبوا...» است، برداشت بالا به دست می آید.

8 - لزوم پرهیز از زمینه های لغزش و ابتلا به گناه

اجتنبوا كثيراً من الظنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

در آیه شریفه برای این که خداوند مؤمنان را از بسیاری از گمان ها پرهیز دهد، به آنان یادآور شده که این مسیر، اصولاً امن نیست و در مواردی به گناه منتهی می شود. مفهوم این استدلال، این است که هر راهی که ناامن و در معرض گناه قرار دارد، باید از آن پرهیز کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 20

20 - ستایش از خویشتن و دعوی پاکي ، با وجود زمینه های طبیعی آلودگی به گناه ، امری ناروا و ناشایست *

هو أعلم بكم .. و إذ أنتم أجنته فی بطون أمهتكم فلا تزکوا أنفسکم

ذکر «أنشأکم من الأرض» و «أنتم أجنته» احتمالاً - برای آن است که انسان خاکی - که دوران جنینی را گذرانده و از عوامل مختلف تأثیر

پذیرفته است - چگونه می تواند ادعای پاکی و خطاناپذیری، داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 43 - 3

3 - پیوستگی تنگاتنگ میان انکار قیامت با اقدام به جرم و گناه

هذه جهنم التي يكذب بها المجرمون

از این که هر مجرمی به صورت مطلق تکذیب گر جهنم معرفی شده، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 19 - 8

8 - فسق و گناه پیشگی ، دارای پیوندی عمیق با غفلت از خدا و خویش

ولا تكونوا كالذين نسوا الله فأنسيهم أولئك هم الفسقون

ص: 118

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 2 - 16

16 - تلاش برای تکامل و بهتر شدن، در راستای هدف و فلسفه خلقت بشر و گناه و کوتاهی او، بیرون از آن است.

لیلوکم ائکم أحسن عملاً

جمله «لیلوکم ائکم أحسن عملاً» می‌رساند که هر تلاشی برای تکامل و بهتر شدن، در جهت هدف خلقت بشر است. بنابراین، هر گناه و کوتاهی ای که از بشر سرزند، خارج از دایره هدف خلقت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 25 - 2

2 - شرک و بت پرستی، زمینه ساز انواع گوناگون خطاها و گناهان است.

مما خطی --تهم أغرقوا

از این که در آیه شریفه، خطاها و گناهان قوم نوح، عامل هلاکت آنان دانسته شد - با آن که آنان بت پرست و مشرک بودند - می‌تواند نشانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 21 - 5

5 - دروغ دانستن تعالیم پیامبران زمینه ساز نافرمانی خداوند و گرفتاری به گناه

فكذب وعصی

ترتیب بیان تکذیب و عصیان، گویای ترتیب آن دو است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 6

6 - دروغ پنداشتن ادیان آسمانی، زمینه ساز آلودگی به گناهان است. *

كلا بل تكذبون بالدین

کلمه «دین» ممکن است به معنای شریعت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 11 - 4

4 - کم فروشی ، زمینه ساز آلودگی به گناه و گناه زمینه ساز تکذیب قیامت است .

ویل للمطفّین . . . کلاّ إنّ کتب الفجّار ... الذین یکذّبون بیوم الدین

ترتیب آیات، ممکن است برخاسته از ترتیب پیدایش اوصاف ذکر شده در آن باشد.

142- زمینه گناه ثروتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 119

4- فراهم بودن زمینه های افراط در گناه برای ثروتمندان

آن رءاء استغنى

143- زمینه گناه جن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 29 - 11

11- جنیان ، همانند آدمیان ، گرفتار گمراهی و گناه و نیازمند هدایت گران و بیم دهندگان

ولّوا إلی قومهم منذرین

«مذرین»، در جایی معنا دارد که گناه و انحرافی وجود داشته و یا زمینه آن فراهم باشد.

144- زمینه گناه یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 169 - 8

8 - یهودیان دنیاگرا به بهانه مغفرتی تضمین شده از جانب خدا ، از فرمان های وی سرپیچی می کردند و مرتکب گناه می شدند .

یاخذون عرض هذا الأذنی و یقولون سیغفر لنا

145- زمینه های گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 135 - 5

5 - غفلت از یاد خدا ، زمینه انجام کار های ناشایست و ارتکاب گناه

والذین اذا فعلوا فاحشه او ظلموا انفسهم ذکرُوا اللّٰه فاستغفروا

چون ذکر خدا باعث می شود که انسان از کرده خویش پشیمان شود و از خدا آمرزش طلبد (ذکرُوا اللّٰه فاستغفروا)، معلوم می گردد که انسان به هنگام گناه، از یاد خدا غافل است.

146- زیان گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 57 - 18

18 - بازگشت زیان معصیت به گنهکار است نه متوجه ساحت قدس خداوند

ص: 120

و ما ظلمونا و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 111 - 1,2,4,5,6

1 - آثار زیانبار گناه ، دامنگیر خود انسان

و من یکسب اثمًا فانما یکسبه علی نفسه

2 - توجه آدمی به بازگشت آثار زیانبار گناه به خود ، زمینه گرایش به توبه و استغفار

ثم یتغفر الله یجد الله . . . و من یکسب اثمًا فانما یکسبه علی نفسه

خداوند پس از ارائه راه آموزش، این حقیقت را بیان کرده که آثار گناه و خیانت، دامنگیر خود گناهکار خواهد شد، تا او را از خیانت و گناه باز دارد و در صورت ارتکاب، به توبه و استغفار روی آورد.

4 - خداوند بازگرداننده آثار زیانبار گناه به گنهکاران

فانما یکسبه علی نفسه و کان الله علیماً حکیماً

جمله «کان الله علیماً حکیماً» می رساند که تحمیل آثار سوء آدمی به دست خداوند است.

5 - خداوند ، آثار سوء گناه آدمی را بر اساس علم خویش و بدور از هرگونه خطا به وی باز می گرداند .

و من یکسب اثمًا فانما یکسبه علی نفسه و کان الله علیماً حکیماً

توصیف خداوند به «علیماً» برای رساندن این معناست که در بازگرداندن آثار سوء گناه، هیچ خطایی رخ نخواهد داد.

6 - بازگرداندن آثار زیانبار گناه به گنهکاران ، کاری حکیمانه

فانما یکسبه علی نفسه و کان الله علیماً حکیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 23 - 10

10 - مغفرت و رحمت الهی تنها امید و وسیله رهایی گنهکاران از خسران گناه است.

وإن لم تغفر لنا و ترحمنا لنكونن من الخسرین

147- سختی و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 33 - 4

4- رنج و سختی ، نمی تواند مجوز ارتکاب گناه باشد .

رب السجن أحب إلي مما يدعونني إليه

148- سرزنی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 153 - 16

16 - گناه و انحراف آگاهانه ، دارای زشتی و پلیدی فزونتر

ص: 121

ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البينات

قید «من بعد . . .»، بیانگر این است که مذمت و تقییح عملکرد اهل کتاب، بدان جهت است که ارتداد و کفرشان پس از آگاهی و اتمام حجت بوده است.

149- سکوت در برابر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 164 - 6,9

6 - اطمینان به هلاکت متجاوزان ایله و یا گرفتاری آنان به عذابی سخت ، بهانه تارکان نهی از منکر برای سکوت خویش در برابر آنان و مایه نابجا شمردن عمل موعظه گران (نهی از منکر)

لم تعظون قوماً اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

9 - اصلاحگران ایله سکوت در برابر گناه را ناروا شمرده و تارکان نهی از منکر را در پیشگاه خدا معذور نمی دانستند .

قالوا معذره إلى ربكم ولعلمهم يتقون

ظاهر اقتضا می کرد که موعظه گران بگویند «ربنا» (پروردگارانمان)، نه «ربکم» (پروردگار شما). این جا به جایی اشاره به این حقیقت دارد که خداوند پروردگار شما نیز هست و باید در برابر او عذری داشته باشید و بدانید که اگر نهی از منکر نکنید، معذور نیستید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 165 - 9

9 - ترک نهی از منکر و سکوت در برابر منحرفان و فسق و ستمگری ، دارای کیفری شدید است .

أنجينا الذين ينهون عن السوء وأخذنا الذين ظلموا بعذاب بئس

150- سنگینی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 31 - 12,16

12 - منکران معاد در قیامت با بار سنگین گناهان خویش حضور می یابند.

قد خسر الذين كذبوا بقاء اللّٰه . . . و هم يحملون أوزارهم على ظهورهم

«أوزار»، جمع «وزر»، به معنی سنگینی است و مقصود از «أوزار» در آیه سنگینی گناهان است.

16 - کوتاهی و تفریط در امور دینی و مسؤولیتها، گناه و باری شوم بر دوش انسان است.

قالوا يحسرتنا علی ما فرطنا فیها و هم یحملون أوزارهم علی ظهورهم ألساء ما یزرون

بنابراین که «ما در «ما فرطنا» موصوله و مرجع برای ضمیر «فیها» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 164 - 7

7 - گناه، باری سنگین بر دوش گناهکاران

ص: 122

و لاتزر و ازره وزر آخری

«وزر» در اصل به معنای بار سنگین است و گناه را از آن جهت وزر می گویند که بر دوش گناهکار سنگینی می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 4

4- گناه ، باری سنگین بر دوش گناهکار

لیحملوا أوزارهم كامله

تعبیر از گناه به «وزر» - که به معنای سنگین و ثقیل است - دلالت بر نکته یاد شده دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 15 - 6

6- گناه ، باری سنگین بر دوش انسان است .

و لاتزر وازره وزر آخری

«وزر» در لغت به معنای چیز سنگین است (لسان العرب)، و از این رو به گناه «وزر» گفته می شود، که دارای تبعات و نتایج سنگینی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 3

3 - گناه ، وبال گردن آدمی و باری سنگین بر دوش او است .

و لیحملنّ أثقالهم و أثقالاً مع أثقالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 18 - 3

3 - گناه ، باری سنگین بر دوش انسان ها است .

و لاتزر وازره وزراًخری . . . و لو كان ذاقربی

«وزر» (مرادف «ثقل») به معنای بار سنگین است و به گناه از آن رو که دارای تبعات و آثار زیانبار سنگینی است، «وزر» گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 7 - 12

12 - گناه، باری سنگین بر دوش بشر

و لاتزر وازره وزر اُخری

«وزر» در اصل به معنای ثقل و سنگینی است. اطلاق «وزر» بر گناه، به خاطر سنگین بودن آثار و پیامدهای آن برای گناهکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 38 - 2

ص: 123

2 - گناه ، باری سنگین بر دوش انسان

الآتزر وازره وزر أُخری

واژه «وزر» به معنای بار سنگین نیز آمده است (مفردات راغب).

151- سنگینی گناه کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 7 - 13

13 - کفر و ناسپاسی ، گناهی سنگین و دامنگیر خود مشرکان و کافران

إن تکفروا فإنّ الله غنی عنکم . . . و لاتزر وازره وزر أُخری

برداشت بالا به خاطر این نکته است که مقصود از «وزر» در این آیه، کفر و ناسپاسی است؛ زیرا آیه شریفه درباره همین موضوع است.

152- سنگینی گناه کفران نعمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 7 - 13

13 - کفر و ناسپاسی ، گناهی سنگین و دامنگیر خود مشرکان و کافران

إن تکفروا فإنّ الله غنی عنکم . . . و لاتزر وازره وزر أُخری

برداشت بالا به خاطر این نکته است که مقصود از «وزر» در این آیه، کفر و ناسپاسی است؛ زیرا آیه شریفه درباره همین موضوع است.

153- سنگینی گناه معرضان از قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 100 - 1

1 - روی گردانندگان از قرآن و تذکار های آن ، در قیامت باری سنگین از گناه را به دوش خواهند کشید .

من أعرض عنه فإنّه یحمل یوم القیمه وزراً

نکره بودن «وزراً» بر گران باری و سنگینی آن دلالت دارد.

1 - کیفر روی گردانی از قرآن ، در قیامت همانند باری سنگین بر دوش اعراض کنندگان خواهد بود .

من أعرض عنه . . . وزرًا . خلدین فیه . . . حملاً

«حمل» به معمولی گفته می شود که نظیر باری که بر سر یا پشت نهند، آشکار باشد (لسان العرب). نکره بودن آن، گویای

گران باری آن است.

154- شرایط آموزش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 48 - 6,7

6 - آموزش گناهان ، منوط به مشیت خداوند است .

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

7 - گناهانی که در حدّ شرک باشد ، قابل آموزش نیست .

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

برداشت فوق با توجّه به معنای کلمه «دون» (کمتر و پایینتر) استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 6

6 - گناهان اتفاقی در زندگی اجتناب کنندگان از کبائر ، مورد عفو و اغماض الهی

الذین یجتنبون کبیر الإثم ... إلاّ اللّم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از «اللّم» در آیه شریفه، گناهانی باشد که انسان به طور اتفاقی مرتکب آن می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 5

155- شرکت در مجلس گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 13,16,17

13 - شرکت در مجالس گناه ، گناهی همسنگ با انجام آن

فلا تقعدوا معهم حتّی یخوضوا فی حدیث غیره إنکم إذاً مثلهم

16 - یکسانی سرنوشت شوم کافران و منافقان و شرکت کنندگان در مجالس کفر و گناه و استهزا به آیات الهی

انکم اذاً مثلهم إنَّ الله جامع المنفقین . . . جميعاً

17 - مسلمان شرکت کننده در مجالس کفر و استهزای به آیات الهی منافق است .

فلا تقعدوا معهم حتّی یخوضوا فی حدیث غیره إنکم اذاً مثلهم . . . جميعاً

جمله «ان الله . . .»، پس از بیان حرمت مجالست با استهزا کنندگان، دلالت می کند که مراد از منافقان، همان مسلمانانی هستند که در آن مجالس شرکت می کنند.

ص: 125

156- شریک گناه گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 165 - 11

11 - ترک کنندگان نهی از منکر ، شریک جرم گناهکاران و دارای سرنوشتی همسان با آنان هستند .

أنجینا الذین ینھون عن السوء و أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس

157- صالح (ع) و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 63 - 9

9- صالح (ع) به مردم خویش اعلام کرد : در صورت پذیرش خواسته آنان (ترک دعوت به توحید) گناه کار و مستحق عذاب الهی خواهد بود .

فمن ینصرنی من اللہ إن عصیتہ

158- ظلم گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 145 - 20

20 - ارتکاب گناه پس از آگاهی به آن ظلم است .

ولئن اتبعت اهواءهم من بعد جاءک من العلم إنک إذا لمن الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 110 - 5

5 - گناه ، ستم بر خویشان است .

و من یمعل سوءاً او یظلم نفسه ثم یمستغفر اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 23 - 3

3 - گناه و عصیان، ظلمی است از ناحیه انسان به خویشتن.

قالا ربنا ظللنا أنفسنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 101 - 3

3 - شرکوری، انکار پیامبران و ارتکاب گناه، ستمهایی است که مشرکان، کافران و گنه کاران در حق خود روا می دارند.

ولکن ظلموا أنفسهم

مقصود از ظلم به نفس - که جمله «ظلموا أنفسهم» گویای آن است - هم گناهان و هم آثار و تبعات آن می باشد. برداشت

ص: 126

فوق ناظر به لحاظ نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 23 - 30

30- نادیده گرفتن نعمت های الهی و ناسپاسی خدا، با ارتکاب گناه، ظلم است.

إنه ربی أحسن مثوای إنه لا یفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 57 - 3

3 - جرم و گناه، عملی ظالمانه است.

یقسم المجرمون... فیومئذ لا ینفع الذین ظلموا معذرتهم

159- ظلم گناه آشکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 31 - 9

9 - لواط و راهزنی و ارتکاب علنی گناه، عملی ظالمانه است.

أنتکم لتأتون الرجال... إنا مهلكوا أهل هذه القرية إن أهلها كانوا ظلمین

160- عذر بدتر از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 66 - 6

6 - عذر منافقان، عذر بدتر از گناه و مایه بر ملا شدن کفر باطنی آنان بود.

إنما كنا نخوض ونلعب... لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم

161- عذر بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 135 - 11

11 - جهل آدمی ، عذری بر گناهان او در پیشگاه خداوند

لم یصروا علی ما فعلوا و هم یعلمون

ص: 127

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 113 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، معصوم از گناه و مصون از خطا و لغزش

و لولا فضل الله علیک و رحمته لهمت طائفه منهم ان یضلوك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 24 - 11، 8، 6

6- یوسف (ع) ، در عنفوان جوانی از ارتکاب هر گناه کوچک و بزرگی ، مصون و معصوم بود .

كذلك لنصرف عنه السوء و الفحشاء إنه من عبادنا المخلصین

8- پیامبران در پرتو امداد های الهی ، از گناه و فحشا ، مصون و معصومند .

كذلك لنصرف عنه السوء و الفحشاء

از عبارت «لنصرف عنه ..» (تا بدی و پلیدی را از او دور سازیم) - که دور ساختن گناه از یوسف(ع) را به خداوند نسبت داده است - معلوم می شود مشاهده برهان نیز به توفیق الهی و امداد او بوده است.

11- بندگان خالص (آنان که کاملاً در اختیار خدایند) هرگز آلوده به گناه نشده و مرتکب هیچ معصیتی نمی شوند .

لنصرف عنه السوء و الفحشاء إنه من عبادنا المخلصین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 6 - 14

14 - فرشتگان ، مصون از خطا و معصوم از گناه و نافرمانی اند .

لا یعصون الله ما أمرهم و یفعلون ما یؤمرون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که جمله «لا یعصون الله..» عصمت فرشتگان و «یفعلون ما یؤمرون» اشاره به مصونیت آنان از خطا در انجام وظایف داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 124 - 24

24 - عصمت از گناه شرط امامت است .

قال لاینال عهدی الظلمین

163- عفو از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 187 - 12

12 - خداوند ، با بازگرداندن رحمت خویش بر متخلفان از حکم الهی (حرمت آمیزش در شب های ماه رمضان) گناه آنان را مورد عفو قرار داد .

فتاب علیکم و عفا عنکم

ص: 128

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 30 - 6

6 - عفو خداوند ، نسبت به بسیاری از گناهان و خطاهای انسان ها

و یعفو عن کثیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 34 - 5

5 - عفو و اغماض الهی از گناهان بسیار ، باعث مصونیت انسان از آثار ویرانگر گناهان در دریا

أو یوقهونّ بما کسبوا و یعف عن کثیر

164- عفو گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 30 - 7

7 - جرمی که از سر ستمکاری و تجاوزگری نباشد ، موجب استحقاق عذاب الهی نخواهد شد .

و من یفعل ذلک عدواناً و ظلماً فسوف نُصلیه ناراً

بنابر اینکه «عدواناً و ظلماً»، قید احترازی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 64 - 8,9,10

8 - گذشت از گناه نقض حاکمیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در گرو پذیرفتن حاکمیت کامل آن حضرت است .

یریدون ان یتحاکموا . . . و لو أنّهم اذ ظلموا انفسهم جاؤک فاستغفروا الله

مراجعه منافقان به طاغوت، نقض حاکمیت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، و جمله «جاؤک . . .»، کنایه از پذیرفتن حاکمیت پیامبر است ؛

چون ظاهراً صرف آمدن نزد رسول خدا، موضوعیت ندارد.

9 - گذشت از گناه نقض کنندگان حاکمیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در گرو توبه آنان به درگاه خدا و قبول آنان از سوی پیامبر (صلی

الله عليه و آله) است .

یریدون ان یتحاکموا . . . و لو ائّهم اذ ظلموا ... لوجدوا الله توّاباً

جمله «و استغفر لهم الرسول» می تواند کنایه از این باشد که قبول توبه آنان «لوجدوا الله توّاباً» در صورتی است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) بازگشت آنان را بپذیرد.

10 - شرط گذشت از گناه نقض کنندگان حاکمیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، استغفار پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای آنهاست .

و لو ائّهم اذ ظلموا . . . و استغفر لهم الرسول ... لوجدوا الله توّاباً

165- عفو گناه صغیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 129

5- لزوم چشمپوشی از خلافاکاری های کوچک کسانی که مرتکب خلاف های بزرگ نمی شوند . *

ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم

این آیه می تواند درسی باشد برای زندگی اجتماعی مردم که همان گونه که خداوند در صورت اجتناب از گناهان بزرگ، گناهان کوچک را نادیده می انگارد، شما مردم نیز چنین باشید.

16 - مؤمنان پرهیزکننده از گناهان کبیره ، معاف از پاسخگویی درباره گناهان صغیره خویش

ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم

امام کاظم (ع): ... من اجتنب الکبائر من المؤمنین لم یسئل عن الصغائر سپس آن حضرت آیه فوق را تلاوت فرمود.

توحید صدوق، ص 407، ح 6، ب 63؛ نورالثقلین، ج 1، ص 473، ح 206؛ تفسیر عیاشی، ج 1، ص 238، ح 112؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 365، ح 4، 13.

166- علم به گناه انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 70 - 9

9- آگاهی از میزان جرایم انسان ها و درجات عذاب آنان ، از شوون ربوبیت الهی است .

فوربک .. ثمّ لنحن أعلم

167- عوامل آمرزش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 58 - 12

12 - استغفار به درگاه خدا ، موجب آمرزش گناهان است .

و قولوا حطه نغفر لکم خطیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 195 - 19

19 - بخشش گناهان و دخول در بهشت ، پاداش بزرگ الهی ، برای هجرت ، آوارگی ، آزار دیدن در راه خدا و جهاد و شهادت

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَ اَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَ اُوذُوا فِي سَبِيلِي وَ قَاتَلُوا وَ قُتِلُوا لَ اَكْفُرَنَّ عَنْهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 119 - 2

2- هر نوع گناه و بدکاری به وسیله توبه ، قابل آمرزش است .

ثُمَّ اِنْ رِيكَ لِلَّذِينَ عَمَلُوا السَّوْءَ . . . ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ ... لَغَفُوْرٌ رَحِيْمٌ

گفتنی است که برداشت فوق با توجه به اطلاق «السوء» است.

ص: 130

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 30 - 11

11 - خداترسی ، تلاوت قرآن ، برپاداشتن نماز و انفاق در نهان و آشکار ، از اسباب آمرزش گناهان و دریافت افتخار سپاس گزاری خداوند

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ .. . إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ ... ويزيدهم

168- عوامل اجتناب از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 13 - 13

13 - توجه به حتمیت کیفر اخروی و بی ثمری ندامت در قیامت ، عامل پرهیز از کفر و گناه است .

ولو ترى إذ المجرمون ... لأملأن جهنم من الجنة والناس

169- عوامل ازدیاد گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 6 - 6

6 - پناه بردن گروهی از مردان در مشکلات و اضطراب ها به برخی از مردان جن ، برگناه و زشت کاری آن گروه می افزود .

فزادوهم رهقاً

برداشت یاد شده و بعدی، مبتنی بر این نکته است که ضمیر فاعلی «فزادوهم» به رجال جن و ضمیر «هم» به رجال انس بازگردد.

170- عوامل ازدیاد گناه جن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 6 - 5

5 - پناه بردن برخی از انسان ها به جن ، موجب افزایش گناه و زشت کاری جن بود .

فزادوهم رهقاً

معنای گناه و فعل قبیح، از معانی مشهور واژه «رَهَق» است که مفسران نیز بر آن تأکید دارند.

171- عوامل پشیمانی از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 131

17 - درماندگی، اضطراب و احساس خطر مرگ، عرصه به خاطر آمدن کرده های زشت، اظهار ندامت و شرمساری در پیشگاه خدا و پوزش طلبی انسان از آن خطاها و ناسپاسیها

وظنوا أنهم أحيط بهم دعوا الله... لنكونن من الشكرين

172- عوامل ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 61 - 21

21- باور به انحصار خالقیت به خداوند، وادار کننده انسان به پرستش او و پرهیز از شرک و دوری از گناه و استغفار از گناهان گذشته است

هو أنشأكم من الأرض... فاستغفروه

برداشت فوق، از حرف «فاء» که جمله «استغفروه...» را بر «هو أنشأكم...» تفریع کرده است به دست می آید.

173- عوامل تکفیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 29 - 6

6- رعایت تقوا و ترس از خدا، موجب زدایش گناهان و آمرزش آنهاست.

يأياها الذين ءامنوا إن تتقوا الله... يكفر عنكم سيئاتكم و يغفر لكم

تکفیر (مصدر یکفر) و غفران (مصدر يغفر)، هر دو به معنای پوشانیدن و مستور ساختن است و مراد از آن زدایش و آمرزش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 114 - 15,16,17,18

15- «عن أبي عبد الله (ع) في قول الله عز وجل: «إن الحسنات يذهبن السيئات» قال: صلاة المؤمن بالليل تذهب بما عمل من ذنب بالنهاية»

از امام صادق(ع) در باره سخن خدا که فرموده: «إن الحسنات يذهبن السيئات» روایت شده است که فرمود: نماز مؤمن در شب هر گناهی

را که در روز انجام داده از بین می برد».

16- « عن علی (ع) انه قال : الصلوات الخمس کفّاره لما بینهنّ ما اجتنبت الكبائر و هی التي قال الله عزوجل : « إن الحسنات یذهبن السيئات » ;

از امیرالمؤمنین(ع) روایت شده است که فرمود: نمازهای پنجگانه کفاره گناہانی است که در فاصله بین آنها انجام گرفته مادامی که از گناہان کبیره اجتناب شود و این است معنای سخن خداوند عز و جل: «إن الحسنات یذهبن السيئات».

17- « عن أمیرالمؤمنین (ع) : . . . ان الله تعالى یكفر بكل حسنه سیئه قال الله عزوجل : « إن الحسنات یذهبن السيئات » ;

از امیرالمؤمنین(ع) روایت شده: . . . خداوند متعال به وسیله هر عمل نیکی گناہی را از بین می برد ، خداوند عزوجل فرمود:

ص: 132

إن الحسنات يذهبن السيئات».

18- « عن رسول الله (صلى الله عليه وآله) : . . . يهّم العبد . . . بالسيئه أن يعملها . . . وإن هو عملها أُجّل سبع ساعات وقال صاحب الحسنات لصاحب السيئات . . . لاتعجل عسى أن يتبعها بحسنه تمحوها فإن الله عزوجل يقول : « إن الحسنات يذهبن السيئات » ;

از رسول خدا (صلى الله عليه وآله) روایت شده است: . . . [هنگامی که] بنده خدا تصمیم به انجام کاری ناشایست می گیرد . . . اگر آن گناه را انجام داد، هفت ساعت به او مهلت داده می شود و فرشته مأمور ثبت کارهای نیک به فرشته مأمور ثبت گناهان می گوید: شتاب نکن شاید او در پی این گناه کار نیکی انجام دهد که آن گناه را از بین ببرد. خداوند عزوجل می فرماید: إن الحسنات يذهبن السيئات».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 22 - 13

13- کارهای شایسته از میان برنده گناهان و جبران کننده بدیهاست .

والذين .. يدرءون بالحسنه السيئه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 50 - 4

4 - ایمان همراه با عمل صالح ، موجب مغفرت و زداینده آثار گناه شرک و کفر

فالذين ءامنوا .. لهم مغفرة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 11

11 - احسان و علمکرد نیک آدمی ، کفّاره خطاهای کوچک او *

ويجزى الذين أحسنوا .. الذين يجتنبون ... إلا اللّٰم

برداشت یاد شده بدین احتمال است که بخشودگی لغزشها و خطاهای کوچک محسنان، در اثر عملکرد نیک آنان صورت گرفته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 5 - 5

5 - خداترسی و تقوایشگی ، عامل زدایش بدیها از انسانها و گذشت از آنها ، از سوی خداوند

و من يتق الله يكفر عنه سيئاته

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

19 - تحریم - 66 - 8 - 3

3 - توبہ خالصانه ، عامل زدایش بدی ها و کفارہ گناهان

توبوا إلى الله .. عسى ربكم أن يكفر عنكم سيئاتكم

ص: 133

174- عوامل تکفیر گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 35 - 2

2- احسان ، موجب محو و زدایش بزرگ ترین گناهان از پرونده اعمال است .

ذلک جزاء المحسنین . لیکفر الله عنهم أسوأ الذی عملوا

175- عوامل عفو گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 5 - 5

5- خداترسی و تقوایبستگی ، عامل زدایش بدی ها از انسان ها و گذشت از آنها ، از سوی خداوند

و من یتق الله یکفر عنه سیئاته

176- عوامل گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 87 - 20

20 - هواپرستی و خودبزرگ بینی از رذایلی که آدمی را به ارتکاب گناهان بزرگ ترغیب می کند .

بما لاتهوی أنفسکم استکبرتم ففریقاً کذبتم و فریقاً تقتلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 169 - 1

1 - شیطان ، با وسوسه های خویش انسان ها را به کارهای بد و شنیع (گناهان کوچک و بزرگ) ترغیب می کند .

إنما یأمرکم بالسوء و الفحشاء

«امر» به معنای فرمان دادن است و در آیه شریفه - به مناسبت حکم و موضوع - مراد از آن وسوسه کردن و مانند آن می باشد. «فحشا» به

بدی و زشتی بیش از حد گفته می شود که می توان از آن به گناه بزرگ تعبیر کرد و به قرینه مقابله، مراد از «سوء» گناه کوچک است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 206 - 9،10

9 - حاکمان مفسد در برابر دعوت به تقوا، به خاطر سرسختی، تکبر و غرور، آلوده به گناه می شوند.

اخذته العزه بالاثم

بنابراینکه «باء» سببیه در «بالاثم»، متعلق به «اخذته» باشد.

10 - نفاق، فساد در زمین و نصیحت ناپذیری در برابر دعوت به تقوا، گناه و موجب عذاب جهنم

و من الناس من یعجبک . . . فحسبه جهنم

ص: 134

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 112 - 19

19 - گناه و اصرار بر آن ، موجب ارتکاب گناهان بزرگتر

کانوا یکفرون بنایت الله و یقتلون الانبیاء بغیر حقّ ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون

بنابر اینکه مشارالیه «ذلک بما عصوا»، کفر به آیات و قتل انبیا باشد و این دو گناه بزرگ، معلول اصرار بر گناهان خفیفتری است که «عصوا» و «یعتدون» اشاره به آنهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 8

8 - بقای بر کفر ، موجب ازدیاد گناه و کیفر آن

و لا یحسبنّ الذّین کفروا انّما نملی لهم خیر لانفسهم انّما نملی لهم لیزدادوا اثما

ظاهراً مراد از گناه در آیه، همان کفر است؛ بنابراین عمر کافر هر چه طولانی شود، گناه او افزون می شود. هر چند غیر از کفر، گناه دیگری مرتکب نشود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 2 - 8

8 - تبدیل اموال مرغوب یتیمان به نامرغوب ، ضمیمه ساختن دارایی آنان به ثروت خویش ، گناهی بزرگ

و لا تبدّلوا الخبیث بالطیب و لا تاکلوا . . . انّه کان حوباً کبیراً

متعدی شدن فعل «لا تاکلوا» به «الی»، گویای این است که در آن فعل، معنای ضمیمه ساختن تضمین شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 121 - 10

10 - شیاطین عامل بدعت و گناه و مبارزه با ادیان الهی و احکام آن هستند.

و ان الشیطین لیوحون الی اولیائهم لیجدلوکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 9 - 3

3- حسد ، آدمی را به گناہانی همانند قتل و آوارہ ساختن برادر وادار می سازد .

إذ قالوا ليوسف وأخوه أحب . . . اقتلوا يوسف أو اطرحوه أرضاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 11 - 10

10- حسد ، آدمی را به گناہانی همانند دروغ گفتن و نیرنگ زدن حتی به محبوب ترین نزدیکانش ، وادار می سازد .

قالوا ياأبانا ما لك لاتأمننا على يوسف وإنا له لنصحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 53 - 3

ص: 135

3- نفس آدمیان بجز در پرتو امداد های الهی ، همواره آنان را به ارتکاب گناهان و بدی ها فرا می خواند .

إن النفس لأماره بالسوء إلا ما رحم ربي

کلمه «آماره» صیغه مبالغه و به معنای بسیار امر کننده و ترغیب کننده است. «ما» در «إلا ما رحم» ممکن است موصول اسمی و به معنای «التي» باشد. بر این مبنا «إن النفس ...» ؛ یعنی، نفس آدمیان ایشان را به بدیها فرمان می دهد مگر آن نفسی که خداوند صاحبش را رحم کند. و محتمل است «ما» ظرفیه باشد. در این صورت مستثنی منه «فی کل زمان» است و معنای جمله چنین می شود: «نفس آدمیان همواره آنان را به بدی فرامی خواند، مگر زمانی که خداوند بر صاحب آن نفس رحم کند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 49 - 9

9- بی اعتقادی به معاد ، از عوامل مهم و ریشه های عمده انجام دادن گناه است .

و عرضوا علی ربک .. و وضع الکتب ... فتری المجرمین

«وضع الکتب» عطف است بر «عرضوا» در آیه قبل و ارتباط دو آیه گویای این است که مصداق مورد نظر از مجرمان در این آیه، همان منکران معاد هستند که در آیه قبل مطرح بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 100 - 3

3 - اعراض کنندگان از قرآن و تذکار های آن ، در دنیا گرفتار انحراف و گناه می شوند .

ءاتینک من لدنا ذکراً . من أعرض عنه فإِنَّه یحمل ... وزراً

جمله «فإِنَّه یحمل ..» ممکن است حاکی از گرفتاری اعراض کنندگان از قرآن به گناهی دیگر باشد؛ یعنی، آنان بر اثر این روی گردانی، در دنیا به دام گناه گرفتار می شوند و در قیامت زیر بار آن بوده و آن را حمل خواهند کرد.

177- عوامل محو گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 70 - 6

6 - توبه ، ایمان و عمل صالح ، موجب محو شدن گناهان و آثار آنها (عقاب) و جایگزین شدن نیکی ها و آثار آنها (ثواب) به جای آن گناهان

إلا من تاب وءامن وعمل عملاً صالحاً فأولئك يبدل الله سيئاتهم حسنت

178- عوامل مصونیت از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 53 - 10

10- ضرورت هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی و لزوم فراهم آوردن زمینه های جلب رحمت الهی برای مصون ماندن از خطرات آن

ص: 136

إن النفس لأماره بالسوء إلا ما رحم ربي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 50 - 3

3 - لزوم استمداد از خداوند و پناه جستن به او ، برای مصون ماندن از کفر و گناه

ففرّوا إلى الله

179- فراموشی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 57 - 5

5- از یاد بردن اعمال و دستاورد های ناروا و به فراموشی سپردن گناهان گذشته خود ، بزرگ ترین ستم انسان بر خویش است .

و یجدل . . . و من أظلم . . . و نسی ما قدّمت یداه

«نسی ما قدّمت یداه» یعنی: «فراموش کرد کردار پیشین خود را.». مقصود از «ما» - به قرینه آیه قبل - جدال به باطل در برابر حق و استهزای آیات الهی است.

180- فرجام گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 7 - 15

15- « قال الرضا (ع) فی قول الله عزّوجلّ : « إن أحسنتم أحسنتم لأنفسکم و إن أسأتم فلها » : إن أحسنتم أحسنتم لأنفسکم و إن أسأتم فلها ربّ یغفر لها ;

امام رضا(ع) در باره سخن خداوند عزّوجلّ «إن أحسنتم أحسنتم لأنفسکم و إن أسأتم فلها» فرمود: اگر نیکویی کنید، برای خودتان نیکویی کرده اید و اگر بدی کنید، پس برای آن پروردگاری هست که آن را می بخشد».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 1

1 - کسانی که خود را از فرجام کفر و کیفر گناه در امان می پندارند ، دستاویزی برای توجیه کفر و گناه خود ندارند .

حرف «کلاّ» مخاطب را از چیزی منع می کند که در جملات پیشین مطرح بوده است. از آن جایی که آیات قبل، توجیهاات و بهانه های نادرست کافران و گنه کاران را پوچ قلمداد کرده است، حرف «کلاّ» در این آیه آنان را از دلگرمی به آن دستاویزها باز می دارد.

181- فساد گناه آشکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 30 - 3

3 - عمل لواط و راهزنی و ارتکاب علنی گناه ، از موارد افساد است .

أنتکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل و تأتون فی نادیکم المنکر . . . انصرنی علی ال

182- فسق گناه آشکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 34 - 7

7 - لواط و راهزنی و ارتکاب گناه علنی ، از مظاهر فسق است .

أنتکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل و تأتون فی نادیکم المنکر . . . بما کانوا یفس

183- فواید ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 18 - 14

14 - پاکي و دوری از گناه و آلودگی ها ، به سود بشر

و من تزکی فإتما یتزکی لنفسه

184- قضاوت گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 188 - 5

5 - حکم و قضاوتی که بر اثر گرفتن رشوه صادر شده باشد ، گناه و فاقد اعتبار است .

و تدلوا بها إلی الحکام لتأکلوا فریقاً من أموال الناس بالأثم

185- کافران مکه و گناه ارتداد

6 - کافران مکه ، به رغم اعلام صریح ، هرگز اندکی از گناه ارتداد مسلمانان را ، برعهده نمی گرفتند .

وقال الذین کفروا .. و لنحمل خطی - کم و ما هم بحملین من خطی - هم من شیء

در «و ما هم بحاملین ..» دو احتمال وجود دارد: یکی، به قرینه اعلام دروغ بودن ادعای برعهده گیری گناه ارتداد، این است

که آنان، حاضر به قبول گناه نیستند. دیگر این که چنین امری، شدنی نیست. برداشت بالا، بنابراین احتمال نخست است.

186- کفاره گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 271 - 7

7 - صدقه پنهانی به فقرا، کفاره برخی گناهان

و ان تخفوها و تؤتوها الفقراء... و یکفر عنکم من سیئاتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 123 - 15

15 - بلاها و مشکلات دنیوی (مالی و جانی)، کفاره گناهان آدمی و از جمله عوامل نابود کننده اعمال زشت اوست.

لیس بامانیکم و لا امانی اهل الکتب من يعمل سوءاً یجز به

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) درباره «من يعمل سوءاً یجز به» در آیه فوق فرمود: اما تبتلون فی اموالکم و انفسکم و ذراریکم؟ قالوا: بلی قال: هذا مما... یمحو به السیئات.

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 277، ح 278؛ نورالثقلین، ج 1، ص 553، ح 576.

187- کیفر اخروی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 160 - 8

8 - کیفر اخروی گناه در صورتی است که گنهکار تا حضور در صحنه قیامت مورد عفو الهی قرار نگیرد.

و من جاء بالسیئه فلا یجزی إلا مثلها

برداشت فوق با توجه به توضیح برداشت قبل معلوم می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- قیامت ، صحنه ظهور عواقب گناه و بدکاری

و بدا لهم سیئات ما عملوا

چنانچه قبل از «سیئات» مضاف حذف شده و تقدیر آن «جزاء یا عقوبه سیئات ..» باشد، برداشت بالا به دست می آید.

188- کیفر تداوم گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 139

5 - انعام - 6 - 120 - 4

4 - تداوم بر گناه، مجازات حتمی خداوند را در پی دارد.

إن الذین یکسبون الإثم سیجزون بما کانوا یقترفون

«تداوم» از فعل «یکسبون» و «کانوا یقترفون»، که ماضی استمراری است، استفاده شده است. ضمناً «إن» و سین در «سیجزون» بر تأکید دلالت دارند.

189- کیفر دنیوی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 55 - 11

11 - احتمال تحقق عقوبت و عذاب گناه در دنیا

فأخذتکم الصعقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 16

16 - انحطاط و نابودی بسیاری از تمدنها پیش از اسلام به سبب گناه و ستیز با حق

ألم یروا کم أهلکنا من قبلهم . . . فأهلکنهم بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 45 - 10

10 - ارتکاب برخی از گناهان، عذاب دنیوی در پی دارد.

أفأمن الذین مکروا السیئات أن یخسف الله بهم الأرض أو یأتیهم العذاب

190- کیفر رضایت به گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 17

17 - « عن ابن نُباته قال : سمعت أمير المؤمنين (ع) على منبر الكوفة يقول : . . . أيُّها الناس إنّما عقر ناقة صالح واحد فأصابهم الله بعذابه بالرضا وآيه ذلك قوله عزّوجلّ « . . . فعقروها فدمدم عليهم ربّهم بذنبيهم فسوّيها . . . » ;

اصْبَغ بن نُباته گوید: شنیدم از امیرالمؤمنین(ع) که بر منبر کوفه می فرمود: «.. ای مردم! همانا ناقة صالح را یک نفر [از قوم ثمود] پی کرد؛ ولی خداوند همه آن قوم را به عذاب خود دچار کرد؛ چون به کار آن شخص راضی بودند و دلیل این مطلب سخن خداوند - عزّوجلّ - است «...فعقروها فدمدم عليهم ربّهم بذنبيهم فسوّاها...»».

ص: 140

191- کیفر طراحان گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 11 - 19

19 - طراحان و عاملان اصلی گناه و توطئه، سزاوار کیفر و عقوبتی سخت تر و شدیدتر از دیگر گناه کاران و توطئه گران

لكلّ امری منهم ما اكتسب من الإثم والذی تولّى كبره منهم له عذاب عظیم

192- کیفر غفلت از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 58 - 9

9- جدال در برابر آیات حق و اعراض از آنها و غفلت از گناهان، دارای کیفر قطعی است.

ذکر بآیت ربّه فأعرض عنها... بل لهم موعد

193- کیفر فراموشی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 57 - 12

12- محروم شدن از درک پیام های قرآن، کیفر بی اعتنایی به آیات خدا و فرورفتن در غفلت از گناهان است.

ذکر بآیت ربّه فأعرض عنها... إنا جعلنا علی قلوبهم أكنه أن یفقهوه

194- کیفر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 206 - 10، 12

10 - نفاق، فساد در زمین و نصیحت ناپذیری در برابر دعوت به تقوا، گناه و موجب عذاب جهنّم

و من الناس من یعجبك... فحسبه جهنّم

12 - جهنّم، کیفر حاکمان مفسد، سرسخت و حق ناپذیر

و اذا تولی سعی . . . فحسبه جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 228 - 25

25 - عزت و قدرت شکست ناپذیر الهی ، پشتوانه مجازات متخلفان از احکام و قوانین الهی

و المطلقات یتربصن . . . و لا یحل لهن . . . و الله عزیز حکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 141

10 - بخشش گناهان انسان و یا عقاب وی ، به مشیت الهی است .

فیغفر لمن یشاء و یعدّب من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 11 - 7،11

7 - گرفتاری به عذاب الهی ، نتیجه گناهان

فاخذهم الله بذنوبهم

بنابراینکه «باء» در «بذنوبهم» سببیه باشد.

11 - گناهان ، خود ، مایه و وسیله عذاب و کافران است .

فاخذهم الله بذنوبهم

بنابراینکه «باء» در «بذنوبهم» برای استعانت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 129 - 6

6 - بخشایش و آمرزش توبه کنندگان و عذاب گناهکاران ، برخاسته از مشیت خداوند

او یتوب علیهم او یعدّبهم .. . یغفر لمن یشاء و یعدّب من یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 137 - 13

13 - برخی از گناهان آدمی ، در پی دارنده عذاب های دنیوی

کیف کان عاقبه المکذّبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 181 - 16

16 - نسبت ناروا به خداوند و کشتن پیامبران ، گناهی بزرگ و موجب عذاب سوزان دوزخ

سنکتب ما قالوا وقتلهم الانبیاء بغیر حقّ و نقول ذوقوا عذاب الحریق

«حریق»، به معنای محرق (سوزاننده) است. گفتنی است عذاب سوزان برای کشتن پیامبران و نسبت ناروا به خدا دادن، حاکی از بزرگی چنین گناهانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 182 - 14

14 - مجازات افزون بر گناه ، ظلمی بزرگ است .

و انّ الله لیس بظلام للعبيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 37 - 16

ص: 142

16 - عذاب گناهکاران ، متناسب با گناه آنان

لا يحب من كان مختالا فخوراً .. و اعتدنا للكافرين عذاباً مهيناً

توصیف عذاب به خوارکننده و قرار دادن آن برای متکبران و فخر فروشان، حاکی از تناسب عذاب الهی با گناه گناهکاران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 161 - 15

15 - گناه و تخلف گروهی از یک جامعه ، می تواند مایه گرفتاری همه افراد آن جامعه به عقوبت های دنیوی باشد .

فبظلم من الذين هادوا حرمنا .. و اعتدنا للكافرين منهم عذاباً أليماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 13 - 13،18

13 - قساوت قلب و نفهمیدن حق ، آنگاه که پیامد گناه و کیفر آن باشد ، عذر نیست .

لعنهم و جعلنا قلوبهم قسية

بنی اسرائیل گر چه به سبب ناتوانی از درک حقایق مرتکب تحریف شدند، ولی چون این ناتوانی ناشی از گناه خود آنان بوده است، مورد مذمت خداوند قرار گرفتند. بنابراین عجز از فهمیدن حق، اگر پیامد گناه باشد، نمی تواند عذر شمرده شود.

18 - فراموشی ، آنگاه که پیامد گناه و کیفر آن باشد ، عذر نیست .

و نسوا حظاً مما ذكروا به

از اینکه خداوند بنی اسرائیل را به خاطر فراموشی دستورات الهی مذمت کرده، معلوم می شود فراموشی آنان عذر نبوده است. چرا که این فراموشی، کیفر پیمان شکنی آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 18 - 7

7 - عذاب الهی ، پیامد آلودگی به گناه

فلم يعذبكم بذنوبكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 60 - 12

12 - تفاوت کیفر های الهی ، نشاندهنده میزان پلیدی گناهان

قل هل انبئکم بشرّ من ذلک مثوبه عند اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 95 - 15

15 - اندازه کیفر ها و مجازات های تعیین شده از سوی خداوند ، بسته به میزان گناه نه کم و نه بیش

فجزاء مثل ما قتل . . . لیدوق و بال امره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 115 - 7

ص: 143

7 - کیفیت و نوع عذاب الهی ، متناسب با چگونگی و نوع گناه

فمن یکفر بعد منکم فانی اعذبه عذاباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 100 - 1،2

1 - برخی از اقوام پیشین بر اثر کفرپیشگی و ارتکاب گناه به عذاب الهی گرفتار شدند و توان درک معارف دینی از آنان سلب شد .

أو لم یهد للذین یرثون .. أن لو نشاء أصبنهم بذنوبهم و نطبع علی قلوبهم

2 - ابتلای کفرپیشگان تاریخ به کیفر های الهی ، بیانگر توانایی خداوند به گرفتار سازی گنهکاران موجود به عقوبت گناهانشان است .

أو لم یهد للذین یرثون .. أن لو نشاء أصبنهم بذنوبهم

فاعل «یهد» ضمیری است که به داستان و سرنوشت اقوام پیشین برمی گردد و «أن لو نشاء ..» مفعول آن می باشد. قابل ذکر است که «الذین یرثون» نیز مفعول به واسطه «یهد» است. و چون «یهد» به حرف لام متعدی شده، معنای تبیین در آن تضمین شده است. بنابراین جمله «او لم یهد ...» یعنی آیا سرگذشت پیشینیان برای وارثانشان این حقیقت را روشن نکرده است که اگر مشیت ما اقتضا کند آنان را به سبب گناهانشان عقوبت می کنیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 147 - 8

8 - خداوند انسان ها را تنها بر گناهان مستمرشان مجازات می کند .

هل یجزون إلا ما كانوا یعملون

استمرار از تقارن «كانوا» و فعل مضارع «یعملون» استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 29 - 7

7 - گناه ، دارای آثار سوء اجتماعی و روحی ، علاوه بر کیفر الهی

یکفر عنکم سیئاتکم و یغفر لکم

از آنجا که تکفیر و غفران سیئات به یک معناست، می توان تکرار آن را اشاره به آثار دنیوی گناهان (آثار سوء اجتماعی، روحی و ...) و

آثار اخروی آنها دانست. که در صورت تقوایی پیشگی خداوند گناهان را می آموزد و هر دو نوع اثر را می زداید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 5

5 - خداوند فرعونیان و همه کافران پیش از آنان را به سبب گناهانشان به کیفری شدید گرفتار ساخت .

فأخذهم الله بذنوبهم إن الله قوی شدید العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 5

5 - خداوند ، فرعونیان و کافران پیش از آنان را به سبب تکذیب آیات الهی و ارتکاب گناهان به هلاکت رساند .

ص: 144

فأهلكنهم بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 30 - 3

3- همگان ، حتی پیامبران الهی ، در صورت طرد مؤمنان و ارتکاب گناه ، مستحق کیفر و مجازات الهی اند .

من ينصرني من الله إن طردتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 35 - 5

5- هر کس مسؤول عملکرد خویش است و تنها خودش به خاطر گناهش مؤاخذه می شود .

إن افتريته فعليّ إجرامی

«إجرام» به معنای ارتکاب و کسب گناه است. تقدیم «علیّ» بر «إجرامی» حکایت از حصر دارد؛ یعنی ، گناه افترا (اگر افترا بی باشد) تنها متوجه من است نه دیگری.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 45 - 11

11- برخی از گناهان ، کیفر فرورفتن در زمین را در پی دارد .

أفأمن الذين مكروا السيئات أن يخسف الله بهم الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 107 - 4

4 - دوزخیان ، خواستار مجازات خویش در صورت بازگشت دوباره به گناه و عصیان ، بعد از فرصت داده شده

ربّنا أخرجنا منها فإن عدنا فإنا ظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 58 - 12

12 - هر گناهی از هر کسی ، مجازات الهی را در پی دارد .

و کفی به بذنوب عباده خبیراً

یادآوری آگاهی همه جانبه خداوند، حاکی است که گناه از هر کس که باشد، در پی دارنده مجازات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 41 - 12، 10، 8

8 - ابتلائات و مصائب فراوان ، تنها کیفر بخشی از گناهان انسان ها است .

ظهر الفساد .. لیذیقهم بعض الذی عملوا

10 - خداوند ، به منظور تنبّه انسان ها ، تنها بخشی از گناهان را کیفر می هد .

ظهر الفساد فی البرّ .. لیذیقهم بعض الذی عملوا لعلّهم یرجعون

12 - در تنبیهی که برای تنبّه است ، شایسته است که تنها ، به مجازات بخشی از خطا ها اکتفا شود .

ص: 145

ظهر الفساد في البرّ . . . ليذيقهم بعض الذي عملوا لعلهم يرجعون

13 - فلسفه از دست رفتن امکانات دنیوی، در پی گناه، تنبیه گناهکاران جهت بازگشت از خطا به صراط مستقیم است.

ظهر الفساد في البرّ . . . ليذيقهم بعض الذي عملوا

«لام» در «ليذيقهم» لام عاقبت است و «لعلّ» معنای تعلیل دارد و مراد از «فساد» براساس ریشه لغوی آن، یعنی خروج شیء از اعتدال (تباه شدن)، قابل بهره برداری نبودن امکانات و یا از دست دادن آنها است. بنابراین، خداوند، در پی آلوده شدن انسان ها، به گناه، آنان را مبتلا می کند تا به این صورت، بیدارشان سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 58 - 5

5 - آزار و اذیت مردان و زنان مؤمن، در قبال گناه شان، منعی ندارد.

و الذين يؤذون المؤمنين . . . بغير ما اكتسبوا

قید «بغير ما اكتسبوا» احترازی است و مفهوم اش این است که در صورت ارتکاب جرم و گناه، آزار و اذیت - با رعایت شرایط - جایز است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 31 - 4

4 - سنت خداوند، بر کیفر گناهان، فراگیر و شامل همه جوامع، در پهنه زمین

و ما أصبكم . . . و ما أنتم بمعجزين في الأرض

با توجه به آیه قبل، می توان گفت که قید «فی الأرض» اشاره به این نکته دارد که گرفتار شدن انسان ها به نتایج عملکرد خویش، سنت الهی در سراسر زمین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 37 - 6

6 - سرگذشت قوم لوط، عبرتی برای بیمناکان از عذاب دردناک کفر و گناه

و تركنا فيها آية للذين يخافون العذاب الأليم

195- کیفر گناه جاهلانہ

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

5 - انعام - 6 - 131 - 9

9 - خداوند، ستم و گناہی را کہ از سر غفلت و ناآگاهی باشد، کیفر نمی دهد.

أن لم یکن ربک مهلک القرى بظلم و أهلها غفلون

196- کیفر گناه کبیره

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

ص: 146

4 - گناهی که وعده عذاب دوزخ در پی داشته باشد ، کبیره است . *

سوف نصلیه ناراً .. ان تجتنبوا کبائر

مؤید برداشت فوق فرمایش امام صادق (ع) است که درباره آیه فوق فرمود: الکبائر، التي اوجب الله عزّ و جل علیها النار.

کافی، ج 2، ص 276، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 473، ح 207.

197- گسترش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 63 - 9

9 - وظیفه نهی از منکر حتی در صورت گستردگی گناه در جامعه ، وظیفه ای ضروری و ثابت

و تری کثیراً منهم یسرعون فی الاثم .. لولا ینهیهم الربنیون و الاحبار

سرزنش خداوند از عالمان یهود و نصارا به خاطر ترک نهی از منکر با وجود آلودگی افراد زیادی از اهل کتاب به گناه، دلالت می کند که آن تکلیف در چنین صورتی نیز برداشته نمی شود.

198- گناه آبروریزی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 15 - 7

7 - شکستن حرمت و آبروی اهل ایمان ، امری خطیر و گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند

إذ تلقونه بألسنتکم و تقولون بأفواهکم ما لیس لکم به علم و تحسبونه هیئاً و هو عن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 19 - 2

2 - بازی با حیثیت مؤمنان و بدنام ساختن آنان ، معصیتی بزرگ و دارای فرجامی سخت و دردناک در دنیا و آخرت

إِنَّ الَّذِينَ يَحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَحْشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرِ

199- گناه آشکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 8

8- آگاهی خداوند، از گناهان باطنی و ظاهری بندگان، برای مجازات آنان کافی است و نیازی به شاهد و گواه ندارد.

و كَفَىٰ بَرِّكَ بِذُنُوبٍ عِبَادَةٍ خَبِيرًا بِصِيرًا

برداشت فوق با توجه به فرق واژه «خبیر» و «بصیر» به دست می آید؛ چون «خبیر» در مورد آگاهی از افکار و درون

ص: 147

اشیاست (مفردات راغب) و «بصیر» اطلاع بر اعمال و رفتار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 58 - 8

8 - بهتان به مؤمنان ، گناه روشن و آشکاری است .

و الذین یؤذون المؤمنین و .. فقد احتملوا بهتًا و إثمًا مبینًا

200- گناه آگاهانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 145 - 20

20 - ارتکاب گناه پس از آگاهی به آن ظلم است .

و لئن اتبعت اهواءهم من بعد جاءک من العلم إنک إذا لمن الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 153 - 16

16 - گناه و انحراف آگاهانه ، دارای زشتی و پلیدی فزونتر

ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البینت

قید «من بعد . . .»، بیانگر این است که مذمت و تقبیح عملکرد اهل کتاب، بدان جهت است که ارتداد و کفرشان پس از آگاهی و اتمام حجت بوده است.

201- گناه ابو جهل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 16 - 2

2 - شخص بازدارنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) از نماز و تکذیب کننده او ، فردی دروغگو و خطاپیشه و گنه کار بود .

ناصیه کذبہ خاطئه

دروغ‌گویی و خطاکاری، در حقیقت وصف صاحب «ناصیه» است و اتصاف «ناصیه» به آن، مجاز و بیانگر این نکته است که صاحب آن، به قدری به دروغ و گناه آلوده بوده، که گویا اجزای بدن او، دروغگو و خطاکاراند و آثار این پلیدی‌ها، در چهره او نمایان است.

202- گناه اختلاف افکنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 115 - 2

ص: 148

2- مخالفت با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تفرقه افکنی حرام و گناهی بزرگ است .

و من یشاقق الرسول . . . و یتبع غیر سبیل المؤمنین نوله ما تولی و نصله جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 116 - 6

6- دشمنی و مخالفت با رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و شکستن وحدت جامعه ایمانی ، شرک است .

و من یشاقق الرسول . . . إنَّ الله لا یغفر ان یشرک به

اگر جمله «ان الله لا یغفر . . .» بیانگر علت «نصله جهنم» باشد، اشاره به این معنا خواهد داشت که مخالفت و دشمنی با رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و برهم زدن وحدت جامعه ایمانی، نوعی شرک به خداست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 102 - 28

28 - جدایی انداختن بین زن و شوهر به وسیله سحر ، گناهی در حد کفر است .

إنما نحن فتنه فلا تکفر فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء و زوجته

203- گناه اختلاف فکنی در خانواده ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 102 - 28

28 - جدایی انداختن بین زن و شوهر به وسیله سحر ، گناهی در حد کفر است .

إنما نحن فتنه فلا تکفر فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء و زوجته

204- گناه ادعای الوهیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 29 - 3

3- ادعای الوهیت ، گناهی نابخشودنی است ، هر چند از جانب مقربان الهی باشد .

و من یقل منهم ائی إله من دونه فذلک نجزیه جهنم

205- گناه اذیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 58 - 3

3- آزار و اذیت مردان و زنان مؤمن بی گناه، گناه بوده و باید از آن اجتناب کرد .

و الذین یؤذون المؤمنین و المؤمنات .. فقد احتملوا... اِثْمًا مَبِیْنًا

ص: 149

206- گناه اذیت والدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 17 - 2

2- آزدن خاطر پدر و مادر ، حتی با گفتن « أف » ، جرمی گران است .

و وصینا الإنسن بولديه إحسنًا .. و الذی قال لولديه أفّ لکما ... إثمهم کانوا

207- گناه ارتداد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 52 - 3

3 - گناه ارتداد ، گناهی قابل عفو و آمرزش الهی

ثم اتخذتم العجل ... ثم عفونا عنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 7

7 - ارتداد و شرکوری و پرستش غیر خدا ، گناهی همسنگ با همه گناهان

و الذین عملوا السيئات

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از «السيئات»، به دلیل آیات گذشته، شرک و ارتداد باشد. بر این اساس خداوند از آن گناه به «السيئات» (همه گناهان) تعبیر کرد تا بر این معنا اشاره کند که شرک و ارتداد گناهی است همسنگ همه گناهان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 11 - 8

8 - ارتداد از دین ، گناهی نابخشودنی و درپی دارنده عذاب جاودان اخروی است .

و من الناس من يعبد الله على حرف .. خسر الدنيا والأخره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بازگشت به کفر ، پس از اسلام آوردن ، در دید مسلمانان ، دارای گناهی سنگین بود .

وقال الذین کفروا للذین ءامنوا اتبعوا سبیلنا و لنحمل خطی-کم

این که کافران، در دعوت از مسلمانان، خطا و گناه بازگشت به کفر را، برعهده می گیرند و آن را به آنان اعلام می کنند، نشان می دهد که مسلمانان، بازگشت به کفر را گناه و خطایی سنگین می دانسته اند.

6 - کافران مکه ، به رغم اعلام صریح ، هرگز اندکی از گناه ارتداد مسلمانان را ، برعهده نمی گرفتند .

وقال الذین کفروا .. و لنحمل خطی-کم و ما هم بحملین من خطی-هم من شیء

در «و ما هم بحاملین..» دو احتمال وجود دارد: یکی، به قرینه اعلام دروغ بودن ادعای برعهده گیری گناه ارتداد، این است که آنان، حاضر به قبول گناه نیستند. دیگر این که چنین امری، شدنی نیست. برداشت بالا، بنا بر احتمال نخست است.

208- گناه ارتکاب محرمات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 173 - 8

8 - کسانی که در حال ستمگری و تجاوز از محرمات استفاده کنند - هر چند استفاده آنان به خاطر اضطرار باشد - گنهکارند .

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فلا إثم علیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 3 - 51

51 - برداشتن گناه ارتکاب محرمات در حال اضطرار، پرتویی از مغفرت خداوند

فمن اضطر... فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

209- گناه استمنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 7 - 4

4 - «سئل الصادق (ع) عن الخَصْخَفَةِ، فقال: إثمٌ عظیمٌ... فقال: قول الله، «فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون» و هو ممّا وراء ذلك...»

از امام صادق (ع) از حکم استمنا سؤال شد؟ فرمود: گناه بزرگی است.. پس فرمود: این سخن خدا است: «فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون» و استمنا از مصادیق «ما وراء ذلك» است..»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 31 - 5

5 - «سئل الصادق (ع) عن الخَصْخَفَةِ فقال: إثمٌ عظیمٌ قد نهى الله عنه في كتابه... فقال السائل: بين لي يا بن رسول الله (ع) من كتاب الله نهيه فقال: قول الله «فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون» و هو ممّا وراء ذلك...»

از امام صادق(ع) درباره خصخصه (عمل استمنا) سؤال شد، فرمود: گناه بزرگی است که خداوند در قرآن از آن نهی فرموده است . . . سؤال کننده پرسید: ای فرزند رسول خدا! نهی آن را از قرآن برای من بیان کن، فرمود: سخن خداوند «فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون» و آن [عمل استمنا] از مصادیق «وراء ذلك» است...».

ص: 151

210- گناه استهزا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 79 - 13

13 - خرده گیری و مسخره کردن مؤمن گناهی بزرگ و در پی دارنده عذاب سخت الهی است .

فیسخرون منهم سخر الله منهم و لهم عذاب أليم

211- گناه استهزای آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 10 - 10

10 - حرمت شکنی و استهزا نسبت به آیات الهی ، گناهی بس بزرگ و در پی دارنده عذابی سخت

و یل لکل آفاک ائیم . . . اتخذها هزواً ... و لهم عذاب عظیم

212- گناه استهزای اذان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 58 - 6

6 - تمسخر اذان ، نماز و دیگر شعایر دینی ، از گناهان بزرگ

و إذا نادیتم إلی الصلوة اتخذوها هزواً و لعباً

چون تمسخر کنندگان نماز و اذان و یا دیگر شعایر دینی، باید طرد شوند و نباید با آنان روابط دوستی برقرار کرد، معلوم می شود تمسخر نماز و اذان و دیگر شعایر، از گناهان بزرگ است.

213- گناه استهزای اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 2

2 - بیهوده سخن راندن و مغالطه گری و استهزا در مورد قرآن و اسلام گناهی بزرگ است.

فلا تقعد بعد الذكري مع القوم الظلمين. و ما على الذين يتقون من حسابهم من شيء

ظالم خواندن خوض کنندگان در آیات و تأکید بر تحریم همنشینی مسلمانان با آنان و همچنین جمله «من حسابهم»، مجموعاً بیانگر بزرگی گناه خوض در آیات است.

214- گناه استهزای دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 152

11 - استهزای دین و احکام الهی و بازیچه دانستن آن ، از گناهان بزرگ

لا تتخذوا الذین اتخذوا دینکم هزواً و لعباً .. اولیاء

چون تمسخر کنندگان دین باید طرد شوند و نباید با آنان روابط دوستی برقرار کرد، معلوم می شود تمسخر احکام الهی از گناهان بزرگ است.

215- گناه استهزای شعائر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 58 - 6

6 - تمسخر اذان ، نماز و دیگر شعائر دینی ، از گناهان بزرگ

و إذا نادیتم إلی الصلوة اتخذوها هزواً و لعباً

چون تمسخر کنندگان نماز و اذان و یا دیگر شعائر دینی، باید طرد شوند و نباید با آنان روابط دوستی برقرار کرد، معلوم می شود تمسخر نماز و اذان و دیگر شعائر، از گناهان بزرگ است.

216- گناه استهزای قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 2

2 - بیهوده سخن راندن و مغالطه گری و استهزا در مورد قرآن و اسلام گناهی بزرگ است.

فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین. و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ظالم خواندن خوض کنندگان در آیات و تأکید بر تحریم همنشین مسلمانان با آنان و همچنین جمله «من حسابهم»، مجموعاً بیانگر بزرگی گناه خوض در آیات است.

217- گناه استهزای مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 11 - 20

20 - استهزا، طعن و نسبت دادن القاب زشت به مؤمنان، گناه و نیازمند توبه است .

لا یسخر قوم . . . ولا تلمزوا . . . ولا تنازروا . . . و من لم یتب

بنابراین که «و من لم یتب» نظر داشته باشد به تمام محتوای آیه و نه صرف کسانی که لقب بد بر مؤمنان می نهند، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 29 - 2

ص: 153

2 - پوزخند به مؤمنان ، گناه و از نشانه های کفر است .

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ

مراد از «الذین أُجرِموا» - به قرینه «من الکفار» در آیات بعد - کافران اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 34 - 8

8 - تمسخر مؤمنان ، باریشخند ، چشمک ، لطیفه سازی و گمراه دانستن آنان ، گناه و از نشانه های کفر است .

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا ... يَضْحَكُونَ ... يَتَغَامَزُونَ ... فَكِهِينَ ... مِنَ الْكُفَّارِ

218- گناه استهزای نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 58 - 6

6 - تمسخر اذان ، نماز و دیگر شعایر دینی ، از گناهان بزرگ

و إذا نادیتم إلی الصَّلوة اتخذوها هزواً ولعباً

چون تمسخر کنندگان نماز و اذان و یا دیگر شعایر دینی، باید طرد شوند و نباید با آنان روابط دوستی برقرار کرد، معلوم می شود تمسخر نماز و اذان و دیگر شعایر، از گناهان بزرگ است.

219- گناه اسراف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 81 - 19

19 - طغیان در مورد نعمت های خداوند و خروج از مرز تعادل ، گناهی است بس بزرگ .

و لاتطغوا... و من یحلل علیه غضبی فقد هوی

غضب خداوند بر طغیان گران در مورد نعمت ها، نشانه بزرگی گناه آنان است.

220- گناه اشاعه فحشا

1 - اشاعه فحشا در میان مردم ، گناهی بزرگ و در پی دارنده عذابی دردناک در دنیا و آخرت

إِنَّ الَّذِينَ يَحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرِ

«فاحشه» به هر عمل و سخن بسیار زشت گفته می شود و این واژه کنایه از گناه زنا و فساد جنسی است. عبارت «أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ» نیز به دو گونه قابل معنا و تفسیر کردن است: 1- اشاعه فحشا و رواج گناهان جنسی. 2- رواج و پخش اخبار مربوط به فحشا و روابط جنسی دیگران، که در این صورت کلمه ای در تقدیر است؛ یعنی، «أَنْ تَشِيعَ خَيْرَ الْفَاحِشَةِ».

ص: 154

221- گناه اضلال مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 25 - 5,6,7

5- کسانی که با ساختگی دانستن قرآن، دیگران را به گمراهی کشیدند، بخشی از گناهان آنان را به عهده خواهند داشت.

و إذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم ال

برداشت فوق، بر اساس این احتمال است که «من» برای تبعیض باشد.

6- افترا زندگان به قرآن، علاوه بر گناه خویش، عهده دار گناه گمراه شدگان به دست خود نیز خواهند بود.

قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيمة و من أوزار الذين يضلّونه

برداشت فوق بر این احتمال است که «من» یا زاید و یا برای جنس باشد چنان که مفسران احتمال داده اند.

7- کسانی که قرآن را اسطوره می خوانند، علاوه بر گناه افترا زدن به قرآن، برخی از گناه دیگران (گناه گمراهی آنان) را نیز بر دوش می کشند.

قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيمة و من أوزار الذين يضلّونه

این برداشت، مبتنی بر تبعیض بودن «من» در «من أوزارهم» است.

222- گناه اضلالگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 25 - 18

18- «عن النبي (صلى الله عليه وآله) قال: أيما داع دعى إلى ضلاله فاتبع كان عليه مثل أوزار من اتبعه من غير أن ينقص من أوزارهم شيء...»؛

از پیغمبر (صلى الله عليه وآله) روایت شده است که فرمود: هر دعوت کننده ای که مردم را به گمراهی بخواند و از او پیروی شود، همانند بار سنگین گناهان کسانی که او را پیروی کرده اند بر دوش دعوت کننده است؛ بی آنکه چیزی از گناهان پیروان او کاسته شود...».

223- گناه اطاعت از شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- بت پرستی و اطاعت از شیطان، گناهی بزرگ است .

لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ . . . لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ ... إِيَّيْ أَخَافُ أَنْ يَمْسَكَ عَذَابَ مِنَ الرَّحْمَنِ

نسبت دادن «عذاب» به خدای رحمان - که دارای رحمت وسیع است - می تواند بیانگر این نکته باشد که گناه بت پرستی به قدری شدید است که مظهر رحمت و مهربانی را نیز به خشم می آورد.

ص: 155

224- گناه اطاعت از طاغوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 54 - 12

12 - پیروی از طاغوت ، گناه و فسق است .

فأطاعوه ... إثمهم كانوا قومًا فسقین

225- گناه اعراض از حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 77 - 12

12 - بخل ، روی گردانی از حق ، پیمان شکنی و دروغ ، گناه و دارای کیفر

فلما ءاتیهم ... بخلوا به و تولوا ... بما أخلفوا الله ... و بما كانوا یکذبون

226- گناه اعراض از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 39 - 5

5 - روی گردانی از یاد خدا ، گناهی نابخشودنی است .

و من یعش عن ذکر الرحمن ... و لن ینفعکم الیوم إذ ظلمتم

با توجه به توضیح برداشت قبل و به کار رفتن «لن»، استفاده می شود که اعراض از یاد خدا، هرگز در قیامت مورد عفو او قرار نخواهد گرفت.

227- گناه اعراض از دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 40 - 12

12 - تکذیب کنندگان آیات الهی و آنان که از سر تکبیر معارف دین را نپذیرند، مردمی تجاوزگر و گناهکارند.

و كذلك نجزي المجرمين

«جرم» به معنای تعدی و گناه است.

ص: 156

228- گناه اعراض از قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 100 - 2

2- اعراض از قرآن، گناهی است و در قیامت دامنگیر انسان خواهد شد.

من أعرض عنه فإنه يحمل يوم القيمة وزراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 39 - 6

6- کفر به قرآن و روی گردانی از آن، ظلم و گناهی غیرقابل بخشش است.

و من يعش عن ذكر الرحمن... ولن ينفعكم اليوم إذ ظلمتم أنكم في العذاب مشتركون

برداشت یاد شده بر این مبنا است که مراد از «ذکر الرحمان» قرآن باشد.

229- گناه اغواگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 4، 1

1- کافرانی که در اغوای مسلمانان فعال بودند، علاوه بر گناه خود، گناهان فریب خوردگان شان را نیز در قیامت، بر دوش خواهند کشید

وقال الذين كفروا... اتبعوا سبيلنا... وليحملن أثقالهم وأثقالاً مع أثقالهم

4- آنانی که برای گمراهی دیگران تلاش می کنند، در گناه گمراه شدگان سهیم اند.

وقال الذين كفروا... اتبعوا سبيلنا... وليحملن أثقالهم وأثقالاً مع أثقالهم

230- گناه افترا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- آل عمران - 3 - 181 - 15، 16

15 - همسنگی گناه و زشتی فقیر پنداشتن خدا و نسبت های ناروا به او، با گناه کشتار انبیا

سنکتب ما قالوا وقتلهم الانبیاء بغیر حقّ

16 - نسبت ناروا به خداوند و کشتن پیامبران، گناهی بزرگ و موجب عذاب سوزان دوزخ

سنکتب ما قالوا وقتلهم الانبیاء بغیر حقّ و نقول ذوقوا عذاب الحریق

«حریق»، به معنای محرق (سوزاننده) است. گفتی است عذاب سوزان برای کشتن پیامبران و نسبت ناروا به خدا دادن، حاکی از بزرگی چنین گناهی است.

ص: 157

231- گناه افترا به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 50 - 8

8 - افترا بر خدا، گناهی آشکار و بزرگ

و کفی به اثماً مبیناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 93 - 1

1 - افترا به خداوند بالاترین ظلم و از بزرگترین گناهان است.

و من أظلم ممن افتری علی الله کذباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 138 - 8،9

8 - افترا بر خداوند از گناهان بزرگ و موجب کیفر اوست.

سیجز یهم بما کانوا یفترون

9 - جعل قانون و منتسب کردن آن به خداوند از گناهان بزرگ است.

وقالوا... سیجز یهم بما کانوا یفترون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 35 - 3

3- نسبت دادن مطالب خود ساخته به خداوند جرم و گناه است .

قل إن افتریته فعلیّ إجرامی

«إفتراء» به معنای دروغ بافتن است و در آن نسبت دادن به دیگری قید نشده است؛ ولی قرینه های موجود در آیه شریفه از لحاظ این قید در «إفتراء» و «إفتریته» حکایت دارد. بنابراین «إن افتریته...»؛ یعنی، اگر آن را من بافته باشم و به خدا نسبت دهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 5 - 11

11- افترا بستن بر خدا، گناهی بزرگ است .

قالوا اتخذ الله ولداً . . . كبرت كلمة ... إن يقولون إلا كذباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 61 - 5

5 - افترای بر خداوند و گفتن چیز های دروغ و خود بافته در باره او ، گناهی عظیم و موجب استحقاق عذاب استیصال و نابودی است .

لا تقترؤا علی الله کذباً فیسحتکم بعذاب

«إسحات» (مصدر «یسحتکم») به معنای ریشه کن کردن و نابود ساختن است. «فیسحتکم بعذاب» با توجه به نکره بودن

ص: 158

«عذاب» - که بر عظمت و شدت آن دلالت دارد - به این معنا است: شما را با عذابی سخت، ریشه کن و هلاک خواهد ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 7 - 1

1 - افترا و نسبت دروغ به خدا بستن ، بالاترین ظلم و بدترین گناه است .

و من أظلم ممّن افترى على الله الكذب

تقیح افترا بر خداوند با تعبیر «أظلم» (صیغه اسم تفضیل)، نشان از بزرگی گناه آن دارد.

232- گناه افترا به قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 14، 3

3- ساختگی دانستن قرآن ، گناهی بس بزرگ و سنگین

قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيمة

14- بار گناه اسطوره خواندن قرآن ، باری بس ناشایست و زشت

قالوا أسطر الأولين . . . ألا ساء ما يزررون

233- گناه افترا به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 15 - 5

5 - هتک حرمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و افترا به حریم آن حضرت ، گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند و در پی دارنده فرجامی ناگوار

إذ تلقونهم بألسنتكم . . . و تحسبونهم هيناً و هو عند الله عظيم

234- گناه افساد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 33 - 6

6 - فسادگری در زمین ، گناهی برابر با گناه محاربه با خدا و رسول *

انما جزؤا الذین یحاربون الله ورسوله و یسعون فی الارض فساداً

جزای مساوی برای محاربان و مفسدان، حکایت از برابری گناه آنان دارد. گفتنی است که برداشت فوق مبتنی بر این است که مفسدان، عنوانی مستقل از محاربان نسبت به کیفرهای چهارگانه باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 159

13- فسادانگیزی، گناهی بزرگ و در پی دارنده مجازات دنیوی و اخروی خداوند است .

وإن عدتم عدنا وجعلنا جهنم للكافرين حصيراً

235- گناه افشای راز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 4 - 3

3 - افشای راز ها و سخنان محرمانه ، گناه است .

إن تتوبا إلى الله

236- گناه افشای راز محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 4 - 12

12 - افشای راز پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی برخی از همسرانش ، گناه و خطایی بزرگ بود .

فقد صغت قلوبكما و إن تظهرا علیه فإنّ الله هو مولیه . . . و الملائکه بعد ذلک ظهّی

مطلب یاد شده، از آهنگ هشدارآمیز آیه شریفه نسبت به همسران رسول خدا و لحن حمایت گونه آن، به دست می آید.

237- گناه اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 116 - 14

14- جوامع هلاک شده پیشین ، مردمانی گنه کار بودند .

و کانوا مجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 5

5- جرم پیشگی ، عامل هلاکت قوم « تبع » و اقوام هلاک شده قبل از آن

أهم خیر أم قوم تبع و الذین من قبلهم أهلکنهم إنهم كانوا مجرمین

238- گناه امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 160

12 - گرفتار شدن امت های متمدن و نیرومند گذشته به عقوبت الهی ، در حال گناه و معصیت

فأخذهم الله بذنوبهم

برداشت یاد شده بر این احتمال استوار است که «با» در «بذنوبهم» برای ملابست باشد؛ یعنی، خداوند آنان را در حال گناه کاری شان به کیفر رساند.

239- گناه امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 2

2 - فرعونیان و پیشینیان آنان مردمی گنهکار و تکذیب کننده آیات الهی

كذبوا بآيات ربهم فأهلكناهم بذنوبهم

240- گناه انحراف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 25 - 14

14 - انحراف از حق و تجاوز به حقوق دیگران در محیط مسجد الحرام ، گناهی است بس بزرگ و کج روان و ستم کاران باید در انتظار کیفر سخت دنیوی باشند .

و من یرد فیه بالحاد بظلم نذقه من عذاب أليم

برداشت یاد شده بر این اساس است که مقصود از «عذاب أليم» کیفر دنیوی نیز باشد.

241- گناه انحراف جنسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 7 - 3

3 - بی عفتی (ارضای غریزه جنسی به گونه نامشروع) ، انحرافی بزرگ و گناهی عظیم در پیشگاه خداوند

فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون

242- گناه انسان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 2

2- مشخص و محرز بودن گناهان جن و انس در قیامت ، بدون بازجویی

ص: 161

فیومئذ لایسل عن ذنبه إانس و لاجانّ . . . یعرف المجرمون بسیمهم

243- گناه انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 7

7- خداوند از تمامی گناهان بندگانش باخبر و بر همه آنها آگاه و ناظر است .

و کفی برّیک بذنوب عباده خبیراً بصیراً

244- گناه اهل رجعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 83 - 6

6 - تکذیب آیات الهی ، بارزترین و محوری ترین جرم رجعت شونندگان

فوجاً ممّن یکذب بایتنا

245- گناه اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 23

23 - برخی گناهان اهل کتاب ، موجب گرفتاری حتمی آنان به عذاب الهی

انما یریدالله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم

در برداشت فوق «ان یصیبهم» به معنای گرفتار ساختن به عذاب گرفته شده است. قابل ذکر است که «بعض ذنوبهم» می تواند اشاره به این باشد که برخی گناهان به گونه ای است که خداوند مرتکبان آن گناه را قطعاً به عذاب گرفتار خواهد ساخت و لذا توفیق حق پذیری را از آنان سلب خواهد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 60 - 4

4- تاریخ اهل کتاب آکنده از گناهی پلیدتر از گناه ایرادشان بر اهل ایمان

قل هل انبئکم بشرّ من ذلک

بنابر اینکه ذلک اشاره باشد به ایراد اهل کتاب به مؤمنان که از جمله «اهل تقمّون» استفاده می شود؛ یعنی ایراد اهل کتاب به مؤمنان زشت و گناه است و از آن بدتر، اعمالی است که برای آنها در این آیه ذکر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 62 - 10

ص: 162

10 - نکوهش شدید خداوند از اهل کتاب ، بخاطر آلودگی آنان به گناه ، ستمگری و حرام خواری

يسرعون في الاثم والعدون واكلهم السحت لبئس ما كانوا يعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 65 - 10، 1

1 - وعده حتمی خداوند به آموزش تمامی گناهان گذشته اهل کتاب در صورت ایمان به خدا ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، همه کتب آسمانی و پرهیز از گناهان

و لو ان اهل الكتب ءامنوا و اتقوا لكفرنا عنهم سيئاتهم

با توجه به آیه 59 (هل تتقون منا الا ان ءامنا بالله و ما انزل الينا و ما انزل من قبل) و نیز آیه 61 (و اذا جاءوكم قالوا ءامنا) ، معلوم می شود مراد از ایمان در «ءامنوا» ایمان به خدا، قرآن، همه کتب آسمانی و ایمان به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) است.

10 - پرهیز از رشوه گیری ، حرام خواری ، تجاوزگری و گفتار کفرآمیز شرط آموزش گناهان اهل کتاب و ورود آنان به بهشت

و لو ان اهل الكتب ءامنوا و اتقوا

متعلق «واتقوا» چنانچه گذشت، گناهان است، از مصادیق مورد نظر آن - با توجه به آیات گذشته -، گناهی است که در برداشت به آنها اشاره شد.

246- گناه با خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 95 - 1

1- سوداگری با عهد و پیمان الهی و زیر پا نهادن آن در برابر بهای ناچیز دنیوی ، ممنوع و گناهی نابخشودنی است .

و لاتتخذوا ایمنکم دخلاً . . . و لکم عذاب عظیم . و لاتشتروا بعهد الله ثمناً قليلاً

ممنوعیت سوداگری با عهد و پیمان الهی، از نهی «لاتشتروا» و بزرگ بودن گناه آن، از ذیل آیه قبل (و لکم عذاب عظیم) - که به عذاب بزرگ تهدید شدند - استفاده می شود.

247- گناه بت پرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - شرک و بت پرستی ، عصیان از بندگی خداوند و پذیرش سلطه شیطان است .

ان يدعون من دونه الا اثناً .. قال لاتخذن من عبادك نصيباً مفروضاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 45 - 4

4- بت پرستی و اطاعت از شیطان ، گناهی بزرگ است .

لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ .. لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ ... إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمْسَكَ عَذَابَ مِنَ الرَّحْمَنِ

نسبت دادن «عذاب» به خدای رحمان - که دارای رحمت وسیع است - می تواند بیانگر این نکته باشد که گناه بت پرستی به

ص: 163

قدری شدید است که مظهر رحمت و مهربانی را نیز به خشم می آورد.

248- گناه بخل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 180 - 18

18 - بخیلان در قیامت، بار سنگین گناه بخل خویش را به دوش خواهند کشید.

سیطوقون ما بخلوا به يوم القيمة

برخی برآنند که معنای ظاهری «سیطوقون ..» اراده نشده است، بلکه کلمه ای همانند وبال و گناه، قبل از «ما بخلوا» مقدر است. یعنی وبال گناه بخل خویش را به دوش خواهند کشید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 77 - 12

12 - بخل، روی گردانی از حق، پیمان شکنی و دروغ، گناه و دارای کیفر

فلما آتاهم .. بخلوا به و تولوا .. بما أخلفوا الله ... و بما كانوا يكذبون

249- گناه بدعت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 79 - 1، 2

1 - تحریر و نوشتن افکار و اندیشه ها به عنوان کتاب الهی و قوانین دینی، جرم و گناهی بزرگ، و در پی دارنده عذاب الهی است.

فویل للذین یکتبون .. فویل لهم ممّا کتبت ایدیهم

کلمه «ویل» کلمه ای است که انسان به هنگام گرفتار شدن به عذاب، آن را بر زبان جاری می کند. بنابراین مراد از «فویل للذین ...» گرفتار شدن بدعتگذاران به عذاب است.

2 - ارائه و نشر افکار و اندیشه ها به عنوان کتاب آسمانی و فرمان های الهی، حرام و گناهی بزرگ و در پی دارنده عذاب الهی است.

فویل للذین .. ثم یقولون هذا من عند الله

8 - بدعتگذاری و دین سازی از سیئاتی است که در صورت توبه نکردن از آن ، عذاب همیشگی دوزخ را در پی خواهد داشت .

فویل للذین یکتبون الکتب . . . من کسب سیئه ... هم فیها خلدون

از مصادیق مورد نظر برای «سیئه» به دلیل «فویل للذین . . .» بدعتگذاری است که اصرار بر آن موجب احاطه خطیئه بر بدعتگذار خواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 138 - 9

9 - جعل قانون و منتسب کردن آن به خداوند از گناهان بزرگ است.

و قالوا... سیجزیهم بما كانوا یفترون

250- گناه بدعت گزاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 11

11 - « عن ابی جعفر (ع) فی قوله « والذین کسبوا السيئات... » قال : هؤلاء أهل البدع و الشبهات و الشهوات... » ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خدا که می فرماید: « کسانی که کسب سیئات کرده اند... » روایت شده است: اینان اهل بدعتها، شبهه ها و شهوتهایند... ».

251- گناه برادر کشی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 29

29 - جنگ های داخلی و برادر کشی ، از بزرگترین گناهان و موجب خواری و ذلت در دنیا و گرفتار شدن به عذاب اخروی است .

تقتلون أنفسکم... فما جزاء من یفعل ذلک منکم إلا خزی فی الحیوه الدنیا و یوم القی

از آن جا که گناهان یاد شده، در پی دارنده شدیدترین عذابهاست، معلوم می شود این گناهان از بزرگترین گناهان هستند.

252- گناه برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 91 - 9

9- برادران یوسف در حضور او به گناه و خطای خویش اعتراف نموده و از رفتار گذشته خود اظهار ندامت کردند .

وإن کنا لخطئین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 92 - 7

7- رفتار برادران یوسف علیه وی ، گناه بود و بدون آمرزش خداوند عقوبت او را در پی داشت .

یغفر الله لکم

ص: 165

253- گناه بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 58 - 10

10 - بنی اسرائیل ، پیش از ورودشان به بیت المقدس ، بر دوش دارنده گناهانی بسیار

نغفر لکم خطیکم

برداشت فوق با توجه به جمع آوردن کلمه «خطایاکم» استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 61 - 31

31 - بنی اسرائیل ، گنهکار و همواره تجاوزگر بوده اند .

ذلک بما عصوا و كانوا یعتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 4

4 - بنی اسرائیل ، مردمی گنهکار و متجاوز به خاطر یاری رسانی به یکدیگر در بیرون راندن گروهی از همکیشان خود از دیارشان

تظہرون علیہم بالاثم و العدون

باء در «بالاثم» بای ملابست است و «بالاثم و العدون» حال برای فاعل «تظاہرون» می باشد؛ یعنی، علیه آنان همدیگر را یاری می کردید و در آن هنگام گنهکار و متجاوز بودید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 25 - 12

12 - تمرد و گناه بنی اسرائیل ، موجب نفرین موسی (ع) بر آنان

فأفرق بیننا و بین القوم الفسقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - بنی اسرائیل پیش از ورود به بیت المقدس گناهان فراوانی داشتند .

نغفر لکم خطیئتکم

برداشت فوق با توجه به کلمه «خطیئات» - که به صورت جمع آمده - استفاده شده است.

254- گناه بی احترامی با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 5 - 8,9

8 - رفتار نامناسب و دور از آداب با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، گناهی نیازمند آمرزش الهی است .

ص: 166

لاتقدّموا... لاترفعوا أصوتكم... ولاتجهروا له بالقول... ولو أنّهم صبروا حتّ

9- نوید خداوند به باز بودن راه توبه ، برای آنان که ناآگاهانه حرمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را آن گونه که بایسته بود ، رعایت نکرده اند .

والله غفور رحيم

255- گناه بی احترامی به آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 10

10 - حرمت شکنی و استهزا نسبت به آیات الهی ، گناهی بس بزرگ و درپی دارنده عذابی سخت

ویل لكلّ افاک اثمیم... اتخذها هزواً... ولهم عذاب عظیم

256- گناه بی احترامی به والدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 25 - 13

13- بی حرمتی به پدر و مادر و کوتاهی در رعایت حقوق آنان ، گناه و نیازمند توبه است .

واخفض لهما... فانه كان للأوبین غفوراً

257- گناه بی ادبی با محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 5 - 8

8 - رفتار نامناسب و دور از آداب با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، گناهی نیازمند آمرزش الهی است .

لاتقدّموا... لاترفعوا أصوتكم... ولاتجهروا له بالقول... ولو أنّهم صبروا حتّ

258- گناه بی عفتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- بی عفتی (ارضای غریزه جنسی به گونه نامشروع) ، انحرافی بزرگ و گناهی عظیم در پیشگاه خداوند

فأولئك هم العادون

ص: 167

259- گناه پرسش بیجا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 101 - 13

13 - خداوند آمرزنده گناه مترتب بر پرسش های بیجا تا پیش از تحریم آن *

لاتسئلوا عن اشیاء... و الله غفور حلیم

توصیف خداوند به «غفور» پس از بیان نهی از پرسشهای بیجا می تواند ناظر به آمرزش گناه کسانی باشد که تا پیش از بیان نهی، چنین سؤالاتی را مطرح کرده بودند.

260- گناه پنهانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 8

8- آگاهی خداوند، از گناهان باطنی و ظاهری بندگان، برای مجازات آنان کافی است و نیازی به شاهد و گواه ندارد.

و کفی برّیک بذنوب عباده خبیراً بصیراً

برداشت فوق با توجه به فرق واژه «خبیر» و «بصیر» به دست می آید؛ چون «خبیر» در مورد آگاهی از افکار و درون اشیاست (مفردات راغب) و «بصیر» اطلاع بر اعمال و رفتار است.

261- گناه تارکان نهی از منکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 164 - 9

9 - اصلاحگران ایله سکوت در برابر گناه را ناروا شمرده و تارکان نهی از منکر را در پیشگاه خدا معذور نمی دانستند.

قالوا معذره إلی ربکم و لعلهم یتقون

ظاهر اقتضا می کرد که موعظه گران بگویند «ربنا» (پروردگاران)، نه «ربکم» (پروردگار شما). این جا به جایی اشاره به این حقیقت دارد که خداوند پروردگار شما نیز هست و باید در برابر او عذری داشته باشید و بدانید که اگر نهی از منکر نکنید، معذور نیستید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - ترک کنندگان نهی از منکر ، شریک جرم گنهکاران و دارای سرنوشتی همسان با آنان هستند .

أنجینا الذین ینھون عن السوء و أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس

262- گناه تجاوز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 168

5- تجاوز به حقوق دیگران ، حرام خواری و رشوه گیری ، از گناهان بزرگ

یسرعون فی الاثم و العدون و اكلهم السحت

ذکر تجاوز و حرام خواری پس از کلمه «اثم» که شامل همه گناهان می شود (ذکر خاص بعد از عام)، می تواند اشاره به بزرگی آن دو گناه داشته باشد.

263- گناه تجاوز به حقوق دیگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 25 - 14

14 - انحراف از حق و تجاوز به حقوق دیگران در محیط مسجد الحرام ، گناهی است بس بزرگ و کج روان و ستم کاران باید در انتظار کیفر سخت دنیوی باشند .

و من یرد فیه بالحد بظلم نذقه من عذاب الیم

برداشت یاد شده بر این اساس است که مقصود از «عذاب الیم» کیفر دنیوی نیز باشد.

264- گناه تجسسی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 12 - 21

21 - بدگمانی ، تجسس و غیبت نسبت به مؤمنان ، بی تقوایی ، گناه و نیازمند توبه است .

اجتنبوا کثیراً من الظنّ . . . و لاتجسسوا و لایعتب بعضکم بعضاً . . . و اتقوا الله

265- گناه تحریف دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 15 - 21

21 - تحریف دین (تغییر و تبدیل و کم و زیاد کردن وحی الهی) گناهی نابخشودنی و در پی دارنده عذاب اخروی

قل ما يكون لى أن أبدله . . . إنى أخاف إن عصيت ربي عذاب يوم عظيم

266- گناه تخریب مسجد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 114 - 21

21- تخریب مساجد به انگیزه یاد نکردن خدا در آنها، گناهی بزرگ و در پی دارنده خواری در دنیا و عذابی بزرگ در قیامت

ص: 169

است .

وسعی فی خرابها .. لهم فی الدنيا خزی و لهم فی الآخره عذاب عظیم

از اینکه بازدارندگان مردم از ورود به مساجد و تخریب کنندگان آن ها، ظالمترین مردم شمرده شده اند و نیز به عذاب عظیم قیامت تهدید شده اند، بزرگی گناه آنان به دست می آید.

267- گناه تخلف از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 93 - 1,8

1 - گناه و کیفر تخلف از جهاد، تنها متوجه کسانی است که علی رغم توانمندی، از آن روی برگردانند .

إنما السبیل علی الذین یستثنونک و هم أغنیاء

8 - گناه تخلف از وظیفه جهاد، زمینه مهر شدن قلب انسان

رضوا بأن یكونوا مع الخوالف و طبع اللّٰه علی قلوبهم

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که طبع قلب (مهر شدن) معلول عملکرد خائنانه منافقان باشد نه علت آن.

268- گناه ترک دعوت به توحید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 63 - 9,10

9- صالح (ع) به مردم خویش اعلام کرد: در صورت پذیرش خواسته آنان (ترک دعوت به توحید) گناه کار و مستحق عذاب الهی خواهد بود .

فمن ینصرنی من اللّٰه إن عصیته

10- پیامبران، در صورت مسامحه در امر رسالت و ترک ابلاغ توحید، گناه کارند .

فمن ینصرنی من اللّٰه إن عصیته

269- گناه ترک عبادت خدا

1 - کفر به خدا و سرپیچی از عبادت او، گناهی نابخشودنی و در پی دارنده عذاب دردناک دوزخ است .

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ

مراد از «الطيب من القول» - همان طور که در آیه پیش گفته شد - کلمه توحید و «صراط حمید» عبادت خدای یگانه است. بنابراین با توجه به ارتباط این آیه با آیه پیش، می توان گفت: «کفروا» در «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا» به تقدیر «کفروا بالطیب من القول» است و مراد از «سبیل الله» در «یصدون عن سبیل الله»، عبادت و پرستش خدای یگانه می باشد. قابل ذکر است که «الذین» اسم «إِنَّ» و خبر آن محذوف است و تقدیر آن به قرینه ذیل آیه چنین می شود: «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا...»

نذيقهم من عذاب أليم».

270- گناه ترک هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 99 - 2,5

2- عفو الهی از گناه ترک هجرت ، هر چند از سر ناتوانی باشد ، حتمی است .

لا يستطيعون حيله .. فاولئك عسى الله ان يعفو عنهم

5- ترک هجرت از سیطره کافران و مشرکان ، گناهی بس بزرگ

فاولئك عسى الله ان يعفو عنهم

چون کیفر ترک هجرت در صورت ناتوانی نیز به طور حتمی نفی نشده، معلوم می شود هجرت در صورت توان، از واجبات بسیار مؤکد است و ترک آن گناهی بزرگ.

271- گناه تضييع نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 4

4- ضایع کردن نماز و سهل انگاری در آن ، حرام و از گناهان بزرگ است .

أضاعوا الصلوه .. فسوف يلقون غيًّا

چنان که گفته شد معنای «يلقون غيًّا» - به قرینه «يدخلون الجنة» (در آیه بعد) - «يلقون جزاء غيِّهم» است؛ که وعده عذاب به شمار می آید. وعده عذاب نیز نوعاً در برابر گناهان بزرگ است.

272- گناه تعليم جادو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 102 - 34

34 - رساندن زیان به مردم با اعمال سحر و نیز آموختن آن به انگیزه مفسده جویی ، حرام و گناهی در حد کفر است .

فلا تكفر فيتعلمون منهما ما يفرقون به بين المرء وزوجه . . . و يتعلمون ما يضرهم ول

273- گناه تغییر وصیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 181 - 3، 1

1 - تغییر و تبدیل وصیت میت ، حرام و گناه است .

ص: 171

فمن بدله .. فإنما إثمه على الذين يبدلونه

3 - گناه تغییر و تبدیل وصیت های میت ، تنها بر تغییر دهندگان است نه بر وصیت کننده و نه کسانی که بر اثر آن از اموال میت بهره مند می شوند .

فمن بدله .. فإنما إثمه على الذين يبدلونه

کلمه «إنما» دلالت بر حصر دارد و این حصر ناظر به وصیت کننده است و نیز کسانی که از وصیت اطلاعی نداشته و بر اثر تغییر آن، اموالی از میت نصیبشان می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 106 - 22

22 - شاهدان بر وصیت در صورت کتمان وصیت های میت و یا تغییر آنها به انگیزه های مادی ، از زمره گنهکارانند .

لانشتری .. ولانکتّم شهده اللّٰه إنّّا اذاً لمن الاثمین

274- گناه تفاخر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 2

2 - فخر فروشی و خودنمایی ، گناهی بس بزرگ در پیشگاه خداوند

فخرج علی قومه فی زینته .. فحسفنّا به و بداره الأرض

برداشت یاد شده با توجه به تفریع «حسفنّا» بر «فخرج علی قومه فی زینته» به دست می آید؛ زیرا قارون پس از فخر فروشی و خودنمایی در میان مردم، به هلاکت رسید.

275- گناه تکذیب آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 15

15 - تکذیب آیات الهی، گناه و موجب هلاکت و نابودی است.

و ما تأتیهم من ءایه .. فأهلکنهم بذنوبهم

کاربرد عنوان «ذنوب» در مورد تکذیب کنندگان آیات روشن می سازد که تکذیب از مصادیق «گناه» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 6

6 - انکار آیات الهی و روی گردانی از یاد خدا ، گناهی نابخشودنی است .

و من أعرض عن ذكرى . . . ولم يؤمن بـ آیت ربّه . . . لولا كلمة سبقت من ربك لكان لزل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 6

ص: 172

6- تکذیب آیات و نشانه های الهی بدون تحقیق و دلیل علمی ، جرمی بزرگ و دارای کیفر

قال أكذبتم بايتی و لم تحيطوا بها علمًا

276- گناه تکذیب انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 55 - 10

10 - تصدیق نکردن رسالت های پیامبران ، گناه و درپی دارنده کیفر الهی است .

لن نؤمن لك . . . فأخذتكم الصعقه

برداشت فوق بر این اساس است که جمله «فأخذتكم . . .» علاوه بر ارتباطش با «نرى الله جهره» مرتبط با «لن نؤمن لك» نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 16

16- تکذیب پیامبران الهی ، جرم و گناه است و تکذیب کنندگان مجرم و گنهکارند .

و لا یردّ بأسنا عن القوم المجرمین

277- گناه تکذیب دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 4

4- تکذیب دین ، جرمی بزرگ و غیر قابل بخشش

كذلك نفعل بالمجرمین

مقصود از «مجرمان»، همان «مکذبان» است که در این سوره یازده بار ذکر شده است و چون تکذیب گران، محکوم به هلاکت اند؛ بنابراین جرم آنان (تکذیب دین)، بزرگ و غیر قابل بخشش خواهد بود.

278- گناه تکذیب قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- انکار و تکذیب معاد، بزرگ ترین جرم و گناه کافران و مشرکان صدر اسلام

قال الذین کفروا إن هذا إلاّ إفتريه . . . قالوا مالِ هذا الرسول ... بل کذبو

برداشت یاد شده، به خاطر دو نکته است: 1- «بل» برای اضراب انتقالی است. 2- وعده عذاب دوزخ به کافران و مشرکان به خاطر تکذیب قیامت بود؛ نه دروغ پردازی و بهانه جویی های آنان.

4- انکار معاد، گناهی بزرگ و نابخشودنی

ص: 173

و أعتدنا لمن كذب بالساعة سعيراً

برداشت فوق، از وعده عذاب دوزخ به تکذیب کنندگان قیامت استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 11 - 4

4 - تکذیب قیامت، بزرگ ترین جرم محکومان دادگاه رستاخیز

فویل یومئذ للمکذبین

از این که تنها وصفی که برای محکومان روز قیامت آورده شده، عنوان «تکذیب قیامت» است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 46 - 3

3 - تکذیب روز جزا، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و کنا نکذب بیوم الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 46 - 6

6 - تکذیب روز جزا، جرمی نابخشودنی است و تکذیب گران مجرم اند .

ویل یومئذ للمکذبین . . . کلوا و تمتعوا قليلاً إنکم مجرمون

مطلب یاد شده، از به کار رفتن عنوان «مجرمان» درباره «مکذبان»، استفاده شده است.

279- گناه تکذیب لقاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 2

2 - تردید در معاد و انکار لقای پروردگار، عملی مجرمانه است .

بلقاء ربهم كفرون . . . إذ المجرمون ناكسوا رؤسهم

«ال» در «المجرمون» عهد است و به «هم بلقاء ربهم كافرون» برمی گردد.

280- گناه تکذیب معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 31 - 15

15 - انکار معاد، گناه و باری شوم بر دوش منکران معاد در قیامت است.

قد خسر الذین کذبوا بلقاء الله . . . ألا ساء ما یزرون

ص: 174

281- گناه تلاش برای ارتداد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 2

2 - تلاش کافران مکه برای مرتد ساختن مسلمانان ، گناه سنگینی است .

و قال الذين كفروا... اتبعوا سبيلنا... و ليحملن أثقالهم

282- گناه تهمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 112 - 4، 2، 1

1 - انتساب گناه خود به دیگران ، دروغی شنیع و گناهی آشکار است .

و من يكسب خطيئه... ثم يرم به برياً فقد احتمل بهتناً و اثماً مبيناً

نکره آوردن کلمه «بهتناً» و «اثماً»، برای اشاره به بزرگی آن دو گناه است. کلمه «بهتان»، به معنای دروغ بستن به دیگران است، به گونه ای که از شنیدن چنین دروغی مبهوت و متحیر می شود.

2 - متهم ساختن افراد بی گناه ، دروغی بهت آور و گناهی آشکار است .

و من يكسب... ثم يرم به برياً فقد احتمل بهتناً و اثماً مبيناً

برداشت فوق را فرمایش امام صادق(ع) تأیید می کند که فرمود: ... فاما اذا قلت ما ليس فيه فذلك قول الله «فقد احتمل بهتانا و اثما مبينا».

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 275، ح 270؛ نورالثقلین، ج 1، ص 549، ح 556.

4 - تهمت به بی گناهان ، گناهی واضح و آشکار

و من يكسب خطيئه أو اثماً ثم يرم به برياً فقد احتمل بهتناً و اثماً مبيناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 58 - 8

8 - بهتان به مؤمنان ، گناه روشن و آشکاری است .

و الذين يؤذون المؤمنين و... فقد احتملوا بهتًا و إثمًا مبينًا

283- گناه جادو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 102 - 7,53

7 - به کارگیری سحر گناهی بزرگ و به منزله کفر است .

و ما کفر سلیمان

چنانچه گذشت، مراد از جمله فوق نفی جادوگری از سلیمان است. ولی از آن جا که از جادوگری به کفرورزی، تعبیر شده، به دست می آید که: جادوگری خود نوعی کفر است و یا گناهی است به منزله کفر.

ص: 175

53 - عمرو بن عبید وارد بر امام صادق (ع) شد . . . و گفت : دوست دارم گناهان کبیره را از روی قرآن بشناسم ، امام فرمود : « . . . والسحر لان الله عز و جل يقول : ولقد علموا لمن اشتريه ماله في الآخرة من خلق . . . » ;

. . . از جمله گناهان کبیره «سحر» است چون خداوند می فرماید: مسلماً آنان (ساحران) می دانستند هر کس خریدار این متاع (سحر) باشد در آخرت هیچ نصیبی برای وی نخواهد بود . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 8

8 - سحر و ساحری ، گناهی نیازمند توبه و مغفرت خداوند

ليغفر لنا . . . و ما أكرهتنا عليه من السحر

نیازمندی سحر و ساحری به غفران الهی، نشان از گناه بودن آن دارد، اشاره ساحران به اکراهی بودن آن، نوعی اعتذار از صدور آن گناه، برای جلب مغفرت الهی است.

284- گناه جادوگران فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 2

2 - ساحران مؤمن ، به گناه و خطای خویش معترف و به آمرزش خداوند امیدوار بودند .

إِنَّمَا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيغْفِرَ لَنَا خَطِيئَتَنَا

«خطایا» (جمع «خطیئه») به معنای گناهانی است که از روی عمد انجام شود (لسان العرب).

285- گناه جاهلان قاصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 115 - 6

6 - صدور خلاف از انسان ، قبل از دستیابی وی به شناخت رهنمود های الهی ، مایه محکومیت او به گمراهی نیست .

ما كان الله ليضل . . . حتى يبين لهم ما يتقون

286- گناه جاهلانه

26 - مؤمنی که از سر جهل گناه کند، در صورت توبه و اصلاح حتماً مشمول مغفرت و رحمت خداوند قرار خواهد گرفت.

کتب ربکم علی نفسه الرحمه أنه من عمل منکم سوءاً بجهله ثم تاب من بعده و أصلح فأنه

287- گناه جن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 2

2 - مشخص و محرز بودن گناهان جن و انس در قیامت ، بدون بازجویی

فیومئذ لایسل عن ذنبه إنس ولا جان .. یعرف المجرمون بسیمهم

288- گناه جنگ داخلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 29

29 - جنگ های داخلی و برادر کشی ، از بزرگترین گناهان و موجب خواری و ذلت در دنیا و گرفتار شدن به عذاب اخروی است .

تقتلون أنفسکم .. فما جزاء من یفعل ذلک منکم إلا خزی فی الحیوه الدنیا و یوم القی

از آن جا که گناهان یاد شده، در پی دارنده شدیدترین عذابهاست، معلوم می شود این گناهان از بزرگترین گناهان هستند.

289- گناه جهل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 98 - 10

10 - ناآگاهی از معارف دینی با وجود امکان یادگیری آن ، گناه و ستم بر خویشان است .

ظالمی انفسهم .. قالوا الم تکن ارض الله واسعه فتهاجروا فیها .. الا المستضعفین

290- گناه جهنمیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 105 - 3

3 - دروغ شمردن آیات الهی ، اساسی ترین جرم دوزخیان

الم تکن ءایتی تتلی .. بها تکذبون

291- گناه حرام خواری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 62 - 5

5 - تجاوز به حقوق دیگران ، حرام خواری و رشوه گیری ، از گناهان بزرگ

ص: 177

يسرعون في الاثم و العدون و اكلهم السحت

ذکر تجاوز و حرام خواری پس از کلمه «اثم» که شامل همه گناهان می شود (ذکر خاص بعد از عام)، می تواند اشاره به بزرگی آن دو گناه داشته باشد.

292- گناه حنث سوگند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 89 - 6

6 - شکستن سوگند گناه و پرداخت کفاره موجب بخشایش آن است .

و لكن يؤاخذكم بما عقدتم الايمن فكفرتهم .. ذلك كفرة ايمنكم

مؤاخذة سوگندشکنان دلیل عصیانگری آنان است و کلمه کفاره که به معنای پوشاننده است اشاره به بخشودگی گناه - در پی پرداخت کفاره - دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 16

16- شکستن سوگند و وفا نکردن به پیمان های الهی ، گناه و موجب عقوبت از ناحیه خداوند است .

الله على ما نقول وکیل

293- گناه خمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 219 - 7,8

7 - میگساری و قماربازی از گناهان بزرگ

يسئلونك عن الخمر و الميسر قل فيهما اثم كبير .. و اثمهما اكبر

«اثم» به معنای گناه و کاری است که انجام آن حرام است. (القاموس المحيط)

8 - گناه شرابخواری و قماربازی ، از منفعت آنها بیشتر است .

يسئلونك عن الخمر و الميسر . . اثمهما اكبر من نفعهما

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 90 - 3

3 - شرابخواری و قماربازی از گناهان کبیره

انما الخمر و الميسر . . رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه

چون خداوند شراب و قمار را پلید و کار شیطانی شمرد و رستگاری را در گرو ترک آن دانست و در آیه بعد آنها را عامل دشمنی و کینه توزی و مایه فراموشی یاد خدا و نماز معرفی کرد معلوم می شود شراب خواری و قماربازی نمی تواند گناه کوچکی محسوب شود.

ص: 178

294- گناه خودکشی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 9

9 - اتحار و خودکشی ، از گناهان کبیره *

لا تقتلوا انفسکم .. ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه

295- گناه خودنمایی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 2

2 - فخرفروشی و خودنمایی ، گناهی بس بزرگ در پیشگاه خداوند

فخرج علی قومه فی زینته .. فحسفنا به و بداره الأرض

برداشت یاد شده با توجه به تفریع «خسفنا» بر «فخرج علی قومه فی زینته» به دست می آید؛ زیرا قارون پس از فخرفروشی و خودنمایی در میان مردم، به هلاکت رسید.

296- گناه خیانت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 2 - 10

10 - خیانت در اموال یتیمان ، گناهی بزرگ

انّه کان حوباً کبیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 107 - 8

8 - خیانت و نیرنگ ، گناه است .

إنّ الله لایحب من کان خوأناً اثمياً

در برداشت فوق، «اثیماً»، صفت توضیحی برای «خواناً» گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 52 - 8

8- خیانت به مردم، گناه و رفتاری نکوهیده است .

ذلك لیعلم أنى لم أخنه بالغیب

ص: 179

297- گناه خیانت در گواهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 106 - 27

27 - خیانت در شهادت ، گناه است .

لانشتری به ثمناً . .. إنا اذاً لمن الاثمين

298- گناه در اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 62 - 1,2,3,7

1 - حرکت آشکار و بدون پرده پوشی اهل کتاب معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در گناه ، تجاوز و حرام خواری

و تری کثیراً منهم یسرعون فی الاثم و العدون و اکلهم السحت

«تری» (می بینی و مشاهده می کنی) دلالت می کند که اهل کتاب به طور آشکارا و علنی مرتکب آن اعمال ناروا می شدند.

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شاهد شتاب بسیاری از اهل کتاب در گناه ، تجاوزگری و حرام خواری

و تری کثیراً منهم یسرعون فی الاثم و العدون و اکلهم السحت

«السحت» در لغت به معنای حرام است.

3 - مسابقه و پیشی جستن در ارتکاب گناه ، تجاوز و حرام خواری ، شیوه بسیاری از اهل کتاب در عصر بعثت

و تری کثیراً منهم یسرعون فی الاثم و العدون و اکلهم السحت

1 - «یسرعون» (از مصدر) «مسارعه» می تواند به معنای پیشی جستن از یکدیگر باشد. 2 - فعل مضارع «یسرعون» دلالت می کند که

ارتکاب این اعمال شیوه آنان بوده و به طور مستمر انجام می داده اند، جمله «کانوا یعملون» نیز دلالت بر این معنا دارد.

7 - رواج گناه و تجاوز و حرام خواری در بین اهل کتاب ، نمودی از فسق آنان

و إن اکثرکم فسقون . . . و تری کثیراً منهم یسرعون فی الاثم و العدون

به مقتضای ارتباط بین آیات این بخش از سوره می توان گفت: آیه مورد بحث با بیان مصداق و نمونه هایی از فسق اهل کتاب برای اثبات

«ان اکثرکم فسقون» استدلال کرده است.

299- گناه در قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 59 - 9

9- تعرض به بت ها ، ظلمی بزرگ و گناهی نابخشودنی در پندار قوم بت پرست ابراهیم

قالوا من فعل هذا بالهتئا إله لمن الظلمین

ظالم و ستم پیشه به کسی گویند که بارها به ستم دست بزند. بنابراین توصیف ابراهیم به ستمکار بودن از جانب بت پرستان - در حالی که او تنها یک بار به بت ها تعرض کرده بود - گویای این نکته است که تعرض به بت ها در نظر بت پرستان ظلمی بزرگ محسوب می شد.

ص: 180

300- گناه در نجوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 9 - 3

3 - نهی خداوند ، از نجوای آلوده به گناه ، تعدی به حقوق مسلمین و نافرمانی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلا تتنجوا بالإثم و العدون و معصیت الرسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 10 - 1

1 - نجوای آلوده به گناه ، تعدی به دیگران و نافرمانی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ، از القائات شیطان است .

إِثْمًا النجوى من الشیطن

الف و لام «النجوی» برای عهد است و به نجوای منافقان اشاره دارد که آلوده به «إثم»، «عدوان» و «معصیت الرسول» است.

301- گناه دروغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 77 - 12

12 - بخل ، روی گردانی از حق ، پیمان شکنی و دروغ ، گناه و دارای کیفر

فلما آتیهم ... بخلوا به و تولوا ... بما أخلفوا الله ... و بما كانوا یکذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 7 - 3

3 - دروغ پردازی ، گناهی بزرگ

أفأك أثیم

302- گناه دزدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - دزدی، گناه و ستمکاری است.

فمن تاب من بعد ظلمه

مراد از «ظلم» به قرینه آیه قبل، همان دزدی است.

ص: 181

303- گناه دعوت به شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 16

16 - دعوت مردم به کفر و شرک، گناهی همسان با کفرپیشگی و شرک‌ورزی

ربنا هؤلاء أضلونا فاتهم عذابا ضعفا من النار قال لكل ضعف

304- گناه دعوت کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 16

16 - دعوت مردم به کفر و شرک، گناهی همسان با کفرپیشگی و شرک‌ورزی

ربنا هؤلاء أضلونا فاتهم عذابا ضعفا من النار قال لكل ضعف

305- گناه دنیاطلبان یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 169 - 8

8 - یهودیان دنیاگرا به بهانه مغفرتی تضمین شده از جانب خدا، از فرمان های وی سرپیچی می کردند و مرتکب گناه می شدند .

ياخذون عرض هذا الأدنى و يقولون سيغفر لنا

306- گناه دنیاطلبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 169 - 3

3 - دنیاگرایان یهود خود به گناه دنیاگرایی و کسب مال و منال از راه های ناروا معترف بودند .

ياخذون عرض هذا الأدنى و يقولون سيغفر لنا

جمله «سیغفر لنا» (آمرزیده خواهیم شد)، اعتراف یهودیان دنیاگرا به گنهکاری خویش و بیانگر این است که جمله «یاخذون . . .» ناظر به

کسب مال از راههای نامشروع است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 116 - 15

15- دل‌بستگی به تمتعات دنیوی و لذت‌های مادی، گناه است .

واتبع الذين ظلموا ما أترفوا فيه و كانوا مجرمين

ص: 182

307- گناه دین سازان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 17

17 - گناه پیروی از مکاتب انحرافی و تأیید رهبران آن، همطراز با گناه مکتب سازان و سران آن مکاتب

ربنا هؤلاء أضلونا .. قال لكل ضعف

308- گناه دین سازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 79 - 2

2 - ارائه و نشر افکار و اندیشه ها به عنوان کتاب آسمانی و فرمان های الهی ، حرام و گناهی بزرگ و در پی دارنده عذاب الهی است .

فویل للذین .. ثم يقولون هذا من عند الله

309- گناه دین فروشی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 3

3 - دین فروشی و کسب متاع دنیا در قبال آن ، از گناهان بزرگ است .

و یشترون به ثمناً قليلاً أولئك ما يأكلون في بطونهم إلا النار

310- گناه ربا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 276 - 9

9 - رباخواری ، ناسپاسی شدید نعمت و گنهکاری است .

يُمحَقُّ اللَّهُ الرِّبَا .. وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 279 - 4

4 - رباخواری، گناهی بس بزرگ

فان لم تفعلوا فاذنوا بحرب

اعلام جنگ خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) علیه رباخوار، حاکی از گناه بزرگ اوست.

ص: 183

311- گناه رشوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 62 - 5

5 - تجاوز به حقوق دیگران ، حرام خواری و رشوه گیری ، از گناهان بزرگ

یسرعون فی الاثم و العدون و اكلهم السحت

ذکر تجاوز و حرام خواری پس از کلمه «اثم» که شامل همه گناهان می شود (ذکر خاص بعد از عام)، می تواند اشاره به بزرگی آن دو گناه داشته باشد.

312- گناه رهبران شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 4

4 - پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از سرانشان بر دوش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

چون جمله «فما کان . . .» نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود «لکل ضعف و لکن . . .» معلوم می شود هر دو گروه (سران و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

313- گناه رهبران کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 4

4 - پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از سرانشان بر دوش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

چون جمله «فما کان . . .» نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود «لکل ضعف و لکن . . .» معلوم می شود هر دو گروه (سران و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

314- گناه زنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 137 - 10

10 - ارتکاب گناهانی همچون شرابخواری، زنا و نپرداختن زکات، با اعتقاد به گناه بودن آنها، کفر است.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا

ص: 184

ابو بصیر از معصوم (ع) روایت کرده است که پس از تلاوت «ان الذین ءامنوا ثم کفروا ثم ءامنوا ثم ازدادوا کفراً» امام فرمود: من زعم ان الخمر حرام ثم شربها، و من زعم ان الزنا حرام ثم زنی، و من زعم ان الزکوه حق و لم یؤدها.

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 281، ح 288؛ نورالثقلین، ج 1، ص 563، ح 623.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 24 - 9

9- نزدیکی با زنان شوهردار و ارتکاب زنا، از گناهان بسیار زشت و پلید است.

لنصرف عنه السوء و الفحشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 32 - 12

12- «عن أبی جعفر (ع) فی قوله: «و لا تقربوا الزنا إنه کان فاحشه» یقول: معصیه و مقتاً فإن الله یمقته و ینغضه قال: «و ساء سبیلاً» و هو أشد الناس عذاباً و الزنا من أكبر الكبائر؛

از امام باقر (ع) در باره یخن خدا «و لا تقربوا الزنا إنه کان فاحشه» روایت شده است که فرمود: خدا می گوید: [زنا] گناه و نفرت انگیز است؛ زیرا به شدت مورد تنفر و غضب الهی است [و درباره] «و ساء سبیلاً» فرمود: و زناکار عذابش از همه شدیدتر است و زنا از بزرگ ترین گناهان کبیره است.»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 68 - 8

8 - گناه شرک، بزرگ تر از گناه آدم کشی و آدم کشی بزرگ تر از گناه زنا است.

و الذین لا یدعون مع الله إلهاً... و لا یزنون

ترتیب ذکر جمله های «و الذین لا یدعون...» «لا یقتلون...» و «لا یزنون» می تواند بیانگر ترتیب رتبی و حاکی از مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 69 - 9

9- شرک، آدم کشی و زنا، از گناهان بزرگ و خطیر

يضعف له العذاب يوم القيامة و يخلد فيه مهاناً

برداشت فوق، از وعده عذاب دو چندان، دائمی و ذلت بار برای گناهان یاد شده، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 8

8- ارتکاب فحشا (زنا و لواط)، از بدترین گناهان کبیره است.

الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

ذکر «الفواحش» پس از ذکر «کبائر الإثم» - با این که «کبائر الإثم» شامل فواحش نیز می شود - نشانگر شدت زشتی و قبیح آن در پیشگاه خداوند است. گفتنی است که تعبیر «فاحشه» از زنا و لواط در مواضع دیگر قرآن، قرینه بر این است که از

ص: 185

مصادیق مورد نظر «الفواحش» زنا و لواط می باشد.

315- گناه سستی در نماز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 4

4- ضایع کردن نماز و سهل انگاری در آن ، حرام و از گناهان بزرگ است .

أضاعوا الصلوه .. فسوف یلقون غیاً

چنان که گفته شد معنای «یلقون غیاً» - به قرینه «یدخلون الجنه» (در آیه بعد) - «یلقون جزاء غیهم» است؛ که وعده عذاب به شمار می آید. وعده عذاب نیز نوعاً در برابر گناهان بزرگ است.

316- گناه سوء ظن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 12 - 21، 5

5- بعضی از گمان ها ، حتی در صورت منتهی نشدن به عمل ، گناه به شمار می آید . *

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

حصول گمان در ذهن انسان، معمولاً در اختیار وی نیست. بر این اساس مفسران نهی از ظن را، نهی از عمل بر طبق ظن دانسته اند که امری اختیاری است. با این حال احتمال می رود که در آیه شریفه چیزی مقدر نباشد و واقعاً بعضی از گمان های بد - حتی با منتهی نشدن به عمل - گناه به شمار آید.

21- بدگمانی ، تجسس و غیبت نسبت به مؤمنان ، بی تقوایی ، گناه و نیازمند توبه است .

اجتنبوا کثیراً من الظنّ ... و لاتجسسوا و لایعتب بعضکم بعضاً ... و اتقوا الله

317- گناه سوء ظن به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 6 - 8

8 - بدگمانی به خداوند ، از گناهان بزرگ و موجب قرار گرفتن انسان در زمره منافقان و مشرکان

المنفقين . . . و المشركين ... الظانين بالله ظنّ السوء

وصف «الظانين . . .» مشعر به عليت است؛ يعنى، اين بدگمانى است كه روح اصلى نفاق و شرک را تشكيل داده و انسان ها با اين بدگمانى، منافق و مشرك مى شوند.

ص: 186

318- گناه سوگند دروغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 107 - 2

2 - شهادت به ناحق و قسم دروغ ، گناه است .

فان عثر علی انهما استحقا اثمًا

مراد از «اثمًا» - به قرینه «انا اذا لمن الاثمین» - شهادتهای دروغین است.

319- گناه شایعه پراکنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 15 - 8

8 - پذیرش و انتشار شایعه های ناروا علیه مؤمنان و جامعه اسلامی ، بدون توجه به درستی و نادرستی و پیامد های آنها ، امری خطیر و گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند

إذ تلقونه بألسنتكم و تقولون . . . تحسبونه هیئًا و هو عند الله عظیم

320- گناه شبهه افکنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 3

3 - مجادله در آیات الهی و ایجاد شبهات اعتقادی ، از گناهان بزرگ است .

و يعلم الذین یجدلون فی ءایتنا . . . و الذین یجتنبون کثیر الإثم

321- گناه شرب خمر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 137 - 10

10 - ارتکاب گناهانی همچون شرابخواری ، زنا و نپرداختن زکات ، با اعتقاد به گناه بودن آنها ، کفر است .

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا

ابو بصير از معصوم (ع) روایت کرده است که پس از تلاوت «ان الذين ءامنوا ثم كفروا ثم ءامنوا ثم ازدادوا كفراً» امام فرمود: من زعم ان الخمر حرام ثم شربها، و من زعم ان الزنا حرام ثم زنى، و من زعم ان الزكوه حق و لم يؤدها.

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 281، ح 288؛ نورالثقلین، ج 1، ص 563، ح 623.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 93 - 3

ص: 187

3 - تبرئه مؤمنان از گناه شراب خواری و قماربازی ، مشروط به دست کشیدن از آن پس از نهی خداوند

ليس على الذين ءامنوا و عملوا الصلحت جناح فيما طعموا إذا ما اتقوا

322- گناه شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 48 - 11، 14

11 - شرک به خدا ، گناهی بزرگ

و من یشرک باللّٰه فقد افترى اثمًا عظیمًا

14 - شرک ، از گناهان کبیره و موجب گرفتاری به آتش دوزخ

انّ اللّٰه لا یغفر ان یشرک به

امام صادق (ع) در معرفی و شمارش گناهان کبیره فرمود: ... و هنّ ممّا اوجب اللّٰه عز و جل علیهنّ التّارقال اللّٰه عزّ و جل: «انّ اللّٰه لا یغفر ان یشرک به ...».

عقاب الاعمال "مترجم"، ص 525، ح 1، باب عقاب من اتی الکبائر؛ نورالثقلین، ج 1، ص 488، ح 292.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 116 - 1، 2، 3، 5

1 - شرک ، انحراف و لغزش غیر قابل آمرزش

إنّ اللّٰه لا یغفر ان یشرک به

2 - هر گناهی ، کمتر از شرک ، قابل آمرزش و مغفرت

و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء

کلمه «دون» به معنای کمتر و پایینتر است.

3 - گناه در حد شرک ، قابل آمرزش نیست .

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَن يَشْرِكُ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ

کلمه «دون» به معنای کمتر و پایینتر است. بنابراین اگر گناهی در حد شرک باشد قابل آمرزش نیست.

5- شرک به خدا از بزرگترین گناهان

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَن يَشْرِكُ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 118 - 8

8- شرک و بت پرستی، عصیان از بندگی خداوند و پذیرش سلطه شیطان است.

ان يدعون من دونه الا اثناً .. قال لاتخذن من عبادك نصيباً مفروضاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 72 - 27

27- شرک، بزرگترین گناه کبیره و موجب گرفتاری به عذاب دوزخ

ص: 188

انه من يشرك بالله فقد حرم الله عليه الجنة مأويه النار

از امام صادق(ع) روایت شده: .. اكبر الكبائر، الشرك بالله يقول الله عزوجل: « انه من يشرك بالله فقد حرم الله عليه الجنة مأويه النار ... » .

عيون اخبار الرضا، ج 1، ص 285، ح 33، ب 28؛ بحار الانوار، ج 79، ص 6، ح 7.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 90 - 4

4 - گرایش به مظاهر شرک از گناهان کبیره است .

والانصاب و الازلم رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

5 - اعراف - 7 - 38 - 16

16 - دعوت مردم به کفر و شرک، گناهی همسان با کفر پیشگی و شرک‌ورزی

ربنا هؤلاء أضلونا فاتهم عذابا ضعفا من النار قال لكل ضعف

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6 - انفال - 8 - 8 - 5

5 - شرک و کفر ، جرم است و مشرکان و کافران ، مجرم هستند .

و لو کره المجرمون

از مصادیق مورد نظر برای «المجرمون» مشرکان مکه هستند مکه از آنان در آیه قبل به کافران تعبیر کرد. بنابراین مجرم بر کافر و مشرک اطلاق شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

7 - توبه - 9 - 17 - 9

9- شرک ، گناهی نابخشودنی است .

ما كان للمشركين .. أولئك حبّطت أعمالهم وفي النار هم خلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- یونس - 10 - 19 - 7

7- شرک ، گناهی است نابخشودنی .

و لو لا كلمه سبقت من ربك لقضى بينهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- رعد - 13 - 25 - 13

13- « دخل عمرو بن عبيد على أبي عبد الله (ع) فلما سلّم و جلس . . . قال : أحبّ أن أعرف الكبائر من كتاب الله عزوجل ، فقال : . . .
منها : . . . نقض العهد وقطيعه الرحم لأن الله عزوجل يقول : « أولئك لهم اللعنه و لهم سوء الدار » . . . ;

ص: 189

عمرو بن عبید بر امام صادق (ع) وارد شد و بعد از سلام نشست . . . و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از کتاب خدا بشناسم، پس حضرت فرمود: ... یکی از آن گناهان ... عهدشکنی و قطع رحم است ; چون خداوند عزوجل می فرماید: **أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ...**».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 53 - 4

4- شرک ، جرم و گناه است و آتش دوزخ را در پی دارد .

نادوا شركاءى . . . و رءا المجرمون النار فظنوا أنهم مواقعوها

مصدق بارز جرم، در این آیه، به قرینه آیه قبل، شرک است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 47 - 9

9- ابراهيم (ع) ، شرک برخی از مشرکان را قابل بخشش می دانست .

سأستغفر لك ربّي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 86 - 5,6

5- شرک جرم است و مشرک ، مجرم و گناهکار .

واتخذوا من دون الله ءالهةً . . . و نسوق المجرمين إلى جهنّم

از آن جایی که آیات گذشته، درباره شرک بود، تناسب چنین اقتضا می کند که مراد از مجرمان، «مشرکان» باشد. احتمال تعلق کلمه «یوم» در «یوم نحشر»، به یکی از فعل های «سیکفرون» و یا «یکونون» در آیات پیشین، گویاترین وجه برای ارتباط این آیات است.

6- شرکورزی و پرستش معبود های باطل ، گناهی بزرگ و موجب دوزخی شدن است .

و نسوق المجرمين إلى جهنّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 4

4- کفر و شرک ، گناه و نیازمند توبه و طلب مغفرت از پیشگاه خداوند

ليغفر لنا خطيونا

مصدق مورد نظر از خطیئه - به قرینه آیات بعد که جرم و ایمان را در مقابل یکدیگر قرار داده است - گناه کفر به خداوند و انکار رسالت موسی (ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 99 - 5

5- شرک ، گناهی بزرگ و مستوجب خلود در آتش جهنم است .

إنکم و ما تعبدون من دون الله حصب جهنم . . . و کل فیها خلدون

ص: 190

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 18 - 8

8 - شرک ، گناهی است نابخشودنی که اهل آن مستحق عذاب الهی اند .

و کثیر حقّ علیه العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 19 - 5

5 - شرک و انکار ربوبیت خدا ، گناهی نابخشودنی و گرفتار کننده به آتش دورخ است .

فالذین كفروا قطعت لهم ثياب من نار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 117 - 8،9

8 - شرک ، گناهی بزرگ و دارای کیفی ویژه در نزد پروردگار

و من يدع مع الله .. فإئما حسابه عند ربّه

9 - شرک ، گناهی غیر قابل شفاعت *

و من يدع مع الله .. فإئما حسابه عند ربّه

تعبیر «إئما حسابه عند ربّه» ممکن است اشاره به این نکته باشد که کمترین اجازه میانجی گری و شفاعت در شرک، به دیگران داده نخواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 68 - 8

8 - گناه شرک ، بزرگ تر از گناه آدم کشی و آدم کشی بزرگ تر از گناه زنا است .

و الذین لا يدعون مع الله إلهًا .. ولا یزنون

ترتیب ذکر جمله های «و الذین لا يدعون...» «لا یقتلون...» و «لا یزنون» می تواند بیانگر ترتیب رتبی و حاکی از مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 69 - 9

9 - شرک، آدم کشی و زنا، از گناهان بزرگ و خطیر

يضعف له العذاب يوم القيمة و يخلد فيه مهاناً

برداشت فوق، از وعده عذاب دو چندان، دائمی و ذلت بار برای گناهان یاد شده، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 47 - 8

8 - شرک و ظلم، گناهی بس بزرگ و پیام دار عذابی سخت و فوق تصور بشر

و بدا لهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون

ص: 191

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 65 - 3

3 - شرک و عبادت غیر خدا، از سوی هرکس که باشد - حتی پیامبران - در پیشگاه خداوند، گناهی نابخشودنی است.

و لقد أوحى إليك وإلى الذين من قبلك لئن أشركت ليحبطن عملك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 66 - 5

5 - عبادت غیر خدا، گناه و حرام است.

قل إني نهيت أن أعبد الذين تدعون من دون الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 9 - 4

4 - شرک، گناهی بس بزرگ و موجب محرومیت از رحمت الهی در قیامت

و لكن یدخل من یشاء فی رحمته والظلمون. .. أم اتخذوا من دونه أولیاء

از آیه قبل استفاده می شود که ظالمان از رحمت الهی به دوراند (یدخل من یشاء فی رحمته والظالمون ما لهم. ..) و از آن جا که شرک مصداق بارز ظلم به شمار می آید، می توان مطلب بالا را برداشت کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 74 - 3

3 - کفر و شرک، جرمی نابخشودنی

إنّ المجرمین فی عذاب جهنّم خلدون

ارتباط این آیه با آیات پیشین - که در مورد مشرکان بود - بیانگر آن است که مشرکان، مجرمانی اند که قابل بخشش نیستند و در جهنم برای همیشه ماندگاراند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - کفر و شرک ، جرمی بزرگ و کیفرآور در قیامت

يعرف المجرمون بسيمهم فيؤخذ بالنوصي و الأقدام

توصيف كافران و مشركان، به «جرم پيشه»، می تواند بيانگر برداشت ياد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - واقعه - 56 - 46 - 4

4 - شرکورزی ، گناهی بزرگ و نابخشودنی و باعث دوزخی شدن انسان

و كانوا يصرون على الحنث العظيم

برخی از مفسران برآنند که مراد از «حنث» در آیه شریفه، شکستن پیمان توحید است (پیمانی که خداوند فطرتاً و در عالم ذر از انسان ها گرفته است). بر این مبنا، مفاد آیه چنین می شود: اصحاب شمال به خاطر شکستن پیمان توحید و روی آوردن به شرک و اصرار بر آن، گرفتار عذاب دوزخ خواهند شد.

ص: 192

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 6

6 - کفر و شرک ، جرمی نابخشودنی

یوّد المجرم لو یفتدی من عذاب یومئذ بینیہ

مقرر شدن عذابی که فدیہ بردار نیست، بیانگر این حقیقت است که جرم کفر و شرک، جرمی نابخشودنی است.

323- گناه شرک عبادی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 7

7 - ارتداد و شرک‌ورزی و پرستش غیر خدا ، گناهی همسنگ با همه گناهان

و الذین عملوا السیئات

برداشت فوق بر این اساس است که مراد از «السیئات»، به دلیل آیات گذشته، شرک و ارتداد باشد. بر این اساس خداوند از آن گناه به «السیئات» (همه گناهان) تعبیر کرد تا بر این معنا اشاره کند که شرک و ارتداد گناهی است همسنگ همه گناهان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 35 - 6

6- شرک‌ورزی و پرستش غیر خدا ، جرم و گناه است .

و أنا بریء مما تجرمون

چون مخاطبان «تجرمون» مشرکان و پرستش کنندگان غیر خدا هستند ، می توان گفت: منظور از گناه در جمله «تجرمون» شرک و رزی و پرستش غیر خداست. قابل ذکر است که «ما» در «مما» مصدریه می باشد؛ یعنی: أنا بریء من إجرامکم.

324- گناه شک در معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 2

2- تردید در معاد و انکار لقای پروردگار، عملی مجرمانه است.

بلقاء ربّهم كفرون . . . إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم

«ال» در «المجرمون» عهد است و به «هم بلقاء ربّهم كفرون» برمی گردد.

ص: 193

325- گناه شکنجه مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 10 - 9

9 - گناه شکنجه دادن و سوزاندن مرد و زن مؤمن ، برابر و عذاب اخروی آن یکسان است .

الذین فتنوا المؤمنین و المؤمنت .. فلهم عذاب جهنم

326- گناه صغیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 1

1 - گناهان ، دارای دو قسم صغیره و کبیره

ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم

به قرینه مقابله بین کبائر و سیئات، مراد از سیئات در اینجا، گناهان صغیره است.

327- گناه صغیره آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 121 - 25

25 - « عن الرضا (ع) (فی قوله تعالی) : « و عصی آدم ربّه فغوی » قال : . . . کان ذلک من آدم قبل النبوه و لم یکن ذلک بذنب کبیر استحقّ به دخول النار و إنّما کان من الصغائر الموهوبه التي تجوز علی الأنبياء قبل نزول الوحی علیهم ؛

از امام رضا(ع) (در باره قول خدا) «و عصی آدم ربّه فغوی» روایت شده که فرمود: این عصیان از آدم قبل از نبوت بود و این گناه بزرگی نبود که آدم بسبب آن مستحق دخول آتش شود بلکه از صغائری بود که بخشیده شده و برای پیامبران قبل از نزول وحی جایز است. . .».

328- گناه صید در حرم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 95 - 16

16 - گناه شکار های صورت گرفته تا قبل از حکم به تحریم آن مورد عفو و بخشایش خداوند

لا تقتلوا الصيد و انتم حرم .. عفا الله عما سلف

در آیه مورد بحث برای شکار در حال احرام دو حکم بیان شده است یکی حرمت آن که بر گناهکاری شکار کننده دلالت دارد و دیگر لزوم کفاره جمله «عفا الله عما سلف» می تواند ناظر به هر دو جهت باشد. برداشت فوق به جهت اشاره اول اشاره دارد.

ص: 194

329- گناه طرد مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 30 - 2

2- طرد مؤمنان (نپذیرفتن آنان به جرگه و مجمع اهل ایمان) گناه و درپی دارنده عذاب الهی است .

من ینصرنی من الله إن طردتهم

«من الله» به معنای «من عذاب الله» است.

330- گناه طغیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 81 - 19

19 - طغیان در مورد نعمت های خداوند و خروج از مرز تعادل ، گناهی است بس بزرگ .

و لاتطغوا . . . و من یحلل علیه غضبی فقد هوی

غضب خداوند بر طغیان گران در مورد نعمت ها، نشانه بزرگی گناه آنان است.

331- گناه طغیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 16 - 5

5 - گناهان زبانی و عملی طغیان گران ، گرفتار سازنده آنان به کیفری ذلت آفرین

لیطغی . . . ناصیه کذبہ خاطئه

«کذب» از مصداق های گناه زبانی می باشد و «خطا»، گناه عملی و یا شامل زبانی و عملی است.

332- گناه ظلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 43 - 4

4- ظلم ، گناهی بزرگ و نابخشودنی و موجب کیفر سخت الهی در قیامت است .

يعمل الظلمون . . . لیوم تشخص فيه الأبصر . مهطعين مقنعي رءوسهم لا یرتد إلیهم طرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 44 - 7

7- ظلم ، گناهی نابخشودنی و در پی دارنده عذاب الهی در دنیا

و لاتحسبنّ الله غفلاً عمّا يعمل الظلمون . . . و أنذر الناس یوم یأتیهم العذاب فی

ص: 195

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 79 - 4

4- ظلم و بیدادگری، گناهی بزرگ و در پی دارنده عذاب الهی است.

وإن كان أصحاب الأيكة لظلمين . فانتقمنا منهم

انتقام خداوند از «اصحاب ایکه» به خاطر ظلم آنها، بیانگر این نکته است که ظلم و بیدادگری گناهی نیست که قابل عفو و آمرزش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 85 - 3

3- ظلم، گناهی بزرگ و نابخشودنی و عامل اصلی ابتلای انسان به عذاب اخروی است.

وإذا رءا الذين ظلموا العذاب

برداشت فوق به خاطر این نکته است که با آنکه آیه در صدد بیان وضعیت کافران در قیامت است، ولی از آنان به ظالمان توصیف کرده است و وصف مشعر به علیت است. گفتنی است وعده عذاب اخروی، بیانگر بزرگی و نابخشودنی بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 47 - 8

8 - شرک و ظلم، گناهی بس بزرگ و پیام دار عذابی سخت و فوق تصور بشر

وبدا لهم من الله ما لم يکونوا یحتسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 52 - 4

4 - ستم پیشگی، گناهی نابخشودنی و عذرناپذیر در قیامت

یوم لا ینفع الظلمین معذرتهم

آمدن کلمه «الظالمین» به صورت وصفی، بیانگر این نکته است که مقصود از آن، فردی نیست که در زندگی اندکی ستم کرده باشد؛ بلکه کسی است که چنان به این گناه آلوده شده که به آن شهرت یافته و عادت کرده است.

333- گناه ظلم به انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 5

5- ستم به پیامبران گناهی قابل آمرزش

سوف أستغفر لکم ربی

334- گناه ظلم در مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 196

17 - « عن أبي الصباح الكناني قال : سألت أبا عبد الله (ع) عن قول الله عز وجل : و من يرد فيه بالحد بظلم نذقه من عذاب أليم » فقال : كل ظلم يظلمه الرجل نفسه بمكّه من سرقة أو ظلم أحد أو شيء من الظلم فإني أراه الحداداً ;

ابی الصباح کنانی گفت: از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند عزوجل «و من يرد فيه بالحد بظلم نذقه من عذاب أليم» سؤال کردم فرمود: هر ظلمی که شخص در مکّه بر خویش کند؛ خواه دزدی باشد، یا ستم به دیگری و یا هرگونه ستمی، من آن را الحداد و انحراف می بینم».

335- گناه ظهار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 2 - 7

7 - ظهار کردن زن ، حرام و گناه است .

وإنهم ليقولون منكراً من القول و زوراً و إن الله لعفو غفور

336- گناه عاق والدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 32 - 11

11- « عن أبي عبد الله (ع) [في تعريف الكبائر] و منها عقوق الوالدين لأنّ الله عزوجل جعل العاق جباراً شقيّاً في قوله حكايه ، قال عيسى (ع) : « و برّاً بوالدتي و لم يجعلني جباراً شقيّاً » ;

از امام صادق (ع) [در معرفی گناهان کبیره] روایت شده که از جمله آنها عقوق و نافرمانی والدین است، زیرا خداوند عزوجل در سخن خود به نقل از حضرت عیسی (ع) عاق نافرمانی کننده را جبار شقی قرار داده است، آن جا که فرموده: و برّاً بوالدتی و لم يجعلني جباراً شقيّاً».

337- گناه عالمانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 54 - 8

8 - ارتکاب فحشا از روی آگاهی ، دارای زشتی و جرم بیشتر

أتأتون الفحشه و أنتم تبصرون

338- گناه عدم تعقل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 197

18- خداوند ، در برخورد با گناه نیندیشیدن درباره حقایق هستی - چون تسییح و حمد موجودات - بردبارانه برخورد کرده و در صورت توبه ، از آن درمی گذرد .

لا تفتقهن تسییحهم إنه کان حلیماً غفوراً

تعلیل «إنه کان حلیماً غفوراً» دلالت می کند بر اینکه «لا تفتقهن تسییحهم» (تفقه نمی کنید در تسییح آنان) گناه داشته و شایسته برخورد و مجازات است اما چون خداوند حلیم و غفور است، بردبارانه برخورد می کند.

339- گناه عصیان از محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 63 - 11

11 - سرپیچی از فرمان های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، گناه و حرام است .

فلیحذر الذین یخالفون عن أمره أن تصیبهم فتنه أو یصیبهم عذاب أليم

340- گناه عقر شتر صالح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 9

9 - کشتن ناقه صالح ، گناهی بزرگ و دامنگیر تمام ثمودیان

فدمدم علیهم ربهم بذنبهم

بزرگی گناه قوم ثمود، از کیفر سنگین آنان به دست می آید.

341- گناه عملی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 120 - 3

3 - لزوم اجتناب از گناهان عملی و قلبی

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

از جمله احتمالات موجود درباره «باطن الإثم» آن گناهایی است که در درون انسان پنهان می باشد که مصداق روشن آن گناهان قلبی، مانند سوءظن است. نقطه مقابل آن گناهایی است که کاملاً جنبه عملی دارد (ظاهر الإثم).

342- گناه عهدشکنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 198

1 - بقره - 2 - 64 - 4

4 - خداوند ، گناه پیمان شکنی بنی اسرائیل را بخشود .

فلولا فضل الله عليكم ورحمته

شمول فضل و رحمت الهی پس از بیان خطا و گناه، کنایه از عفو و گذشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 77 - 12

12 - بخل ، روی گردانی از حق ، پیمان شکنی و دروغ ، گناه و دارای کیفر

فلما آتیهم . . . بخلوا به و تولوا . . . بما أخلفوا الله . . . و بما كانوا یکذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 16

16 - شکستن سوگند و وفا نکردن به پیمان های الهی ، گناه و موجب عقوبت از ناحیه خداوند است .

الله علی ما نقول وکیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 25 - 13

13 - « دخل عمرو بن عبید علی ابی عبدالله (ع) فلما سلّم و جلس . . . قال : أحبّ أن أعرف الكبائر من کتاب الله عزوجل ، فقال : . . . منها : . . . نقض العهد و قطیعه الرحم لأن الله عزوجل یقول : « أولئک لهم اللعنه و لهم سوء الدار » . . . »

عمرو بن عبید بر امام صادق (ع) وارد شد و بعد از سلام نشست . . . و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از کتاب خدا بشناسم، پس حضرت فرمود: . . . یکی از آن گناهان . . . عهدشکنی و قطع رحم است؛ چون خداوند عزوجل می فرماید: أولئک لهم اللعنه و لهم سوء الدار . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 46 - 1

1 - عظمت گناه پیمان شکنی در بینش الهی

و كانوا يصبرون على الحنث العظيم

«حنث» در مطلق گناه و نیز خصوص شکستن پیمان و خلف قسم به کار می رود. گفتنی است که توصیف «حنث» به وصف «عظیم»، بیانگر آن است که شکستن پیمان در همه موارد گناهی بزرگ است.

343- گناه عیب جویی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 79 - 13

13 - خرده گیری و مسخره کردن مؤمن گناهی بزرگ و در پی دارنده عذاب سخت الهی است .

فيسخرون منهم سخر الله منهم ولهم عذاب أليم

ص: 199

344- گناه غصب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 2 - 9

9 - تصرف غاصبانه در اموال یتیمان و تأخیر در واگذاری آن به ایشان ، گناهی بزرگ

و اتوا الیتامی اموالهم و لا تاکلوا .. انّه کان حوباً کبیراً

تأخیر در پرداخت، از «و اتوا الیتامی» به دست می آید؛ چون علاوه بر لزوم پرداخت اموال یتیم، دلالت بر پرداخت به موقع آن نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 29 - 10

10 - تصرف نابجا در اموال دیگران ، گناهی بزرگ ، همچون گناه قتل و آدمکشی است .

لا تاکلوا اموالکم بینکم بالباطل .. و لا تقتلوا انفسکم

بیان حرمت آدمکشی در کنار تصرفات ناروا در اموال دیگران، نشانه همسانی آن دو گناه است.

345- گناه غفلت از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 6

6 - انکار آیات الهی و روی گردانی از یاد خدا ، گناهی نابخشودنی است .

و من أعرض عن ذکری .. و لم یؤمن بآیت ربّه ... لولا کلمه سبقت من ربّک لکان لز

346- گناه غیبت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 12 - 21

21 - بدگمانی ، تجسّس و غیبت نسبت به مؤمنان ، بی تقوایی ، گناه و نیازمند توبه است .

اجتنبوا کثیراً من الظنّ .. و لاتجسسوا و لایغتب بعضکم بعضاً ... و اتقوا الله

347- گناه فرار از جنگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 27 - 2

ص: 200

2 - فرار از میدان جنگ ، گناه بوده و نیازمند توبه و استغفار به درگاه خداست .

ثم وليتم مدبرين . . . ثم يتوب الله من بعد ذلك على من يشاء

348- گناه فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 18، 19، 1

1 - هر يك از فرعون و هامان و قارون مناسب گناهشان كيفر شدند .

فكلاً أخذنا بذنبه

18 - اقوام عاد و ثمود و نيز قارون و فرعون و هامان ، مردمانی گناه پيشه بودند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

19 - اقوام عاد و ثمود و نيز قارون و فرعون و هامان ، با آلودگی مداوم به گناه ، همواره به خود ، ستم روا داشتند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

20 - فجر - 89 - 11 - 1

1 - فرعون و قوم عاد و ثمود ، در ممالک و سرزمين ها ، به طغيان گري پرداخته ، در گناه فرورفتند .

الذين طغوا في البلد

طغيان، از حد گذراندن گناه است (مقاييس اللغه) و هر چيز که از مقدار خود فراتر رود، طغيان کرده است (العين). حرف «ال» در «البلاد»، برای استغراق عرفی است و مراد تمام سرزمين هايی است که برای اقوام ياد شده، دسترسی به آن امکان پذير بوده است و می توان گفت: اصل آن «بلادهم» بوده و حرف «ال»، جانشين ضمير «هم» است و مراد سرزمين هايی است که در قلمرو آنان بوده است.

349- گناه فرعونيان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

6 - انفال - 8 - 52 - 7، 5، 4

4 - فرعونیان و امت های قبل از ایشان مردمی کفرپیشه و گنهکار

كذآب ءال فرعون و الذین من قبلهم كفروا بآیت اللّٰه فأخذهم اللّٰه بذنوبهم

ضمیر در «کفروا» به «آل فرعون» و «الذین من قبلهم» بر می گردد.

5 - خداوند فرعونیان و همه کافران پیش از آنان را به سبب گناهانشان به کیفری شدید گرفتار ساخت .

فأخذهم اللّٰه بذنوبهم إن اللّٰه قوی شدید العقاب

7 - انکار آیات الهی ، بارزترین گناه فرعونیان و کافران قبل از آنها

كفروا بآیت اللّٰه فأخذهم اللّٰه بذنوبهم

مراد از «ذنوبهم» گناهی است که کفر به آیات، بخشی از آن گناهان است، و گرنه به جای «بذنوبهم» می فرمود «بکفرهم». بنابراین ذکر بخصوص انکار آیات دلالت بر این دارد که انکار آیات از بارزترین گناهان آنان بوده است.

ص: 201

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 2

2- فرعونیان و پیشینیان آنان مردمی گنهکار و تکذیب کننده آیات الهی

کذبوا بایت ربهم فأهلکنهم بذنوبهم

350- گناه قابل عفو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 98 - 5

5- ستم به پیامبران گناهی قابل آمرزش

سوف أستغفر لکم ربی

351- گناه قاتل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 29 - 7

7 - خداوند ، گناهان مقتول به ناحق را به پای قاتل او ثبت خواهد کرد .

انی ارید ان تبوا باثمی و اثمک

برداشت فوق مبتنی بر این است که مراد از «اثمی»، مطلق گناهان باشد. برداشت فوق را فرمایش منقول از امام باقر(ع) تأیید می کند که فرمود: من قتل مؤمناً متعمداً اثبت الله علیه جمیع الذنوب و بری المقتول منها و ذلک قول الله تعالی «انی ارید ان تبوا باثمی و اثمک فتکون من اصحاب النار».

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال (مترجم)، ص 636، ح 9، باب عقاب من قتل نفساً متعمداً؛ نورالثقلین، ج 1، ص 613، ح 133.

352- گناه قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - هر يك از فرعون و هامان و قارون مناسب گناهشان كيفر شدند .

فكلاً أخذنا بذنبه

18 - اقوام عاد و ثمود و نيز قارون و فرعون و هامان ، مردمانی گناه پيشه بودند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

19 - اقوام عاد و ثمود و نيز قارون و فرعون و هامان ، با آلودگی مداوم به گناه ، همواره به خود ، ستم روا داشتند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

ص: 202

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 30 - 9

9 - کشتار و خونریزی ، گناهی بزرگ و مصداق بارز فسادگری است .

أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ

فسادگری شامل خونریزی نیز می شود. بنابراین عطف «یسفک الدماء» بر «یفسد فیها» عطف خاص بر عام است و حکایت از آن دارد که گناه خونریزی و آدمکشی از دیگر فسادگریها، بزرگتر و تباهی آن بیشتر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 22، 19

19 - گناه فتنه انگیزی ، بزرگتر از آدم کشی در ماه های حرام است .

قُلْ قَاتِلْ فِيهِ كَبِيرٌ . . . وَ الْفِتْنَةُ اكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ

الف و لام در «القتل»، عهد است ؛ یعنی قتل در ماههای حرام.

22 - سَلْبِ اَمْنِيَّتِ مَرْدَمٍ ، بزرگتر از آدم کشی است .

وَ الْفِتْنَةُ اكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 181 - 15

15 - همسنگی گناه و زشتی فقیر پنداشتن خدا و نسبت های ناروا به او ، با گناه کشتار انبیا

سَنَكْتَبُ مَا قَالُوا وَ قَتَلَهُمُ الْاَنْبِيَاءُ بِغَيْرِ حَقٍّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 29 - 10

10 - تصرف نابجا در اموال دیگران ، گناهی بزرگ ، همچون گناه قتل و آدمکشی است .

لا تاكلوا اموالكم بينكم بالباطل . . . و لا تقتلوا انفسكم

بيان حرمت آدمكشی در کنار تصرفات ناروا در اموال دیگران، نشانه همسانی آن دو گناه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 8

8 - آدمكشی ، از گناهان كبیره

لا تقتلوا انفسكم . . . ان تجتنبوا كبائر ما تنهون عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 29 - 6

ص: 203

6 - هشدار هابیل به قایل دربارۀ بزرگی گناه آدمکشی و سنگینی عقوبت آن در قیامت

ان تبوا باثمی و اثمک فتکون من اصحاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 32 - 1,2

1 - کشتن نابحق یک انسان، گناهی بزرگ و دارای کیفر و مجازاتی بسیار سنگین

انه من قتل نفساً .. فکانما قتل الناس جميعاً

همسنگی کشتن یک انسان با کشتن تمامی مردم، می تواند کنایه از شدت مجازات باشد.

2 - کشتن نابحق یک انسان در نزد خداوند به منزله کشتن همه مردم است .

من قتل نفساً بغير نفس .. فکانما قتل الناس جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 68 - 8

8 - گناه شرک، بزرگ تر از گناه آدم کشی و آدم کشی بزرگ تر از گناه زنا است .

و الذین لا یدعون مع اللّٰه إلهًا .. ولا یزنون

ترتیب ذکر جمله های «و الذین لا یدعون...» «لا یقتلون...» و «لا یزنون» می تواند بیانگر ترتیب رتبی و حاکی از مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 69 - 9

9 - شرک، آدم کشی و زنا، از گناهان بزرگ و خطیر

یضعف له العذاب یوم القیمه و یخلد فیہ مهاناً

برداشت فوق، از وعده عذاب دو چندان، دائمی و ذلت بار برای گناهان یاد شده، استفاده می شود.

354- گناه قتل انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - خداوند حتی گناه کسانی را که تصمیم بر کشتن انبیا داشته باشند، به شرط توبه و ایمان، خواهد بخشید.

و الذین عملوا السيئات .. إن ربک من بعدها لغفور رحیم

از مصادیق مورد نظر برای «السیئات» به دلیل جمله «و کادوا یقتلوننی»، تصمیم بر کشتن هارون - که از پیامبران است - می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - قتل پیامبران، جرمی نابخشودنی و موجب عذاب الهی و محرومیت ابدی از هدایت الهی است.

أقتلون رجلاً... و من يضلل الله فما له من هاد

355- گناه قتل مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 93 - 3

3 - کشتن عمدی مؤمن ، از گناهان بسیار بزرگ

و من يقتل مؤمناً متعمداً فجزاؤه جهنم خالداً فيها و غضب الله عليه و لعنه و اعدّ

برداشت فوق را فرمایش امام صادق (ع) تأیید می کند که فرمود: قتل النفس من الكبائر لانّ الله عز و جل يقول: «و من يقتل مؤمناً متعمداً .. و اعدّ له عذاباً عظيماً».

علل الشرايع، ص 478، ح 2، ب 228؛ نورالثقلين، ج 1، ص 534، ح 494.

356- گناه قذف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 4 - 13

13 - نسبت بی دلیل زنا به زنان پاکدامن ، حرام و از گناهان بزرگ است .

والذين يرمون المحصنت .. و لا تقبلوا لهم شهده أبداً و أولئك هم الفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 23 - 6،9

6 - قذف و اتهام به زنان پاکدامن ، نجیب و مؤمن ، از گناهان کبیره است .

إنّ الذين يرمون المحصنت .. لعنوا في الدنيا و الآخره و لهم عذاب عظيم

برداشت یاد شده، از آن جا است که در آیه شریفه، قذف کنندگان و تهمت به زنان مورد طرد و لعن در دو عرصه دنیا و آخرت قرار گرفته اند و به عذاب بزرگ الهی تهدید شده اند.

9 - « عن أبي عبدالله (ع) قال : قذف المحصنات من الكبائر لأنّ الله عزّوجلّ يقول : لعنوا في الدنيا و الآخرة و لهم عذاب عظيم ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود قذف زنان پاکدامن (یعنی، نسبت زنا دادن به آنان) گناه کبیره است؛ زیرا خدای - عزّوجل -
[در باره قذف کنندگان] می فرماید: لعنوا فی الدنيا و الآخرة و لهم عذاب عظیم».

357- گناه قطع رحم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 25 - 13

ص: 205

13- « دخل عمرو بن عبید علی ابی عبدالله (ع) فلما سلّم و جلس . . . قال : أحبّ أن أعرف الكبائر من كتاب الله عزوجل ، فقال : . . . منها : . . . نقض العهد و قطيعه الرحم لأن الله عزوجل يقول : « أولئك لهم اللعنه و لهم سوء الدار » . . . ;

عمرو بن عبید بر امام صادق(ع) وارد شد و بعد از سلام نشست . . . و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از کتاب خدا بشناسم، پس حضرت فرمود: . . . یکی از آن گناهان . . . عهدشکنی و قطع رحم است ; چون خداوند عزوجل می فرماید: أولئك لهم اللعنه و لهم سوء الدار . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 22 - 10

10- « قطع رحم » ، گناهی بزرگ و در ردیف فسادانگیزی در زمین

تفسدوا فی الأرض و تقطعوا أرحامکم

از این که «تقطّعوا أرحامکم» در کنار «تفسدوا فی الأرض» قرار گرفته و از میان همه گناهان اختصاص به ذکر یافته است؛ بزرگی گناه آن استفاده می شود.

358- گناه قلب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 283 - 12

12 - کتمان شهادت ، گناهی است قلبی .

و من یکتّمها فأنّه اثم قلبیه

359- گناه قلبی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 120 - 3

3 - لزوم اجتناب از گناهان عملی و قلبی

و ذروا ظهر الإثم و باطنه

از جمله احتمالات موجود درباره «باطن الإثم» آن گناهی است که در درون انسان پنهان می باشد که مصداق روشن آن گناهان قلبی، مانند سوءظن است. نقطه مقابل آن گناهی است که کاملاً جنبه عملی دارد (ظاهر الإثم).

360- گناه قمار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 219 - 7,8

7 - میگساری و قماربازی از گناهان بزرگ

یسئلونک عن الخمر و المیسر قل فیہما اثم کبیر . . . و اثمہما اکبر

ص: 206

«اثم» به معنای گناه و کاری است که انجام آن حرام است. (القاموس المحيط)

8- گناه شرابخواری و قماربازی ، از منفعت آنها بیشتر است .

يسئلونك عن الخمر و الميسر . . . اثمهما اكبر من نفعهما

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

4- مانده - 5 - 90 - 3

3- شرابخواری و قماربازی از گناهان کبیره

انما الخمر و الميسر . . . رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه

چون خداوند شراب و قمار را پلید و کار شیطانی شمرد و رستگاری را در گرو ترک آن دانست و در آیه بعد آنها را عامل دشمنی و کینه توزی و مایه فراموشی یاد خدا و نماز معرفی کرد معلوم می شود شراب خواری و قماربازی نمی تواند گناه کوچکی محسوب شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

4- مانده - 5 - 93 - 3

3- تبرئه مؤمنان از گناه شراب خواری و قماربازی ، مشروط به دست کشیدن از آن پس از نهی خداوند

ليس على الذين ءامنوا و عملوا الصلحت جناح فيما طعموا إذا ما اتقوا

361- گناه قوم تبع

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

17- دخان - 44 - 37 - 5

5- جرم پیشگی ، عامل هلاکت قوم « تبع » و اقوام هلاک شده قبل از آن

أهم خير أم قوم تبع و الذين من قبلهم أهلكنهم إثمهم كانوا مجرمين

362- گناه قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

14- عنكبوت - 29 - 40 - 18،19،2

2- قوم عاد و ثمود، مناسب گناهشان، کیفر و عذاب شدند .

و عادًا و ثمودًا .. و قرون ... فكلًا أخذنا بذنبه

18 - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان، مردمانی گناه پیشه بودند .

فكلًا أخذنا بذنبه .. و ما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

19 - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان، با آلودگی مداوم به گناه، همواره به خود، ستم روا داشتند .

فكلًا أخذنا بذنبه .. و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 207

1- فرعون و قوم عاد و ثمود، در ممالک و سرزمین‌ها، به طغیان‌گری پرداخته، در گناه فرورفتند.

الذین طغوا فی البلد

طغیان، از حد گذراندن گناه است (مقایس اللغه) و هر چیز که از مقدار خود فراتر رود، طغیان کرده است (العین). حرف «ال» در «البلاد»، برای استغراق عرفی است و مراد تمام سرزمین‌هایی است که برای اقوام یاد شده، دسترسی به آن امکان پذیر بوده است و می‌توان گفت: اصل آن «بلادهم» بوده و حرف «ال»، جانشین ضمیر «هم» است و مراد سرزمین‌هایی است که در قلمرو آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 11 - 2

2- قوم ثمود، مردمی طغیانگر و آلوده به گناه بی حد بودند.

بطغویها

«طغوی»، اسم مصدر طغیان (گناه را از حد گذراندن) است. (مفردات)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 9

9- کشتن ناقه صالح، گناهی بزرگ و دامنگیر تمام ثمودیان

فدمدم علیهم ربّهم بذنبهم

بزرگی گناه قوم ثمود، از کیفر سنگین آنان به دست می‌آید.

363- گناه قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 9

9- قوم عاد، بر اثر شرک‌ورزی و ارتکاب گناه، به کمبود باران مبتلا شده بودند.

ثم توبوا إلیه یرسل السماء علیکم مدرارًا

نوید به نزول باران و فراوانی آن ، آن گاه می توانست مؤثر باشد و مردمان را به پذیرش تعالیم و دستوره‌های هود(ع) گرایش دهد که آنان از کمبود باران در زحمت باشند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 40 - 18، 19، 2

2- قوم عاد و ثمود ، مناسب گناهشان ، کیفر و عذاب شدند .

و عادًا و ثمودًا .. و قرون ... فکلاً أخذنا بذنبه

18 - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان ، مردمانی گناه پیشه بودند .

فکلاً أخذنا بذنبه .. و ما کان الله لیظلمهم و لکن کانوا أنفسهم یظلمون

19 - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان ، با آلودگی مداوم به گناه ، همواره به خود ، ستم روا داشتند .

ص: 208

فَكَلاَّ أَخَذنا بَذنَبه . . . وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُم يَظْلَمُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 11 - 1

1 - فرعون و قوم عاد و ثمود، در ممالک و سرزمین ها، به طغیان گری پرداخته، در گناه فرورفتند.

الذین طغوا فی البلد

طغیان، از حد گذراندن گناه است (مقایس اللغه) و هر چیز که از مقدار خود فراتر رود، طغیان کرده است (العین). حرف «ال» در «البلاد»، برای استغراق عرفی است و مراد تمام سرزمین هایی است که برای اقوام یاد شده، دسترسی به آن امکان پذیر بوده است و می توان گفت: اصل آن «بلادهم» بوده و حرف «ال»، جانشین ضمیر «هم» است و مراد سرزمین هایی است که در قلمرو آنان بوده است.

364- گناه قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 84 - 2

2 - قوم لوط مردمی مجرم و تبهکار

فانظر کیف کان عقبه المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 58 - 3

3 - قوم لوط، مردمی جرم پیشه و تبهکار

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمین . إلاء لوط

مراد از «قوم مجرمین» - به قرینه آیات بعد - قوم لوط است.

365- گناه کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 5

5 - مهلت دادن خداوند به کافران ، تنها به جهت افزایش یافتن گناه آنان است .

اَئْمَانِمْ لِهَمْ لِيَزِدُوْا اِثْمًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 5،7

5 - خداوند فرعونیان و همه کافران پیش از آنان را به سبب گناهانشان به کیفری شدید گرفتار ساخت .

فَأَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِ

7 - انکار آیات الهی ، بارزترین گناه فرعونیان و کافران قبل از آنها

ص: 209

كفروا بايت الله فأخذهم الله بذنوبهم

مراد از «ذنوبهم» گناهانی است که کفر به آیات، بخشی از آن گناهان است، و گرنه به جای «بذنوبهم» می فرمود «بکفرهم». بنابراین ذکر بخصوص انکار آیات دلالت بر این دارد که انکار آیات از بارزترین گناهان آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 6

6 - تهمت و افترا زدن کافران به گناهی که تنها خود مرتکب آن بودند ، از شیوه های آنان در مبارزه ، علیه پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله)

وقال الذين كفروا إن هذا إلا إفك افتريه .. فقد جاء وظلمًا وزورًا

برداشت یاد شده از آن جا استفاده می شود که کافران، پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله) را متهم به دروغ گویی می کردند؛ در حالی که خود، دروغ پرداز بودند و به دروغ و به ناحق، قرآن را ساخته و پرداخته آن حضرت می شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 1

1 - کافرانی که در اغوای مسلمانان فعال بودند ، علاوه بر گناه خود ، گناهان فریب خوردگان شان را نیز در قیامت ، بر دوش خواهند کشید .

وقال الذين كفروا .. أتبعوا سبيلنا ... ولیحملنّ أثقالهم وأثقالاً مع أثقالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 12

12 - مجازات کافران و بدکاران در قیامت ، همراه با آگاه شدن از جرم شان است .

إلینا مرجعهم فنبتّهم بما عملوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 12 - 10

10 - تجاوزگری ، گناه پیشگی و مانع خیر شدن ، از خصوصیات کافران تکذیب کننده رسالت پیامبراسلام (صلی الله علیه و آله)

366- گناه کافران پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 4

4- پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از سرانشان بر دوش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

چون جمله «فما کان . . .» نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود «لکل ضعف و لکن . . .» معلوم می شود هر دو گروه (سیران و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

ص: 210

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 17

17- « عن أبي جعفر (ع) في قوله : « ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيامة » يعني ليستكملوا الكفر يوم القيامة « و من أوزار الذين يضلّونهم بغير علم » یعنی کفر الذين يتولّونهم ؛

از امام باقر(ع) روایت شده است که در باره قول خدا «ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيامة» فرمود: مقصود این است که کفر خود را در قیامت کامل کنند و درباره «و من أوزار الذين يضلّونهم بغير علم» فرمود: مقصود این است که کفر پیروان خویش را [بر دوش بگیرند].
..».

367- گناه کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 11 - 2

2- انکار و تکذیب معاد ، بزرگ ترین جرم و گناه کافران و مشرکان صدر اسلام

قال الذين كفروا إن هذا إلا إفك افتريه . . . قالوا مال هذا الرسول . . . بل كذبو

برداشت یاد شده، به خاطر دو نکته است: 1- «بل» برای اضرب انتقالی است. 2- وعده عذاب دوزخ به کافران و مشرکان به خاطر تکذیب قیامت بود؛ نه دروغ پردازی و بهانه جویی های آنان.

368- گناه کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 13 - 2

2- تلاش کافران مکه برای مرتد ساختن مسلمانان ، گناه سنگینی است .

وقال الذين كفروا . . . اتبعوا سبيلنا . . . و ليحملنّ أثقالهم

369- گناه کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 203 - 13

13 - حج گزاری که در ایام تشریق بمیرد، آمرزیده است .

فمن تعجّل فی یومین فلا اثم علیه

امام صادق (ع) درباره آیه «فمن تعجّل . . .»، فرمود: یعنی من مات قبل ان یمضی، فلا اثم علیه

کافی، ج 4، ص 521، ح 10؛ نورالثقلین، ج 1، ص 201، ح 740.

ص: 211

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 6,9,10,11,19,22

6 - جنگ در ماه های حرام ، از گناهان بزرگ است .

يسئلونك عن الشهر الحرام قتال فيه قل قتال فيه كبير

9 - در نظر خداوند ، جلوگیری از راه خدا و کفر به او ، گناهی بزرگتر از جنگیدن در ماه های حرام است .

عن الشهر الحرام قتال فيه قل قتال فيه كبير و صدّ عن سبيل الله و كفر به . . . اكبر

بنابراینکه «صد عن سبیل الله»، مبتدا و «اکبر»، خبر آن باشد.

10 - در نظر خداوند ، جلوگیری از ورود به مسجدالحرام ، گناهی بزرگتر از جنگیدن در ماه های حرام است .

الشهر الحرام قتال فيه قل قتال فيه كبير و صدّ عن سبيل الله . . . والمسجدالحرام .

بنابراینکه «و المسجدالحرام»، عطف بر «سبیل الله» باشد و «صدّ»، مبتدا و «اکبر»، خبر آن باشد. یعنی: «و صدّ عن سبیل الله و صدّ عن

المسجدالحرام ... اكبر»

11 - در نظر خداوند ، بیرون راندن و آواره ساختن ساکنان مکه ، گناهی بزرگتر از جنگیدن در ماه های حرام است .

يسئلونك عن الشهر الحرام قتال فيه قل قتال فيه اكبر . . . و اخراج اهله منه اكبر

19 - گناه فتنه انگیزی ، بزرگتر از آدم کشی در ماه های حرام است .

قل قتال فيه كبير . . . و الفتنة اكبر من القتل

الف و لام در «القتل»، عهد است ؛ یعنی قتل در ماههای حرام.

22 - سلب امنیّت مردم ، بزرگتر از آدم کشی است .

و الفتنة اكبر من القتل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 219 - 7

7 - میگساری و قماربازی از گناهان بزرگ

يسئلونك عن الخمر و الميسر قل فيهما اثم كبير . . و اثمهما اكبر

«اثم» به معنای گناه و کاری است که انجام آن حرام است. (القاموس المحيط)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 269 - 12

12 - شناخت امام و پرهیز از گناهان کبیره ، حکمت است .

و من يؤت الحكمة

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: معرفه الامام و اجتناب الكبائر التي اوجب الله عليها النار

کافی، ج 2، ص 284، ح 20؛ نورالثقلین، ج 1، ص 287، ح 1131.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 279 - 4

4 - رباخواری ، گناهی بس بزرگ

فان لم تفعلوا فاذنوا بحرب

ص: 212

اعلام جنگ خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) علیه رباخوار، حاکی از گناه بزرگ اوست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 11 - 6

6 - تکذیب آیات الهی ، گناه بزرگی است .

كذبوا بآياتنا فاخذهم الله بذنوبهم والله شديد العقاب

شدت عقاب، بیانگر بزرگی گناه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 181 - 16، 17

16 - نسبت ناروا به خداوند و کشتن پیامبران ، گناهی بزرگ و موجب عذاب سوزان دوزخ

سنکتب ما قالوا وقتلهم الانبياء بغير حقّ و نقول ذوقوا عذاب الحريق

«حریق»، به معنای محرق (سوزاننده) است. گفتنی است عذاب سوزان برای کشتن پیامبران و نسبت ناروا به خدا دادن، حاکی از بزرگی چنین گناهی است.

17 - عذاب سوزان نسبت دهندگان فقر به خدا و قاتلان انبیا ، با فرمان مستقیم خداوند

نقول ذوقوا عذاب الحريق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 2 - 8، 9، 10

8 - تبدیل اموال مرغوب یتیمان به نامرغوب ، ضمیمه ساختن دارایی آنان به ثروت خویش ، گناهی بزرگ

و لا تتبدّلوا الخبيث بالطيب و لا تاكلوا .. انه كان حوباً كبيراً

متعدی شدن فعل «لا تاكلوا» به «الی»، گویای این است که در آن فعل، معنای ضمیمه ساختن تضمین شده است.

9 - تصرف غاصبانه در اموال یتیمان و تأخیر در واگذاری آن به ایشان ، گناهی بزرگ

واتوا اليتامى اموالهم و لا تاكلوا .. انه كان حوباً كبيراً

تأخیر در پرداخت، از «واتوا الیتامی» به دست می آید؛ چون علاوه بر لزوم پرداخت اموال یتیم، دلالت بر پرداخت به موقع آن نیز دارد.

10 - خیانت در اموال یتیمان، گناهی بزرگ

اِنَّهٗ كَانَ حُوْبًا كَبِيْرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 29 - 10

10 - تصرف نابجا در اموال دیگران، گناهی بزرگ، همچون گناه قتل و آدمکشی است.

لا تاكلوا اموالكم بينكم بالباطل . . . و لا تقتلوا انفسكم

بیان حرمت آدمکشی در کنار تصرفات ناروا در اموال دیگران، نشانه همسانی آن دو گناه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 31 - 1,4,6,7,8,9

ص: 213

1 - گناهان ، دارای دو قسم صغیره و کبیره

ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم

به قرینه مقابله بین کبائر و سیئات، مراد از سیئات در اینجا، گناهان صغیره است.

4 - گناهی که وعده عذاب دوزخ در پی داشته باشد ، کبیره است . *

سوف نصلیه ناراً .. ان تجتنبوا کبائر

مؤید برداشت فوق فرمایش امام صادق (ع) است که درباره آیه فوق فرمود: الکبائر، التی اوجب الله عزّ و جل علیها النار.

کافی، ج 2، ص 276، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 473، ح 207.

6 - دست اندازی به دارایی ها دیگران با شیوه های باطل ، گناهی بزرگ

لا تاكلوا اموالکم بینکم بالباطل .. ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه

به مقتضای ارتباط این آیه و آیات قبل، از مصادیق مورد نظر برای گناهان کبیره، همان تصرف ناروا در اموال دیگران است.

7 - کشاندن جامعه به فساد و تباهی ، از گناهان کبیره

لا تاكلوا اموالکم بینکم بالباطل .. و لا تقتلوا انفسکم ... ان تجتنبوا کبائر ما

8 - آدمکشی ، از گناهان کبیره

لا تقتلوا انفسکم .. ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه

9 - انتحار و خودکشی ، از گناهان کبیره *

لا تقتلوا انفسکم .. ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 48 - 13، 14، 11

11 - شرک به خدا ، گناهی بزرگ

و من یشرک بالله فقد افتری اثماً عظیماً

13 - تمامی گناهان ، حتّی گناهان کبیره - بجز شرک - قابل آمرزش و بخشش

و یغفر ما دون ذلك لمن یشاء

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمودک الکبائر فما سواها

مقصود از قابل آمرزش بودن همه گناهان - بجز شرک - بخشش بدون توبه است ; زیرا مشرک هم اگر از شرک توبه کند، بخشیده می شود.

کافی، ج 2، ص 284، ح 18 ; نورالثقلین، ج 1، ص 487، ح 283، 284، و ص 488، ح 290 ; تفسیر برهان، ج 1، ص 374، ح 1، 2، 7 ; من لا یحضره الفقیه، ج 3، ص 376، ح 36، ب 179.

14 - شرک ، از گناهان کبیره و موجب گرفتاری به آتش دوزخ

انّ الله لا یغفر ان یشرک به

امام صادق (ع) در معرّفی و شمارش گناهان کبیره فرمود: .. و هنّ ممّا اوجب الله عز و جل علیهن التّارقال الله عزّ و جل: «انّ الله لا یغفر ان یشرک به ...».

عقاب الاعمال "مترجم"، ص 525، ح 1، باب عقاب من اتی الكبائر ; نورالثقلین، ج 1، ص 488، ح 292.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 214

8 - افترا بر خدا، گناهی آشکار و بزرگ

و کفی به اثماً مبیناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - کشتن عمدی مؤمن، از گناهان بسیار بزرگ

و من یقتل مؤمناً متعمداً فجزاؤه جهنم خالداً فیها و غضب الله علیه و لعنه و اعدّ

برداشت فوق را فرمایش امام صادق (ع) تأیید می کند که فرمود: قتل النفس من الكبائر لانّ الله عز و جل یقول: «و من یقتل مؤمناً متعمداً .. و اعدّ له عذاباً عظیماً».

علل الشرایع، ص 478، ح 2، ب 228؛ نورالثقلین، ج 1، ص 534، ح 494.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - ترک هجرت از سیطره کافران و مشرکان، گناهی بس بزرگ

فاولئک عسی الله ان یعفو عنهم

چون کیفر ترک هجرت در صورت ناتوانی نیز به طور حتمی نفی نشده، معلوم می شود هجرت در صورت توان، از واجبات بسیار مؤکد است و ترک آن گناهی بزرگ.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - دفاع از خائنین، خیانت و گناهی بزرگ است.

و لاتجدل عن الذین یختانون انفسهم انّ الله لایحب من کان خواناً اثمياً

مراد از «خواناً ائیماً» می تواند قاضیانی باشد که از خیانتکاران دفاع می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 115 - 2

2 - مخالفت با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تفرقه افکنی حرام و گناهی بزرگ است .

و من یشاقق الرسول . . . و یتبع غیر سبیل المؤمنین نوله ما تولی و نصله جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 116 - 5

5 - شرک به خدا از بزرگترین گناهان

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَنْ يَشْرِكُ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 215

6 - اتهام به برگزیدگان الهی ، گناهی بزرگ *

و بکفرهم و قولهم علی مریم بهتناً عظیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

47 - همکاری در گناه و تجاوز ، گناهی بزرگ و موجب کیفر و مجازاتی سخت

و لاتعاونوا علی الاثم و العدون . . . إنّ الله شدید العقاب

تهدید به عذاب شدید، نشانه بزرگی گناه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - هشدار هابیل به قایل در باره بزرگی گناه آدمکشی و سنگینی عقوبت آن در قیامت

ان تبوا باثمی و اثمک فتکون من اصحاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کشتن نابحق یک انسان ، گناهی بزرگ و دارای کیفر و مجازاتی بسیار سنگین

انه من قتل نفساً . . . فکانما قتل الناس جميعاً

همسنگی کشتن یک انسان با کشتن تمامی مردم، می تواند کنایه از شدت مجازات باشد.

2 - کشتن نابحق یک انسان در نزد خداوند به منزله کشتن همه مردم است .

من قتل نفساً بغير نفس . . . فکانما قتل الناس جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - استهزای دین و احکام الهی و بازیچه دانستن آن ، از گناهان بزرگ

لاتتخذوا الذین اتخذوا دینکم هزواً و لعباً .. أولیاء

چون تمسخر کنندگان دین باید طرد شوند و نباید با آنان روابط دوستی برقرار کرد، معلوم می شود تمسخر احکام الهی از گناهان بزرگ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 58 - 6

6 - تمسخر اذان ، نماز و دیگر شعایر دینی ، از گناهان بزرگ

و إذا نادیتم إلی الصّلوٰه اتخذوها هزواً و لعباً

چون تمسخر کنندگان نماز و اذان و یا دیگر شعایر دینی، باید طرد شوند و نباید با آنان روابط دوستی برقرار کرد، معلوم می شود تمسخر نماز و اذان و دیگر شعایر، از گناهان بزرگ است.

ص: 216

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 62 - 5

5 - تجاوز به حقوق دیگران ، حرام خواری و رشوه گیری ، از گناهان بزرگ

یسرعون فی الاثم و العدون و اکلهم السحت

ذکر تجاوز و حرام خواری پس از کلمه «اثم» که شامل همه گناهان می شود (ذکر خاص بعد از عام)، می تواند اشاره به بزرگی آن دو گناه داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 72 - 27

27 - شرک ، بزرگترین گناه کبیره و موجب گرفتاری به عذاب دوزخ

انه من یشرک باللّه فقد حرم اللّه علیه الجنه مأویه النار

از امام صادق(ع) روایت شده: .. اکبر الکبائر، الشرک باللّه یقول اللّه عزوجل: « انه من یشرک باللّه فقد حرم اللّه علیه الجنه مأویه النار ... » .

عیون اخبار الرضا، ج 1، ص 285، ح 33، ب 28؛ بحار الانوار، ج 79، ص 6، ح 7.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 90 - 3,4

3 - شرابخواری و قماربازی از گناهان کبیره

انما الخمر و المیسر ... رجس من عمل الشیطن فاجتنبوه

چون خداوند شراب و قمار را پلید و کار شیطانی شمرد و رستگاری را در گرو ترک آن دانست و در آیه بعد آنها را عامل دشمنی و کینه توزی و مایه فراموشی یاد خدا و نماز معرفی کرد معلوم می شود شراب خواری و قماربازی نمی تواند گناه کوچکی محسوب شود.

4 - گرایش به مظاهر شرک از گناهان کبیره است .

و الانصاب و الازلم رجس من عمل الشیطن فاجتنبوه لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 80 - 9

9 - ابداع کنندگان سنت های ناروا و اعمال زشت ، مرتکب گناهی بزرگتر و مستحق ملامتی بیشتر

أتأتون الفحشه ما سبقکم بها من أحد من العلمین

370- گناه کتمان حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 146 - 11

11 - عالمان ادیان ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق هستند .

وإن فریقاً منهم لیکتبون الحق و هم یعلمون

ص: 217

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 162 - 7

7 - کتمان حقایق دینی و معارف کتب آسمانی از گناهان بزرگ است .

خلدین فیها لایخفف عنهم العذاب

دوری همیشگی کتمان کنندگان حقایق از رحمت خدا و نیز ابتلای آنان به عذابی تخفیف ناپذیر، حکایت از بزرگی گناه آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 8

8 - عالمان دینی ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق کتاب های آسمانی و احکام الهی هستند .

إن الذین یکتُمون ما أنزل اللّٰه من الکتب

371- گناه کتمان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 8، 1

1 - کتمان معارف و احکامی که خدا نازل کرده و در کتاب های آسمانی ثبت شده ، از گناهان بزرگ است .

إن الذین یکتُمون ما أنزل اللّٰه من الکتب .. لهم عذاب الیم

8 - عالمان دینی ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق کتاب های آسمانی و احکام الهی هستند .

إن الذین یکتُمون ما أنزل اللّٰه من الکتب

372- گناه کتمان کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 162 - 7

7 - کتمان حقایق دینی و معارف کتب آسمانی از گناهان بزرگ است .

خلدین فیها لایخفف عنهم العذاب

دوری همیشگی کتمان کنندگان حقایق از رحمت خدا و نیز ابتلای آنان به عذابی تخفیف ناپذیر، حکایت از بزرگی گناه آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 8، 1

1 - کتمان معارف و احکامی که خدا نازل کرده و در کتاب های آسمانی ثبت شده، از گناهان بزرگ است .

إن الذين يكتُمون ما أنزل الله من الكتب .. لهم عذاب أليم

8 - عالمان دینی، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق کتاب های آسمانی و احکام الهی هستند .

ص: 218

إن الذين يكتُمون ما أنزل الله من الكتب

373- گناه کتمان کنندگان حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 14

14 - خداوند ، کتمان کنندگان حقایق کتاب های آسمانی را از گناهان و آلودگی ها پاک نخواهد کرد .

إن الذين يكتُمون ما أنزل الله .. لا یزکیهم

374- گناه کتمان کنندگان کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 14

14 - خداوند ، کتمان کنندگان حقایق کتاب های آسمانی را از گناهان و آلودگی ها پاک نخواهد کرد .

إن الذين يكتُمون ما أنزل الله .. لا یزکیهم

375- گناه کتمان گواهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 106 - 24

24 - شاهدان رسمی در صورت کتمان شهادت از زمره گنهکارانند .

و لانکتُم شهده الله إنا اذا لمن الاثمین

376- گناه کفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 38 - 16

16 - دعوت مردم به کفر و شرک، گناهی همسان با کفرپیشگی و شرکورزی

ربنا هؤلاء أضلونا فاتهم عذابا ضعفا من النار قال لكل ضعف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 8 - 5

5 - شرک و کفر ، جرم است و مشرکان و کافران ، مجرم هستند .

و لو کره المجرمون

ص: 219

از مصادیق مورد نظر برای «المجرمون» مشرکان مکه هستند مکه از آنان در آیه قبل به کافران تعبیر کرد. بنابراین مجرم بر کافر و مشرک اطلاق شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 8

8 - عذاب جاودان جهنم تنها مجازات کافی برای منافقان و کافران و برابر با گناه کفر و نفاق آنان

وعد الله المنافقين . . . و الكفار نار جهنم خلدین فیها هی حسبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 73 - 4

4 - کفر و شرک ، گناه و نیازمند توبه و طلب مغفرت از پیشگاه خداوند

لیغفر لنا خطینا

مصدق مورد نظر از خطیئه - به قرینه آیات بعد که جرم و ایمان را در مقابل یکدیگر قرار داده است - گناه کفر به خداوند و انکار رسالت موسی (ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 74 - 2

2 - کفر ، جرم و گناه است و کافران مجرم و دوزخی اند .

إنه من یأت ربّه مجرمًا فإنّ له جهنّم

لام در «له جهنّم» بر استحقاق دلالت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 6

6 - سدکردن راه ایمان و معرفت دیگران به قرآن ، گناهی بزرگ تر و بدتر از کفر و گناهان شخصی کافران

وقال الذین کفروا لاتسمعوا . . . ولنجزینهم أسوأ الذی کانوا یعملون

برداشت بالا- بدان احتمال است که «أسوء» در مقام مقایسه میان کفر و حق ناباوری کافران، با تلاش های آنان در جلوگیری از گرایش دیگران به ایمان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 74 - 3

3 - کفر و شرک ، جرمی نابخشودنی

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَلَّدُونَ

ارتباط این آیه با آیات پیشین - که در مورد مشرکان بود - بیانگر آن است که مشرکان، مجرمانی اند که قابل بخشش نیستند و در جهنم برای همیشه ماندگاراند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 31 - 2

ص: 220

2 - کفر به تنهایی - من های ضمیمه شدن به اعمال زشت - خود جرمی مستحق عذاب است . *

فأما الذين ءامنوا وعملوا الصلحت . . . وأما الذين كفروا

در آیه پیشین، از لزوم همراهی ایمان با عمل صالح، جهت بهره مندی از پاداش اخروی سخن به میان آمد؛ لیکن در این آیه، در کنار «الذین کفروا» اشاره به اعمال بد نشده است. بنابراین می توان گفت کفر، انسان را مصداق «مجرم» کرده و مستحق عذاب می سازد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 8

8 - کفر و شرک، جرمی بزرگ و کیفرآور در قیامت

يعرف المجرمون بسيمهم فيؤخذ بالنوصى و الأقدام

توصیف کافران و مشرکان، به «جرم پیشه»، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 7 - 7

7 - کفر، گناهی نابخشودنی

يأتها الذين كفروا لاتعتدروا اليوم

پذیرفته نشدن عذر کافران، نشانگر نابخشودنی بودن عمل آنان (کفر) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 6

6 - کفر و شرک، جرمی نابخشودنی

يودّ المجرم لو يفتدى من عذاب يومئذ ببنيه

مقرر شدن عذابی که فدیه بردار نیست، بیانگر این حقیقت است که جرم کفر و شرک، جرمی نابخشودنی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 29 - 3

3 - کفرورزی ، جرم (گناه) است و کافران به گناه آلوده اند . *

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا

مجرم خواندن کافران، یا به لحاظ گناه بودن کفر است و یا این که گناهان دیگری نیز در بین کافران رواج دارد.

377- گناه کفر به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 25 - 1

1 - کفر به خدا و سرپیچی از عبادت او، گناهی نابخشودنی و در پی دارنده عذاب دردناک دوزخ است .

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصَدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ

ص: 221

مراد از «الطیب من القول» - همان طور که در آیه پیش گفته شد - کلمه توحید و «صراط حمید» عبادت خدای یگانه است. بنابراین با توجه به ارتباط این آیه با آیه پیش، می توان گفت: «کفروا» در «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا» به تقدیر «کفروا بالطیب من القول» است و مراد از «سبیل الله» در «یصدون عن سبیل الله»، عبادت و پرستش خدای یگانه می باشد. قابل ذکر است که «الذین» اسم «إِنَّ» و خبر آن محذوف است و تقدیر آن به قرینه ذیل آیه چنین می شود: «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا... نذیقهم من عذاب أليم».

378- گناه کفر به قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 39 - 6

6 - کفر به قرآن و روی گردانی از آن ، ظلم و گناهی غیرقابل بخشش است .

و من یعش عن ذکر الرحمن . . . ولن ینفعکم الیوم إذ ظلمتم أنکم فی العذاب مشترکون

برداشت یاد شده بر این مبنا است که مراد از «ذکر الرحمان» قرآن باشد.

379- گناه کفران نعمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 81 - 19

19 - طغیان در مورد نعمت های خداوند و خروج از مرز تعادل ، گناهی است بس بزرگ .

و لاتطغوا . . . و من یحلل علیه غضبی فقد هوی

غضب خداوند بر طغیان گران در مورد نعمت ها، نشانه بزرگی گناه آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 17 - 9

9 - کفران نعمت های الهی ، گناهی بس بزرگ و غیرقابل بخشش در پیشگاه خداوند

و هل نجزی إلاّ الکفور

تأکید خداوند بر این که تنها کفران کنندگان نعمت ها، مورد مجازات قرار می گیرند، گویای حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - سپاس نعمت های الهی و اعتراف به آن ، تکلیفی بس مهم و انکار و ناسپاسی آن ، گناهی بس عظیم

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

از ده ها بار تکرار «فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا...» در این سوره، می توان برداشت بالا را استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 4 - 3

ص: 222

3 - هدایت ، نعمتی است بزرگ و کفران آن ، گناهی عظیم و نابخشودنی است .

إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ .. إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ ... سَعِيرًا

از مهیا شدن عذاب سخت برای ناسپاسان نعمت هدایت، برداشت بالا به دست می آید.

380- گناه کم فروشی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 1 - 1

1 - کم فروشی ، گناهی بزرگ است و کم فروشان به عذاب الهی گرفتار خواهند شد .

ویل للمطففین

«طفیف» و «قلیل»، به یک معنا است. تطفیف کاستنی است که انجام دهنده آن در پیمانہ کردن و وزن کردن خیانت کند و «ویل» در اصل به معنای عذاب و هلاکت است. (لسان العرب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 4 - 5

5 - کم فروشی ، گناهی در خور منکران معاد است و صدور آن از باورداران آخرت مایه شگفتی است .

أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ

381- گناه کیفر بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 79 - 12

12- مجازات بی گناهان به جای مجرمان ، گناه و از مصادیق ظلم است .

قال معاذ الله .. إنا إذا لظلمون

382- گناه گرایش به ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- تمایل به ستمگران و اتکای بر آنان ، حرام و گناهی بزرگ است .

ولا تركزنوا إلى الذين ظلموا

«الركون إلى شيء»: یعنی ، گرایش پیدا کردن به چیزی و اعتماد کردن بر آن.

ص: 223

383- گناه گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 18

18- « عن النبي (صلى الله عليه وآله) قال : أيما داع دعى إلى ضلاله فاتبع كان عليه مثل أوزار من اتبعه من غير أن ينقص من أوزارهم شيء... »؛

از پیغمبر (صلى الله عليه وآله) روایت شده است که فرمود: هر دعوت کننده ای که مردم را به گمراهی بخواند و از او پیروی شود، همانند بار سنگین گناهان کسانی که او را پیروی کرده اند بر دوش دعوت کننده است؛ بی آنکه چیزی از گناهان پیروان او کاسته شود. «...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 13 - 4

4 - آنانی که برای گمراهی دیگران تلاش می کنند ، در گناه گمراه شدگان سهیم اند .

وقال الذين كفروا .. اتبعوا سبيلنا ... و ليحملن أثقالهم و أثقالاً مع أثقالهم

384- گناه گواهی دروغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 30 - 22, 21

21 - « قال رسول الله (صلى الله عليه وآله) خطيباً . فقال : يا أيها الناس عدلت شهادة الزور إشراكاً بالله ثلاثاً ، ثم قرأ : « فاجتنبوا الرجس من الأوثان واجتنبوا قول الزور » ؛

رسول خدا (صلى الله عليه وآله) ضمن خطبه ای سه دفعه فرمود: ای مردم! شهادت زور (دروغ)، معادل شرک به خدا است. سپس آیه «فاجتنبوا الرجس من الأوثان واجتنبوا قول الزور» را قرائت فرمود.

22 - « دخل عمرو بن عبید على الصادق (ع) . . . وقال : أحب أن أعرف الكبائر من كتاب الله فقال : . . . إن الكبائر . . . وقول الزور » و اجتنبوا قول الزور « . . . »؛

عمرو بن عبید بر امام صادق (ع) وارد شد. . . و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از کتاب الله بشناسم. آن حضرت فرمود: ... [از جمله] گناهان کبیره... قول زور است؛ [چون در کتاب الله آمده است: «و اجتنبوا قول الزور»...].

385- گناه گواهی ناحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 107 - 2

2 - شهادت به ناحق و قسم دروغ، گناه است .

فان عشر علی انهما استحقا اثماً

مراد از «اثماً» - به قرینه «انا اذا لمن الاثمین» - شهادتهای دروغین است.

ص: 224

386- گناه لواط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 78 - 4

4- لواط و همجنس بازی ، گناهی بزرگ و به منزله گناهانی بسیار است .

و من قبل كانوا يعملون السيئات

برداشت فوق ، مبتنی بر این نکته است که «ال» در «السیئات» عهد ذهنی باشد. در این صورت مقصود از «السیئات» لواط است. اطلاق «سیئات» به صورت جمع بر یک گناه ، اشاره به برداشت فوق دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 8

8 - ارتکاب فحشا (زنا و لواط) ، از بدترین گناهان کبیره است .

الذین یجتنبون کبیر الإثم والفوحش

ذکر «الفواحش» پس از ذکر «کبائر الإثم» - با این که «کبائر الإثم» شامل فواحش نیز می شود - نشانگر شدت زشتی و قبح آن در پیشگاه خداوند است. گفتنی است که تعبیر «فاحشه» از زنا و لواط در مواضع دیگر قرآن، قرینه بر این است که از مصادیق مورد نظر «الفواحش» زنا و لواط می باشد.

387- گناه متخلفان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 49 - 7

7 - متخلفان از جنگ ، به بهانه مصون ماندن از فتنه و گناه ، خود در منجلاب فتنه و گناه بودند .

انذن لی ولاتفتی الّا فی الفتنه سقطوا

388- گناه مجادله در آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 3

3 - مجادله در آیات الهی و ایجاد شبهات اعتقادی ، از گناهان بزرگ است .

و يعلم الذین یجدلون فی ءایتنا .. و الذین یجتنبون کبیر الإثم

389- گناه محارب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 33 - 4,6

4 - گناه محاربه با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، همسان با گناه محاربه با خدا .

ص: 225

انما جزؤا الذین یحاربون اللّٰه ورسوله

6 - فسادگری در زمین ، گناهی برابر با گناه محاربه با خدا و رسول *

انما جزؤا الذین یحاربون اللّٰه ورسوله و یسعون فی الارض فساداً

جزای مساوی برای محاربان و مفسدان، حکایت از برابری گناه آنان دارد. گفتنی است که برداشت فوق مبتنی بر این است که مفسدان، عنوانی مستقل از محاربان نسبت به کیفرهای چهارگانه باشد.

390- گناه مردان قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 55 - 1

1 - مردان قوم لوط ، گرفتار هم جنس گرایی

أنتکم لتأتون الرجال شهوه من دون النساء

391- گناه مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 32، 21

21 - گناهان یهودیان و مسیحیان عصر بعثت - حتی برخی از آن - ، زمینه ساز محرومیت آنان از پذیرش احکام الهی و داوری های پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا فاعلم انما یریداللّٰه ان یصیبهم ببعض ذنوبهم

کلمه «بعض» می تواند اشاره به این باشد که تنها برخی از گناهان اهل کتاب اقتضای محرومیت از حق پذیری را دارد ؛ نه همه آنها و می تواند به این معنا باشد که برخی از گناهان آنان در محرومیتشان از پذیرش احکام الهی کافی است گرچه بسیاری از گناهانشان چنین اقتضایی را دارد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

32 - بسیاری از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مردمی آلوده به گناه و معصیت

یرید اللّٰه ان یصیبهم ببعض ذنوبهم و إن کثیراً من الناس لفسقون

392- گناه مشرکان

5 - خطر منافقان برای اسلام و گناه آنان نزد خداوند ، بیش از مشرکان *

و يعذب المنافقين و المنفقت و المشركين و المشركت

تقدم «المنافقين و المنافقات» بر «المشركين و المشركت»، ممکن است اشاره به مطلب بالا داشته باشد.

393- گناه مشرکان پیرو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 39 - 4

4 - پیروان شرک و کفر، در قیامت، خواهند فهمید که گناهی کمتر از سرانشان بر دوش ندارند.

فما کان لکم علینا من فضل

چون جمله «فما کان ..» نتیجه پاسخ خداوند است که فرمود «لکل ضعف و لکن ...» معلوم می شود هر دو گروه (سران و پیروان) از آن جمله می فهمند که به گناهی همسان گرفتار هستند.

394- گناه مشرکان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 11 - 2

2 - انکار و تکذیب معاد، بزرگ ترین جرم و گناه کافران و مشرکان صدر اسلام

قال الذین کفروا ان هذا الا فک افتریه .. قالوا مال هذا الرسول ... بل کذبو

برداشت یاد شده، به خاطر دو نکته است: 1- «بل» برای اضراب انتقالی است. 2- وعده عذاب دوزخ به کافران و مشرکان به خاطر تکذیب قیامت بود؛ نه دروغ پردازی و بهانه جویی های آنان.

395- گناه مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 53 - 12

12 - هلاکت و نابودی مشرکان مکه در کارزار بدر، پیامد گناهان و کفرشان به آیات الهی بود.

ذلک بان الله لم یک مغیرا نعمه انعمها علی قوم حتی یغیروا ما بانفسهم

«ذلک» علاوه بر اینکه اشاره به فرجام شوم فرعونیان و کافران پیش از آنان است، می تواند اشاره به قضایای جنگ بدر و نابودی مشرکان مکه نیز داشته باشد.

396- گناه معرضان از انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 21

21- اعراض کنندگان از تعالیم پیامبران و معارف دین ، مجرم و گنهکارند .

و لاتتولوا مجرمین

ص: 227

397- گناه معرضان از دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 21

21- اعراض کنندگان از تعالیم پیامبران و معارف دین ، مجرم و گنهکارند .

و لا تتولوا مجرمین

398- گناه مغالطه گران در اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 2

2 - بیهوده سخن راندن و مغالطه گری و استهزا در مورد قرآن و اسلام گناهی بزرگ است.

فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین. و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ظالم خواندن خوض کنندگان در آیات و تأکید بر تحریم همنشینی مسلمانان با آنان و همچنین جمله «من حسابهم»، مجموعاً بیانگر بزرگی گناه خوض در آیات است.

399- گناه مغالطه گران در قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 2

2 - بیهوده سخن راندن و مغالطه گری و استهزا در مورد قرآن و اسلام گناهی بزرگ است.

فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین. و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ظالم خواندن خوض کنندگان در آیات و تأکید بر تحریم همنشینی مسلمانان با آنان و همچنین جمله «من حسابهم»، مجموعاً بیانگر بزرگی گناه خوض در آیات است.

400- گناه مفتریان به قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- کسانی که با ساختگی دانستن قرآن، دیگران را به گمراهی کشیدند، بخشی از گناهان آنان را به عهده خواهند داشت.

وإذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم ال

برداشت فوق، بر اساس این احتمال است که «من» برای تبعیض باشد.

6- افترا زندگان به قرآن، علاوه بر گناه خویش، عهده دار گناه گمراه شدگان به دست خود نیز خواهند بود.

قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيمة و من أوزار الذين يضلّونه

برداشت فوق بر این احتمال است که «من» یا زاید و یا برای جنس باشد چنان که مفسران احتمال داده اند.

7- کسانی که قرآن را اسطوره می خوانند، علاوه بر گناه افترا زدن به قرآن، برخی از گناه دیگران (گناه گمراهی آنان) را

نیز بر دوش می کشند .

قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيمة و من أوزار الذين يضلّونه

این برداشت، مبتنی بر تبعیض بودن «من» در «من أوزارهم» است.

401- گناه مقتول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 29 - 7

7 - خداوند، گناهان مقتول به ناحق را به پای قاتل او ثبت خواهد کرد .

انی ارید ان تبوا باثمی و اثمک

برداشت فوق مبتنی بر این است که مراد از «اثمی»، مطلق گناهان باشد. برداشت فوق را فرمایش منقول از امام باقر(ع) تأیید می کند که فرمود: من قتل مؤمناً متعمداً اثبت الله علیه جميع الذنوب و بری المقتول منها و ذلک قول الله تعالی «انی ارید ان تبوا باثمی و اثمک فتکون من اصحاب النار».

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال (مترجم)، ص 636، ح 9، باب عقاب من قتل نفساً متعمداً؛ نورالثقلین، ج 1، ص 613، ح 133.

402- گناه مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 40 - 12

12 - تکذیب کنندگان آیات الهی و آنان که از سر تکبر معارف دین را نپذیرند، مردمی تجاوزگر و گناهکارند.

و کذلک نجزی المجرمین

«جرم» به معنای تعدی و گناه است.

403- گناه مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- تکذیب کنندگان حقانیت قرآن ، سرانجام تمامی گناهان عمل خویش را در قیامت بر دوش خواهند کشید .

وإذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم ال

لام «ليحملوا» لام عاقبت است و «أوزار» (جمع وزر) به معنای ثقل و سنگینی و کنایه از گناه است.

ص: 229

404- گناه مکذبان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 16 - 2

2 - شخص بازدارنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) از نماز و تکذیب کننده او، فردی دروغگو و خطاپیشه و گنه کار بود.

ناصیه کذبہ خاطئہ

دروغ گویی و خطاکاری، در حقیقت وصف صاحب «ناصیه» است و اتصاف «ناصیه» به آن، مجاز و بیانگر این نکته است که صاحب آن، به قدری به دروغ و گناه آلوده بوده، که گویا اجزای بدن او، دروغگو و خطاکاراند و آثار این پلیدی ها، در چهره او نمایان است.

405- گناه مکذبان معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 31 - 12

12 - منکران معاد در قیامت با بار سنگین گناهان خویش حضور می یابند.

قد خسر الذین کذبوا بقاء الله . . . و هم یحملون أوزارهم علی ظهورهم

«أوزار»، جمع «وزر»، به معنی سنگینی است و مقصود از «أوزار» در آیه سنگینی گناهان است.

406- گناه مکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 107 - 8

8 - خیانت و نیرنگ، گناه است.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَانًا أَثِيمًا

در برداشت فوق، «اثیماً»، صفت توضیحی برای «خواناً» گرفته شده است.

407- گناه ممانعت از ذکر خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

22 - بستن مساجد به روی مردم و بازداشتن آنان از یاد خدا، از گناهان بزرگ است .

و من أظلم ممن منع مسجد الله أن يذكر فيها اسمه .. لهم في الآخرة عذاب عظيم

ص: 230

408- گناه ممانعت از زکات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 35 - 8

8 - از امام صادق (ع) [ضمن حدیثی در توضیح گناهان کبیره] روایت شده است: «... و منع الزکاه المفروضه لأن الله عز وجل يقول: يوم يحمی علیها فی نار جهنم فتکوی بها جباههم و جنوبهم و ظهورهم...»؛

... از جمله گناهان کبیره، منع زکات واجب است؛ زیرا خدای عزوجل می فرماید: روزی که آن [زر و سیم] را با آتش دوزخ می گذازند و پیشانی، پهلو و پشت آنان را داغ می زنند و می گویند این است آنچه برای خود اندوختید ...».

409- گناه ممانعت از مسجد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 114 - 22

22 - بستن مساجد به روی مردم و بازداشتن آنان از یاد خدا، از گناهان بزرگ است.

و من أظلم ممن منع مسجد الله أن يذكر فيها اسمه .. لهم فی الآخرة عذاب عظیم

410- گناه ممانعت از مسجد الحرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 4

4- باز داشتن مؤمنان از ورود به مسجدالحرام، گناهی بزرگ و کفرآمیز

هم الذين كفروا و صدّوكم عن المسجدالحرام

از این که خداوند، ممانعت از ورود مؤمنان به مسجدالحرام را به عنوان دومین جرم مهم مشرکان یاد کرده و آن را در کنار کفر آنان متذکر شده است؛ مطلب بالا استفاده می شود.

411- گناه منابزه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 11 - 20

20 - استهزا، طعن و نسبت دادن القاب زشت به مؤمنان، گناه و نیازمند توبه است .

لا یسخر قوم . . . ولا تلمزوا . . . ولا تنازروا . . . و من لم یتب

بنابراین که «و من لم یتب» نظر داشته باشد به تمام محتوای آیه و نه صرف کسانی که لقب بد بر مؤمنان می نهند، برداشت بالا استفاده می شود.

ص: 231

412- گناه منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 6 - 5

5 - خطر منافقان برای اسلام و گناه آنان نزد خداوند ، بیش از مشرکان *

و يعذب المنافقين و المنفقت و المشركين و المشركت

تقدم «المنافقين و المنافقات» بر «المشركين و المشركات»، ممکن است اشاره به مطلب بالا داشته باشد.

413- گناه نابخشودنی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 15 - 21

21 - تحریف دین (تغییر و تبدیل و کم و زیاد کردن وحی الهی) گناهی نابخشودنی و در پی دارنده عذاب اخروی

قل ما يكون لى أن أبدله . . . إنى أخاف إن عصيت ربي عذاب يوم عظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 19 - 7

7 - شرک ، گناهی است نابخشودنی .

و لو لا كلمة سبقت من ربك لقضى بينهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 43 - 4

4- ظلم ، گناهی بزرگ و نابخشودنی و موجب کیفر سخت الهی در قیامت است .

يعمل الظلمون . . . ليوم تشخص فيه الأبصر . مهطعين مقنعي رءوسهم لا يرتد إليهم طرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 44 - 7

7- ظلم، گناهی نابخشودنی و در پی دارنده عذاب الهی در دنیا

و لا تحسبنّ الله غفلاً عمّا يعمل الظلمون . . . و أنذر الناس يوم يأتيهم العذاب فی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 85 - 3

3- ظلم، گناهی بزرگ و نابخشودنی و عامل اصلی ابتلای انسان به عذاب اخروی است .

و إذا رءا الذين ظلموا العذاب

برداشت فوق به خاطر این نکته است که با آنکه آیه در صدد بیان وضعیت کافران در قیامت است، ولی از آنان به ظالمان توصیف کرده است و وصف مشعر به علیت است. گفتنی است وعده عذاب اخروی، بیانگر بزرگی و نابخشودنی بودن آن است.

ص: 232

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 75 - 5

5- کمترین تمایل به کافران از سوی رهبران دینی ، گناهی نابخشودنی و دارای کیفری مضاعف در دنیا و آخرت

لقد کدت ترکن إلیهم شیئاً قليلاً. إذا لأذقنک ضعف الحیوه و ضعف الممات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 6

6 - انکار آیات الهی و روی گردانی از یاد خدا ، گناهی نابخشودنی است .

و من أعرض عن ذکری . . . و لم یؤمن بآیت ربّه . . . لولا کلمه سبقت من ربک لکان لز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 29 - 3

3- ادعای الوهیت ، گناهی نابخشودنی است ، هر چند از جانب مقربان الهی باشد .

و من یقل منهم إنی إله من دونه فذلک نجزیه جهنّم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 11 - 8

8 - ارتداد از دین ، گناهی نابخشودنی و در پی دارنده عذاب جاودان اخروی است .

و من الناس من یعبد الله علی حرف . . . خسر الدنیا و الآخره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 18 - 8

8 - شرک ، گناهی است نابخشودنی که اهل آن مستحق عذاب الهی اند .

و کثیر حقّ علیه العذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- شرک و انکار ربوبیت خدا، گناهی نابخشودنی و گرفتار کننده به آتش دوزخ است .

فالذین کفروا قطعتم لهم ثياب من نار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کفر به خدا و سرپیچی از عبادت او، گناهی نابخشودنی و در پی دارنده عذاب دردناک دوزخ است .

إنّ الذین کفروا و یصدّون عن سبیل اللّٰه

مراد از «الطیب من القول» - همان طور که در آیه پیش گفته شد - کلمه توحید و «صراط حمید» عبادت خدای یگانه است. بنابراین با توجه به ارتباط این آیه با آیه پیش، می توان گفت: «کفروا» در «إنّ الذین کفروا» به تقدیر «کفروا بالطیب من القول» است و مراد از «سبیل اللّٰه» در «یصدون عن سبیل اللّٰه»، عبادت و پرستش خدای یگانه می باشد. قابل ذکر

است که «الذین» اسم «ان» و خبر آن محذوف است و تقدیر آن به قرینه ذیل آیه چنین می شود: «ان الذین کفروا... نذیقهم من عذاب الیم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 117 - 9

9 - شرک ، گناهی غیر قابل شفاعت *

و من یدع مع الله .. فائما حسابه عند ربه

تعبیر «ائما حسابه عند ربه» ممکن است اشاره به این نکته باشد که کمترین اجازه میانجی گری و شفاعت در شرک، به دیگران داده نخواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 11 - 4

4 - انکار معاد ، گناهی بزرگ و نابخشودنی

و اعتدنا لمن کذب بالساعه سعیرا

برداشت فوق، از وعده عذاب دوزخ به تکذیب کنندگان قیامت استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 21 - 3

3 - تخلف بی دلیل از مقررات ارتش ، گناهی بزرگ و نابخشودنی

أم کان من الغائبین . لأعدبته ... أو لأذبحته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 85 - 3

3 - تکذیب آیات الهی بدون ارائه دلیل علمی ، ظلمی نابخشودنی و غیرقابل اعتذار

أکذبتهم بایتی و لم تحیطوا بها علما .. و وقع القول علیهم بما ظلموا

برداشت یاد شده با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 86 - 3

3 - مشاهده آیات مختلف خداوند و نادیده گرفتن آنها ، ظلمی غیرقابل بخشش

و وقع القول عليهم بما ظلموا .. ألم يروا ... إن في ذلك لآيت

آیه یاد شده می تواند تفسیر و توضیحی باشد بر آنچه در آیه پیش به عنوان «ظلم» مطرح شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 17 - 9

9 - کفران نعمت های الهی ، گناهی بس بزرگ و غیرقابل بخشش در پیشگاه خداوند

و هل نجزي إلا الكفور

ص: 234

تأکید خداوند بر این که تنها کفران کنندگان نعمت‌ها، مورد مجازات قرار می‌گیرند، گویای حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 60 - 4

4 - دروغ بستن بر خداوند، گناهی نابخشودنی و موجب روسیاهی و خواری در قیامت

و يوم القيمة ترى الذين كذبوا على الله وجوههم مسوده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 65 - 3

3 - شرک و عبادت غیر خدا، از سوی هرکس که باشد - حتی پیامبران - در پیشگاه خداوند، گناهی نابخشودنی است.

و لقد أوحى إليك وإلى الذين من قبلك لئن أشركت ليحبطن عملك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 33 - 8

8 - قتل پیامبران، جرمی نابخشودنی و موجب عذاب الهی و محرومیت ابدی از هدایت الهی است.

أقتلون رجلاً... و من يضل الله فما له من هاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 52 - 4,5

4 - ستم پیشگی، گناهی نابخشودنی و عذرناپذیر در قیامت

يوم لا ينفع الظلمين معذرتهم

آمدن کلمه «الظالمين» به صورت وصفی، بیانگر این نکته است که مقصود از آن، فردی نیست که در زندگی اندکی ستم کرده باشد؛ بلکه کسی است که چنان به این گناه آلوده شده که به آن شهرت یافته و عادت کرده است.

5 - کفر و شرک، ستمی غیرقابل بخشش و عذرناپذیر در پیشگاه خداوند

يوم لا ينفع الظلمين معذرتهم

مقصود از «الظالمین» - به قرینه آیات گذشته - کافران و مشرکان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 39 - 6, 5

5 - روی گردانی از یاد خدا، گناهی نابخشودنی است .

و من یعش عن ذکر الرحمن . . . و لن ینفعکم الیوم إذ ظلمتم

با توجه به توضیح برداشت قبل و به کار رفتن «لن»، استفاده می شود که اعراض از یاد خدا، هرگز در قیامت مورد عفو او قرار نخواهد گرفت.

6 - کفر به قرآن و روی گردانی از آن، ظلم و گناهی غیرقابل بخشش است .

و من یعش عن ذکر الرحمن . . . و لن ینفعکم الیوم إذ ظلمتم أنکم فی العذاب مشترکون

برداشت یاد شده بر این مبنا است که مراد از «ذکر الرحمان» قرآن باشد.

ص: 235

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 74 - 3

3 - کفر و شرک ، جرمی نابخشودنی

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَلَدُونَ

ارتباط این آیه با آیات پیشین - که در مورد مشرکان بود - بیانگر آن است که مشرکان، مجرمانی اند که قابل بخشش نیستند و در جهنم برای همیشه ماندگاراند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 7 - 2

2 - کفر به آیات الهی ، پس از شنود و شهود آن ، دروغ پردازی و گناهی نابخشودنی است .

فَبَأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَءَايَةِ يُؤْمِنُونَ . وَيَلْ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

برداشت یاد شده با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل و این نکته است که «افاک اثیم» به کسانی اطلاق شده که آیات الهی را تصدیق نکرده و بدان کفر ورزیده اند. بر این اساس عدم ایمان به آیات روشن الهی، خود دروغ و گناهی عظیم و نابخشودنی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 46 - 4

4 - شرکورزی ، گناهی بزرگ و نابخشودنی و باعث دوزخی شدن انسان

و كانوا يصرون على الحنث العظيم

برخی از مفسران برآنند که مراد از «حنث» در آیه شریفه، شکستن پیمان توحید است (پیمانی که خداوند فطرتاً و در عالم ذر از انسان ها گرفته است). بر این مبنا، مفاد آیه چنین می شود: اصحاب شمال به خاطر شکستن پیمان توحید و روی آوردن به شرک و اصرار بر آن، گرفتار عذاب دوزخ خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - منافقون - 63 - 6 - 2

2 - نفاق ، گناهی نابخشودنی است .

سواء عليهم .. أم لم تستغفر لهم لن يغفر الله لهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

19 - تحریم - 66 - 7 - 7

7 - کفر ، گناهی نابخشودنی

يأئها الذين كفروا لاتعتذروا اليوم

پذیرفته نشدن عذر کافران، نشانگر نابخشودنی بودن عمل آنان (کفر) است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

19 - حاقه - 69 - 45 - 2

2 - دروغ بستن بر خدا ، گناهی بس بزرگ و نابخشودنی

ص: 236

و لو تقوّل علينا . . . لأخذنا منه باليمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 6

6 - کفر و شرک ، جرمی نابخشودنی

یودّ المجرم لو یفتدی من عذاب یومئذ ببینه

مقرر شدن عذابی که فدیہ بردار نیست، بیانگر این حقیقت است که جرم کفر و شرک، جرمی نابخشودنی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 43 - 3

3 - ترک نماز ، جرمی بزرگ و نابخشودنی

عن المجرمین . . . قالوا لم نک من المصلّین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 44 - 2

2 - اطعام نکردن به مساکین و گرسنه رها کردن آنان در جامعه ، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و لم نک نطعم المسکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 45 - 2

2 - به بطالت گذراندن عمر ، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و کنا نخوض مع الخائضین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 46 - 3

3 - تکذیب روز جزا ، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمين . . . و كُتِبَ نَكَدُّبُ يَوْمَ الدِّينِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 4 - 3

3 - هدایت ، نعمتی است بزرگ و کفران آن ، گناهی عظیم و نابخشودنی است .

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ . . . إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ . . . سَعِيرًا

از مهیا شدن عذاب سخت برای ناسپاسان نعمت هدایت، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 46 - 6

6 - تکذیب روز جزا، جرمی نابخشودنی است و تکذیب گران مجرم اند .

ص: 237

ویل یومئذ للمکذبین . . . کلوا و تمتعوا قليلاً إنکم مجرمون

مطلب یاد شده، از به کار رفتن عنوان «مجرمان» درباره «مکذبان»، استفاده شده است.

414- گناه ناهیان از نماز محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 16 - 2

2 - شخص بازدارنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) از نماز و تکذیب کننده او، فردی دروغگو و خطاپیشه و گنه کار بود .

ناصیه کذبہ خاطئه

دروغ گویی و خطاکاری، در حقیقت وصف صاحب «ناصیه» است و اتصاف «ناصیه» به آن، مجاز و بیانگر این نکته است که صاحب آن، به قدری به دروغ و گناه آلوده بوده، که گویا اجزای بدن او، دروغگو و خطاکاراند و آثار این پلیدی ها، در چهره او نمایان است.

415- گناه نفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 68 - 8

8 - عذاب جاودان جهنم تنها مجازات کافی برای منافقان و کافران و برابر با گناه کفر و نفاق آنان

وعد الله المنافقین . . . و الکفار نار جهنم خلدین فیها هی حسبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - منافقون - 63 - 6 - 2

2 - نفاق، گناهی نابخشودنی است .

سواء علیهم . . . أم لم تستغفر لهم لن یغفر الله لهم

416- گناه و طبع انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 10 - 2

2- گناه پیشگی ، برخلاف طبیعت نفس انسان است .

دسّیها

راغب در «مفردات» اکراه را در معنای «دسّ» دخیل می داند. بنابراین، نفس به وارد شدن در گناه، رغبتی ندارد.

ص: 238

417- گناه وصیت ناعادلانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 182 - 3،11

3 - وصیت های ناعادلانه اگر از سر عمد باشد ، گناه است .

فمن خاف من موص جنفاً أو إثمًا

11 - چنانچه وصیت ناعادلانه تبدیل و اصلاح شود ، خداوند گناه وصیت کننده را خواهد بخشید .

فمن خاف من موص جنفاً أو إثمًا فاصلح بينهم فلا إثم عليه إن الله غفور رحيم

در برداشت فوق «إن الله غفور» در ارتباط با گناه وصیت کننده (فمن خاف من موص . . . إثمًا) ملاحظه شده است.

418- گناه هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 18،19،1

1 - هر یک از فرعون و هامان و قارون مناسب گناهشان کیفر شدند .

فكلاً أخذنا بذنبه

18 - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان ، مردمانی گناه پیشه بودند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

19 - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان ، با آلودگی مداوم به گناه ، همواره به خود ، ستم روا داشتند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . ولكن كانوا أنفسهم يظلمون

419- گناه هتک آبروی محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 15 - 5

5 - هتک حرمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و افترا به حریم آن حضرت ، گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند و در پی دارنده فرجامی ناگوار

إذ تَلْقَوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ . . . وَتَحْسِبُونَهُ هَيِّئًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ

420- گناه هتک آبروی مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 15 - 7

7- شکستن حرمت و آبروی اهل ایمان ، امری خطیر و گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند

إذ تَلْقَوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسِبُونَهُ هَيِّئًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ

ص: 239

421- گناه همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 78 - 4

4- لواط و همجنس بازی ، گناهی بزرگ و به منزله گناهانی بسیار است .

و من قبل كانوا يعملون السيئات

برداشت فوق ، مبتنی بر این نکته است که «ال» در «السیئات» عهد ذهنی باشد. در این صورت مقصود از «السیئات» لواط است. اطلاق «سیئات» به صورت جمع بر یک گناه ، اشاره به برداشت فوق دارد.

422- گناه همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 19

19- همسر لوط به او ایمان نیاورد و به گناهی هم طراز گناهان قوم لوط آلوده بود .

فأسر بأهلك . . . إلاّ امرأتك إنه مصيها ما أصابهم

همانندی کیفر همسر لوط با کیفر قوم لوط - که جمله «إنه مصيها ما أصابهم» دلالت بر آن دارد - حاکی است که گناه وی نیز هم طراز گناه آن قوم بوده است. گویا وی به عملکرد آنان راضی بوده و یا به گونه ای - چنانچه در برخی روایات وارد شده- ایشان را در گناهشان یاری می داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 60 - 1

1- همسر لوط (ع) در زمره مجرمان قوم لوط و عذاب شدگان الهی بود .

إلّا آل لوط إنا لمنجّوهم . . . إلاّ امرأته

423- گناه همسران محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 30 - 1

1 - در صورتی که همسران پیامبر، آشکارا کار زشتی انجام دهند، کیفرشان دوچندان خواهد بود.

ينساء النبي من يأت منكّن بفحشه مبينه يضاعف لها العذاب ضعفين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

19 - تحریم - 66 - 4 - 12، 2

2 - گناه کاری همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله) (حفصه و عایشه)، به خاطر افشای راز آن حضرت

إن تتوبا إلى الله

توصیه به توبه، نشانگر ارتکاب گناه است.

12 - افشای راز پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی برخی از همسرانش، گناه و خطایی بزرگ بود.

ص: 240

فقد صغت قلوبكما و إن تظهرا عليه فإنّ الله هو موليه . . . و الملائكة بعد ذلك ظهري

مطلب یاد شده، از آهنگ هشدارآمیز آیه شریفه نسبت به همسران رسول خدا و لحن حمایت گونه آن، به دست می آید.

424- گناه یأس از آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 13 - 7

7- یأس از رحمت خدا و ثواب اخروی، گناهی است بزرگ .

قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُؤُوا مِنَ الْآخِرَةِ

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «قد یسؤوا...»، به عنوان بارزترین ویژگی مغضوبین یاد شده است.

425- گناه یأس از رحمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- یوسف - 12 - 87 - 14

14- «عن أبي عبد الله (ع) : . . . [من الكبائر] الإيأس من روح الله ، لأن الله عزوجل يقول : «إنه لا ييأس من روح الله إلاّ القوم الكافرون» . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است: [یکی از گناهان کبیره] ناامیدی از رحمت خداست ; زیرا خدای عزوجل می فرماید: «إنه لا ييأس من روح الله إلاّ القوم الكافرون»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 13 - 7

7- یأس از رحمت خدا و ثواب اخروی، گناهی است بزرگ .

قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُؤُوا مِنَ الْآخِرَةِ

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «قد یسؤوا...»، به عنوان بارزترین ویژگی مغضوبین یاد شده است.

426- گناه یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 161 - 14

14 - آلوده شدن گروهی از یهودیان به گناه ، موجب تحریم طیبات الهی بر تمامی آنان

فبظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم .. و اعتدنا للكافرين منهم عذاباً أليماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 32، 21

ص: 241

21 - گناهان یهودیان و مسیحیان عصر بعثت - حتی برخی از آن - ، زمینه ساز محرومیت آنان از پذیرش احکام الهی و داوری های پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا فاعلم انما یرید الله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم

کلمه «بعض» می تواند اشاره به این باشد که تنها برخی از گناهان اهل کتاب اقتضای محرومیت از حق پذیری را دارد ؛ نه همه آنها و می تواند به این معنا باشد که برخی از گناهان آنان در محرومیتشان از پذیرش احکام الهی کافی است گرچه بسیاری از گناهانشان چنین اقتضایی را دارد. برداشت فوق بر اساس احتمال دوم است.

32 - بسیاری از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مردمی آلوده به گناه و معصیت

یرید الله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم و ان کثیراً من الناس لفسقون

427- گناهان صغیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 6

6 - گناهان از دیدگاه وحی ، تقسیم پذیر به گناهان کبیره و گناهان صغیره

الذین یجتنبون کبیر الإثم

428- گناهان قابل عفو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 31 - 10

10- تنها برخی از گناهان ، قابل بخشش در پرتو ایمان و اعتقاد به خداوند *

أجیبوا داعی الله و ءامنوا به یغفر لکم من ذنوبکم

«من» در «من ذنوبکم» برای تبعیض است و این احتمال وجود دارد که تبعیض ، نظر به نوع گناه داشته باشد؛ یعنی ، برخی از گناهان با ایمان آوردن بخشیده می شود و برخی دیگر خیر.

429- گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - کتمان معارف و احکامی که خدا نازل کرده و در کتاب های آسمانی ثبت شده، از گناهان بزرگ است .

إن الذين يكتُمون ما أنزل الله من الكتب .. لهم عذاب أليم

3 - دین فروشی و کسب متاع دنیا در قبال آن ، از گناهان بزرگ است .

و یشترون به ثمناً قليلاً أولئك ما يأكلون فی بطونهم إلا النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 242

2 - بیهوده سخن راندن و مغالطه‌گری و استهزا در مورد قرآن و اسلام گناهی بزرگ است.

فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین. و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ظالم خواندن خوض کنندگان در آیات و تأکید بر تحریم همنشینی مسلمانان با آنان و همچنین جمله «من حسابهم»، مجموعاً بیانگر بزرگی گناه خوض در آیات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 24 - 9

9 - نزدیکی با زنان شوهردار و ارتکاب زنا، از گناهان بسیار زشت و پلید است.

لنصرف عنه السوء و الفحشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 43 - 4

4 - ظلم، گناهی بزرگ و نابخشودنی و موجب کیفر سخت الهی در قیامت است.

یعمل الظلمون... لیوم تشخص فیہ الأبصر. مهطعین مقنعی رءوسهم لایرتد إلیهم طرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 85 - 3

3 - ظلم، گناهی بزرگ و نابخشودنی و عامل اصلی ابتلای انسان به عذاب اخروی است.

و إذا رءا الذین ظلموا العذاب

برداشت فوق به خاطر این نکته است که با آنکه آیه در صدد بیان وضعیت کافران در قیامت است، ولی از آنان به ظالمان توصیف کرده است و وصف مشعر به علیت است. گفتنی است وعده عذاب اخروی، بیانگر بزرگی و نابخشودنی بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 99 - 5

5- شرک ، گناهی بزرگ و مستوجب خلود در آتش جهنم است .

إِنكُمْ و ما تعبدون من دون الله حصب جهنم .. و كلُّ فيها خلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 117 - 8

8- شرک ، گناهی بزرگ و دارای کیفری ویژه در نزد پروردگار

و من يدع مع الله .. فإتما حسابه عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 5 - 1

1 - گناه قذف (نسبت دادن زنا بدون دلیل به زنان پاکدامن) علی رغم بزرگی اش ، بخشودنی و قابل آمرزش از سوی خداوند است .

ص: 243

والذین یرمون المحصنت .. أولئک هم الفسقون. إلا الذین تابوا من بعد ذلک و أصل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 11 - 4، 2

2- انکار و تکذیب معاد ، بزرگ ترین جرم و گناه کافران و مشرکان صدر اسلام

قال الذین کفروا إن هذا إلا إفک افتریه .. قالوا مال هذا الرسول ... بل کذبو

برداشت یاد شده، به خاطر دو نکته است: 1- «بل» برای اضراب انتقالی است. 2- وعده عذاب دوزخ به کافران و مشرکان به خاطر تکذیب قیامت بود؛ نه دروغ پردازی و بهانه جویی های آنان.

4- انکار معاد ، گناهی بزرگ و نابخشودنی

و أعتدنا لمن کذب بالساعه سعیراً

برداشت فوق، از وعده عذاب دوزخ به تکذیب کنندگان قیامت استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 68 - 8

8- گناه شرک ، بزرگ تر از گناه آدم کشی و آدم کشی بزرگ تر از گناه زنا است .

والذین لا یدعون مع الله إلهاً .. ولا یزنون

ترتیب ذکر جمله های «والذین لا یدعون...» و «لا یقتلون...» و «لا یزنون» می تواند بیانگر ترتیب رتبی و حاکی از مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 222 - 5

5- دروغ ، مادر گناهان و زاینده انحراف ها

أفک أئیم

اختصاص به ذکر یافتن «إفک» از میان سایر گناهان و اصل قرار گرفتن برای «إثم» (تقدم آن بر إثم) می تواند مطلب یاد شده را افاده کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - تخلف بی دلیل از مقررات ارتش ، گناهی بزرگ و نابخشودنی

أم كان من الغائبين . لأعدبته ... أو لأذبحته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 17 - 9

9 - کفران نعمت های الهی ، گناهی بس بزرگ و غیر قابل بخشش در پیشگاه خداوند

و هل نجزي إلا الكفور

تأکید خداوند بر این که تنها کفران کنندگان نعمت ها، مورد مجازات قرار می گیرند، گویای حقیقت یاد شده است.

ص: 244

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 47 - 8

8 - شرک و ظلم ، گناهی بس بزرگ و پیام دار عذابی سخت و فوق تصور بشر

و بدا لهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 6

6 - سدکردن راه ایمان و معرفت دیگران به قرآن ، گناهی بزرگ تر و بدتر از کفر و گناهان شخصی کافران

وقال الذين كفروا لا تسمعوا .. و لنجزينهم أسوأ الذي كانوا يعملون

برداشت بالا- بدان احتمال است که «أسوء» در مقام مقایسه میان کفر و حق ناباوری کافران، با تلاش های آنان در جلوگیری از گرایش دیگران به ایمان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 13، 8، 6، 3

3 - مجادله در آیات الهی و ایجاد شبهات اعتقادی ، از گناهان بزرگ است .

و يعلم الذين يجدلون في آيتنا .. و الذين يجتنبون كبر الإثم

6 - گناهان از دیدگاه وحی ، تقسیم پذیر به گناهان کبیره و گناهان صغیره

الذين يجتنبون كبر الإثم

8 - ارتکاب فحشا (زنا و لواط) ، از بدترین گناهان کبیره است .

الذين يجتنبون كبر الإثم و الفواحش

ذکر «الفواحش» پس از ذکر «کبائر الإثم» - با این که «کبائر الإثم» شامل فواحش نیز می شود - نشانگر شدت زشتی و قبح آن در پیشگاه خداوند است. گفتنی است که تعبیر «فاحشه» از زنا و لواط در مواضع دیگر قرآن، قرینه بر این است که از مصادیق مورد نظر «الفواحش» زنا و لواط می باشد.

13 - « (عن) موسى بن جعفر (ع) يقول : دخل عمرو بن عبید علی أبی عبد الله (ع) فلما سلّم و جلس تلا هذه الآية : « الذين يجتنبون

كبائر الإثم و الفواحش» . . . قال أحب أن أعرف الكبائر من كتاب الله عز وجل فقال : نعم يا عمرو أكبر الكبائر الإشراف بالله . . . وبعده الإياس من روح الله . . . ثم الأمن لمكر الله . . . و من ها عقوق الوالدين . . . و قتل النفس . . . و قذف المحصنه . . . و أكل مال اليتيم . . . و الفرار من الزحف . . . و أكل الربا . . . و السحر . . . و الزنا . . . و اليمين الغموس الفاجره . . . و الغلول . . . و منع الزكاه . . . و شهادة الزور و كتمان الشهاده . . . و شرب الخمر . . . و ترك الصلاه . . . و نقض العهد و قطيعه الرحم . . . ;

از امام كاظم (ع) روايت شده است كه فرمود: عمرو بن عبید (از علمای عامه) وارد بر امام صادق (ع) شد و چون سلام كرد و نشست آیه «الذین یجتنبون كبائر الإثم و الفواحش» را تلاوت كرد. .. و گفت دوست دارم كه گناهان كبیره را از كتاب خدا بشناسم امام فرمود: آری ای عمرو! بزرگ ترین گناه كبیره شرك به خدا است... و بعد از آن یأس از رحمت خدا، ... و سپس ایمن شدن از مكر خدا... و از جمله آنها نافرمانی نسبت به پدر و مادر... و كشتن انسان... و اتهام به زنان پاکدامن... و خوردن مال یتیم... و فرار از میدان جنگ... و رباخواری... و سحر... و زنا... و قسم دروغ (برای حق ناحق كردن) و خیانت... و ندادن زكات... و گواهی دروغ و كتمان گواهی... و خوردن شراب... و ترك نماز... و پیمان شکنی و قطع رحم...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 245

17 - جائیه - 45 - 7 - 3

3 - دروغ پردازی ، گناهی بزرگ

أفّاك أثيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 10

10 - حرمت شکنی و استهزا نسبت به آیات الهی ، گناهی بس بزرگ و درپی دارنده عذابی سخت

ویل لكلّ أفّاك أثيم .. اتّخذها هزواً ... و لهم عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 22 - 10

10 - «قطع رحم» ، گناهی بزرگ و در ردیف فسادانگیزی در زمین

تفسدوا فی الأرض و تقطّعوا أرحامکم

از این که «تقطّعوا أرحامکم» در کنار «تفسدوا فی الأرض» قرار گرفته و از میان همه گناهان اختصاص به ذکر یافته است؛ بزرگی گناه آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 6 - 8

8 - بدگمانی به خداوند ، از گناهان بزرگ و موجب قرار گرفتن انسان در زمره منافقان و مشرکان

المنفّقين .. و المشرکین ... الظّائین باللّٰه ظنّ السوء

وصف «الظّائین ..» مشعر به علیت است؛ یعنی، این بدگمانی است که روح اصلی نفاق و شرک را تشکیل داده و انسان ها با این بدگمانی، منافق و مشرک می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 4

4- باز داشتن مؤمنان از ورود به مسجدالحرام، گناهی بزرگ و کفرآمیز

هم الذين كفروا و صدّوكم عن المسجدالحرام

از این که خداوند، ممانعت از ورود مؤمنان به مسجدالحرام را به عنوان دومین جرم مهم مشرکان یاد کرده و آن را در کنار کفر آنان متذکر شده است؛ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 25، 23

23 - « دخل عمرو بن عبید علی ابی عبد اللّٰه (ع) . . قال أحبّ أن أعرف الكبائر من کتاب اللّٰه عزّوجلّ فقال : نعم ، أكبر الكبائر الإشرک بالّٰه . . . وبعده الإیاس من روح اللّٰه . . . ثمّ الأمن مکر اللّٰه . . . و منها عقوق الوالدين . . . و قتل النفس . . . و قذف المحصنه . . . و أكل مال الیتیم . . . و الفرار من الزحف . . . و أكل الربا . . . و السحر . . . و الزنا . . . و الیمین الغموس الفاجرہ . . . و الغلول . . . و ترک الصلاه متعمداً و نقض العهد و قطيعه الرحم . . . »

(1) بعضی غلول را به معنای خیانت در غنائم و اموال عمومی گرفته اند.

ص: 246

25 - « دخل عمرو بن عبید علی الصادق (ع) . . . وقال : أحب أن أعرف الكبائر من كتاب الله فقال . . . واللواط » و الذين یجتنبون کبائر الإثم و الفواحش . . . » ;

عمرو بن عبید بر امام صادق(ع) وارد شد. .. و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از قرآن بشناسم... امام [ضمن بیان گناهان کبیره] فرمود: «لواط» هم یکی از آنها است و آیه «الذین یجتنبون کبائر الإثم و الفواحش...» را تلاوت نمود...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 46 - 1,4

1 - عظمت گناه پیمان شکنی در بینش الهی

و كانوا یصرون علی الحنث العظیم

«حنث» در مطلق گناه و نیز خصوص شکستن پیمان و خلف قسم به کار می رود. گفتنی است که توصیف «حنث» به وصف «عظیم»، بیانگر آن است که شکستن پیمان در همه موارد گناهی بزرگ است.

4 - شرکورزی، گناهی بزرگ و نابخشودنی و باعث دوزخی شدن انسان

و كانوا یصرون علی الحنث العظیم

برخی از مفسران برآنند که مراد از «حنث» در آیه شریفه، شکستن پیمان توحید است (پیمانی که خداوند فطرتاً و در عالم ذر از انسان ها گرفته است). بر این مبنا، مفاد آیه چنین می شود: اصحاب شمال به خاطر شکستن پیمان توحید و روی آوردن به شرک و اصرار بر آن، گرفتار عذاب دوزخ خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 45 - 2

2 - دروغ بستن بر خدا، گناهی بس بزرگ و نابخشودنی

و لو تقول علینا . . . لأخذنا منه بالیمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 43 - 3

3 - ترک نماز، جرمی بزرگ و نابخشودنی

عن المجرمین . . . قالوا لم نک من المصلین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 44 - 2

2 - اطعام نکردن به مساکین و گرسنه رها کردن آنان در جامعه ، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و لم نک نطعم المسکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 45 - 2

2 - به بطالت گذراندن عمر ، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و کتّا نخوض مع الخائضین

ص: 247

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 46 - 3

3 - تکذیب روز جزا، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و کتّٰا نکذّب بیوم الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 4 - 3

3 - هدایت، نعمتی است بزرگ و کفران آن، گناهی عظیم و نابخشودنی است .

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ . . . إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ . . . سَعِيرًا

از مهیا شدن عذاب سخت برای ناسپاسان نعمت هدایت، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 4

4 - تکذیب دین، جرمی بزرگ و غیر قابل بخشش

کذلک نفعل بالمجرمین

مقصود از «مجرمان»، همان «مکذبان» است که در این سوره یازده بار ذکر شده است و چون تکذیب گران، محکوم به هلاکت اند؛ بنابراین جرم آنان (تکذیب دین)، بزرگ و غیر قابل بخشش خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 9

9 - کشتن ناقه صالح، گناهی بزرگ و دامنگیر تمام ثمودیان

فدمدم علیهم ربّهم بذنبهم

بزرگی گناه قوم ثمود، از کیفر سنگین آنان به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - روی آوری رزمندگان اسلام به اسیر گرفتن از دشمن پیش از سرکوبی کامل آنان گناهی بزرگ است .

لمسکم فیما أخذتم عذاب عظیم

از اینکه گرفتن اسیر اقتضای عذاب بزرگ دارد، معلوم می شود این گناه، بزرگ است.

430- مبارزه با گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 32 - 7،8

7 - مبارزه با علل و زمینه های گناه ، از روش های قرآن در مبارزه با مفساد

لا تاكلوا اموالکم بینکم بالباطل . . . و لا تتمنوا ما فضل اللّٰه به بعضکم علی بعض

ص: 248

8 - لزوم مبارزه با ریشه ها و علل گناه ، برای تأمین سلامت جامعه

لا تاكلوا اموالكم بينكم بالباطل . . . و لا تقتلوا انفسكم . . . و لا تتمنوا ما فضل

431- متقین و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 135 - 2

2 - امکان لغزش تقوایبندگان و ارتکاب گناه از سوی آنان

اعدت للمتقين . . . و الذين اذا فعلوا فاحشه او ظلموا انفسهم

432- مجلس گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 1، 4، 12

1 - شرکت جستن در مجالسی که آیات الهی مورد استهزا و انکار قرار گیرد ، حرام است .

وقد نزل عليكم في الكتب . . . فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره

4 - حرمت حضور در مجالس گناه و لزوم ترک آن مجالس

إذا سمعتم آيات الله يكفر بها ويستهزا بها فلا تقعدوا معهم

12 - شرکت کنندگان در مجالس کفر و استهزای به آیات الهی ، همسان با کافران استهزاگر

یکفر بها . . . فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره إنکم إذا مثلهم

433- مجوز گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 33 - 4

4- رنج و سختی ، نمی تواند مجوز ارتکاب گناه باشد .

رب السجن أحب إلي مما يدعونني إليه

434- محرمات بی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 173 - 6

6 - ارتکاب محرمات در حال اضطرار، گناه و معصیت محسوب نمی شود.

فمن اضطر... فلا إثم علیه

ص: 249

435- محمد (صلی الله علیه و آله) و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 2 - 12

12 - « قال الرضا (ع) : لم يكن أحد عند مشرکی أهل مکه أعظم ذنباً من رسول الله (صلی الله علیه و آله) لأنهم كانوا يعبدون من دون الله ثلثمأه و ستین صنماً ، فلمّا جاءهم (صلی الله علیه و آله) بالدعوه إلى كلمه الإخلاص ، كبر ذلك عليهم و عظم . . . فلما فتح الله عزّوجلّ علی نبيّه (صلی الله علیه و آله) مکه قال له يا محمّد : « إنّنا فتحنا لك [مکه] فتحاً مبيناً ليغفر لك الله ما تقدّم من ذنبك و ما تأخّر » عند مشرکی أهل مکه ;

امام رضا(ع) فرمود: هیچ کس در نزد مشرکان عرب، گناهِش از گناه رسول خدا(صلی الله علیه و آله) بزرگ تر نبود؛ زیرا مشرکان 360 بت را می پرستیدند و چون پیامبر(صلی الله علیه و آله) آنان را به کلمه توحید و اخلاص دعوت کرد، در نظر آنان [گناه] بزرگ و عظیم بود . . . پس چون خدای عزّوجلّ، مکه را برای پیامبرش فتح کرد؛ به آن حضرت فرمود: ای محمد! ما مکه را با فتح آشکاری برای تو فتح کردیم، تا خدا گناهان گذشته و آینده تو در نزد مشرکان اهل مکه را بپوشاند».

436- مخلصان و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 33 - 2

2- زندانی شدن و خوار گشتن ، محبوب تر از گناه و معصیت ، در پیش حضرت یوسف (ع) و بندگان مخلص خدا

قال رب السجن أحب إليّ مما يدعونني إليه

437- مراتب گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 13

13 - خداوند ، تعیین کننده درجات گناهان

قتال فيه كبير . . . اكبر عند الله ... و الفتنة اكبر

کلمه «عند الله»، گویای این معناست که تنها ملاک مورد پذیرش در ارزشگذاری اعمال، ارزشگذاری خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 48 - 12

12 - گناهان ، دارای مراتب

اثماً عظيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 250

3 - نساء - 4 - 99 - 5

5 - ترک هجرت از سیطره کافران و مشرکان ، گناهی بس بزرگ

فاولئک عسی اللّٰه ان یعفو عنهم

چون کیفر ترک هجرت در صورت ناتوانی نیز به طور حتمی نفی نشده، معلوم می شود هجرت در صورت توان، از واجبات بسیار مؤکد است و ترک آن گناهی بزرگ.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 60 - 12

12 - تفاوت کیفر های الهی ، نشاندهنده میزان پلیدی گناهان

قل هل انبئکم بشرّ من ذلک مثوبه عند اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 21 - 4

4 - ظلم، معیاری اساسی در سنجش رتبه گناهان و درجه بندی آنها

و من أظلم ممن افتری علی اللّٰه کذباً أو کذب بایته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 93 - 1

1 - افترا به خداوند بالاترین ظلم و از بزرگترین گناهان است.

و من أظلم ممن افتری علی اللّٰه کذباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 80 - 9

9 - ابداع کنندگان سنت های ناروا و اعمال زشت ، مرتکب گناهی بزرگتر و مستحق ملامتی بیشتر

أتأتون الفحشه ما سبقکم بها من أحد من العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 25 - 4، 1

1 - آثار شوم برخی از گناهان و ظلم ها تنها دامنگیر گناهکار و ظالم ، و برخی دارای آثاری فراگیر بر گناهکار و بی گناه

و اتقوا فتنه لاتصیین

4 - مؤمنان وظیفه دار اهتمام بیشتر در پرهیز از گناهایی که آثار شوم آن فراگیر جامعه ایمانی است .

و اتقوا فتنه لاتصیین الذین ظلموا منکم خاصه

بدیهی است هیچ گناه و ستمی را نباید مرتکب شد. بنابراین نهی از ارتکاب گناهی که فتنه ای فراگیر دارد، حاکی از تأکید بیشتر نسبت به پرهیز از چنین گناهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 29 - 11

ص: 251

11- گناهان ، دارای رتبه های مختلف بوده و عذاب های متناسب با خود را دارند .

فادخلوا أبواب جهنم خلدین فیها فلبس مثنوی المتکبرین

برداشت فوق، مبتنی بر این نکته است که مراد از «ابواب» اصناف باشد و این معنا نشان دهنده تناسب عذاب با گناه است. مؤید برداشت فوق، تخصیص به ذکر متکبران از میان جهنمیان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 34 - 14

14- برخی از گناهان ، عذابی فراگیر و سخت تر از برخی دیگر دارند .

فأصابهم سیئات ما عملوا و حاق بهم ما كانوا به يستهزءون

از اینکه برای «سیئه» واژه «أصاب» و برای استهزا «حاق» به کار رفته است، برداشت فوق استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 68 - 8

8- گناه شرک ، بزرگ تر از گناه آدم کشی و آدم کشی بزرگ تر از گناه زنا است .

و الذین لا یدعون مع الله إلهًا .. و لا یزنون

ترتیب ذکر جمله های «و الذین لا یدعون. ..» «لا یقتلون...» و «لا یزنون» می تواند بیانگر ترتیب رتبی و حاکی از مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 8

8- گناهان ، دارای مراتب متفاوت از حیث زشتی و ناپسندی

و لنجزینهم أسوأ الذی كانوا یعملون

438- مسابقه در گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- مائده - 5 - 62 - 3

3 - مسابقه و پیشی جستن در ارتکاب گناه، تجاوز و حرام خواری، شیوه بسیاری از اهل کتاب در عصر بعثت

و تری کثیراً منهم یسرعون فی الاثم و العدوان و اکلهم السحت

1 - «یسرعون» (از مصدر) «مسارعه» می تواند به معنای پیشی جستن از یکدیگر باشد. 2 - فعل مضارع «یسرعون» دلالت می کند که ارتکاب این اعمال شیوه آنان بوده و به طور مستمر انجام می داده اند، جمله «کانوا یعملون» نیز دلالت بر این معنا دارد.

439- مسؤل گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 252

14 - عنكبوت - 29 - 12 - 7

7- هر کسی ، مسؤول گناه خودش است .

و ما هم بحملین من خطی - هم من شیء

بنابراین که جمله «و ما هم بحاملین..» در صدد بیان قاعده ای کلی، به صورت بیان قضیه خارجی باشد، نکته یاد شده به دست می آید؛ یعنی، نمی شود که آنان، گناهی را از گناهان مسلمانان مرتد، تحمل کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 18 - 4 - 1،2،4

1 - هیچ کس بار گناه دیگری را به دوش نکشیده و مسؤولیت آن را نمی پذیرد .

و لاتزر وازره وزرأخری

2 - بارگناه هر کسی تنها بر دوش خود او است .

و لاتزر وازره وزرأخری

4 - در قیامت ، حتی خویشاوندان هم از به دوش کشیدن بارگناه کسان خود ، سر باز می زنند .

وإن تدع مثقلة إلى حملها لا يحمل منه شيء ولو كان ذاقربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 38 - 1

1 - مسؤولیت گناه هر فرد ، تنها متوجه خود او است .

الآتزر وازره وزرأخری

از گناه، تعبیر به «وزر» می شود (مفردات راغب).

440- مصرف مال در گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 167 - 15

15 - از امام صادق (ع) درباره سخن خداوند که فرموده: « کذلک یریهم اللّٰه اعمالهم حسرات علیهم » روایت شده: « هو الرجل یدع المال لاینفقہ فی طاعہ اللّٰه بخلا ثم یموت فیدعہ لمن هو یعمل فی طاعہ اللّٰه او فی معصیتہ فان عمل بہ فی طاعہ اللّٰه رأه فی میزان غیرہ فزادہ حسره وقد کان المال له و ان کان عمل بہ فی معصیہ اللّٰه قواه بذلک المال حتی عمل بہ فی معصیہ اللّٰه ;

مراد شخصی است که مال دنیا را به جا می گذارد و از روی بخل آن را در طاعت خدا انفاق نمی کند و بعد از مرگش آن مال در طاعت و یا معصیت خدا خرج می شود. پس اگر آن مال در طاعت خدا مصرف شود آن را در میزان دیگری می بیند و حسرت او زیادتر می شود؛ چون این مال، ملک او بوده است و اگر در معصیت خدا صرف شده باشد، او آن گناهکار را به وسیله آن مال تقویت کرده تا بدین گونه نافرمانی خدا را نماید».

ص: 253

441- مصونیت از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 23 - 25

25- پذیرش درخواست آدمی از جانب خدا و حفظ او از ارتکاب گناه ، جلوه ای از ربوبیت الهی است .

معاذ الله إنه ربی أحسن

442- ملاک ارزیابی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 21 - 4

4- ظلم، معیاری اساسی در سنجش رتبه گناهان و درجه بندی آنها

و من أظلم ممن افتری علی الله کذباً أو کذب بایته

443- ملاک زشتی گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 93 - 8

8 - ظلم، معیار سنجش میزان زشتی گناهان و دارای مراتب است.

و من أظلم ممن افتری علی الله کذباً

گزینش واژه «أظلم» به جای «أذنب» و «أعصى» و مانند آن می تواند بدان جهت باشد که اولاً ظلم بودن افترا را گوشزد کند و ثانیاً به ریشه گناه بودن افترا اشاره نماید. بنابراین ظلم معیاری برای شناخت گناه و مرتبه آن است.

444- ملائکه و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 29 - 2

2- ملائکه ، در صورت گناه و لغزش ، از عذاب الهی در امان نخواهند بود .

و من یقل منهم ائی إله من دونه فذلک نجزیه جهنّم

445- ممانعت از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 164 - 15، 12، 10

10 - باور مصلحان یهود به ربوبیت خداوند بر بندگان ، وادارکننده ایشان به تلاش برای اصلاح جامعه و بازداری منحرفان از

ص: 254

گناه و تجاوز

قالوا معذره إلی ربکم

برداشت فوق از آوردن اسم «رب» استفاده شده است.

12 - نهی از منکر وسیله ای برای بازداری مردم از گناهان

و لعلهم یتقون

15 - پرهیزکنندگان از فساد در صورتی که برای بازداری جامعه از گناه تلاش نکنند ، در پیشگاه خداوند مسؤولند .

قالوا معذره إلی ربکم و لعلهم یتقون

446- منشأ آموزش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 52 - 2

2 - آموزش گناه بندگان به دست خدا و در اختیار اوست .

ثم عفونا عنکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 58 - 11

11 - آموزش گناهان انسان به دست خدا و در اختیار اوست .

نغفر لکم خطیکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 161 - 11

11 - آموزش گناهان انسان به دست خدا و در اختیار اوست .

نغفر لکم خطیتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - پذیرش توبه گنه کاران و بخشش اعمال ناشایست آنان ، تنها در اختیار خداوند است .

و هو الذی یقبل التوبه عن عباده

«هو» مبتدا و «الذی یقبل» خبر است. موصول آمدن خبر، حکایت از این حقیقت دارد که مضمون صله (یقبل التوبه) از صفات تغییرناپذیر مبتدا و از شؤون ثابت او است.

447- منشأ تبدیل گناه نوابین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 70 - 10

ص: 255

10 - تبدیل بدی های مردم توبه کار ، مؤمن و نیکوکار به خوبی ها و جایگزین کردن ثواب به جای عقاب آنان ، برخاسته از غفران و مهربانی خداوند

إلا من تاب .. فأولئك يبدل الله سيئاتهم حسنت و كان الله غفوراً رحيمًا

یادآوری دو صفت غفران و رحمت خداوند، پس از وعده تبدیل بدی های مؤمنان به خوبی ها، می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

448- منشأ تکفیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 5 - 4

4 - هر کس تقوا پیشه سازد ، خداوند بدی هایش را می زداید و از گناهانش درمی گذرد .

و من يتق الله يكفر عنه سيئاته

449- منشأ تکفیر گناه مطلقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 5 - 6

6 - رعایت تقوا از سوی مردان و زنان مطلقه ، موجب زدایش بدی ها و گذشت خطاهایشان از جانب خداوند

إذا طلقتم النساء .. و من يتق الله يكفر عنه سيئاته

450- منشأ عفو گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 5 - 4

4 - هر کس تقوا پیشه سازد ، خداوند بدی هایش را می زداید و از گناهانش درمی گذرد .

و من يتق الله يكفر عنه سيئاته

451- منشأ گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ارتکاب گناه و اعمال ناروا ریشه در نادانی دارد. *

أنه من عمل منكم سوءاً بجهله

ص: 256

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 89 - 7

7- ارتکاب گناهان و ستمکاریها ، برخاسته و نشأت گرفته از جهل است .

هل علمتم ما فعلتم بیوسف و أخیه إذ أنتم جهلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 119 - 5

5- جهل و ناآگاهی به حقایق ، ریشه هر گناه و بدکاری

للذین عملوا السوء بجهله

کلمه «بجهاله» بدکاران را به دو دسته تقسیم نمی کند؛ بلکه احتمالاً در مقام توضیح و تبیین ماهیت بدکاران است که هر بدکاری قطعاً جاهل و نابخرد است؛ چه اینکه اگر خرد می داشت، خود را به عواقب شوم گناه مبتلا نمی کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 98 - 3

3- شرک ، عمده ترین گناه دوزخیان و ریشه همه تباهی ها

إن کنا لفی ضلل مبین . إذ نسوئکم ربّ العلمین

از این که دوزخیان گمراه، از میان همه تبه کاری های خود، تنها به گناه شرکشان پرداخته اند؛ احتمالاً بدین منظور باشد که شرک را بزرگ ترین خطای خود شمرده و یا منشأ سایر خطاها دانسته اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 222 - 3

3- شیاطین ، الهام کننده دروغ و گناه اند ؛ نه پیام های معرفتی و ارزشی همچون قرآن .

و ما تنزلت به الشیطین . . . تنزل علی کلّ أفاک أئیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- (فی المجمع) « وقال الذين كفروا في النار أرنا الذين أضلّنا من الجن والإنس » يعنون إبليس الأبالسه وقابيل بن آدم أوّل من أبدع المعصيه . روى ذلك عن علي (ع) ;

در مجمع البيان راجع به قول خداوند که می فرماید: «وقال الذين كفروا في النار أرنا الذين . . .» آمده است که: مقصود آنان رئیس ابلیس ها و قابیل فرزند آدم است که گناه و نافرمانی را پایه گذاری نمود و این مطلب از علی (ع) روایت شده است.».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 4

4 - محبت و دلبستگی به دنیا ، سرچشمه گناه ، کفر و ناسپاسی است .

و لاتطع منهم ءاثمًا أو كفورًا . . . إنّ هؤلاء يحبّون العاجله

ص: 257

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 55 - 10

10 - تصدیق نکردن رسالت های پیامبران ، گناه و درپی دارنده کيفر الهی است .

لن نؤمن لك ... فأخذتكم الصعقه

برداشت فوق بر این اساس است که جمله «فأخذتكم . . .» علاوه بر ارتباطش با «نرى الله جهره» مرتبط با «لن نؤمن لك» نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 7

7 - یاری رساندن به قاتلان و آواره کنندگان اهل دین ، گناه و تجاوز است .

تظهرون عليهم بالاثم و العدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 182 - 3

3 - وصیت های ناعادلانه اگر از سرعمد باشد ، گناه است .

فمن خاف من موص جنفاً أو إثماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 224 - 11

11 - سوگند صادقانه به خدا ، گناه است و دروغ آن ، کفر عملی .

و لا تجعلوا الله عرضةً لایمانكم

ان الله عز و جل يقول: «و لا تجعلوا الله عرضة لایمانكم»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 20 - 6

6 - پس گیری مهریه از سوی شوهران ، کاری باطل و گناهی آشکار است .

فلا تاخذوا منه شيئاً تاخذونه بهتاناً و اثمأً مبیناً

در برداشت فوق، «بهتاناً» و «اثماً»، حال برای «أخذ» (که از «تاخذونه» استفاده می شود) گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 64 - 7

7 - سرپیچی از فرامین پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، گناه ، نفاق و ستم بر خویشان است .

و ما ارسلنا من رسول الا لیطاع باذن الله و لو اثمهم اذ ظلموا انفسهم

مراد از ظلم در «اذ ظلموا» به قرینه «لیطاع»، مخالفت با رسول خدا (صلی الله علیه و آله) است و با توجه به آیات قبل که اعراض کنندگان

ص: 258

از رسول (صلی الله علیه و آله) را منافق شمرده، می توان گفت هر گونه مخالفتی با رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و اعراض از او، نوعی نفاق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 112 - 2,4

2 - متهم ساختن افراد بی گناه، دروغی بهت آور و گناهی آشکار است .

و من یکسب . . . ثم یرم به بریاً فقد احتمال بهتناً و اثماً مبیناً

برداشت فوق را فرمایش امام صادق(ع) تأیید می کند که فرمود: . . . فاما اذا قلت ما لیس فیہ فذلک قول اللّٰه «فقد احتمال بهتناً و اثماً مبیناً».

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 275، ح 270؛ نورالثقلین، ج 1، ص 549، ح 556.

4 - تهمت به بی گناهان، گناهی واضح و آشکار

و من یکسب خطیئه أو اثماً ثم یرم به بریاً فقد احتمال بهتناً و اثماً مبیناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 129 - 16

16 - عدم رعایت عدالت نسبی بین همسران، گناه و آمرزش آن در گرو بازگشت به عدالت و رعایت تقواست .

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء . . . و ان تصلحوا و تتقوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 2 - 5,6,40

2 - هتک حرمت شعایر الهی، حرام و گناه است .

یا ایها الذین ءامنوا لاتحلوا شعر اللّٰه

5 - هتک حرمت ماه های حرام، هدی (قربانی بی نشان حج) و قلائد (قربانی با نشان حج)، حرام و گناه است .

لاتحلوا . . . و لالشهر الحرام و لالهدی و لالقلند

«قلائد» جمع قلاده به معنای گردنبند است و مراد از آن گوسفند، شتر و گاوی است که به منظور قربانی کردن در حج، علامتی را بر گردن آن می‌آویزند. و لفظ «الشهر الحرام» اگر چه مفرد است ولی مراد از آن جنس است. بنابراین شامل تمامی ماههای حرام می‌شود.

6 - هتک حرمت علامت های ویژه قربانی حج ، حرام و گناه است .

و لاتحلوا .. و لا القلئد

بنابر اینکه مراد از «قلائد»، خود علامت باشد، نه حیوان دارای علامت.

40 - جلوگیری از انجام حج ، گناه و تجاوز است .

و لا آمین البیت الحرام ... و لاتعاونوا علی الاثم و العدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - ماده - 5 - 25 - 11

11 - تمرد از فرمان جهاد ، گناه است .

و بین القوم الفسقین

ص: 259

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 64 - 3

3 - بسته بودن دست خداوند ، از گفتار های ناروا و گناه آلود بسیاری از یهودیان

عن قولهم الاثم . . . و قالت اليهود یدالله مغلوله

«و قالت اليهود . . .»، می تواند بیان مصداقی برای «قولهم الاثم» در آیه قبل باشد و به قرینه آیه 62 این سخن، گفته تمامی یهودیان نبوده و گروهی از آنان - همچون ربانیون و احبار - چنین گفتاری نداشته و لذا در برداشت فوق به همه آنان نسبت داده نشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 89 - 6

6 - شکستن سوگند گناه و پرداخت کفاره موجب بخشایش آن است .

ولکن یؤاخذکم بما عقدتم الایمن فکفرتہ . . . ذلک کفرہ ایمنکم

مؤاخذة سوگندشکنان دلیل عصیانگری آنان است و کلمه کفاره که به معنای پوشاننده است اشاره به بخشودگی گناه - در پی پرداخت کفاره - دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 106 - 23,24,25,27

23 - دستیابی به منافع شخصی و یا نفع رسانی به خویشان با خیانت و شهادت گناه است .

لانشتري به ثمناً ولو كان ذا قربي . . . إنا اذا لمن الاثمين

24 - شاهدان رسمی در صورت کتمان شهادت از زمره گنهکارانند .

ولانکتهم شهده الله إنا اذا لمن الاثمين

25 - تضييع حقوق مردمان ، بدون هیچ تردید گناه است .

لانشتري به ثمناً ولو كان ذا قربي . . . إنا اذا لمن الاثمين

27 - خیانت در شهادت ، گناه است .

لانشتری به ثمناً .. إنا إذا لمن الاثمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 107 - 2

2 - شهادت به ناحق و قسم دروغ ، گناه است .

فان عشر علی انهما استحقا اثماً

مراد از «اثماً» - به قرینه «انا إذا لمن الاثمين» - شهادتهای دروغین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 31 - 15،16

15 - انکار معاد، گناه و باری شوم بر دوش منکران معاد در قیامت است.

قد خسر الذین کذبوا بقاء الله .. ألا ساء ما یزرون

ص: 260

16 - کوتاهی و تفریط در امور دینی و مسؤولیتها، گناه و باری شوم بر دوش انسان است.

قالوا يحسرتنا على ما فرطنا فيها و هم يحملون أوزارهم على ظهورهم ألا ساء ما يزرون

بنابراین که «ما در «ما فرطنا» موصوله و مرجع برای ضمیر «فیها» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 102 - 5

5 - وفا نکردن به عهد ها و پیمان های الهی گناه و موجب فسق است .

و ما وجدنا لأكثرهم من عهد و إن وجدنا أكثرهم لفسقین

در چگونگی ارتباط جمله «ما وجدنا ..» با جمله «إن وجدنا ...» از جهت تقدم و تأخر رتبی دو نظر ابراز شده است: وفا نکردن به عهد های الهی موجب فسق است؛ فسق پیشین زمینه ساز پایدار نماندن به عهد های الهی است. برداشت فوق مبتنی بر احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 8 - 5

5 - شرک و کفر، جرم است و مشرکان و کافران، مجرم هستند .

و لو کره المجرمون

از مصادیق مورد نظر برای «المجرمون» مشرکان مکه هستند مکه از آنان در آیه قبل به کافران تعبیر کرد. بنابراین مجرم بر کافر و مشرک اطلاق شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 34 - 2,5

2 - بازداشتن مردم از ورود به مسجد الحرام، گناهی مستوجب عذاب الهی

و ما لهم ألا يعذبهم الله و هم يصدون عن المسجد الحرام

5 - سرپرستان مسجد الحرام در صورت بازداشتن اهل ایمان از ورود به آن، گنهکارند و از حق ولایت و سرپرستی محروم خواهند شد .

يصدون ... و ما كانوا أولياؤه إن أولياؤه إلا المتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 30 - 2

2- طرد مؤمنان (نپذیرفتن آنان به جرگه و مجمع اهل ایمان) گناه و درپی دارنده عذاب الهی است .

من ینصرنی من الله إن طردتهم

«من الله» به معنای «من عذاب الله» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 31 - 16

16- ناشایست شمردن تهی دستان ، برای کسب خیر و مقام های معنوی ، گناه و پنداری است به دور از واقعیت .

لا أقول للذین تزدری أعینکم .. . إنی إذا لمن الظلمین

ص: 261

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 35 - 6, 3

3- نسبت دادن مطالب خود ساخته به خداوند جرم و گناه است .

قل إن افتريتہ فعلیٰ إجرامی

«إفتراء» به معنای دروغ بافتن است و در آن نسبت دادن به دیگری قید نشده است؛ ولی قرینه های موجود در آیه شریفه از لحاظ این قید در «إفتراء» و «إفتريتہ» حکایت دارد. بنابراین «إن افتريتہ ...»؛ یعنی، اگر آن را من بافته باشم و به خدا نسبت دهم

6- شرکورزی و پرستش غیر خدا ، جرم و گناه است .

و أنا بریءٌ مما تجرمون

چون مخاطبان «تجرمون» مشرکان و پرستش کنندگان غیر خدا هستند ، می توان گفت: منظور از گناه در جمله «تجرمون» شرک ورزی و پرستش غیر خداست. قابل ذکر است که «ما» در «مما» مصدریه می باشد؛ یعنی: أنا بریءٌ من إجرامکم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 116 - 15

15- دلبستگی به تمتعات دنیوی و لذت های مادی ، گناه است .

واتبع الذین ظلموا ما أترفوا فيه و كانوا مجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 52 - 8

8- خیانت به مردم ، گناه و رفتاری نکوهیده است .

ذلک لیعلم أنى لم أخنه بالغیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 79 - 12

12- مجازات بی گناهان به جای مجرمان ، گناه و از مصادیق ظلم است .

قال معاذ الله . . . إنا إذا لظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 92 - 7

7- رفتار برادران یوسف علیه وی ، گناه بود و بدون آمرزش خداوند عقوبت او را در پی داشت .

یغفر الله لكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 16

16- تکذیب پیامبران الهی ، جرم و گناه است و تکذیب کنندگان مجرم و گنهکارند .

ص: 262

و لا يردّ بأسنا عن القوم المجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - اسراء - 17 - 25 - 13

13- بی حرمتی به پدر و مادر و کوتاهی در رعایت حقوق آنان ، گناه و نیازمند توبه است .

و اخفض لهما .. فإنه كان للأولين غفورًا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - كهف - 18 - 49 - 6

6- شرک و دنیاپرستی و مغرور شدن به مال و فرزند ، گناه و مایه دلهره و وحشت در آخرت است .

فتري المجرمين مشفقين مما فيه

آیات گذشته، در باره دنیاپرستی و شرک بود، لذا مصداق مورد نظر از «مجرمین» همان مشرکان سرمست به مواهب دنیوی اند.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - كهف - 18 - 53 - 4

4- شرک ، جرم و گناه است و آتش دوزخ را در پی دارد .

نادوا شركاءى .. و رءا المجرمون النار فظنوا أنهم مواقعوها

مصداق بارز جرم، در این آیه، به قرینه آیه قبل، شرک است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

14 - احزاب - 33 - 5 - 14

14 - نسبت دادن عمدی شخصی به فرزندی کسی ، گناه و جرم است .

و ليس عليكم جناح فيما أخطأتم به و لكن ما تعمّدت قلوبكم

خبر «لكن» محذوف است و می تواند چیزی مانند «جناح» و «ذنب» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - نسبت ناروا به مردان و زنان مؤمن بی گناه، آزار و اذیت آنان و گناه است .

و الذين يؤذون المؤمنين و المؤمنات بغير ما اكتسبوا فقد احتملوا .. إثمًا مبینًا

به قرینه «فقد احتملوا بهتاناً» مراد از آزار و اذیت مؤمنان، تهمت زدن و نسبت ناروا دادن به آنها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 47 - 8

8 - شرک و ظلم، گناهی بس بزرگ و پیام دار عذابی سخت و فوق تصور بشر

و بدا لهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون

ص: 263

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 65 - 3

3 - شرک و عبادت غیر خدا، از سوی هرکس که باشد - حتی پیامبران - در پیشگاه خداوند، گناهی نابخشودنی است.

و لقد أوحى إليك وإلى الذين من قبلك لئن أشركت ليحبطن عملك

453- موانع اصرار بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 17 - 4

4 - ایمان، بازدارنده آدمی از تکرار گناه

يعظكم الله أن تعودوا لمثله أبداً إن كنتم مؤمنين

جواب جمله شرطیه (إن كنتم مؤمنين) جمله ای است محذوف (مانند «فلا تعودوا لمثله») که جمله پیش آن را تفسیر می کند. براین اساس پیام آیه چنین می شود: «اگر حقیقتاً ایمان دارید پس نباید چنین گناهی را تکرار کنید».

454- موانع تأثیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 8 - 4

4 - توجه به قدرت خداوند، در صورت نگاری و ترکیب اجزای بدن انسان مانع تأثیر جاذبه های گناه در او و زمینه ساز پذیرش ربوبیت خداوند است.

ما غرک . . . فی آیّ صوره ما شاء ركبک

455- موانع تعاون بر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 2 - 48

48 - توجه به کیفر سخت الهی، زمینه ساز تقوای پیشگی و پرهیز از همکاری در گناه

و لاتعاونوا على الاثم و العدوان و اتقوا الله إنّ الله شديد العقاب

456- موانع كيفر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - نمل - 27 - 11 - 2

2- توبه و انجام عمل صالح ، از میان برنده آثار سوء ظلم و گناه

ص: 264

إلّا من ظلم ثمّ بدّل حسناً بعد سوء

«تبدیل» (مصدر «بدّل») به معنای جایگزین کردن است. جایگزینی وقتی تحقق می یابد که یکی برود و دیگری جای آن را بگیرد. گفتنی است که مراد از «ظلم» در آیه شریفه، مطلق معصیت است و مراد از «حُسن» هم می تواند توبه باشد و هم عمل صالح؛ یعنی، «لکن آنان که با ارتکاب گناه مرتکب ظلم شدند ولی بعداً توبه [یا عمل صالح] را جایگزین آن نمودند بدانند که من غفور و رحیم هستم و آنان را می بخشم و مورد رحمت خویش قرار می دهم. بنابراین آنان نیز بعد از این از چیزی نترسند.

457- موانع گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 32

32 - توجه و باور به آگاهی خدا بر اعمال، بازدارنده آدمی از گناهان و شکستن پیمان های اوست .

و ما الله بغفل عما تعملون

هدف از بیان آگاهی و نظارت خدا بر رفتار بندگان، این است که: آنان توجه به نظارت خدا داشته باشند تا از کردار ناروا پرهیز کنند. بنابراین توجه به آگاهی و نظارت خداوند چنین اقتضایی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 187 - 3

3 - زن و شوهر، لباس عفاف یکدیگرند و هر کدام مایه پرهیز دیگری از گناهان جنسی است .

هن لباس لکم و أنتم لباس لهن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 21 - 5

5 - تحریک عواطف انسانی از روش های قرآن برای جلوگیری از ظلم و گناه

اثماً مبیناً. و کیف تأخذونه و قد افضی بعضکم الی بعض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 108 - 3

3 - خداوند ، سزاوارترین ناظری است که هنگام گناه باید از او شرم کرد .

يستخفون من الناس ولا يستخفون من الله و هو معهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 113 - 14

14 - دانایی به حقیقت اعمال و واقعیت گناه ، بازدانه آدمی از خطا و گناه *

و لولا فضل الله عليك و رحمته لهمت طائفه . . و علمك ما لم تكن تعلم

ص: 265

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 122 - 8

8 - توجه انسان ها به فرجام اعمال خود ، بازدارنده ایشان از بدی ها و ترغیب کننده آنان به نیکبختی است .

و من يتخذ الشيطان ولياً من دون الله فقد خسر .. و الذين آمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 28 - 15

15 - توجه به ربوبیت فراگیر خداوند بر جهان هستی ، موجب ترس از او و پرهیز از گناه

انی اخاف الله رب العلمین

توصیف «الله» به «رب العلمین»، پس از بیان خداترسی هایبل، می رساند که وی بدان جهت از خدا هراسان بوده که خداوند را پروردگار جهانیان می دانسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 29 - 13

13 - خوف از خداوند و یا معاد ، مانع ظلم و گناه و گرفتار آمدن به عذاب دوزخ

انی اخاف الله رب العلمین. انی ارید ان تبوا بائمی ... فتكون من اصحاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 26 - 9

9 - تقوا و خداترسی، مانع آلوده شدن آدمی به گناه و بروز رذایل اخلاقی در وی است.

و لباس التقوی ذلک خیر

برتر شمردن تقوا پس از تشبیه آن به پوشاک، می تواند ناظر به این حقیقت باشد که پوشاک زشتیهای موجود را مستور می سازد و تقوا مانع از به وجود آمدن پلیدیها در روح آدمی می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 36 - 16

16 - تقوا، زمینه ساز رعایت حرمت ماه های حرام و بازدارنده آدمی از گناه و قانون شکنی

منها أربعه حرم .. فلا تظلموا فيهن أنفسكم ... و اعلموا ان الله مع المتقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 81 - 17

17 - توجه به شدت عقاب های اخروی، عاملی بازدارنده از گناه و مخالفت با پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل نار جهنم أشد حراً لو كانوا يفقهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 105 - 4، 13

4 - توجه انسان به نظارت خدا و رسول و مؤمنان بر اعمالش، بازدارنده او از خطا و تشویق کننده به نیکبهاست.

ص: 266

قل اعملوا فسیری اللہ عملکم ورسوله و المؤمنون

13 - توجه به علم همه جانبه خداوند به نهان و آشکار ، و غیب و شهود ، بازدارنده آدمی از گناه و توبه شکنی و برانگیزنده وی به خیر و صلاح

وقل اعلّموا فسیری اللہ عملکم . . . فینبئکم بما کنتم تعملون

بیان علم همه جانبه خداوند - پس از تشویق و توصیه به توبه و عمل - می تواند به منظور مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 23 - 17

17 - توجه به خداوند ، عامل بازدارنده آدمی از گناه

قال معاذ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 24 - 4

4- بهره مندی یوسف (ع) از برهان و حجت الهی (مشاهده ربوبیت خدا و . . .) عامل عصمت او از ارتکاب گناهان

لولا أن رءا برهن ربه كذلك لنصرف عنه السوء و الفحشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 53 - 6

6- نفس آدمی در صورت شمول رحمت خدا بر او ، به انجام بدی ها فرمان نمی دهد و به ارتکاب گناهان ترغیب نمی کند .

إن النفس لأماره بالسوء إلا ما رحم ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 18 - 11، 8

8- تقوا ، عمده ترین عامل در حفظ آدمی از گناه است .

أعوذ بالرحمن منك إن كنت تقیاً

11- « روى عن على (ع) إله قال : علمت أنّ التقىّ ينهاه التقى عن المعصيه ;

از حضرت على(ع) روايت شده كه فرمود: مريم دانست كه انسان پرهيزگار، تقوايش او را از معصيت باز مى دارد».

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 4 - 6

6- توجه به علم همه جانبه خداوند به گفتار و اعمال موجودات جهان ، بازدارنده آدمى از حق ستيزى و گناه

أسرّوا النجوى . . قال ربّي يعلم القول فى السماء والأرض وهو السميع العليم

خداوند در پاسخ به توطئه ها و سخنان سرّى مشركان عليه اسلام، به پيامبر(صلى الله عليه و آله) فرمان داد كه علم همه جانبه الهى را به آنان گوشزد كند. اين حقيقت مى تواند بيانگر برداشت ياد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 28 - 3

ص: 267

3- توجه انسان به علم مطلق خداوند ، عامل بازدارنده وی از معصیت و گناه

لا یسبقونه ... بأمره یعملون . یعلم ما بین أیدیهم و ما خلفهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 39 - 5

5- اعتقاد به قیامت و آگاهی از آتش دوزخ ، بازدارنده آدمی از گناه و حق ستیزی

متی هذا الوعد .. لو یعلم الذین

از این که خداوند فرمود: اگر کافران می دانستند که آتش دوزخ و .. با آنان چه می کند، در نزول عذاب و برپایی قیامت عجله نمی کردند، به دست می آید که ایمان به قیامت و آگاهی از احوال آن، آدمی را از کفر و حق ستیزی و هرگونه گناه بازمی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 29 - 6

6 - توجه و اعتقاد به علم همه جانبه خداوند به نهان و آشکار انسان ها ، بازدارنده آنان از گناه و نافرمانی است .

لیس علیکم جناح أن تدخلوا بیوتاً غیر مسکونه .. و اللّٰه یعلم ما تبدون و ما تکتمون

تذکر به علم همه جانبه الهی در پایان آیه می تواند حاکی از نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 30 - 16

16 - توجه و اعتقاد به آگاهی خداوند به حرکات و رفتار انسان ها ، موجب برانگیختن آنان به رعایت دستورات خدا و پرهیز از نافرمانی او است .

قل للمؤمنین یغضوا .. إن اللّٰه خبیر بما یصنعون

سخن تهدیدآمیز خداوند به مؤمنان (إنّ اللّٰه خبیر بما یصنعون)، می تواند به منظور این مطلب، ادا شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 60 - 12

12 - توجه و اعتقاد به شنوایی و دانایی خداوند ، بازدارنده آدمی از گناه و قانون شکنی است .

و القواعد من النساء الّتی لایرجون نکاحاً فلیس علیهن جناح أن یضعن ثیابهنّ . . . و

جمله «و الله سمیع علیم» استینافیه تعلیلیه و در مقام تهدید زنانی است که احیاناً بخواهند از حکم حجاب و عفاف سرپیچی کنند و یا از موارد استثنا، سوء استفاده کنند. از این رو آمدن چنین جمله ای و یادآوری صفت شنوایی و دانایی خداوند، می تواند اشاره به نکته یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 45 - 13، 9، 6

6 - نماز ، قطعاً ، انسان را از افتادن در ورطه گناهان آشکار و منکرات ، باز می دارد .

إنّ الصلوه تنهی عن الفحشاء والمنکر

9 - خداوند ، خواهان برچیدن گناه و منکر ، از طریق عمل به تکالیف شرعی است .

ص: 268

أقم الصلوه إنَّ الصلوه تنهى عن الفحشاء و المنكر

13 - یاد و ذکر خدا، بالاتر و برتر از هر چیزی، مانع فحشا و منکر است.

إنَّ الصلوه تنهى عن الفحشاء و .. و لذكر الله أكبر

برداشت بالا، بنابراین اساس است که مفضلٌ علیه «اکبر» محذوف و چیزی از قبیل «ماسواه» و «جميع أعماله» باشد که شامل نماز هم می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 16

16 - توجه به بازگشت به خدا و در نتیجه، آگاه شدن از عمل خویش، مانع پافشاری بر کار خلاف است.

إلینا مرجعهم فننبئهم بما عملوا

در فراز «إلینا مرجعهم فننبئهم...» اگر چه روی سخن با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دلداری دادن به آن حضرت است، اما بیان تفصیلی آن به این که خداوند، اعمال آنان را در قیامت، به رُخ شان خواهد کشید، می تواند به منظور بازداشتن آنان از ایستادگی بر کفرشان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 76 - 8

8 - توجه و اعتقاد به آگاهی خداوند به تمامی رفتارها و حرکت های پنهانی و آشکار انسان ها، بازدارنده آدمی از گناه و حق ناپذیری است.

إنا نعلم ما یسرّون و ما یعلنون

برداشت بالا از این رو است که آیه شریفه در مقام تهدید به کافران و مشرکان حق ناپذیر است. بنابراین یادآوری آگاهی مطلق خداوند به رفتار نهان و آشکار انسان ها در شرایط تهدید، می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 13 - 4

4 - ایمان به روز قیامت و ترس از عذاب بزرگ آن روز، بازدارنده آدمی از هرگونه گناه و قانون شکنی است.

إتی أخاف إن عصیت ربی عذاب یوم عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 16 - 9

9- اخطار کردن و بیم دادن ، از شیوه های بازدارنده از گناه و تربیت مردم حق گریز

ذلک یخوِّف اللّٰه به عبادہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 19 - 5

5- آگاهی و اعتقاد به احاطه علمی خداوند بر وجود انسان ها ، بازدارنده آنان از هرگونه گناه و ستم

و ما للظلمین من حمیم . . . یعلم خائنه الأعین و ما تخفی الصدور

ذکر شدن آگاهی همه جانبه خداوند از احوال انسان ها - پس از یادکردن از ستمکاران - می تواند بیانگر مطلب یاد شده باشد.

ص: 269

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 29 - 12

12 - ایمان به خدا و مجازات او ، تأثیرگذار در دوری انسان از گناه و بزه کاری (چون قتل به ناحق)

يقوم .. فمن ينصرنا من بأس الله إن جاءنا

یادآوری خداوند و عذاب او، از سوی مؤمن آل فرعون در راستای نجات جان موسی(ع)، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 33 - 9

9 - اعتقاد به روز قیامت ، بازدارنده انسان از گناه و بزه کاری (چون آدم کشی)

إني أخاف عليكم يوم التناد . يوم تولون مدبرين ما لكم من الله من عاصم

از این که مؤمن آل فرعون برای بازداشتن فرعونیان از کشتن موسی(ع)، مسأله معاد و حسابرسی اعمال بندگان را مطرح ساخت، مطلب یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 44 - 13

13 - اعتقاد به بصیرت و آگاهی کامل خداوند بر احوال بندگان ، زمینه ساز پرهیز آدمی از گناه و حق ناپذیری است .

إن الله بصير بالعباد

یادآوری بصیرت و آگاهی خداوند بر احوال بندگان، برای کسانی که در گناه افراط کرده، حق را نمی پذیرند (أن المسرفين هم أصحاب النار)، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 22 - 5,6

5 - توجه و باور آدمیان به آگاهی خداوند از تمامی اعمال آنان ، بازدارنده آنها از گناه و معصیت

ولكن ظننتم أن الله لا يعلم كثيرًا مما تعملون

6- اعتقاد انسان ها ، به نظارت اعضا و جوارح بر اعمال و رفتار آنان ، بازدارنده ایشان از گناه و معصیت

و ما کنتم تستترون أن يشهد عليكم سمعکم ولا أبصرکم ولا جلودکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 27 - 4

4- توجه به عمر محدود دنیا و گرفتاری های لحظه مرگ ، بازدارنده انسان از گناه و انحراف

فکیف إذا توفّتهم الملئکه

تعبیر «فکیف..» در مقام بازداشتن منافقان و منحرفان از بی ایمانی و نفاق است بدین منظور اولاً مرگ را به رخ آنان کشیده تا بدانند زندگی دنیا دیری نمی پاید. ثانیاً کیفر و عقاب را به یاد آنان آورده تا بدانند حق ستیزی، فرجامی سخت و دشوار دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 270

18 - قمر - 54 - 4 - 4

4 - اخبار و سرگذشت های هشداردهنده و بازدارنده از گناه و سیه روزی ، بخشی از قلمرو موضوعات قرآن

و لقد جاءهم من الأنبياء ما فيه مزدجر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 52 - 3

3 - توجه به ضبط کردار آدمیان در نظام جهان ، بازدارنده آنان از کفر و گناه

فهل من مدكر . و كلّ شيء فعلوه في الزّبر

با توجه به این که آیه شریفه در جهت تذکار، بیان شده است؛ برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 3 - 9

9 - توجه به آگاهی کامل خداوند به اعمال بندگان ، بازدارنده آنان از گناه و نافرمانی

والله بما تعملون خبير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 3 - 4

4 - توجه به گسسته شدن روابط خانوادگی در قیامت ، مانع از دست زدن انسان به کار های خلاف ، به انگیزه حمایت از خانواده و

خویشان

لن تنفعكم أرحامكم و لا أولدكم يوم القيمة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 4 - 6

6 - آگاهی و عقیده به علم همه جانبه خداوند به جهان و انسان ، بازدارنده انسان ها از نافرمانی و گناه

يعلم ما في السموت . . . و ما تعلنون والله علیم بذات الصدور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 15 - 7

7 - توجه و ایمان به پاداش بزرگ الهی برای مؤمنان ، بازدارنده انسان از وابستگی به اموال و اولاد و گناه به خاطر آنها

والله عنده أجر عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 33 - 7

7 - آگاهی و ایمان به قیامت و عظمت عذاب و کیفر الهی در آن روز ، بازدارنده آدمی از گناه (بخل ، محروم ساختن بینوایان از اموال خویش و ...)

كذلك العذاب .. لو كانوا يعلمون

خداوند، در پایان نقل ماجرای «اصحاب الجنّه»، مردم کافر را به عذاب و پیامد هلاکت بار دنیوی و اخروی تهدید کرد. از این

ص: 271

بیان، می توان مطلب یاد شده را به دست آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 7 - 4

4 - توجه به خالقیت مدبرانه خداوند، زمینه ساز پذیرش ربوبیت او و مانع فریب خوردن انسان از جاذبه های گناه است .

ما غرک بر بک .. الذی خلقک فسویک فعدلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 11 - 5

5 - توجه به حضور محافظان الهی در همه حالات و ثبت رفتار و کردار در نامه عمل، بازدارنده انسان از ارتکاب گناه

ما غرک .. و انّ علیکم لحفظین . کرامًا کتین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطفین - 83 - 13 - 8

8 - آیات قرآن، بازدارنده انسان از طغیان گری و گناه و راهنمای او برای ایمان به قیامت است .

و ما یکذب به الا .. اذا تتلی علیه آیتنا قال اسطیر الاولین

458- موجبات آمرزش گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 45 - 13، 12

12 - چشمپوشی از قصاص در پی دارنده آمرزش گناهان صاحب حق

فمن تصدق به فهو کفاره له

13 - چشمپوشی از حق قصاص، موجب آمرزش گناه مجرم و سقوط حق قصاص *

فمن تصدق به فهو کفاره له

چنانچه ضمیر «له» به مجرم، که از مضمون کلام به دست می آید، برگردد جمله «فهو کفاره له» علاوه بر سقوط حق قصاص، به آمرزش

گناه شخص مجرم نیز دلالت خواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 65 - 3

3 - ایمان به خدا، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و کتب آسمانی و دامن گرفتن از گناه، موجب آمرزش گناهان گذشته آدمی

و لو ان أهل الكتب ءامنوا و اتقوا لكفرنا عنهم سيئاتهم

متعلق «واتقوا» به قرینه «سیئاتهم» گناهان است، و مراد از «سیئاتهم» در «لكفرنا عنهم سيئاتهم» گناهان پیش از ایمان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 272

6 - شکستن سوگند گناه و پرداخت کفاره موجب بخشایش آن است .

و لكن يؤاخذكم بما عقدتم الأيمن فكفرتة .. ذلك كفرة ايمنكم

مؤاخذة سوگندشکنان دليل عصيانگري آنان است و کلمه کفاره که به معنای پوشاننده است اشاره به بخشودگی گناه - در پی پرداخت کفاره - دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - تقوا شرط شایستگی مؤمنان نیک کردار برای بخشایش گناهانشان

ليس على الذين ءامنوا و عملوا الصلحت جناح فيما طعموا إذا ما اتقوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - رعایت تقوا و ترس از خدا، موجب زدایش گناهان و آمرزش آنهاست .

يأيتها الذين ءامنوا إن تتقوا الله .. يكفر عنكم سيئاتكم و يغفر لكم

تکفیر (مصدر یکفر) و غفران (مصدر يغفر)، هر دو به معنای پوشانیدن و مستور ساختن است و مراد از آن زدایش و آمرزش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - تقوای مؤمنان، سبب می شود که خداوند، گناهان آنان را ببامرزد .

يأيتها الذين ءامنوا اتقوا الله .. و يغفر لكم ذنوبكم

459- موجبات تکفیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - اقامه نماز ، پرداخت زکات ، ایمان به پیامبران و یاری آنان و انفاق در راه خدا ، موجب تکفیر (نادیده گرفتن) قطعی گناهان و دخول حتمی در بهشت

لئن اقمتم ... لا کفرن عنکم سیاتکم و لا دخلنکم جنت

22 - ایمان و انجام اعمال نیک ، موجب تکفیر (نادیده گرفتن) گناهان از جانب خداوند *

لئن اقمتم الصلوه .. لا کفرن عنکم سیاتکم

460- موجبات گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 273

17 - توانایی آدمی در توجیه نفس خویش برای ارتکاب گناه

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

461- مؤمنان و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 80 - 7

7- مؤمنان ، برخوردار از حمایت های غیبی الهی در دور ماندن از کفر و معصیت اند .

فكان أبواه مؤمنين فخشينا أن يرهقهما

462- مهمترین گناه جهنمیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 98 - 3

3 - شرک ، عمده ترین گناه دوزخیان و ریشه همه تباهی ها

إن كنا لفي ضلال مبين . إذ نسويكم بربِّ العلمين

از این که دوزخیان گمراه، از میان همه تبه کاری های خود، تنها به گناه شرکشان پرداخته اند؛ احتمالاً بدین منظور باشد که شرک را بزرگ ترین خطای خود شمرده و یا منشأ سایر خطاها دانسته اند.

463- نجات از زیان گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 149 - 10

10 - شمول رحمت خدا و آمرزش او تنها راه نجات از زیان گناه و گرایش های شرک آلود است .

لئن لم يرحمنا ربنا و يغفر لنا لنكونن من الخسرين

464- نجات از کیفر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 31 - 6

6 - خداوند ، تنها یار و یاور انسان در حفاظت وی از عواقب ناگوار گناهان

و ما أصبکم . . . و ما لکم من دون اللّٰه من ولیّ ولا نصیر

ص: 274

465- نذر برای گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 168 - 18

18 - از امام باقر (ع) روایت شده که فرمود: «ان من خطوات الشيطان الحلف بالطلاق و النذور في المعاصي و كل يمين بغير الله ؛ از گامهای شیطان است قسم خوردن به طلاق همسر و نذر در گناهان و هر سوگندی که به غیر خداوند باشد».

466- نشانه های بی گناهی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 73 - 7

7- حسن سابقه افراد از نشانه های بی گناهی آنان است .

لقد علمتم . . . و ما كنا سارقين

467- نعمت نفرت از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 8 - 1

1 - محبت به ایمان و بیزاری از کفر و گناه ، جلوه ای از فضل و نعمت الهی

ولكن الله حَبَّ إليكم الإيمن . . . و كره إليكم الكفر . . . فضلاً من الله و نع

468- نفس اماره و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 53 - 6

6- نفس آدمی در صورت شمول رحمت خدا بر او ، به انجام بدی ها فرمان نمی دهد و به ارتکاب گناهان ترغیب نمی کند .

إن النفس لأماره بالسوء إلا ما رحم ربي

469- نهی از گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 116 - 6

ص: 275

6- لزوم نهی از منکر و بازداري مردمان از فساد ها و گناهان

فلولا كان .. أولوا بقیه ینھون عن الفساد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 9 - 3

3- نهی خداوند، از نجوای آلوده به گناه، تعدی به حقوق مسلمین و نافرمانی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فلا تتنجوا بالاثم و العدوان و معصیت الرسول

470- نیاز به تکفیر گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 2 - 20

20- نیاز همیشگی انسان، به لطف و خطاپوشی خداوند

و الذین ءامنوا .. کفر عنهم سیئاتهم

از این که خداوند به موحدان نیک کردار و مؤمن به قرآن و خط پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نوید غفران داده است؛ استفاده می شود که حتی چنین مؤمنانی نیز نیازمند غفران خداوند هستند.

471- هماهنگی کیفر با گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 14 - 9

9- خداوند، پاداش دهنده و مجازات کننده ملت ها، براساس عملکرد خود آنان

لیجزی قومًا بما كانوا یکسبون

«قومًا» ممکن است به تمامی ملت ها (اعم از مؤمن و کافر) نظر داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 34 - 4

4 - تشابه کيفر اخروي با عملکرد دنيوي انسان

نسيكـم كـما نسيـتم

بنابراين كه «كما» براي تشبيه باشد، مطلب بالا استفاده مي شود.

472- يحيى (ع) و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - مريم - 19 - 14 - 7

ص: 276

7- حضرت یحیی (ع)، مبرّا از گناه در برابر خدا *

و لم یکن . . . عصیاً

می توان گفت جمله «و لم یکن . . . عصیاً» بر نفی مطلق سرپیچی و عصیان (رد حاجت های مردم، معصیت پروردگار) دلالت دارد.

473- یقین به آثار گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 8

8 - یقین به نتیجه ذلت بار گناه، مایه پرهیز انسان از آن است .

و لو تری إذ المجرمون ناکسوارء و وسهم عند ربهم ربنا أبصرنا . . . إنا موقنون

اعتراف مجرمان به معرفت و یقین پیدا کردن در قیامت، پس از مشاهده وضع خود در آن روز و درخواست مؤکد آنان از خدا برای بازگشت به دنیا، جهت انجام دادن کار خوب، نشان می دهد که اگر کسی به نتیجه بد گناه یقین پیدا کند، از آن پرهیز خواهد کرد.

474- یوسف (ع) و ترک گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 33 - 12

12- احساس ناتوانی یوسف (ع) از ترک گناه بدون امداد های الهی، جلوه ای از اعتقاد او به ربوبیت خدا

رب . . . و إلاّ تصرف عنی کیدهنّ أصب إلیهنّ

475- یوسف (ع) و گناه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 33 - 2,7

2- زندانی شدن و خوار گشتن، محبوب تر از گناه و معصیت، در پیش حضرت یوسف (ع) و بندگان مخلص خدا

قال رب السجن أحب إلیّ مما یدعوننی إلیه

7- یوسف (ع) نگران تأثیر مکر و حيله زلیخا و زنان اشراف در خود و واداشتنش بر گناه و معصیت

وإلا تصرف عني كيدهنّ أصب إليهنّ

گناهان

ص: 277

476- آثار اجتناب از گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 2، 1

1 - پرهیزکنندگان از گناهان بزرگ و زشتی ها ، برخوردار از نعمت های جاودان الهی

و ما عند الله .. للذين ءامنوا ... و الذين يجتنبون كبائر الاثم و الفوحش

2 - پرهیز از بدی ها و گناهان کبیره ، نمود و نشانه ایمان و اتکا به خداوند

للذين ءامنوا و علی ربهم يتوکلون . و الذين يجتنبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 5، 6، 2

2 - نیک کرداری به همراه اجتناب از گناهان کبیره ، شرط برخورداری از پاداش الهی

و یجزی الذین أحسنوا بالحسنى . الذین یجتنبون کبیر الاثم و الفوحش

ذکر «الذین یجتنبون ..» - به دنبال «الذین أحسنوا» - می تواند بیانگر شرط دوم برای بهره مندی انسان، از پاداش الهی باشد.

5 - لغزش های کوچک پرهیزکنندگان از گناهان کبیره ، مورد بخشش خداوند

الذین یجتنبون .. إلا اللّٰم إن ربک وسع المغفره

«لمم» در معانی گناه صغیره و گناهی که انسان هر از گاهی مرتکب آن شود، اطلاق می گردد. برداشت بالا بر پایه معنای اول است.

6 - گناهان اتفاقی در زندگی اجتناب کنندگان از کبائر ، مورد عفو و اغماض الهی

الذین یجتنبون کبیر الاثم .. إلا اللّٰم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از «اللّم» در آیه شریفه، گناهی باشد که انسان به طور اتفاقی مرتکب آن می شود.

477- آثار اخروی گناهان همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 9

9- گناهان همسر ابولهب، در قیامت باری سنگین بر دوش او و برافروزاننده آتش جهنم خواهد بود.

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

مراد از «حطب»، می تواند گناهان باشد که مانند هیزم آتش را شعله‌ور می سازد.

478- آثار اصرار بر گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 46 - 3

3 - پافشاری و تداوم بخشی بر گناهان بزرگ، در پی دارنده قطعی دوزخ

ص: 278

و كانوا يصرون على الحنث العظيم

479- آثار غفلت از گناهان گذشته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 59 - 5

5- إعراض از آیات الهی و نشنیده انگاشتن آن و غفلت از گناهان گذشته خویش ، ستم ، و موجب سقوط و نابودی امت ها است .

و من أظلم . . . و تلك القرى أهلكنهم لما ظلموا

مراد از ظلم در «لم اظلموا» - به دلیل ارتباط این آیه با آیات قبل - همان اموری است که در آیه پنجاه و هفت بیان شد.

480- آثار گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 52 - 9

9- گناهان بزرگ ، مانع پدید آمدن زمینه های سپاسگزاری به درگاه خدا و رسیدن به منزلت شاکران

ثم عفونا عنكم من بعد ذلك لعلكم تشكرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 7 - 14

14- «عن الصادق (ع) : . . . إن الكبائر . . . كفران النعمة « و لئن كفرتم إن عذابی لشدید » . . . ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که در بیان گناهان کبیره فرمود: . . . همانا از گناهان کبیره . . . كفران نعمت است [خداوند می فرماید]:

و لئن كفرتم إن عذابی لشدید...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 4,5

4 - انجام گناه کبیره ، موجب زوال ایمان نخواهد شد . *

لذین ءامنوا . . . و الذین یجتنبون کبیر الإثم

برداشت یاد شده بنابراین احتمال است که وصف «الذین یجتنبون..» احترازی باشد - و نه توضیحی - بدین معنا که ایمان حقیقتی مستقل داشته باشد که هر گاه با معنایی چون «اجتناب از کبائر» جمع شود، دستیابی به نعمت های جاودان بهشت را نتیجه دهد.

5- ارتکاب گناهان بزرگ و انجام اعمال زشت ، مانع بهره مندی انسان از نعمت های جاویدان اخروی

و ما عند الله خیر .. الذین یجتنبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 4

ص: 279

4- تأثیر ویرانگر و مخرب گناهان کبیره، در فرجام و سرنوشت انسان و یجزی الذین أحسنوا بالحسنى . الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

481- آموزش گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 70 - 12، 10

10 - خداوند، آمرزنده گناهان و با بندگان خویش مهربان است .

و الله غفور رحیم

12 - آموزش گناه ستیزه جویان علیه دین، پس از گرایش آنان به اسلام، جلوه ای از مغفرت و رحمت خدا نسبت به انسانهاست .

و یغفر لکم و الله غفور رحیم

482- آموزش گناهان صغیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 9

9 - بخشش گناهان کوچک و یا گناهانی که انسان هر از گاهی مرتکب آن می شود، نمود از تفضل و گستردگی عفو الهی است .

الذین یجتنبون . . . الا اللّم إن ربک وسع المغفره

با توجه به معانی واژه «اللّم» و ارتباط عبارت «إن ربک واسع المغفره» با آن، برداشت بالا استفاده می شود.

483- آموزش گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 16

16- « عن ابراهیم بن العباس یقول : کتّأ فی مجلس الرضا (ع) فتذاکروا الكبائر و قول المعتزله فیها : انها لا تغفر فقال الرضا (ع) : قال

أبو عبد الله (ع) : قد نزل القرآن بخلاف قول المعتزله ، قال الله عزوجل : إن ربک لذو مغفره للناس علی ظلمهم « . . . » ;

ابراهیم بن عباس گوید: در مجلس امام رضا(ع) بودیم، سخن از گناهان کبیره و عقیده معتزله مبنی بر اینکه آن گناهان بخشیده نمی شوند،

به میان آوردند. امام رضا(ع) نقل از امام صادق(ع) فرمود: همانا قرآن برخلاف سخن معتزله نازل شده است. خدای عزوجل فرمود: «وإن ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 26

ص: 280

26 - روی آوردن به ایمان ، زمینه ساز آمرزش و رحمت الهی ، حتی نسبت به گناهان بزرگ

علی أن لا یشرکن. .. و استغفر لهٓنَّ اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ

از صدر آیه شریفه استفاده می شود که چه بسا، برخی از روی آوردگان به ایمان، در گذشته کفرآلود خویش مرتکب گناهان بزرگی شده بودند. از ذیل آن (إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ) نیز استفاده می شود که، آنان هم مورد غفران و رحمت الهی قرار می گیرند.

484- ابتلای بی گناهان به عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 25 - 2

2 - برخی از گناهان و ستمکاری ها در جامعه ایمانی مایه گرفتار شدن همگان (مرتکبان گناه و غیر آنها، یعنی ظالم و غیر ظالم) به عذاب های الهی است .

و اتقوا فتنه لاتصیبین الذین ظلموا منکم خاصه

«لا» در «لاتصیبین» نافی و «خاصه» حال برای «الذین» است. جمله «لاتصیبین الذین ...» تبیین و توضیحی است برای «فتنه». و مراد از اتقاء فتنه، پرهیز از عامل آن می باشد که به قرینه «ظلموا»، ستمکاری است. بنابراین معنای آیه چنین می شود: ای اهل ایمان از گناهی که موجب فتنه ای عظیم می شود پرهیزید ؛ آن گونه فتنه ای که نه تنها دامنگیر گناهکار می شود، بلکه همگان را در شعله های خود خواهد سوزانید.

485- اجتناب از کیفر بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 79 - 4

4- لزوم پرهیز حاکمان از مجازات بی گناهان به جای گنه کاران

قال معاذ الله أن نأخذ إلا من وجدنا متعنا عنده

486- اجتناب از گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 1

1 - پرهیز پیوسته و مستمر از زشتی ها و گناهان کبیره ، از ویژگی های بارز نیک کرداران

و یجزی الذین أحسنوا .. الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

استمرار، از فعل مضارع «یجتنبون» استفاده می شود.

ص: 281

487- بشارت به آمرزش گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 70 - 8

8 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) مأمور ابلاغ نوید خداوند به اسیران جنگ بدر (آمرزش گناهان ایشان و . . .) در صورت گرایش به اسلام

قل لمن فی أیدیکم من الأسری

488- بی گناهان بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 161 - 13

13 - وجود افرادی نیک کردار و پاکدامن از گناهان در میان قوم موسی

سنزید المحسنین

کلمه «المحسنین» می تواند در مقابل گروهی از بنی اسرائیل باشد که از جمله «نغفر لکم خطیئتکم» به دست می آید. یعنی بنی اسرائیل دو گروه بودند: گروهی گنهگار که جمله «نغفر لکم خطیئتکم» اشاره به آنان دارد و پاکدامنان از گناه که «المحسنین» عهده دار تبیین آن گروه است.

489- توبه از گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نصر - 110 - 3 - 20

20 - توبه از گناهان بزرگ نیز به درگاه خداوند پذیرفته است .

إِنَّهٗ كَانَ تَوَّابًا

«تَوَّابٌ» بر مبالغه دلالت دارد (مصباح). مبالغه در توبه پذیری، یا به این معنا است که هر چه توبه تکرار شود، توبه پذیری هم تکرار خواهد شد و یا این که گناه هر چه بزرگ باشد، خداوند توبه از آن را خواهد پذیرفت.

490- ظلم قتل بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- تهاجم بی دلیل به انسان ها و کشتار آنها ، ظلم است .

أذن للذين يقتلون بأنهم ظلموا

ص: 282

491- ظلم کیفر بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 79 - 12

12- مجازات بی گناهان به جای مجرمان ، گناه و از مصادیق ظلم است .

قال معاذ الله .. إنا إذا لظلمون

492- عوامل تکفیر گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 35 - 2

2- احسان ، موجب محو و زدایش بزرگ ترین گناهان از پرونده اعمال است .

ذلک جزاء المحسنین . لیکفّر الله عنهم أسوأ الذی عملوا

493- کیفر بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 26 - 11

11 - بی گناهان جامعه ، در خطر گرفتار آمدن به کیفر گناهکاران

قال فانها محرمة علیهم اربعین سنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 79 - 2,3

2- داوطلب شدن بی گناهان برای مجازات شدن به جای مجرمان ، مجوز کیفر دادن آنان نیست .

فخذ أحدنا مکانه .. معاذ الله أن نأخذ إلا من وجدنا متعنا عنده

3- قوانین جزایی مصر در زمان یوسف ، کیفر بی گناهان را به جای مجرمان هر چند داوطلبانه باشد ، مجاز نمی شمرد . *

معاذ الله أن نأخذ إلا من وجدنا متعنا عنده

برداشت فوق را می توان از به کارگیری ضمیرهای متکلم مع الغیر به جای ضمیر متکلم وحده استفاده کرد ; یعنی، یوسف(ع) با جمله «بازداشت نمی کنیم» به جای «بازداشت نمی کنم» اشاره به این معنا می کند که قوانین مصر چنین اجازه ای به من نمی دهد که بی گناه را به جای گنهکار بازداشت کنم، هر چند او خود داوطلب باشد.

494- کیفر گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکویر - 81 - 9 - 6

6 - اعدام ، کیفری پذیرفته شده برای بعضی از گناهان

ص: 283

استفهام در این آیه (به کدامین گناه؟) حاکی از پذیرش این نکته است که هر چند برخی گناهان ممکن است مجوز اعدام باشد؛ ولی زنده به گور شدگان، از آن گناهان پاک بودند.

495- کیفر گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 13

13- ارتکاب گناه کبیره هر چند جاهلانه، تقلیدی و تحت تأثیر تبلیغات باشد، کیفر دارد.

ليحملوا أوزارهم .. و من أوزار الذين يضلّونهم بغير علم

این برداشت، مبتنی بر این اساس است که «من» برای تبعیض و «بغیر» حال برای ضمیر مفعولی باشد. بنابراین معنای عبارت چنین می شود: آنان به دوش می کشند گناهان خود و بخشی از گناه گمراه شدگان به دست خود را، هر چند اینها عالم نبوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 10

10 - گناه، هر چه بزرگ تر باشد، کیفر آن سنگین تر خواهد بود.

فدمدم عليهم ربّهم بذنبهم

حرف «باء» در «بذنبهم» بیانگر علت عقوبت سنگین ثمودیان و نشانگر آن است که اگر کیفر آنان شدید بود، به جهت گناهی بود که از آنان سرزد. بنابراین ویژگی های کیفر، براساس خصوصیات گناه تعیین می شود.

496- گناه کیفر بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 79 - 12

12- مجازات بی گناهان به جای مجرمان، گناه و از مصادیق ظلم است.

قال معاذ الله .. إنا إذا لظلمون

497- گناهان انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 58 - 10

10 - خداوند ، بر احوال بندگان و به گناهان آنان ، آگاهی کامل دارد .

و کفی به بذنوب عباده خبیراً

ص: 284

498- گناهان پیروان نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 41 - 5

5- پیروان نوح ، به هنگام سوارشدن بر کشتی نجات ، نگران گناهان و تخلفات خویش بودند .

قال اركبوا فيها . . . ان ربي لغفور رحيم

499- گناهان صغیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 6

6 - گناهان از دیدگاه وحی ، تقسیم پذیر به گناهان کبیره و گناهان صغیره

الذین یجتنبون کبیر الإثم

500- گناهان قابل آمرزش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 3 - 8

8 - عدم تنافی ایمان و تقوا ، با وجود بعضی از خطاها و کاستی های قابل غفران در زندگی فرد

الذین امتحن الله قلوبهم للتقوی لهم مغفره

نوید به مغفرت، در جایی مفید خواهد بود که لغزش و یا احتمال لغزش، وجود داشته باشد.

501- گناهان قابل عفو

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 31 - 10

10- تنها برخی از گناهان ، قابل بخشش در پرتو ایمان و اعتقاد به خداوند *

أجیبوا داعی الله وءامنوا به یغفر لكم من ذنوبکم

«من» در «من ذنوبکم» برای تبعیض است و این احتمال وجود دارد که تبعیض، نظر به نوع گناه داشته باشد؛ یعنی، برخی از گناهان با ایمان آوردن بخشیده می شود و برخی دیگر خیر.

ص: 285

502- گناهان قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 78 - 3

3- قوم لوط علاوه بر لواط ، به گناهان فراوان دیگری نیز آلوده بودند .

و من قبل كانوا يعملون السيئات

برداشت فوق ، بر این اساس است که «ال» در «السيئات» برای جنس باشد. «ال» جنسیّه در صیغه جمع ، دلالت بر عموم و احیاناً حکایت از کثرت دارد.

503- گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 68 - 7

7 - روی آوری رزمندگان اسلام به اسیر گرفتن از دشمن پیش از سرکوبی کامل آنان گناهی بزرگ است .

لمسکم فیما أخذتم عذاب عظیم

از اینکه گرفتن اسیر اقتضای عذاب بزرگ دارد، معلوم می شود این گناه، بزرگ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 3, 1

1 - کتمان معارف و احکامی که خدا نازل کرده و در کتاب های آسمانی ثبت شده ، از گناهان بزرگ است .

إن الذین یکتُمون ما أنزل اللّٰه من الکتب .. لهم عذاب أليم

3- دین فروشی و کسب متاع دنیا در قبال آن ، از گناهان بزرگ است .

و یشترون به ثمناً قليلاً أولئك ما یأکلون فی بطونهم إلا النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 2

2- بیهوده سخن راندن و مغالطه‌گری و استهزا در مورد قرآن و اسلام گناهی بزرگ است.

فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین. و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ظالم خواندن خوض کنندگان در آیات و تأکید بر تحریم همنشینی مسلمانان با آنان و همچنین جمله «من حسابهم»، مجموعاً بیانگر بزرگی گناه خوض در آیات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 24 - 9

9- نزدیکی با زنان شوهردار و ارتکاب زنا، از گناهان بسیار زشت و پلید است.

لنصرف عنه السوء و الفحشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 286

9 - ابراهیم - 14 - 43 - 4

4- ظلم، گناهی بزرگ و نابخشودنی و موجب کیفر سخت الهی در قیامت است .

يعمل الظلمون .. لیوم تشخص فيه الأبصر . مهطعین مقنعی رءوسهم لا یرتد إلیهم طرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 85 - 3

3- ظلم، گناهی بزرگ و نابخشودنی و عامل اصلی ابتلای انسان به عذاب اخروی است .

و إذا رءا الذین ظلموا العذاب

برداشت فوق به خاطر این نکته است که با آنکه آیه در صدد بیان وضعیت کافران در قیامت است، ولی از آنان به ظالمان توصیف کرده است و وصف مشعر به علیت است. گفتنی است وعده عذاب اخروی، بیانگر بزرگی و نابخشودنی بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 99 - 5

5- شرک، گناهی بزرگ و مستوجب خلود در آتش جهنم است .

إنکم و ما تعبدون من دون الله حصب جهنم .. و کل فیها خلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 117 - 8

8 - شرک، گناهی بزرگ و دارای کیفری ویژه در نزد پروردگار

و من یدع مع الله .. فإنما حسابه عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 5 - 1

1 - گناه کذب (نسبت دادن زنا بدون دلیل به زنان پاکدامن) علی رغم بزرگی اش، بخشودنی و قابل آمرزش از سوی خداوند است .

والذین یرمون المحصنت .. أولئک هم الفسقون. إلا الذین تابوا من بعد ذلک و أصل

2- انکار و تکذیب معاد، بزرگ ترین جرم و گناه کافران و مشرکان صدر اسلام

قال الذین کفروا إن هذا إلا إفک افتریه . . قالوا مال هذا الرسول ... بل کذبو

برداشت یاد شده، به خاطر دو نکته است: 1- «بل» برای اضراب انتقالی است. 2- وعده عذاب دوزخ به کافران و مشرکان به خاطر تکذیب قیامت بود؛ نه دروغ پردازی و بهانه جویی های آنان.

4- انکار معاد، گناهی بزرگ و نابخشودنی

و أعتدنا لمن کذب بالساعه سعیراً

برداشت فوق، از وعده عذاب دوزخ به تکذیب کنندگان قیامت استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 68 - 8

8 - گناه شرک ، بزرگ تر از گناه آدم کشی و آدم کشی بزرگ تر از گناه زنا است .

و الذین لایدعون مع الله إلهًا ... و لایزنون

ترتیب ذکرى جمله های «و الذین لایدعون...» «لایقتلون...» و «لایزنون» می تواند بیانگر ترتیب رتبی و حاکی از مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 222 - 5

5 - دروغ ، مادر گناهان و زاینده انحراف ها

أفّاك أثیم

اختصاص به ذکر یافتن «إفك» از میان سایر گناهان و اصل قرار گرفتن برای «إثم» (تقدم آن بر إثم) می تواند مطلب یاد شده را افاده کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 21 - 3

3 - تخلف بی دلیل از مقررات ارتش ، گناهی بزرگ و نابخشودنی

أَمْ كَانِ مِنَ الْغَائِبِينَ . لَأُعَذِّبَنَّهُ ... أَوْ لَأَأْذِیْبَنَّهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 17 - 9

9 - کفران نعمت های الهی ، گناهی بس بزرگ و غیرقابل بخشش در پیشگاه خداوند

و هل نجزی إلاّ الكفور

تأکید خداوند بر این که تنها کفران کنندگان نعمت ها، مورد مجازات قرار می گیرند، گویای حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 47 - 8

8 - شرک و ظلم ، گناهی بس بزرگ و پیام دار عذابی سخت و فوق تصور بشر

و بدا لهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 6

6 - سدکردن راه ایمان و معرفت دیگران به قرآن ، گناهی بزرگ تر و بدتر از کفر و گناهان شخصی کافران

وقال الذين كفروا لاتسمعوا . . . ولنجزينهم أسوأ الذي كانوا يعملون

برداشت بالا- بدان احتمال است که «أسوء» در مقام مقایسه میان کفر و حق ناباوری کافران، با تلاش های آنان در جلوگیری از گرایش دیگران به ایمان باشد.

ص: 288

3 - مجادله در آیات الهی و ایجاد شبهات اعتقادی ، از گناهان بزرگ است .

و يعلم الذین یجدلون فی ءایتنا . . . و الذین یجتنبون کبیر الإثم

6 - گناهان از دیدگاه وحی ، تقسیم پذیر به گناهان کبیره و گناهان صغیره

الذین یجتنبون کبیر الإثم

8 - ارتکاب فحشا (زنا و لواط) ، از بدترین گناهان کبیره است .

الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

ذکر «الفواحش» پس از ذکر «کبائر الإثم» - با این که «کبائر الإثم» شامل فواحش نیز می شود - نشانگر شدت زشتی و قبح آن در پیشگاه خداوند است. گفتنی است که تعبیر «فاحشه» از زنا و لواط در مواضع دیگر قرآن، قرینه بر این است که از مصادیق مورد نظر «الفواحش» زنا و لواط می باشد.

13 - « (عن) موسی بن جعفر (ع) یقول : دخل عمرو بن عبید علی ابی عبداللّه (ع) فلما سلّم و جلس تلا هذه الآیه : « الذین یجتنبون کبائر الإثم و الفواحش » . . . قال أحبّ أن أعرف الکبائر من کتاب اللّه عزّوجلّ فقال : نعم یا عمرو أكبر الکبائر الإشرک باللّه . . . و بعده الإیاس من روح اللّه . . . ثمّ الأمن لمکراللّه . . . و من ها عقوق الوالدین . . . و قتل النفس . . . و قذف المحصنه . . . و أکل مال الیتیم . . . و الفرار من الزحف . . . و أکل الربا . . . و السحر . . . و الزنا . . . و الیمین الغموس الفاجره . . . و الغلول . . . و منع الزکاه . . . و شهادة الزور و کتمان الشهاده . . . و شرب الخمر . . . و ترک الصلاه . . . و نقض العهد و قطیعه الرحم . . . » :

از امام کاظم (ع) روایت شده است که فرمود: عمرو بن عبید (از علمای عامه) وارد بر امام صادق (ع) شد و چون سلام کرد و نشست آیه «الذین یجتنبون کبائر الإثم و الفواحش» را تلاوت کرد. .. و گفت دوست دارم که گناهان کبیره را از کتاب خدا بشناسم امام فرمود: آری ای عمرو! بزرگ ترین گناه کبیره شرک به خدا است... و بعد از آن یأس از رحمت خدا،... و سپس ایمن شدن از مکر خدا... و از جمله آنها نافرمانی نسبت به پدر و مادر... و کشتن انسان... و اتهام به زنان پاکدامن... و خوردن مال یتیم... و فرار از میدان جنگ... و رباخواری... و سحر... و زنا... و قسم دروغ (برای حق ناحق کردن) و خیانت... و ندادن زکات... و گواهی دروغ و کتمان گواهی... و خوردن شراب... و ترک نماز... و پیمان شکنی و قطع رحم...».

3 - دروغ پردازی ، گناهی بزرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 10

10 - حرمت شکنی و استهزا نسبت به آیات الهی ، گناهی بس بزرگ و درپی دارنده عذابی سخت

و یل لکلّ آفاک اُثم . . . اتخذها هزواً ... و لهم عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 22 - 10

10 - « قطع رحم » ، گناهی بزرگ و در ردیف فسادانگیزی در زمین

ص: 289

تفسدوا فی الأرض و تقطعوا أرحامکم

از این که «تقطعوا أرحامکم» در کنار «تفسدوا فی الأرض» قرار گرفته و از میان همه گناهان اختصاص به ذکر یافته است؛ بزرگی گناه آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 6 - 8

8 - بدگمانی به خداوند ، از گناهان بزرگ و موجب قرار گرفتن انسان در زمره منافقان و مشرکان

المنفقین . . . و المشرکین ... الظانین باللّٰه ظنّ السوء

وصف «الظانین . . .» مشعر به علیت است؛ یعنی، این بدگمانی است که روح اصلی نفاق و شرک را تشکیل داده و انسان ها با این بدگمانی، منافق و مشرک می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 25 - 4

4- باز داشتن مؤمنان از ورود به مسجدالحرام ، گناهی بزرگ و کفرآمیز

هم الذین کفروا و صدّوکم عن المسجدالحرام

از این که خداوند، ممانعت از ورود مؤمنان به مسجدالحرام را به عنوان دومین جرم مهم مشرکان یاد کرده و آن را در کنار کفر آنان متذکر شده است؛ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 25، 23

23 - « دخل عمرو بن عبید علی أبی عبد اللّٰه (ع) . . . قال أحبّ أن أعرف الكبائر من کتاب اللّٰه عزّوجلّ فقال : نعم ، أكبر الكبائر الإشراک باللّٰه . . . وبعده الإیاس من روح اللّٰه . . . ثمّ الأمن مکر اللّٰه . . . و منها عقوق الوالدين . . . و قتل النفس . . . و قذف المحصنه . . . و أکل مال الیتیم . . . و الفرار من الزحف . . . و أکل الربا . . . و السحر . . . و الزنا . . . و الیمین الغموس الفاجره . . . و الغلول . . . و ترک الصلاه متعمداً و نقض العهد و قطيعه الرحم . . . »

(1) بعضی غلول را به معنای خیانت در غنائم و اموال عمومی گرفته اند.

25 - « دخل عمرو بن عبید علی الصادق (ع) . . . وقال : أحبّ أن أعرف الكبائر من کتاب اللّٰه فقال . . . و اللواط » و الذین یجتنبون

کبائر الإثم و الفواحش ...» ;

عمرو بن عبید بر امام صادق (ع) وارد شد. .. و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از قرآن بشناسم... امام [ضمن بیان گناهان کبیره] فرمود: «لواط» هم یکی از آنها است و آیه «الذین یجتنبون کبائر الإثم و الفواحش...» را تلاوت نمود...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 46 - 1،4

1 - عظمت گناه پیمان شکنی در بینش الهی

و كانوا یصرون علی الحنث العظیم

«حنث» در مطلق گناه و نیز خصوص شکستن پیمان و خلف قسم به کار می رود. گفتنی است که توصیف «حنث» به وصف «عظیم»، بیانگر آن است که شکستن پیمان در همه موارد گناهی بزرگ است.

4 - شرکوری، گناهی بزرگ و نابخشودنی و باعث دوزخی شدن انسان

ص: 290

و كانوا يصرون على الحنث العظيم

برخی از مفسران برآنند که مراد از «حنث» در آیه شریفه، شکستن پیمان توحید است (پیمانی که خداوند فطرتاً و در عالم ذر از انسان ها گرفته است). بر این مبنا، مفاد آیه چنین می شود: اصحاب شمال به خاطر شکستن پیمان توحید و روی آوردن به شرک و اصرار بر آن، گرفتار عذاب دوزخ خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 45 - 2

2- دروغ بستن بر خدا، گناهی بس بزرگ و نابخشودنی

و لو تقول علينا... لأخذنا منه باليمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 43 - 3

3- ترک نماز، جرمی بزرگ و نابخشودنی

عن المجرمين... قالوا لم نك من المصلين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 44 - 2

2- اطعام نکردن به مساکین و گرسنه رها کردن آنان در جامعه، جرمی بزرگ و نابخشودنی است.

عن المجرمين... ولم نك نطعم المسكين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 45 - 2

2- به بطالت گذراندن عمر، جرمی بزرگ و نابخشودنی است.

عن المجرمين... و كنا نخوض مع الخائضين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- تکذیب روز جزا، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و کتّا نکذّب بیوم الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- هدایت ، نعمتی است بزرگ و کفران آن ، گناهی عظیم و نابخشودنی است .

إنا هدینہ السبیل . . . إنا أعتدنا للکفرین ... سعیراً

از مهیا شدن عذاب سخت برای ناسپاسان نعمت هدایت، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - تکذیب دین ، جرمی بزرگ و غیر قابل بخشش

کذلک نفع بالمجرمین

مقصود از «مجرمان»، همان «مکذبان» است که در این سوره یازده بار ذکر شده است و چون تکذیب گران، محکوم به هلاکت اند؛ بنابراین جرم آنان (تکذیب دین)، بزرگ و غیر قابل بخشش خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 9

9 - کشتن ناقه صالح ، گناهی بزرگ و دامنگیر تمام ثمودیان

فدمدم علیهم ربهم بذنبهم

بزرگی گناه قوم ثمود، از کیفر سنگین آنان به دست می آید.

504- گناهان کبیره در یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 164 - 7

7 - شکستن حرمت تعطیلی روز شنبه گناهی بزرگ در آیین یهود و در پی دارنده عذاب شدید

اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

شدت عذاب، حکایت از بزرگی گناه دارد.

505- مراتب گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 3

3 - گناهان کبیره ، دارای مراتب متفاوت *

يجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

برداشت یاد شده بدین احتمال است که ذکر «الفواحش» - به دنبال «کبائر الإثم» - از قبیل ذکر خاص بعد از عام باشد. بنابراین «فواحش» عبارت است از گناهان کبیره ای که قبیحی فزون تر دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 10

10 - گناه ، هرچه بزرگ تر باشد ، کیفر آن سنگین تر خواهد بود .

فدمدم علیهم ربهم بذنبهم

حرف «باء» در «بذنبهم» بیانگر علت عقوبت سنگین ثمودیان و نشانگر آن است که اگر کیفر آنان شدید بود، به جهت گناهی بود که از آنان سرزد. بنابراین ویژگی های کیفر، براساس خصوصیات گناه تعیین می شود.

ص: 292

506- ناپسندی قتل بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 74 - 10

10- كشتن فرد بی گناه ، كاری زشت و ناروا است .

لقد جئت شیئاً نكراً

«نكر» صفت مشبه و به معنای «منكر» است «یعنی كار قبیح و ناپسند و خلاف معروف».

507- هلاکت بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 155 - 13

13 - هلاکت گروهی به سبب گناه گروهی دیگر ، خلاف سنن الهی در دیدگاه موسی (ع)

أتهلكنا بما فعل السفهاء منا

گناهان كبیره

508- {گناهان كبیره}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 30 - 9

9 - كشتار و خونریزی ، گناهی بزرگ و مصداق بارز فسادگری است .

أتجعل فیها من یفسد فیها و یسفك الدماء

فسادگری شامل خونریزی نیز می شود. بنابراین عطف «یسفك الدماء» بر «یفسد فیها» عطف خاص بر عام است و حکایت از آن دارد که گناه خونریزی و آدمکشی از دیگر فسادگریها، بزرگتر و تباهی آن بیشتر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 79 - 1،2

1 - تحریر و نوشتن افکار و اندیشه ها به عنوان کتاب الهی و قوانین دینی ، جرم و گناهی بزرگ ، و در پی دارنده عذاب الهی است .

فویل للذین یکتبون .. فویل لهم ممّا کتبت ایدیهم

کلمه «ویل» کلمه ای است که انسان به هنگام گرفتار شدن به عذاب، آن را بر زبان جاری می کند. بنابراین مراد از «فویل للذین ...» گرفتار شدن بدعتگذاران به عذاب است.

2 - ارائه و نشر افکار و اندیشه ها به عنوان کتاب آسمانی و فرمان های الهی ، حرام و گناهی بزرگ و در پی دارنده عذاب الهی است .

فویل للذین .. ثم یقولون هذا من عند الله

ص: 293

29 - جنگ های داخلی و برادر کشی ، از بزرگترین گناهان و موجب خواری و ذلت در دنیا و گرفتار شدن به عذاب اخروی است .

تقتلون أنفسکم .. فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزی فی الحیوه الدنیا و یوم القی

از آن جا که گناهان یاد شده، در پی دارنده شدیدترین عذابهاست، معلوم می شود این گناهان از بزرگترین گناهان هستند.

7 - به کارگیری سحر گناهی بزرگ و به منزله کفر است .

و ما کفر سلیمان

چنانچه گذشت، مراد از جمله فوق نفی جادوگری از سلیمان است. ولی از آن جا که از جادوگری به کفرورزی، تعبیر شده، به دست می آید که: جادوگری خود نوعی کفر است و یا گناهی است به منزله کفر.

53 - عمرو بن عبید وارد بر امام صادق (ع) شد . . . و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از روی قرآن بشناسم ، امام فرمود: « . . . والسحر لان الله عز و جل یقول : و لقد علموا لمن اشتریه ماله فی الآخره من خلق . . . » ;

. . . از جمله گناهان کبیره «سحر» است چون خداوند می فرماید: مسلماً آنان (ساحران) می دانستند هر کس خریدار این متاع (سحر) باشد در آخرت هیچ نصیبی برای وی نخواهد بود . . .».

21 - تخریب مساجد به انگیزه یاد نکردن خدا در آنها ، گناهی بزرگ و در پی دارنده خواری در دنیا و عذابی بزرگ در قیامت است .

و سعی فی خرابها . . . لهم فی الدنیا خزی و لهم فی الآخره عذاب عظیم

از اینکه بازدارندگان مردم از ورود به مساجد و تخریب کنندگان آن ها، ظالمترین مردم شمرده شده اند و نیز به عذاب عظیم قیامت تهدید شده اند، بزرگی گناه آنان به دست می آید.

22 - بستن مساجد به روی مردم و بازداشتن آنان از یاد خدا ، از گناهان بزرگ است .

و من أظلم ممن منع مسجد الله أن يذكر فيها اسمه .. لهم في الآخرة عذاب عظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 120 - 21

21 - مخالفت آگاهانه با هدایت های الهی ، انحراف و گناهی بزرگ و نابخشودنی است .

و لئن اتبعت أهواءهم بعد الذی جاءک من العلم مالک من اللّٰه من ولیّ و لانصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 159 - 7

7 - کتمان حقایق کتاب های آسمانی ، از گناهان بزرگ است .

ص: 294

إن الذين يكتُمون ما أنزلنا .. أولئك يلعنهم الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 162 - 7

7 - کتمان حقایق دینی و معارف کتب آسمانی از گناهان بزرگ است .

خلدین فیها لایخفف عنهم العذاب

دوری همیشگی کتمان کنندگان حقایق از رحمت خدا و نیز ابتلای آنان به عذابی تخفیف ناپذیر، حکایت از بزرگی گناه آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 22 - 2

2 - کفر و کشتن پیامبران و عدالتخواهان ، گناه بزرگی است که همه اعمال نیک را می زداید و تباہ می کند .

انّ الذین یکفرون .. اولئک الذین حبّطت اعمالهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 77 - 20

20 - سوداگران با شکستن عهد الهی و سوگند های خویش از گناهان بزرگ

انّ الذین یشترون .. و لهم عذاب الیم

کیفر سخت، نشانه بزرگی گناه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 105 - 14

14 - اختلاف و پراکندگی جوامع ایمانی با وجود دلایل روشن (اتمام حجّت) ، گناهی است بزرگ .

و اختلفوا من بعد ما جاءهم البیّنات و اولئک لهم عذاب عظیم

بزرگی عذاب، دلالت بر بزرگی گناه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - گناه و اصرار بر آن ، موجب ارتکاب گناهان بزرگتر

كانوا يكفرون بنایت الله و يقتلون الانبياء بغير حق ذلك بما عصوا و كانوا يعتدون

بنابر اینکه مشارالیه «ذلک بما عصوا»، کفر به آیات و قتل انبیا باشد و این دو گناه بزرگ، معلول اصرار بر گناهان خفیفتری است که «عصوا» و «یعتدون» اشاره به آنهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 93 - 1

1 - افترا به خداوند بالاترین ظلم و از بزرگترین گناهان است.

و من أظلم ممن افتری علی الله کذبا

ص: 295

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 138 - 8,9

8 - افترا بر خداوند از گناهان بزرگ و موجب کیفر اوست.

سیجزیهم بما کانوا یفترون

9 - جعل قانون و منتسب کردن آن به خداوند از گناهان بزرگ است.

وقالوا .. سیجزیهم بما کانوا یفترون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 35 - 8

8 - از امام صادق (ع) [ضمن حدیثی در توضیح گناهان کبیره] روایت شده است: «... و منع الزکاه المفروضه لأن الله عز وجل يقول: یوم یحیی علیها فی نار جهنم فتکوی بها جباههم و جنوبهم و ظهورهم...»؛

... از جمله گناهان کبیره، منع زکات واجب است؛ زیرا خدای عزوجل می فرماید: روزی که آن [زر و سیم] را با آتش دوزخ می گذازند و پیشانی، پهلو و پشت آنان را داغ می زنند و می گویند این است آنچه برای خود اندوختید ...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 79 - 13

13 - خرده گیری و مسخره کردن مؤمن گناهی بزرگ و در پی دارنده عذاب سخت الهی است .

فیسخرون منهم سخر الله منهم و لهم عذاب الیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 78 - 4

4- لواط و همجنس بازی ، گناهی بزرگ و به منزله گناهانی بسیار است .

و من قبل کانوا یعملون السیئات

برداشت فوق ، مبتنی بر این نکته است که «ال» در «السیئات» عهد ذهنی باشد. در این صورت مقصود از «السیئات» لواط است. اطلاق «سیئات» به صورت جمع بر یک گناه ، اشاره به برداشت فوق دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 113 - 1

1- تمایل به ستمگران و اتکای بر آنان ، حرام و گناهی بزرگ است .

و لا تركزوا إلى الذين ظلموا

«الركون إلى شيء»؛ یعنی ، گرایش پیدا کردن به چیزی و اعتماد کردن بر آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 87 - 14

14- « عن أبي عبدالله (ع) : . . . [من الكبائر] الإيأس من روح الله ، لأن الله عزوجل يقول : « إنه لا ييأس من روح الله إلا القوم الكافرون » . . . ؛

ص: 296

از امام صادق(ع) روایت شده است: [یکی از گناهان کبیره] ناامیدی از رحمت خداست؛ زیرا خدای عزوجل می فرماید: «إِنَّهُ لَا يَيْئَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ»...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 25 - 13

13- « دخل عمرو بن عبيد على أبي عبدالله (ع) فلما سلم وجلس . . . قال : أحب أن أعرف الكبائر من كتاب الله عزوجل ، فقال : . . . منها : . . . نقض العهد وقطيعه الرحم لأن الله عزوجل يقول : « أولئك لهم اللعنة ولهم سوء الدار » . . . ;

عمرو بن عبید بر امام صادق(ع) وارد شد و بعد از سلام نشست . . . و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از کتاب خدا بشناسم، پس حضرت فرمود: . . . یکی از آن گناهان ... عهدشکنی و قطع رحم است؛ چون خداوند عزوجل می فرماید: أولئك لهم اللعنة ولهم سوء الدار...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 56 - 6

6- یأس و ناامیدی از رحمت خداوند ، از گناهان بزرگ و امری بس نکوهیده

و من يقنط من رحمه ربّه إلا الضالّون

اینکه خداوند یأس از رحمت خویش را عمل گمراهان قرار داد و مأیوسان را برابر گمراهان شمرده است، بیانگر بزرگی این عمل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 74 - 6

6- انحرافات جنسی و همجنس بازی ، جرمی بزرگ و در پی دارنده عذاب است .

فأخذتهم الصيحة . . . فجعلنا عليها سافلها و أمطرنا عليهم حجارة من سجيل

از اینکه قوم لوط به خاطر گناه لواط و همجنس بازی دچار عذاب و نابودی شدند، استفاده می شود که این گناه بسیار بزرگ و در صورت توبه نکردن، نابخشودنی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 79 - 4

4- ظلم و بیدادگری ، گناهی بزرگ و در پی دارنده عذاب الهی است .

وإن كان أصحاب الأيكة لظلمين . فانتقمنا منهم

انتقام خداوند از «اصحاب ایکه» به خاطر ظلم آنها، بیانگر این نکته است که ظلم و بیدادگری گناهی نیست که قابل عفو و آمرزش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 90 - 4

4- التقاط در دین (پذیرش قسمتی از دین و انکار برخی دیگر) گناهی بزرگ و زمینه ساز نزول عذاب الهی است .

كما أنزلنا على المقتسمين

ص: 297

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 3

3- ساختگی دانستن قرآن ، گناهی بس بزرگ و سنگین

قالوا أسطر الأولين . ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيمة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 95 - 1

1- سوداگری با عهد و پیمان الهی و زیر پا نهادن آن در برابر بهای ناچیز دنیوی ، ممنوع و گناهی نابخشودنی است .

ولا تتخذوا أيمانكم دخلاً . . . و لكم عذاب عظيم . و لا تشتروا بعهد الله ثمناً قليلاً

ممنوعیت سوداگری با عهد و پیمان الهی ، از نهی «لا تشتروا» و بزرگ بودن گناه آن ، از ذیل آیه قبل (و لكم عذاب عظيم) - که به عذاب بزرگ تهدید شدند - استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 8 - 13

13- فسادانگیزی ، گناهی بزرگ و در پی دارنده مجازات دنیوی و اخروی خداوند است .

وإن عدتم عدنا و جعلنا جهنم للكافرين حصيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 31 - 12

12- فرزندکشی ، خطا و جنایتی بس بزرگ و عملی محکوم در طول اعصار و قرن های گذشته

إن قتلهم كان خطئاً كبيراً

«خطئاً» در لغت به معنای عدول از جهت اصلی و حقیقی است و از جمله کاربردهای این واژه، جایی است که شخص تصمیم بر انجام کار نادرست می گیرد و آن را به انجام می رساند (مفردات راغب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12- « عن أبي جعفر (ع) في قوله: « ولا تقربوا الزنا إنه كان فاحشه » يقول: معصيه و مقتناً فإن الله يمقته و يبغضه قال: « و ساء سبيلاً » و هو أشد الناس عذاباً و الزنا من أكبر الكبائر;

از امام باقر(ع) در باره یخن خدا « و لا تقربوا الزنا إنه كان فاحشه» روایت شده است که فرمود: خدا می گوید: [زنا] گناه و نفرت انگیز است؛ زیرا به شدت مورد تنفر و غضب الهی است [و درباره] «و ساء سبيلاً» فرمود: و زناکار عذابش از همه شدیدتر است و زنا از بزرگ ترین گناهان کبیره است».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 5 - 11

11- افترا بستن بر خدا، گناهی بزرگ است .

قالوا اتخذ الله ولداً . . كبرت كلمة ... إن يقولون إلا كذباً

ص: 298

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 15 - 11، 12

11- افترا بر خداوند ، گناهی بزرگ است و افترازنندگان به او ، ستم کارترین مردمان اند .

فمن أظلم ممّن افتری علی الله کذباً

12- شرک ، گناهی بزرگ است و مشرکان ، ظالم ترین مردمان اند .

اتّخذوا من دونه ءالهه .. فمن أظلم ممّن افتری علی الله کذباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 20 - 12

12- اصحاب كهف ، ارتداد و پذیرش دوباره شرک را ، گناهی بزرگ و مانع سعادت جاودان خود می دانستند .

أو یعیدوكم فی ملتهم ولن تفلحوا إذا أبداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 32 - 11

11- « عن أبي عبد الله (ع) [فی تعریف الكبائر] و منها عقوق الوالدين لأنّ الله عزّوجلّ جعل العاقّ جبّاراً شقیّاً فی قوله حکایه ، قال عیسی (ع) : « و برّاً بوالدتی و لم یجعلنی جبّاراً شقیّاً » ;

از امام صادق(ع) [در معرفی گناهان کبیره] روایت شده که از جمله آنها عقوق و نافرمانی والدین است، زیرا خداوند عزّوجلّ در سخن خود به نقل از حضرت عیسی(ع) عاق نافرمانی کننده را جبار شقی قرار داده است، آن جا که فرموده: و برّاً بوالدتی و لم یجعلنی جبّاراً شقیّاً».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 45 - 4

4- بت پرستی و اطاعت از شیطان ، گناهی بزرگ است .

لِمَ تعبد ما لا یسمع .. لاتعبد الشیطن ... إتی أخاف أن یمسک عذاب من الرحمن

نسبت دادن «عذاب» به خدای رحمان - که دارای رحمت وسیع است - می تواند بیانگر این نکته باشد که گناه بت پرستی به قدری شدید است که مظهر رحمت و مهربانی را نیز به خشم می آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 4

4- ضایع کردن نماز و سهل انگاری در آن ، حرام و از گناهان بزرگ است .

أضاعوا الصلوه .. فسوف یلقون عیاً

چنان که گفته شد معنای «یلقون عیاً» - به قرینه «یدخلون الجنّه» (در آیه بعد) - «یلقون جزاء غیهم» است؛ که وعده عذاب به شمار می آید. وعده عذاب نیز نوعاً در برابر گناهان بزرگ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 86 - 6

6- شرکوری و پرستش معبودهای باطل ، گناهی بزرگ و موجب دوزخی شدن است .

ص: 299

و نسوق المجرمين إلى جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 61 - 5

5 - افترای بر خداوند و گفتن چیز های دروغ و خود بافته در باره او ، گناهی عظیم و موجب استحقاق عذاب استیصال و نابودی است .

لا تفتروا علی الله کذباً فیسحتکم بعذاب

«إسحات» (مصدر «یسحتکم») به معنای ریشه کن کردن و نابود ساختن است. «فیسحتکم بعذاب» با توجه به نکره بودن «عذاب» - که بر عظمت و شدت آن دلالت دارد - به این معنا است: شما را با عذابی سخت، ریشه کن و هلاک خواهد ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 81 - 19

19 - طغیان در مورد نعمت های خداوند و خروج از مرز تعادل ، گناهی است بس بزرگ .

و لاتطغوا . . . و من یحلل علیه غضبی فقد هوی

غضب خداوند بر طغیان گران در مورد نعمت ها، نشانه بزرگی گناه آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 11 - 8

8 - ارتداد از دین ، گناهی نابخشودنی و درپی دارنده عذاب جاودان اخروی است .

و من الناس من یعبد الله علی حرف . . . خسر الدنیا و الآخره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 25 - 14

14 - انحراف از حق و تجاوز به حقوق دیگران در محیط مسجد الحرام ، گناهی است بس بزرگ و کج روان و ستم کاران باید در انتظار کیفر سخت دنیوی باشند .

و من یرد فیه بالحد بظلم نذقه من عذاب الیم

برداشت یاد شده بر این اساس است که مقصود از «عذاب أليم» کیفر دنیوی نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 30 - 22

22 - « دخل عمرو بن عبید علی الصادق (ع) . . . وقال : أحب أن أعرف الكبائر من كتاب الله فقال : . . . إن الكبائر . . . وقول الزور » و اجتنبوا قول الزور « . . . » ;

عمرو بن عبید بر امام صادق (ع) وارد شد . . . و گفت : دوست دارم گناهان کبیره را از کتاب الله بشناسم . آن حضرت فرمود : . . . [از جمله] گناهان کبیره . . . قول زور است ; [چون در کتاب الله آمده است : «و اجتنبوا قول الزور» . . .] .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 300

3 - بی عفتی (ارضای غریزه جنسی به گونه نامشروع) ، انحرافی بزرگ و گناهی عظیم در پیشگاه خداوند

فمن ابتغی وراء ذلک فأولئک هم العادون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 4 - 13

13 - نسبت بی دلیل زنا به زنان پاکدامن ، حرام و از گناهان بزرگ است .

والذین یرمون المحصنت .. و لا تقبلوا لهم شہدہ أبداً و أولئک هم الفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 15 - 5,7,8

5 - هتک حرمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و افترا به حریم آن حضرت ، گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند و در پی دارنده فرجامی ناگوار

إذ تلقونہ بألسنتکم .. و تحسبونہ ہیئاً و هو عند اللہ عظیم

7 - شکستن حرمت و آبروی اهل ایمان ، امری خطیر و گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند

إذ تلقونہ بألسنتکم و تقولون بأفواہکم ما لیس لکم به علم و تحسبونہ ہیئاً و هو عن

8 - پذیرش و انتشار شایعه های ناروا علیه مؤمنان و جامعه اسلامی ، بدون توجه به درستی و نادرستی و پیامد های آنها ، امری خطیر و

گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند

إذ تلقونہ بألسنتکم و تقولون .. تحسبونہ ہیئاً و هو عند اللہ عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 19 - 1,2

1 - اشاعه فحشا در میان مردم ، گناهی بزرگ و در پی دارنده عذابی دردناک در دنیا و آخرت

إنّ الذین یحبّون أن تشیع الفحشہ فی الذین ءامنوا لهم عذاب أليم فی الدنيا والأخر

«فاحشه» به هر عمل و سخن بسیار زشت گفته می شود و این واژه کنایه از گناه زنا و فساد جنسی است. عبارت «أن تشیع الفاحشه» نیز به

دو گونه قابل معنا و تفسیر کردن است: 1- اشاعه فحشا و رواج گناهان جنسی. 2- رواج و پخش اخبار مربوط به فحشا و روابط جنسی دیگران، که در این صورت کلمه ای در تقدیر است؛ یعنی، «أن تشیع خبر الفاحشه».

2- بازی با حیثیت مؤمنان و بدنام ساختن آنان، معصیتی بزرگ و دارای فرجامی سخت و دردناک در دنیا و آخرت

إنّ الذین یحبّون أن تشیع الفحشه فی الذین ءامنوا لهم عذاب ألیم فی الدنیا و الآخر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 23 - 9، 6

6- قذف و اتهام به زنان پاکدامن، نجیب و مؤمن، از گناهان کبیره است.

إنّ الذین یرمون المحصنات .. لعنوا فی الدنیا و الآخره و لهم عذاب عظیم

برداشت یاد شده، از آن جا است که در آیه شریفه، قذف کنندگان و تهمت به زنان مورد طرد و لعن در دو عرصه دنیا و آخرت قرار گرفته اند و به عذاب بزرگ الهی تهدید شده اند.

9 - « عن أبی عبداللّٰه (ع) قال : قذف المحصنات من الكبائر لأنّ اللّٰه عزّوجلّ یقول : لعنوا فی الدنیا و الآخره و لهم عذاب عظیم ;

ص: 301

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود قذف زنان پاکدامن (یعنی، نسبت زنا دادن به آنان) گناه کبیره است؛ زیرا خدای - عزوجل -
[در باره قذف کنندگان] می فرماید: لعنوا فی الدنيا و الآخرة ولهم عذاب عظیم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 69 - 9

9 - شرک ، آدم کشی و زنا ، از گناهان بزرگ و خطیر

یضعف له العذاب يوم القیمه و یخلد فیہ مهاناً

برداشت فوق، از وعده عذاب دو چندان، دائمی و ذلت بار برای گناهان یاد شده، استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 84 - 6

6 - تکذیب آیات و نشانه های الهی بدون تحقیق و دلیل علمی ، جرمی بزرگ و دارای کیفر

قال أكذبتم بایتی و لم تحیطوا بها علماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 2

2 - فخر فروشی و خودنمایی ، گناهی بس بزرگ در پیشگاه خداوند

فخرج علی قومه فی زینته . . . فحسبنا به و بداره الأرض

برداشت یاد شده با توجه به تفریع «حسبنا» بر «فخرج علی قومه فی زینته» به دست می آید؛ زیرا قارون پس از فخر فروشی و خودنمایی در
میان مردم، به هلاکت رسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 6 - 17

17 - « عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر (ع) قال : سمعته يقول : الغناء ممّا وعد الله عزوجلّ علیه النار و تلی هذه الآية : « و من
الناس من یشتري لهو الحدیث لیضلّ عن سبیل الله بغير علم و یتخذها هزواً أولئک لهم عذاب مهین » ؛

محمد بن مسلم می گوید: از امام باقر(ع) شنیدم که می گفت: غنا از جمله گناهانی است که خداوند عزوجلّ برای آن، وعده آتش داده

است. و این آیه را تلاوت کرد: و من الناس من يشتري لهو الحديث...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 29 - 6

6 - کشتن مؤمنان مجاهد و مبلغان دینی ، گناهی بزرگ و زمینه ساز نزول عذاب و نابودی است .

قیل ادخل الجنة .. إن كانت إلا صيحة وحده فإذا هم خمدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 35 - 4

4 - استکبار در برابر پذیرش کلمه توحید ، بزرگ ترین و سنگین ترین جرم است .

كذلك نعمل بالمجرمين . إنهم كانوا إذا قيل لهم لا إله إلا الله يستكبرون

ص: 302

دوزخی دانستن کسانی که مرتکب جرم استکبار در برابر توحید شده اند، حاکی از حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 9 - 4

4 - شرک ، گناهی بس بزرگ و موجب محرومیت از رحمت الهی در قیامت

و لکن یدخل من یشاء فی رحمته والظلمون. .. أم اتّخذوا من دونه أولیاء

از آیه قبل استفاده می شود که ظالمان از رحمت الهی به دوراند (یدخل من یشاء فی رحمته والظالمون ما لهم. ..) و از آن جا که شرک مصداق بارز ظلم به شمار می آید، می توان مطلب بالا را برداشت کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 17 - 2

2- آزدن خاطر پدر و مادر ، حتی با گفتن « اف » ، جرمی گران است .

و وصّینا الإنسن بولدیه إحسنًا .. و الذی قال لولدیه أفّ لکما ... إثم کانوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 8

8 - کفر و شرک ، جرمی بزرگ و کیفرآور در قیامت

یعرف المجرمون بسیمهم فیؤخذ بالنوصی و الأقدام

توصیف کافران و مشرکان، به «جرم پیشه»، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 77 - 6

6 - سپاس نعمت های الهی و اعتراف به آن ، تکلیفی بس مهم و انکار و ناسپاسی آن ، گناهی بس عظیم

فبأیّء الآء ربکمّا تکذّبان

از ده ها بار تکرار «فبأیّء الآء. ..» در این سوره، می توان برداشت بالا را استفاده کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 75 - 5

5 - « عن بعض أصحابنا : قال : سألته عن قول الله عز وجل : « فلا أقسم بمواقع النجوم » قال : أعظم إثم من يحلف بها ;

برخی از اصحاب از [امام] درباره سخن خداوند عزوجل «فلا أقسم بمواقع النجوم» سؤال کردند، حضرت فرمود: بزرگ است گناه کسانی که به آن (مواقع نجوم) قسم می خورند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 13 - 7

7 - یأس از رحمت خدا و ثواب اخروی ، گناهی است بزرگ .

قومًا غضب الله عليهم قد یسوا من الآخره

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «قد یسوا...»، به عنوان بارزترین ویژگی مغضوبین یاد شده است.

ص: 303

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 7 - 1

1 - افترا و نسبت دروغ به خدا بستن ، بالاترین ظلم و بدترین گناه است .

و من أظلم ممّن افترى على الله الكذب

تقیح افترا بر خداوند با تعبیر «أظلم» (صیغه اسم تفضیل)، نشان از بزرگی گناه آن دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 31 - 3,5

3 - بی عفتی (ارضای غریزه جنسی به گونه نامشروع) ، انحرافی بزرگ و گناهی عظیم در پیشگاه خداوند

فأولئك هم العادون

5 - «سئل الصادق (ع) عن الخَصِّ خَصَّه فقال : إنَّ عَظِيمَ قَد نَهَى اللهُ عَنْهُ فِي كِتَابِهِ . . . فَقَالَ السَّائِلُ : بَيْنَ لِي يَا بَنَ رَسُولَ اللهِ (ع) مِنْ كِتَابِ اللهِ نَهْيِهِ فَقَالَ : قَوْلُ اللهِ «فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ» وَهُوَ مِمَّا وَرَاءَ ذَلِكَ . . .»

از امام صادق (ع) درباره خصخصه (عمل استمنا) سؤال شد، فرمود: گناه بزرگی است که خداوند در قرآن از آن نهی فرموده است . . . سؤال کننده پرسید: ای فرزند رسول خدا! نهی آن را از قرآن برای من بیان کن، فرمود: سخن خداوند «فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون» و آن [عمل استمنا] از مصادیق «وراء ذلك» است . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 1 - 1

1 - کم فروشی ، گناهی بزرگ است و کم فروشان به عذاب الهی گرفتار خواهند شد .

ویل للمظفّين

«طفیف» و «قلیل»، به یک معنا است. تطفیف کاستنی است که انجام دهنده آن در پیمانۀ کردن و وزن کردن خیانت کند و «ویل» در اصل به معنای عذاب و هلاکت است. (لسان العرب)

509- آثار اجتناب از گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - پرهیزکنندگان از گناهان بزرگ و زشتی ها ، برخوردار از نعمت های جاودان الهی

و ما عند الله .. للذین ءامنوا ... و الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

2 - پرهیز از بدی ها و گناهان کبیره ، نمود و نشانه ایمان و اتکا به خداوند

للذین ءامنوا و علی ربهم یتوکلون . و الذین یجتنبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 5، 6، 2

2 - نیک کرداری به همراه اجتناب از گناهان کبیره ، شرط برخورداری از پاداش الهی

ص: 304

و یجزی الذین أحسنوا بالحسنى . الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

ذکر «الذین یجتنبون...» - به دنبال «الذین أحسنوا» - می تواند بیانگر شرط دوم برای بهره مندی انسان، از پاداش الهی باشد.

5- لغزش های کوچک پرهیزکنندگان از گناهان کبیره ، مورد بخشش خداوند

الذین یجتنبون... إلا اللّٰم إن ربک وسع المغفره

«لمم» در معانی گناه صغیره و گناهی که انسان هر از گاهی مرتکب آن شود، اطلاق می گردد. برداشت بالا بر پایه معنای اول است.

6- گناهان اتفاقی در زندگی اجتناب کنندگان از کبائر ، مورد عفو و اغماض الهی

الذین یجتنبون کبیر الإثم... إلا اللّٰم

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از «اللّم» در آیه شریفه، گناهی باشد که انسان به طور اتفاقی مرتکب آن می شود.

510- آثار اصرار بر گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 46 - 3

3- پافشاری و تداوم بخشی بر گناهان بزرگ ، در پی دارنده قطعی دوزخ

و كانوا یصرون علی الحنث العظیم

511- آثار گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 52 - 9

9- گناهان بزرگ ، مانع پدید آمدن زمینه های سپاسگزاری به درگاه خدا و رسیدن به منزلت شاکران

ثم عفونا عنکم من بعد ذلک لعلکم تشکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 7 - 14

14- «عن الصادق (ع) :... إن الكبائر... کفران النعمه « و لئن کفرتم إن عذابی لشدید »...» ;

از امام صادق(ع) روایت شده است که در بیان گناهان کبیره فرمود: . . . همانا از گناهان کبیره ... کفران نعمت است [خداوند می فرماید]:
و لئن کفرتم إن عذابی لشدید...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 4,5

4 - انجام گناه کبیره ، موجب زوال ایمان نخواهد شد . *

للذین ءامنوا .. والذین یجتنبون کبیر الإثم

ص: 305

برداشت یاد شده بنابراین احتمال است که وصف «الذین یجتنبون..» احترازی باشد - و نه توضیحی - بدین معنا که ایمان حقیقتی مستقل داشته باشد که هر گاه با معنایی چون «اجتناب از کبائر» جمع شود، دستیابی به نعمت های جاودان بهشت را نتیجه دهد.

5- ارتکاب گناهان بزرگ و انجام اعمال زشت ، مانع بهره مندی انسان از نعمت های جاویدان اخروی

و ما عند الله خیر . . الذین یجتنبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 4

4- تأثیر ویرانگر و مخرب گناهان کبیره ، در فرجام و سرنوشت انسان

و یجزی الذین أحسنوا بالحسنى . الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

512- آمرزش گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 16

16- « عن ابراهیم بن العباس یقول : کتّأ فی مجلس الرضا (ع) فتذاکروا الکبائر و قول المعتزله فیها : انها لاتغفر فقال الرضا (ع) : قال أبو عبد الله (ع) : قد نزل القرآن بخلاف قول المعتزله ، قال الله عزوجل : إن ربک لذو مغفره للناس علی ظلمهم » . . . ;

ابراهیم بن عباس گوید: در مجلس امام رضا(ع) بودیم، سخن از گناهان کبیره و عقیده معتزله مبنی بر اینکه آن گناهان بخشیده نمی شوند، به میان آوردند. امام رضا(ع) نقل از امام صادق(ع) فرمود: همانا قرآن برخلاف سخن معتزله نازل شده است. خدای عزوجل فرمود: «وإن ربک لذو مغفره للناس علی ظلمهم...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 26

26- روی آوردن به ایمان ، زمینه ساز آمرزش و رحمت الهی ، حتی نسبت به گناهان بزرگ

علی أن لا یشرکن . . و استغفر لهّن الله إن الله غفور رحیم

از صدر آیه شریفه استفاده می شود که چه بسا، برخی از روی آوردن به ایمان، در گذشته کفرآلود خویش مرتکب گناهان بزرگی شده بودند. از ذیل آن (إنّ الله غفور رحیم) نیز استفاده می شود که، آنان هم مورد غفران و رحمت الهی قرار می گیرند.

513- اجتناب از گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 1

1 - پرهیز پیوسته و مستمر از زشتی ها و گناهان کبیره ، از ویژگی های بارز نیک کرداران

و یجزی الذین أحسنوا .. الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

ص: 306

استمرار، از فعل مضارع «يجتنبون» استفاده می شود.

514- توبه از گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نصر - 110 - 3 - 20

20 - توبه از گناهان بزرگ نیز به درگاه خداوند پذیرفته است .

إِنَّهٗ كَانَ تَوَّابًا

«تَوَّاب» بر مبالغه دلالت دارد (مصباح). مبالغه در توبه پذیری، یا به این معنا است که هر چه توبه تکرار شود، توبه پذیری هم تکرار خواهد شد و یا این که گناه هر چه بزرگ باشد، خداوند توبه از آن را خواهد پذیرفت.

515- عوامل تکفیر گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 35 - 2

2 - احسان ، موجب محو و زدایش بزرگ ترین گناهان از پرونده اعمال است .

ذلک جزاء المحسنین . لیکفّر الله عنهم أسوأ الذی عملوا

516- کیفر گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 13

13- ارتکاب گناه کبیره هر چند جاهلانه ، تقلیدی و تحت تأثیر تبلیغات باشد ، کیفر دارد .

لیحملوا أوزارهم . . . و من أوزار الذین یضلونهم بغیر علم

این برداشت، مبتنی بر این اساس است که «من» برای تبعیض و «بغیر» حال برای ضمیر مفعولی باشد. بنابراین معنای عبارت چنین می شود: آنان به دوش می کشند گناهان خود و بخشی از گناه گمراه شدگان به دست خود را، هر چند اینها عالم نبوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - گناه، هرچه بزرگ تر باشد، کیفر آن سنگین تر خواهد بود.

فدمدم علیهم ربهم بذنبهم

حرف «باء» در «بذنبهم» بیانگر علت عقوبت سنگین ثمودیان و نشانگر آن است که اگر کیفر آنان شدید بود، به جهت گناهی بود که از آنان سرزد. بنابراین ویژگی های کیفر، براساس خصوصیات گناه تعیین می شود.

ص: 307

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 3

1 - کتمان معارف و احکامی که خدا نازل کرده و در کتاب های آسمانی ثبت شده ، از گناهان بزرگ است .

إن الذين يكتُمون ما أنزل الله من الكتب .. لهم عذاب أليم

3 - دین فروشی و کسب متاع دنیا در قبال آن ، از گناهان بزرگ است .

و یشترون به ثمناً قليلاً أولئك ما يأكلون فی بطونهم إلا النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 2

2 - بیهوده سخن راندن و مغالطه گری و استهزا در مورد قرآن و اسلام گناهی بزرگ است.

فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین. و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ظالم خواندن خوض کنندگان در آیات و تأکید بر تحریم همنشینی مسلمانان با آنان و همچنین جمله «من حسابهم»، مجموعاً بیانگر بزرگی گناه خوض در آیات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 24 - 9

9- نزدیکی با زنان شوهردار و ارتکاب زنا ، از گناهان بسیار زشت و پلید است .

لنصرف عنه السوء و الفحشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 43 - 4

4- ظلم ، گناهی بزرگ و نابخشودنی و موجب کیفر سخت الهی در قیامت است .

یعمل الظلمون .. لیوم تشخص فیہ الأبصر . مهطعین مقنعی رءوسهم لایرتد إلیهم طرف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 85 - 3

3- ظلم، گناهی بزرگ و نابخشودنی و عامل اصلی ابتلای انسان به عذاب اخروی است.

و إذا رءا الذين ظلموا العذاب

برداشت فوق به خاطر این نکته است که با آنکه آیه در صدد بیان وضعیت کافران در قیامت است، ولی از آنان به ظالمان توصیف کرده است و وصف مشعر به علیت است. گفتنی است وعده عذاب اخروی، بیانگر بزرگی و نابخشودنی بودن آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 99 - 5

5- شرک، گناهی بزرگ و مستوجب خلود در آتش جهنم است.

ص: 308

إنکم و ما تعبدون من دون الله حصب جهنم . . . و کل فیها خلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 117 - 8

8 - شرک ، گناهی بزرگ و دارای کیفری ویژه در نزد پروردگار

و من یدع مع الله . . . فإتما حسابه عند ربّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 5 - 1

1 - گناه قذف (نسبت دادن زنا بدون دلیل به زنان پاکدامن) علی رغم بزرگی اش ، بخشودنی و قابل آمرزش از سوی خداوند است .

والذین یرمون المحصنت . . . أولئک هم الفسقون . إلا الذین تابوا من بعد ذلک و أصل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 11 - 4، 2

2 - انکار و تکذیب معاد ، بزرگ ترین جرم و گناه کافران و مشرکان صدر اسلام

قال الذین کفروا إن هذا إلا إفک افتریه . . . قالوا مالِ هذا الرسول . . . بل کذبو

برداشت یاد شده، به خاطر دو نکته است: 1- «بل» برای اضراب انتقالی است. 2- وعده عذاب دوزخ به کافران و مشرکان به خاطر تکذیب قیامت بود؛ نه دروغ پردازی و بهانه جویی های آنان.

4 - انکار معاد ، گناهی بزرگ و نابخشودنی

و أعتدنا لمن کذب بالساعه سعیراً

برداشت فوق، از وعده عذاب دوزخ به تکذیب کنندگان قیامت استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 68 - 8

8 - گناه شرک ، بزرگ تر از گناه آدم کشی و آدم کشی بزرگ تر از گناه زنا است .

و الذین لایدعون مع اللّٰه إلہًا . . . ولایزنون

ترتیب ذکرى جمله هاى «و الذین لایدعون. . .» «لایقتلون...» و «لایزنون» مى تواند بیانگر ترتیب رتبى و حاكى از مطلب یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 222 - 5

5 - دروغ ، مادر گناهان و زاینده انحراف ها

أفّاك أئیم

اختصاص به ذکر یافتن «إفك» از میان سایر گناهان و اصل قرار گرفتن برای «إثم» (تقدم آن بر إثم) مى تواند مطلب یاد شده را افاده کند.

ص: 309

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 21 - 3

3 - تخلف بی دلیل از مقررات ارتش ، گناهی بزرگ و نابخشودنی

أم كان من الغائبين . لأعدبته ... أو لأذبحته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 17 - 9

9 - کفران نعمت های الهی ، گناهی بس بزرگ و غیرقابل بخشش در پیشگاه خداوند

و هل نجزي إلاّ الكفور

تأکید خداوند بر این که تنها کفران کنندگان نعمت ها، مورد مجازات قرار می گیرند، گویای حقیقت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 47 - 8

8 - شرک و ظلم ، گناهی بس بزرگ و پیام دار عذابی سخت و فوق تصور بشر

وبدا لهم من الله ما لم يکونوا یحتسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 27 - 6

6 - سدکردن راه ایمان و معرفت دیگران به قرآن ، گناهی بزرگ تر و بدتر از کفر و گناهان شخصی کافران

وقال الذين كفروا لاتسمعوا . . . ولنجزینهم أسوأ الذی كانوا یعملون

برداشت بالا- بدان احتمال است که «أسوء» در مقام مقایسه میان کفر و حق ناباوری کافران، با تلاش های آنان در جلوگیری از گرایش دیگران به ایمان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 37 - 3،6،8،13

3 - مجادله در آیات الهی و ایجاد شبهات اعتقادی ، از گناهان بزرگ است .

و يعلم الذین یجدلون فی ءایتنا . . . و الذین یجتنبون کبیر الإثم

6 - گناهان از دیدگاه وحی ، تقسیم پذیر به گناهان کبیره و گناهان صغیره

الذین یجتنبون کبیر الإثم

8 - ارتکاب فحشا (زنا و لواط) ، از بدترین گناهان کبیره است .

الذین یجتنبون کبیر الإثم و الفواحش

ذکر «الفواحش» پس از ذکر «کبائر الإثم» - با این که «کبائر الإثم» شامل فواحش نیز می شود - نشانگر شدت زشتی و قبح آن در پیشگاه خداوند است. گفتنی است که تعبیر «فاحشه» از زنا و لواط در مواضع دیگر قرآن، قرینه بر این است که از مصادیق مورد نظر «الفواحش» زنا و لواط می باشد.

13 - « (عن) موسی بن جعفر (ع) یقول : دخل عمرو بن عبید علی أبی عبد الله (ع) فلما سلّم و جلس تلا هذه الآیه : « الذین یجتنبون کبائر الإثم و الفواحش » . . . قال أحبّ أن أعرف الكبائر من کتاب الله عزّوجلّ فقال : نعم یا عمرو أكبر الكبائر الإشراک بالله . . . و بعده الإیاس من روح الله . . . ثمّ الأمن لمکر الله . . . و من ها عقوق الوالدین . . . و قتل النفس . . . و قذف

ص: 310

المحصنه... و أكل مال اليتيم... و الفرار من الزحف... و أكل الربا... و السحر... و الزنا... و اليمين الغموس الفاجره... و الغلول... و منع الزكاه... و شهاده الزور و كتمان الشهاده... و شرب الخمر... و ترك الصلاه... و نقض العهد و قطيعه الرحم...
;

از امام كاظم(ع) روايت شده است كه فرمود: عمرو بن عبید (از علمای عامه) وارد بر امام صادق(ع) شد و چون سلام كرد و نشست آيه «الذين يجتنبون كبائر الإثم والفواحش» را تلاوت كرد.. و گفت دوست دارم كه گناهان كبريه را از كتاب خدا بشناسم امام فرمود: آري اي عمرو! بزرگ ترين گناه كبريه شرك به خدا است... و بعد از آن یأس از رحمت خدا،... و سپس ايمن شدن از مكر خدا... و از جمله آنها نافرمانی نسبت به پدر و مادر... و كشتن انسان... و اتهام به زنان پاكدامن... و خوردن مال یتيم... و فرار از میدان جنگ... و رباخواری... و سحر... و زنا... و قسم دروغ (برای حق ناحق كردن) و خیانت... و ندادن زكات... و گواهی دروغ و كتمان گواهی... و خوردن شراب... و ترك نماز... و پیمان شکنی و قطع رحم...».

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

17 - جائیه - 45 - 7 - 3

3 - دروغ پردازی ، گناهی بزرگ

آفاک اثم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 10

10 - حرمت شکنی و استهزا نسبت به آیات الهی ، گناهی بس بزرگ و درپی دارنده عذابی سخت

ويل لكلّ آفاک اثم .. اتخذها هزواً ... و لهم عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

17 - محمد - 47 - 22 - 10

10- «قطع رحم» ، گناهی بزرگ و در ردیف فسادانگیزی در زمین

تفسدوا فی الأرض و تقطعوا أرحامکم

از این كه «تقطعوا أرحامکم» در کنار «تفسدوا فی الأرض» قرار گرفته و از میان همه گناهان اختصاص به ذكر یافته است; بزرگی گناه آن استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

8 - بدگمانی به خداوند، از گناهان بزرگ و موجب قرار گرفتن انسان در زمره منافقان و مشرکان

المنفقیین... والمشرکین... الظانین باللّه ظنّ السوء

وصف «الظانین...» مشعر به علیت است؛ یعنی، این بدگمانی است که روح اصلی نفاق و شرک را تشکیل داده و انسان ها با این بدگمانی، منافق و مشرک می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- باز داشتن مؤمنان از ورود به مسجدالحرام، گناهی بزرگ و کفرآمیز

ص: 311

هم الذين كفروا وصدّوكم عن المسجد الحرام

از این که خداوند، ممانعت از ورود مؤمنان به مسجد الحرام را به عنوان دومین جرم مهم مشرکان یاد کرده و آن را در کنار کفر آنان متذکر شده است؛ مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 25، 23

23 - « دخل عمرو بن عبید علی ابی عبد الله (ع) . . قال أحب أن أعرف الكبائر من كتاب الله عز وجل فقال : نعم ، أكبر الكبائر الإشراك بالله . . . وبعده الإیاس من روح الله . . . ثم الأمن مكر الله . . . ومنها عقوق الوالدين . . . وقتل النفس . . . وقذف المحصنه . . . و أكل مال الیتیم . . . والفرار من الزحف . . . و أكل الربا . . . والسحر . . . والزنا . . . واليمين الغموس الفاجره . . . والغلول . . . و ترک الصلاة متعمداً و تقض العهد و قطيعه الرحم . . . » ;

(1) بعضی غلول را به معنای خیانت در غنائم و اموال عمومی گرفته اند.

25 - « دخل عمرو بن عبید علی الصادق (ع) . . . وقال : أحب أن أعرف الكبائر من كتاب الله فقال . . . واللواط » و الذين یجتنبون كبائر الإثم و الفواحش . . . » ;

عمرو بن عبید بر امام صادق (ع) وارد شد. . . و گفت: دوست دارم گناهان کبیره را از قرآن بشناسم... امام [ضمن بیان گناهان کبیره] فرمود: «لواط» هم یکی از آنها است و آیه «الذین یجتنبون کبائر الإثم و الفواحش...» را تلاوت نمود...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 46 - 4، 1

1 - عظمت گناه پیمان شکنی در بینش الهی

و كانوا یصرون علی الحنث العظیم

«حنث» در مطلق گناه و نیز خصوص شکستن پیمان و خلف قسم به کار می رود. گفتنی است که توصیف «حنث» به وصف «عظیم»، بیانگر آن است که شکستن پیمان در همه موارد گناهی بزرگ است.

4 - شرکورزی، گناهی بزرگ و نابخشودنی و باعث دوزخی شدن انسان

و كانوا یصرون علی الحنث العظیم

برخی از مفسران بر آنند که مراد از «حنث» در آیه شریفه، شکستن پیمان توحید است (پیمانی که خداوند فطرتاً و در عالم ذر از انسان ها گرفته است). بر این مبنا، مفاد آیه چنین می شود: اصحاب شمال به خاطر شکستن پیمان توحید و روی آوردن به شرک و اصرار بر آن،

گرفتار عذاب دوزخ خواهند شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 45 - 2

2- دروغ بستن بر خدا، گناهی بس بزرگ و نابخشودنی

و لو تقول علينا .. لأخذنا منه باليمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 43 - 3

3- ترک نماز، جرمی بزرگ و نابخشودنی

عن المجرمين .. قالوا لم نك من المصلين

ص: 312

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 44 - 2

2 - اطعام نکردن به مساکین و گرسنه رها کردن آنان در جامعه ، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و لم نک نطعم المسکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 45 - 2

2 - به بطالت گذراندن عمر ، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و کتّا نخوض مع الخائضین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 46 - 3

3 - تکذیب روز جزا ، جرمی بزرگ و نابخشودنی است .

عن المجرمین . . . و کتّا نکذّب بیوم الدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 4 - 3

3 - هدایت ، نعمتی است بزرگ و کفران آن ، گناهی عظیم و نابخشودنی است .

إنا هدینة السبیل . . . إنا أعتدنا للكفرین . . . سعیرا

از مهیا شدن عذاب سخت برای ناسپاسان نعمت هدایت، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 4

4 - تکذیب دین ، جرمی بزرگ و غیر قابل بخشش

کذلک نفعل بالمجرمین

مقصود از «مجرمان»، همان «مکذبان» است که در این سوره یازده بار ذکر شده است و چون تکذیب گران، محکوم به هلاکت اند؛ بنابراین جرم آنان (تکذیب دین)، بزرگ و غیر قابل بخشش خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 9

9 - کشتن ناقه صالح ، گناهی بزرگ و دامنگیر تمام ثمودیان

فدمدم علیهم ربهم بذنبهم

بزرگی گناه قوم ثمود، از کیفر سنگین آنان به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 68 - 7

ص: 313

7 - روی آوری رزمندگان اسلام به اسیر گرفتن از دشمن پیش از سرکوبی کامل آنان گناهی بزرگ است .

لمسکم فیما أخذتم عذاب عظیم

از اینکه گرفتن اسیر اقتضای عذاب بزرگ دارد، معلوم می شود این گناه، بزرگ است.

518- گناهان کبیره در یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 164 - 7

7 - شکستن حرمت تعطیلی روز شنبه گناهی بزرگ در آیین یهود و در پی دارنده عذاب شدید

اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

شدت عذاب، حکایت از بزرگی گناه دارد.

519- مراتب گناهان کبیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 32 - 3

3 - گناهان کبیره ، دارای مراتب متفاوت *

يجتنبون کبیر الإثم و الفوحش

برداشت یاد شده بدین احتمال است که ذکر «الفواحش» - به دنبال «کبائر الإثم» - از قبیل ذکر خاص بعد از عام باشد. بنابراین «فواحش» عبارت است از گناهان کبیره ای که قبیحی فزون تر دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 10

10 - گناه ، هرچه بزرگ تر باشد ، کیفر آن سنگین تر خواهد بود .

فدمدم علیهم ربّهم بذنبهم

حرف «باء» در «بذنبهم» بیانگر علت عقوبت سنگین ثمودیان و نشانگر آن است که اگر کیفر آنان شدید بود، به جهت گناهی بود که از آنان

سرزد. بنابراین ویژگی های کیفر، براساس خصوصیات گناه تعیین می شود.

گناهکار

520- آموزش کنیز گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 33 - 32

32 - کنیزان وادار شده به فحشا از سوی مالکان ، مورد آموزش و مشمول رحمت خدا هستند .

و من یکرههنّ فإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ص: 314

521- اذیت زنان گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 58 - 5

5 - آزار و اذیت مردان و زنان مؤمن ، در قبال گناه شان ، منعی ندارد .

و الذین يؤذون المؤمنین . . . بغیر ما اکتسبوا

قید «بغیر ما اکتسبوا» احترازی است و مفهوم اش این است که در صورت ارتکاب جرم و گناه، آزار و اذیت - با رعایت شرایط - جایز است.

522- اذیت مردان گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 58 - 5

5 - آزار و اذیت مردان و زنان مؤمن ، در قبال گناه شان ، منعی ندارد .

و الذین يؤذون المؤمنین . . . بغیر ما اکتسبوا

قید «بغیر ما اکتسبوا» احترازی است و مفهوم اش این است که در صورت ارتکاب جرم و گناه، آزار و اذیت - با رعایت شرایط - جایز است.

523- اعراض از گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 31

31 - پند و اندرز ، بی اعتنایی و تنبیه بدنی ، از روش های اصلاح رفتار های ناهنجار

و التي تخافون نشوزهنّ فعظوهنّ و اهجروهنّ فی المضاجع و اضربوهنّ

524- بنی اسرائیل گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - بنی اسرائیلیان گنهکار و دارای اعمال ناشایست ، مورد تهدید خداوند به کیفر و مجازات

و ما اللّٰه بغفل عما تعملون

از هدفهای بیان آگاهی و توجه خداوند به اعمال گنهکاران، تهدید ایشان به کیفر است.

ص: 315

525- پرسش از گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 97 - 2

2 - چگونه سپری کردن زندگانی دنیا ، پرسش فرشتگان از گناهکاران مستضعف پس از مرگ (سؤال قبر)

انّ الذین توفّیهم المملکة ظالمی انفسهم قالوا فیم کتم

526- توبه گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 16 - 12

12 - سقوط کیفر و پذیرش توبه گناهکاران و مرتکبین فحشا از سوی خداوند ، جلوه توبه پذیری و رحمت او

والذان یأتینها منکم . . . إنّ الله کان تواباً رحیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 17 - 9، 5، 1، 2

1 - وعده الهی به پذیرش توبه گناهکاران

انّما التّوبه علی الله للذین یعملون السّوء بجهاله ثمّ یتوبون

2 - پذیرش حتمی توبه ، مشروط به تأخیر نینداختن آن از سوی گناهکاران است .

انّما التّوبه علی الله للذین یعملون السّوء بجهاله ثمّ یتوبون من قریب فاولئک یت

5 - تشویق گناهکاران به توبه و تأخیر نینداختن آن

انّما التّوبه علی الله للذین یعملون السّوء بجهاله ثمّ یتوبون من قریب

خداوند با اعلام پذیرش حتمی توبه به شرط تأخیر نینداختن آن، گناهکاران را به چنین توبه ای تشویق کرده است.

9 - علم و حکمت الهی ، اساس پذیرش توبه گناهکاران

انّما التّوبه علی الله . . . و کان الله علیماً حکیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 18 - 8

8 - توبه گناهکاران و ایمان آوردن کافران تا قبل از یقین به مرگ ، پذیرفته است .

أَتِمَّا التَّوْبَةَ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ . . . و ليس

مفهوم جمله «حتی اذا حضر» در برداشت فوق، بیان و توضیح «من قریب» گرفته شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 64 - 15،23

15 - راه بازگشت و توبه برای خطاکاران و حتی منافقان ، باز و گشوده است .

و لو آتاهم اذ ظلموا انفسهم جائز . . . لوجدوا الله تواباً رحيماً

ص: 316

23 - پذیرش توبه خطاکاران ، باید همراه مهر و محبت به آنان باشد .

و لو أنّهم اذ ظلموا انفسهم .. لوجدوا الله تواباً رحيماً

توصیف خداوند به «رحیم»، پس از «تواباً»، می رساند که انسان نباید آنگاه که فردی را پذیرفت و از خطایش درگذشت، مهر و لطف خویش را از او دریغ دارد.

527- جن گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 31 - 8

8- وجود افرادی گنه کار و عصیانگر ، در میان جنیان

يغفر لكم من ذنوبكم

528- جنیان گناهکار در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 39 - 1

1 - گناهکاران جن و انس در صحنه قیامت ، دارای وضعیتی معلوم و بی نیاز از محاکمه و سؤال

فيومئذ لايسئل عن ذنبه انس ولاجانّ

529- جهل گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 17 - 10، 4

4 - گناهکار ، جاهل است .

يعملون السوء بجهالة

با توجه به توضیح فیش قبل .

10 - گناهکار ، جاهل و سبک مغر است ، اگر چه آگاه به گناه بودن عملش باشد .

انّما التّوبه على اللّٰه للّٰذين يعملون السّوء بجهاله

امام صادق (ع) در باره آيه فوق فرمود: كلّ ذنب عمله العبد و ان كان به عالما فهو جاهل حين خاطر بنفسه في معصيه ربّه . . .

تفسير عياشى، ج 1، ص 228، ح 62؛ تفسير برهان، ج 1، ص 354، ح 6.

ص: 317

530- خائنان گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 108 - 1

1 - خیانت پیشگان گنهکار، علی رغم شرم از مردم، از خدا شرم و پروایی ندارند.

يستخفون من الناس ولا يستخفون من الله

چون «استخفاء» (پنهان سازی) از خداوند مقدور نیست تا نهی و یا مذمتی به فعل و یا ترک آن تعلق گیرد؛ بنابراین «استخفاء» می تواند کنایه از «استحیاء» (شرم کردن) باشد.

531- عذاب جامعه گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 4 - 2

2 - عذاب سهمگین خداوند در انتظار جوامع مختلف از قوانین دین و پذیرنده ولایتهای غیر خداوند

ولا تتبعوا من دونه .. و کم من قریه أهلکنها

بیان هلاکت جوامع پیشین پس از فرمان به رعایت قوانین دین و سرپیچی از ولایت غیر خدا «اتبعوا ما أنزل الیکم ..»، بیانگر آن است که عذاب امتهای پیشین به سبب تخلف آنان از این فرمان بوده است.

532- عذاب دنیوی امت های گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 15 - 11

11- نزول عذاب دنیوی بر امت های گنهکار، تنها پس از اتمام حجت و فرستادن پیامبری برای ایشان است.

و ما کنا معذبین حتی نبعث رسولاً

جمله «ما کنا معذبین حتی نبعث رسولاً» اطلاق دارد و عذاب دنیوی را هم دربر می گیرد.

533- عفو خویشاوندان گناهکار

12 - گذشت از لغزش های خویشاوندان ، بینوایان و مهاجرانِ راه خدا و برخورد کریمانه با آنان ، وظیفه ای الهی بر عهده توانگران

و لایاتل أولوا الفضل منکم و السعه أن یؤتوا أولی القربی . . . و لیعفوا و لیصفحوا

«عفو» در لغت به معنای گذشت است و «صفح» به معنای گذشت همراه با ترک ملامت نسبت به خطا کار است (فروق اللغه). چنین گذشتی، حاکی از کرامت و بزرگواری گذشت کننده است.

534- عفو مساکین گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 22 - 12

12 - گذشت از لغزش های خویشاوندان ، بینوایان و مهاجرانِ راه خدا و برخورد کریمانه با آنان ، وظیفه ای الهی بر عهده توانگران

و لایاتل أولوا الفضل منکم والسعه أن یؤتوا أُولی القربی . . . و لیعفوا و لیصفحوا

«عفو» در لغت به معنای گذشت است و «صفح» به معنای گذشت همراه با ترک ملامت نسبت به خطا کار است (فروق اللغه). چنین گذشتی، حاکی از کرامت و بزرگواری گذشت کننده است.

535- عفو مهاجران گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 22 - 12

12 - گذشت از لغزش های خویشاوندان ، بینوایان و مهاجرانِ راه خدا و برخورد کریمانه با آنان ، وظیفه ای الهی بر عهده توانگران

و لایاتل أولوا الفضل منکم والسعه أن یؤتوا أُولی القربی . . . و لیعفوا و لیصفحوا

«عفو» در لغت به معنای گذشت است و «صفح» به معنای گذشت همراه با ترک ملامت نسبت به خطا کار است (فروق اللغه). چنین گذشتی، حاکی از کرامت و بزرگواری گذشت کننده است.

536- کیفر گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 18 - 5

5 - خداوند برای گناهکارانی که توبه را تا آستانه مرگ تأخیر انداخته و کسانی که کافر بمیرند ، عذاب دردناکی آماده کرده است .

و لیست التوبه للذین . . . و لا الذین یموتون و هم کفار اولئک اعتدنا لهم عذابا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 37 - 16

لا يحب من كان مختالا فخوراً .. واعتدنا للكافرين عذاباً مهيناً

توصیف عذاب به خوارکننده و قرار دادن آن برای متکبران و فخر فروشان، حاکی از تناسب عذاب الهی با گناه گناهکاران است.

537- گلايه از رهبران گناهكار

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - شعراء - 26 - 99 - 1

1 - شكوه دوزخيان از نقش اصلي پيشوايان مجرم خویش در گمراهی آنان

و ما أضلنا إلا المجرمون

538- گناهكار در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 97 - 19

19 - جهنم ، جایگاه گناهكارانی كه به سبب ماندن در سلطه مشركان و ترك عمدی هجرت ، قادر بر ادای تكالیف الهی نباشند .

الم تكن ارض الله واسعه فتهاجروا فيها فاولئك مأویهم جهنم و ساءت مصیراً

بنابر اینکه توییح، به جهت عمل نکردن به تكالیف باشد، نه خصوص ترك هجرت.

539- گناهكار در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 14 - 11

11 - مداومت بر نافرمانی خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) ، مایه گرفتاری به عذاب های جسمی و روحی در قیامت

و من یعص الله . . . یدخله ناراً . . . و له عذاب مهین

دخول در آتش، عذاب جسمی آنان و عذاب خوارکننده، شکنجه روحی ایشان.

540- گناهكار مستضعف

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 97 - 2

2 - چگونه سپری کردن زندگانی دنیا ، پرسش فرشتگان از گناهكاران مستضعف پس از مرگ (سؤال قبر)

انّ الذين توفّٰيهم الملكة ظالمى انفسهم قالوا فيم كنتم

541- محروميت گناهكار

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - بقره - 2 - 276 - 5,6

ص: 320

5 - ناسپاسان از نعمت‌ها و گنهکاران، محروم از محبت الهی

والله لا يحب كل كفار اثم

6 - رباخواران، ناسپاسانی گنهکار و محروم از محبت الهی

يمحق الله الربوا .. والله لا يحب كل كفار اثم

کلمه «کفار» (بسیار ناسپاس) و کلمه «اثیم» (فرو رفته در گناه و آلودگی) پس از بیان ربا و رباخواری، اشاره به این معنا دارد که رباخواران از جمله مصادیق انسانهای ناسپاس و آلوده به گناهند.

542- محرومیت مالک کنیز گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 33 - 33

33 - برده داران وادار کننده کنیزان خویش به فحشا و فساد جنسی، محروم از آمرزش و رحمت خدا هستند .

و من يكرههنّ فإنّ الله من بعد إكراههنّ غفور رحيم

در آیه یاد شده متعلق «غفور» و «رحیم» ذکر نشده است. با توجه به این که بعید است خداوند به برده داران، به خاطر گناه اکراهشان و نیز مورد هشدار قرار گرفتن آنان وعده غفران و رحمت بدهد، به نظر می رسد مقصود کنیزانی خواهد بود که مجبور به فحشا شده اند. بر این اساس اختصاص یافتن این وعده به کنیزان، حاکی از محرومیت برده داران از این موهبت است.

543- مسلمانان گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 74 - 3

3 - مسلمانانی که از هجرت به مدینه سر باز زدند و یا در راه خدا جهاد نکردند و یا مهاجران و دین خدا را یاری ندادند، از دایره مؤمنان راستین خارج هستند .

و الذين ءامنوا و هاجروا .. أولئك هم المؤمنون حقا

«أولئك» اشاره است به هر یک از «الذین» اول و دوم با ویژگیهایی که در توصیف آنها آمده است. با توجه به این معنا و دلالت ضمیر فصل (هم) بر حصر معلوم می شود کسانی که مجموع صفات یاد شده را نداشته، اگر چه برخی از آنها را دارا باشند مؤمن حقیقی نیستند.

544- ملائکه و گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 97 - 3

3 - بازخواست گنهکاران ، پس از لحظه مرگ از سوی فرشتگان

انّ الذّین توقّیهم الملئکه ظالمی انفسهم قالوا فیم کنتم

ص: 321

545- مؤاخذة گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 97 - 3

3 - بازخواست گناهکاران ، پس از لحظه مرگ از سوی فرشتگان

انّ الذّین توفّیهم الملئکه ظالمی انفسهم قالوا فیم کتم

546- مؤمنان گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 102 - 11

11 - راوی گوید امام باقر (ع) فرمود: «الذین خلطوا عملاً صالحاً و آخر سیئاً»: فأولئك قوم مؤمنون یحدثون فی ایمانهم من الذّنوب التي یعیبها المؤمنون و یکرهونها فأولئك عسی الله أن یتوب علیهم؛

«آنان که عمل خوب و بد را در هم آمیختند» گروهی از مؤمنانند که در عین داشتن ایمان، مرتکب بعضی گناهان می شوند که مؤمنان آنها را عیب می دانند و ناخوش دارند اینانند که امید می رود خداوند توبه آنان را بپذیرد».

547- یهود گناهکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 96 - 12

12 - یهودیان گناهکار به عذاب دوزخ گرفتار خواهند شد .

بما قدمت ایدیهم . . . و ما هو بمزحزحه من العذاب

«زحزحه» (مصدر مزحزح) به معنای دور ساختن است.

گناهکاران

548- {گناهکاران}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 61 - 31

31 - بنی اسرائیل ، گنهکار و همواره تجاوزگر بوده اند .

ذلك بما عصوا و كانوا يعتدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 322

3 - یهود ، مردمی گنهکار و دارای کردارهایی ناروا

و لن یتمنوه أبداً بما قدمت أیدیهم

مراد از «ما» در «ما قدمت أیدیهم» (آنچه را پیش فرستادند) گناهان و اعمال نارواست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - کسانی که در حال ستمگری و تجاوز از محرمات استفاده کنند - هر چند استفاده آنان به خاطر اضطرار باشد - گنهکارند .

فمن اضطر غیر باغ و لاعاد فلا إثم علیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرعونیان ، جز تکذیب آیات الهی ، مرتکب گناهان دیگری نیز شدند . *

كذبوا بآياتنا فاخذهم الله بذنوبهم

اینکه کلمه «ذنوب» را به صورت اسم ظاهر و با صیغه جمع آورده است، می تواند اشاره به مطلب فوق باشد؛ در غیر این صورت می فرمود: «فاخذهم الله به» و یا «فاخذهم الله بذنوبهم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - عالمان اهل کتاب که از داوری کتاب خدا رویگردان بودند ، به گناهکاری خود اذعان داشتند .

لن تمسنا النار الا اياماً معدودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - بدکاران در قیامت آرزو می کنند کاش میان آنان و عملشان ، زمان بی حدی فاصله بود .

و ما عملت من سوء تودّ لو أنّ بينها وبينه امداً بعيداً

8 - بیزاری شدید بدکاران ، از کردار خویش در قیامت

تودّ لو أنّ بينها وبينه امداً بعيداً

11 - قیامت ، روز اندوه و افسوس بدکاران

تودّ لو أنّ بينها وبينه امداً بعيداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 88 - 4

4 - تأثیر علم و آگاهی گناهکاران ، در مقدار و کیفیت عذاب آنان

كفروا بعد ايمانهم و شهدوا انّ الرّسول حق و جاءهم البينات . . لا يخفّف عنهم الع

ص: 323

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 152 - 29

29 - عفو از گناهکاران مؤمن ، جلوه ای از فضل خداوند

و لقد عفا عنکم و اللّٰه ذو فضل علی المؤمنین

جمله «و اللّٰه ذو فضل . . . »، به منزله علّتی برای عفو است ؛ یعنی چون خداوند صاحب فضل است از گناه شما صرفنظر کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 32

32 - بسیاری از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مردمی آلوده به گناه و معصیت

یرید اللّٰه ان یصیبهم ببعض ذنوبهم و ان کثیراً من الناس لفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 106 - 24، 22، 16

16 - شاهدان بر وصیت باید در خاتمه سوگند خویش تأکید کنند که اگر در ادای شهادت خیانت کرده باشند از گناهکاران محسوب می شوند .

فیقسمان باللّٰه . . . إنا اذا لمن الاثمین

22 - شاهدان بر وصیت در صورت کتمان وصیت های میت و یا تغییر آنها به انگیز های مادی ، از زمره گناهکارانند .

لانشتری . . . و لانکتّم شهده اللّٰه إنا اذا لمن الاثمین

24 - شاهدان رسمی در صورت کتمان شهادت از زمره گناهکارانند .

و لانکتّم شهده اللّٰه إنا اذا لمن الاثمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 40 - 12

12 - تکذیب کنندگان آیات الهی و آنان که از سر تکبّر معارف دین را نپذیرند، مردمی تجاوزگر و گناهکارند.

و كذلك نجزي المجرمين

«جرم» به معنای تعدی و گناه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 80 - 9

9 - ابداع کنندگان سنت های ناروا و اعمال زشت ، مرتکب گناهی بزرگتر و مستحق ملامتی بیشتر

أتأتون الفحشه ما سبقكم بها من أحد من العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 84 - 2

2 - قوم لوط مردمی مجرم و تبهکار

فانظر كيف كان عقبه المجرمين

ص: 324

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 2

2- فرعونیان و پیشینیان آنان مردمی گنهکار و تکذیب کننده آیات الهی

كذبوا بايت ربهم فأهلكنهم بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 28 - 1

1 - مشرکان ، مردمانی بد کردارند .

والذین کسبوا السيئات . . . و یوم نحشهرهم

ضمیر «هم» در «نحشهرهم» به «الذین احسنوا» و «الذین کسبوا السيئات» برمی گردد. جمله «ثم نقول للذین أشركوا ...» قرینه است بر اینکه مشرکان یکی از مصداقهای مورد نظر در جمله «الذین کسبوا السيئات ...» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 21

21- اعراض کنندگان از تعالیم پیامبران و معارف دین ، مجرم و گنهکارند .

و لا تتولوا مجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 63 - 10

10- پیامبران ، در صورت مسامحه در امر رسالت و ترک ابلاغ توحید ، گنه کارند .

فمن ینصرنی من الله إن عصیته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 116 - 14

14- جوامع هلاک شده پیشین ، مردمانی گنه کار بودند .

و كانوا مجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - يوسف - 12 - 110 - 16

16- تكذيب پیامبران الهی ، جرم و گناه است و تكذيب کنندگان مجرم و گنهكارند .

و لا يردُّ بأسنا عن القوم المجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

9 - حجر - 15 - 58 - 3

3- قوم لوط ، مردمی جرم پيشه و تبهكار

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين . إلاء آل لوط

مراد از «قوم مجرمين» - به قرينه آيات بعد - قوم لوط است.

ص: 325

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 61 - 10

10 - همه انسان ها ، به نوعی مرتکب گناه و عمل ناروا می شوند .

و لو يؤاخذ الله الناس بظلمهم ما ترك عليها من دابة

کلمه «الناس» با وجود «ال» استغراق، دلالت بر عموم می کند و نیز اینکه در صورت مؤاخذة و عقوبت، هیچ انسانی - بنابر اینکه مراد از «دابه» انسان باشد - باقی نمی ماند، می تواند مؤید برداشت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 86 - 5

5 - شرک جرم است و مشرک ، مجرم و گناهکار .

واتخذوا من دون الله ءالهةً .. و نسوق المجرمين إلى جهنم

از آن جایی که آیات گذشته، درباره شرک بود، تناسب چنین اقتضا می کند که مراد از مجرمان، «مشرکان» باشد. احتمال تعلق کلمه «یوم» در «یوم نحش» ، به یکی از فعل های «سیکفرون» و یا «یکونون» در آیات پیشین، گویاترین وجه برای ارتباط این آیات است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 74 - 2

2 - کفر ، جرم و گناه است و کافران مجرم و دوزخی اند .

إنه من يأت ربّه مجرمًا فإنّ له جهنم

لام در «له جهنم» بر استحقاق دلالت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 18

18 - اقوام عاد و ثمود و نیز قارون و فرعون و هامان ، مردمانی گناه پیشه بودند .

فكلاً أخذنا بذنبه .. و ما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 9 - 1

1 - فرعونیان و اقوام پیش از آنان ، مردمی بدکردار و خطاپیشه بودند .

و جاء فرعون و من قبله .. بالخاطئه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 16 - 2، 1

1 - نهی کنندگان از نماز و تکذیب گران دین ، مردمی خطاکار و دروغ گویند .

ینهی ... کذب ... ناصیه کذبه خاطئه

2 - شخص بازدارنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) از نماز و تکذیب کننده او ، فردی دروغگو و خطاپیشه و گنه کار بود .

ص: 326

دروغ گویی و خطاکاری، در حقیقت وصف صاحب «ناصیه» است و اتصاف «ناصیه» به آن، مجاز و بیانگر این نکته است که صاحب آن، به قدری به دروغ و گناه آلوده بوده، که گویا اجزای بدن او، دروغگو و خطاکاراند و آثار این پلیدی ها، در چهره او نمایان است.

549- آثار آخرت گریزی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 10

10 - دنیاگرایی و آخرت گریزی گنه پیشگان و کافران ، فلسفه منع شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی از آنان

و لاتطع منهم ائماً او كفوراً .. . إنَّ هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم یوماً

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، در مقام تعلیل برای منع از اطاعت از گنه پیشگان و کافران (و لاتطع منهم ائماً او كفوراً) است.

550- آثار دنیاطلبی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 10

10 - دنیاگرایی و آخرت گریزی گنه پیشگان و کافران ، فلسفه منع شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی از آنان

و لاتطع منهم ائماً او كفوراً .. . إنَّ هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم یوماً

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، در مقام تعلیل برای منع از اطاعت از گنه پیشگان و کافران (و لاتطع منهم ائماً او كفوراً) است.

551- آثار دوستی با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 99 - 2

2 - دوستی مجرمان ، عامل گمراهی انسان ها

و ما أضلنا إلاّ المجرمون

552- آثار ذکر ذلت اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 42 - 3

ص: 327

3 - توجه به فضاحت و ذلت مجرمان در قیامت ، بازدارنده خلق از کفر و تکذیب

فیؤخذ بالنوصی و الأقدام . فبأیء الآء ربکما تکذبان

553- آثار قیاس متقین با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 28 - 2

2 - برابر دانستن صالحان با مفسدان و تقواییشان با تبه کاران ، به معنای باطل و بی هدف شمردن جهان آفرینش است .

و ما خلقنا السماء . . . بطلاً... أم نجعل الذین ءامنوا و عملوا الصلحت کالمفسدین

554- آثار کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 203 - 2

2 - کیفر دردناک الهی ، زداینده غفلت و سرمستی مجرمان

فیأتیهم بغتة و هم لایشعرون . فیقولوا هل نحن منظرون

555- آرزوهای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 1

1 - آرزوی کافران و گنه کاران ، هنگام مشاهده عذاب الهی ، به بازگشت دوباره به دنیا

أو تقول حین ترى العذاب لو أن لی کره

«لو» در آیه شریفه، برای تمنی است.

556- آرزوی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 49 - 11

11- مجرمان ، هنگام مشاهده کتاب اعمال شان آرزومند مرگ خویش اند . *

و يقولون يويلتنا مال هذا الكتب

«ويله» و «ويل» به معنای «هلاکت» است و مؤنث بودن «ويله» مفید مبالغه است. منادا قرار گرفتن «ويل» از سوی مجرمان، گویای این است که آنان، با مشاهده نامه عمل خود، راهی جز هلاک و عذاب برای خود ندیده، لذا آن را منادا قرار داده و آمدن اش را می طلبند و یا این که به قدری حال خود را وخیم می بینند که مرگ و هلاکت را، تنها راه رهایی خود از

ص: 328

آن وضعیت می پندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 3

3 - مجرمان در روز محشر ، آرزومند نجات خویش از عذاب الهی با پرداخت فدیة

یوّد المجرم لو یفتدی من عذاب یومئذ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 15 - 1

1 - نجات مجرمان با پرداخت فدیة از عذاب الهی در قیامت - هر چند بسیار و نامحدود - آرزویی واهی و ناممکن است .

یوّد المجرم لو یفتدی من عذاب یومئذ بینه . . . کلاً

557- آرزوی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 30 - 7

7 - بدکاران در قیامت آرزو می کنند کاش میان آنان و عملشان ، زمان بی حدی فاصله بود .

و ما عملت من سوء توّد لو أنّ بینها و بینه امداً بعیدا

558- آگاهی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 159 - 10

10 - خداوند در قیامت خلافکاران را به اعمال ناپسندشان آگاه خواهد ساخت.

ثم ینبئهم بما كانوا یفعلون

559- آموزش اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- گروهی از گنه کاران ، مورد عفو و بخشش خداوند در قیامت *

فما هم من المعتبین

با توجه به این که «من» در «من المعتبین» برای تبعیض است، به دست می آید که عده ای مورد مغفرت هستند.

ص: 329

560- آموزش گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 110 - 8

8 - گناهکار ، با توبه و استغفار ، آموزش و رحمت الهی را درک و احساس می کند .

و من يعمل سوءاً .. ثم يستغفر الله يجد الله غفوراً رحيماً

کلمه «يجد»، از مصدر وجدان به معنای دریافتن و احساس کردن است؛ یعنی در وجود خود رحمت و مغفرت الهی را درک می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 116 - 9

9 - گناهکارانی که خود را به شرک نیالوده اند ، باید امیدوار به مغفرت الهی باشند .

و يغفر ما دون ذلك لمن يشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 9

9 - خداون----د ، آمرزنده گناهکاران است ؛ هر چند پس از مدتی طولانی توبه کرده باشند .

و الذين عملوا السيئات ثم تابوا

برداشت فوق با توجه به کلمه «ثم» - که برای تراخی است - استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 155 - 22

22 - آموزش گناه خطاکاران و گسترانیدن رحمت بر ایشان ، از شوون ولایت و سرپرستی خداوند بر بندگان خویش است .

أنت ولينا فاغفر لنا و ارحمنا

تقریب جمله «اغفر لنا و ..» بر «أنت ولينا» به وسیله حرف فاء، حاکی از برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

24- خداوند، درخواست طلب کنندگان آمرزش را اجابت می کند و گناهانشان را می آمرزد.

فاستغفروه... إن ربی قریب مجیب

دو صفت «قریب» و «مجیب» به صورت لفّ و نشر غیر مرتب، در ارتباط با «استغفروه» و «توبواإلیه» ایراد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 92 - 12

12- مغفرت و آمرزش بندگان خطاکار، پرتوی از رحمت و مهربانی خداوند است.

یغفر الله لکم و هو أرحم الرحمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 330

10- گناه کاران و ستم پیشگان نباید از مغفرت الهی ناامید شده و خویشان را سزاوار آمرزش ندانند .

إن ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم

«علی» در «علی ظلمهم» به معنای «مع» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 16 - 7

7 - تشویق شدن گناه کاران به آمرزش خواهی از ساحت پروردگار و نوید غفران و رحمت به آنان

إنه هو الغفور الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 13، 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور ابلاغ پیام امیدبخش رحمت و آمرزش خداوند به بندگان گناه کار

قل يعبادي الذين أسرفوا على أنفسهم لا تقنطوا من رحمة الله

13 - تجلی رحمت خداوند در آمرزش بندگان گناه کار

لا تقنطوا من رحمة الله إن الله يغفر الذنوب جميعاً

561- آمرزش گناهکاران تائب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 1

1 - در صورتی که گناهکاران توبه کنند ، خداوند گناهشان را خواهد بخشید .

و الذين عملوا السيئات ثم تابوا .. إن ربك من بعدها لغفور

562- ابهام فرجام گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- مبهم گذاردن سرنوشت اخروی برخی از خطاکاران، نشأت یافته از علم و حکمت الهی و دارای مصلحت است.

وآخرون مرجون لأمر الله .. والله علیم حکیم

563- اتمام حجت با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 28 - 4

ص: 331

4- جدال مجرمان در قیامت ، بی تأثیر برای تبرئه ایشان ، با وجود اتمام حجت الهی بر آنان در دنیا

قال لا تختصموا لديّ وقد قدّمت إليکم بالوعيد

564- اتمام حجت بر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 6

6 - خداوند ، کافران و گناهکاران را پس از ارائه آیات خویش و اتمام حجت بر آنان ، مؤاخذه خواهد کرد .

كفروا بايت الله فأخذهم الله بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 26 - 6

6- مجازات اقوام مجرم ، پس از اتمام حجت و اعطای ابزار لازم شناخت ، به ایشان است .

كذلك نجزي القوم المجرمين . . . و جعلنا لهم سمعاً و أبصراً و أفئده

تذکر به اعطای چشم، گوش و قلب به قوم هلاک شده عاد، در حقیقت اشاره به این است که هلاکت آنان، پس از قرار گرفتن امکانات معرفت در اختیار ایشان و اتمام حجت بر آنان، صورت گرفته است.

565- اجابت دعای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 61 - 24

24- خداوند ، درخواست طلب کنندگان آمرزش را اجابت می کند و گناهانشان را می آمرزد .

فاستغفروه . . . إن ربي قريب مجيب

دو صفت «قريب» و «مجيب» به صورت لفّ و نشر غير مرتب ، در ارتباط با «استغفروه» و «توبواإليه» ایراد شده است.

566- اجتناب از اطاعت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر فرمان نبرد از گناه کاران و ناسپاسان کافر

و لا تطع منهم ءاثمًا أو کفورًا

ص: 332

567- احتضار گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 22 - 6

6 - وحشت مجرمان از ملائکه به هنگام رو در رویی با آنها ، به هنگام مرگ و روز رستاخیز

یوم یرون الملائکه لالبشری یومئذ للمجرمین و یقولون حجراً محجوراً

568- ادعای تساوی مسلمانان با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 36 - 1

1 - برابر دانستن مسلمانان با مجرمان ، نشانه کوتاه فکری و بی خردی است .

ما لکم کیف تحکمون

آیه شریفه دارای دو استفهام است: 1- «ما» که درصدد بیان منشأ و اساس قضاوت است؛ 2- «کیف» که مربوط به کیفیت قضاوت است. این عبارت در جایی به کار می رود که فردی بدون داشتن دلیل و منطق صحیح، درباره چیزی قضاوت کند و این کار افراد جاهل و بی خرد است.

569- اذیتهای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 29 - 4

4 - ابرار به دلیل ایمانشان در معرض تمسخر گناه پیشگان کافر ، قرار گرفته و آزار می بینند .

إنّ الذین أجزموا کانوا من الذین ءامنوا یضحکون

مراد از «الذین آمنوا» - به قرینه «إنّ الأبرار. ..» در آیات پیشین - نیکوکاران است. تغییر عبارت به جهت اشاره به این است که آنچه برای گناه کاران خنده دار به نظر می رسد، ایمان نیکوکاران است. آیات بعد - که بیانگر مقابله به مثل نیکوکاران در قیامت است - اشاره دارد که انگیزه گناه کاران از این برخوردار، آزاررسانی به آنان بوده است.

570- اسارت اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 49 - 3,4

3- جرم و گناه پیشگی عامل اسارت مجرمان در زنجیرها و بندها در قیامت

و تری المجرمین یومئذ مقرّنین فی الأصفاد

4- به غل و زنجیر بودن مجرمان در قیامت ، جلوه عزت ، انتقام و قهاریت بی همتای خداوند

إن الله عزیز ذو انتقام . . . وبرزوا لله الواحد القهار . و تری المجرمین یومئذ مقر

ص: 333

571- استغفار برای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - منافقون - 63 - 5 - 5

5 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، برای گناهکاران طلب آمرزش می کرد .

یستغفر لکم رسول الله

572- استمهال گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 203 - 1

1 - مهلت خواهی مجرمان کفرپیشه ، پس از مشاهده عذاب الهی

فیأتیهم بغته .. فیقولوا هل نحن منظرون

573- استهزاهای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 12 - 4

4- خداوند ، از طریق انبیای خود ، علی رغم مورد استهزا قرار گرفتن آنها ، آیات خود را در قلب های تبهکاران نفوذ می دهد . *

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین

برداشت فوق ، مبتنی بر این احتمال است که ممکن است سؤال شود: چگونه خداوند انبیای خود را به سوی مردم گسیل می دهد در حالی که آنان مورد استهزا قرار می گیرند و در این صورت غرض برآورده نمی شود؟ خداوند جواب می دهد که با همین وضعیت ، ما آیات خود را در دلها نفوذ می دهیم .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 29 - 4

4- ابرار به دلیل ایمانشان در معرض تمسخر گناه پیشگان کافر ، قرار گرفته و آزار می بینند .

إِنَّ الَّذِينَ أُجْرِمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ

مراد از «الذین آمنوا» - به قرینه «إِنَّ الْأَبْرَارَ..» در آیات پیشین - نیکوکاران است. تغییر عبارت به جهت اشاره به این است که آنچه برای گناه کاران خنده دار به نظر می رسد، ایمان نیکوکاران است. آیات بعد - که بیانگر مقابله به مثل نیکوکاران در قیامت است - اشاره دارد که انگیزه گناه کاران از این برخوردار، آزارسانی به آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 31 - 3

ص: 334

3- کافران و گنه پیشگان ، حتی در غیاب مؤمنان نیز آنان را استهزا کرده و با طعنه و کنایه از ایشان یاد می کنند .

و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهين

574- استهزای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 43 - 1

1 - معرفی دوزخ به مجرمان دوزخی ، از روی استهزا و تمسخر

يعرف المجرمون بسيمهم . . . هذه جهنم

575- اسلام و گناهکاران پشیمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 102 - 7

7- باز بودن آغوش اسلام ، بر روی خطاکاران نادم و معترف

عسى الله يتوب عليهم إن الله غفور رحيم

576- اشرافیگری گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 49 - 2

2- زورمداری ، برتری جویی و اشرافی گری در دنیا ، از ویژگی های عمده گنه کاران دوزخی

ذق إنك أنت العزيز الكريم

تحقیر، تمسخر و توییح شدن دوزخیان، با تعابیر «العزيز» و «الکريم»، اشعار به این نکته دارد که تحقیرشوندگان، از جمله کسانی اند که در دنیا برای خویش عزت و جایگاهی رفیع قائل بودند.

577- اصلاح گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - خداوند ، ترغیب کننده ستمکاران و گنهکاران به توبه و اصلاح خویش (خودسازی)

فمن تاب . . . فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

توجه دادن ستمکاران به مغفرت، رحمت و توبه پذیری خداوند می تواند به منظور ترغیب آنان به توبه و اصلاح باشد.

ص: 335

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 21

21 - لزوم امیدوار ساختن گناهکاران به آموزش و رحمت خداوند و جذب آنان به محیط صلاح

فقل . . . من عمل منکم سوءاً

578- اطاعت از گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 44 - 9

9- اطاعت و پیروی از گنه پیشگان و سرپیچی کنندگان از فرمان خداوند ، امری ناروا و ناسپاسی نعمت های او است .

لا تعبد الشیطن إنّ الشیطن کان للرحمن عصیاً

579- اعتدال در برخورد با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 22 - 14

14 - لزوم رعایت اعتدال و میانه روی و پرهیز از هر گونه افراط و تفریط در برخورد با گنه کاران

و لایأتل أولوا الفضل منکم و السعه أن یؤتوا . . . و لیعفوا و الیصفحوا

در آیات پیشین، خداوند فرمان داد که با مرتکبین گناه «افک»، برخورد سختی شود؛ ولی در آیه شریفه یاد شده، همگان را به گذشت از مستمندان، خویشاوندان و... هر چند گنه کار باشند - فرا خواند. از ارتباط میان این دو دسته از آیات، می توان استفاده کرد که باید با گنه کاران واقع بینانه و به دور از افراط و تفریط برخورد کرد.

580- اقرار اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 49 - 14

14- مجرمان ، در قیامت ، خود به بدکاری و استحقاق عقوبت خویش ، معترف خواهند بود .

یویلتنا مال هذا الکتب . . . ووجدوا ما عملوا حاضراً و لا یظلم ربک أحداً

581- اقرار گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 102 - 1

1 - اعتراف برخی از گناهکاران و متخلفان از جنگ تبوک به زشتی عمل خویش

ص: 336

و اٰخرون اعترفوا بذنوبهم

با توجه به اینکه فرازهای پیشین، مربوط به جنگ تبوک و تخلف عده ای از شرکت در آن جنگ است می توان گفت که این آیه نیز مربوط به برخی از همان متخلفان می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 9

9 - اعتراف کافران و گنه کاران به نقش خود در تعیین سرنوشت خویش

آن تقول نفس یحسرتی علی ما فرطت . . . و ان كنت لمن السخرین ... لو ان لی کره ف

582- التجای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 9

9 - مجرمان در قیامت ، برای بازگشت به دنیا ، به ربوبیت الهی متمسک می شوند .

ربنا ابصرنا و سمعنا فارجعنا

583- القای قرآن بر قلب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 12 - 2

2- خداوند ، قرآن کریم را در دل مجرمان هدایت ناپذیر القا می کند و آنان را با قرآن آشنا می سازد .

کذلک نسلکه فی قلوب المجرمین

584- امداد به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 31 - 17

17 - خداوند ، امداد خویش را حتی از گنهکاران دریغ نمی دارد .

فاصبح من الخسرین. فبعث اللہ غراباً... لیریہ کیف یوری سوءہ اخیہ

585- امیدواری گناہکاران

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

4 - مائدہ - 5 - 40 - 9

ص: 337

9 - ایجاد بیم در گناهکاران ، در عین امیدوار ساختن آنان به مغفرت الهی ، از روش های قرآن برای ترک گناه

يعذب من يشاء و يغفر لمن يشاء

586- انتقام از گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 22 - 4,6,10

4 - خداوند ، از مجرمان منکر آیات الهی قطعاً انتقام خواهد گرفت .

ذَكَرَ بِأَيِّ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ

6 - عذاب بزرگ اخروی ، همان انتقام الهی از مجرمان تکذیب کننده آیات خدا است .

ذوقوا عذاب النار الذي كنتم به تكذبون . . . العذاب الأكبر . . . إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مِنْ

10 - انتقام الهی از مجرمان در قیامت ، پس از اتمام حجت با ایشان در دنیا است .

ذَكَرَ بِأَيِّ رَبِّهِ . . . إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ

587- اندوه اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 1

1 - مجرمان ، در روز برپایی قیامت ، اندوهگین و ناامیدند .

و یوم تقوم الساعة یبلس المجرمون

«إبلاس» در لغت، اندوه ناشی از شدت سختی (مفردات راغب) و نیز به معنای یأس است (لسان العرب).

588- اندوه بر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 26 - 12,13

12 - پرهیز از تأسف و اندوه بر گناهکاران بنی اسرائیل ، فرمان خداوند به موسی (ع)

فلاتأس على القوم الفسقين

13 - ضرورت پرهیز از تأسف و اندوه بر گناهکاران گرفتار به کیفر الهی

فلاتأس على القوم الفسقين

589- انذار گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 338

11 - بشارت (مژده به مطيعان) و انذار (ترساندن گناهكاران) ، روح رسالت پيامبران الهی (ع) و شیوه تبليغ آنان

فقد جاءكم بشير و نذير

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - اسراء - 17 - 17 - 9

9- گناهكاران ، مورد تهديد و هشدار خداوندند .

و كفى برّك بذنوب عباده خبيراً بصيراً

ذكر «خبيراً بصيراً» پس از «كفى برّك بذنوب عباده» برای تهديد و هشدار به گناهكاران است.

590- انذار گناهكاران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - كهف - 18 - 59 - 6

6- گرفتاری به عذاب هلاکت بار ، هشدار خداوند به گنه کاران و کافران و ستم پیشگان عصر بعثت بود .

و تلك القرى اهلکنهم لما ظلموا و جعلنا لمهلكهم موعداً

591- اهميت اميدواری به گناهكاران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

9 - حجر - 15 - 49 - 2,5

2- پيامبر (صلی الله عليه و آله) عهده دار اميدوار ساختن بندگان خطاکار و گنهکار به غفران و رحمت خداوند

تبیء عبادی أنى أنا الغفور الرحيم

«غفران» و «آمزش» اصولاً در جایی به کار می روند که در کنار آن، خطا و لغزشی وجود داشته باشد. از این رو ممکن است مراد از

«عبادی» آن دسته از بندگان باشند که لغزش و گناهی مرتکب شده اند.

5- آگاه ساختن بندگان از آمزندگی و رحمت خداوند و آگاهی از آن ، امری دارای اهميت

تَبَّعْ عِبَادِي أَنِي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

طبق آنچه در کتابهای لغت آمده است «نَبَأٌ» اسم مصدر فعل «نَبَى» و به معنای خبر است و در خبرهایی استعمال می شود که دارای اهمیت و فایده عظیمی باشد.

592- اهمیت امیدواری گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 102 - 6

6 - خطا کار نادم و پشیمان ، نیازمند روحیه امید برای خودسازی و تربیت

ص: 339

عسى الله يتوب عليهم إن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 31 - 7

7- گناه کاران ، نباید خود را از لطف و یاری خدا محروم بدانند .

و ما أصبکم . . . و ما لکم من دون الله من ولیّ و لا نصیر

با توجه به آیات پیشین - که در مورد انسان ها و جوامع گناه کار است - می توان استفاده کرد که «ما لکم من دون الله. . .» ناظر به این نکته است که خداوند ملجأ و پناهگاه تمامی انسان ها - حتی گناه کاران - می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 32 - 5

5- گناهکاران ، باید به لطف و عنایت خداوند امیدوار باشند ؛ هر چند از جانب او کیفر دیده باشند .

عسى ربنا أن يبدلنا خيراً منها إنا إلى ربنا رغبون

593- اهمیت کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 86 - 15

15- سیر در زمین و به کیفر رساندن اقوام ناصالح ، امری پسندیده است .

حتى إذ ابْلغ . . . إما أن تعذب

گزارش سفر ذی القرنین پس از بیان موهبت های الهی به او، نشانه شایسته بودن اقدامات او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 45 - 7

7 - مصلحت بقای نسل انسان ها و حیات در زمین ، مهم تر از مصلحت عقوبت دنیایی بندگان گناه کار و کافران

و لو يؤاخذ الله الناس بما كسبوا ما ترك علی ظهرها من دابة و لكن يؤخّرهم إلى آج

594- ایجاد امیدواری در گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 21

21 - لزوم امیدوار ساختن گناهکاران به آمرزش و رحمت خداوند و جذب آنان به محیط صلاح

فقل . . . من عمل منکم سوءاً

ص: 340

595- برتری طلبی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 49 - 2

2- زورمداری، برتری جویی و اشرافی گری در دنیا، از ویژگی های عمده گنه کاران دوزخی

ذق إتك أنت العزيز الکریم

تحقیر، تمسخر و توییح شدن دوزخیان، با تعابیر «العزيز» و «الکریم»، اشعار به این نکته دارد که تحقیرشوندگان، از جمله کسانی اند که در دنیا برای خویش عزت و جایگاهی رفیع قائل بودند.

596- برخورد اخروی با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 18 - 4

4- دروغ گویان و گنه کاران، در آخرت با برخورد شدید مأموران الهی مواجه شده و به سوی جهنم رانده خواهند شد.

نصیه کذبہ خاطئه .. سندع الزبانیه

597- بهانه جویی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 57 - 1

1 - مجرمان در روز قیامت، بهانه جویی می کنند.

یوم تقوم الساعه یقسم المجرمون .. فیومئذ لاینفع الذین ظلموا معذرتهم

مراد از «الذین ظلموا» می تواند «المجرمون» باشد که در آیه پنجاه و پنج گذشت.

598- بی ارزشی اظهارنظر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 33 - 1

1 - گنه پیشگان کافر ، شایسته قضاوت کردن و اظهار نظر درباره راه مؤمنان ، نیستند .

و ما أرسلوا علیهم حفظین

599- بی پناهی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 58 - 11

ص: 341

11- برای مجرمان ، پس از پایان مهلت آنان و فرا رسیدن موعد تحقّق عذاب آنان ، کمترین پناهگاهی وجود ندارد .

بل لهم موعد لن يجدوا من دونه موثلاً

«موثلاً» اسم مکان به معنای «ملجأ و پناهگاه» است. ضمیر در «من دونه» به «موعد» برمی گردد و مراد این است که کافران، جز حرکت به سوی زمان تعیین شده عذاب، راه نجاتی ندارند. نکره بودن «موثلاً» بر عموم نفی دلالت دارد؛ یعنی، برای مجرمان کمترین پناهگاهی نیز پیدا نمی شود.

600- بی تأثیری آیات خدا در گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 14 - 11

11 - تلاوت آیات قرآن ، بر کسانی که قلب شان بر اثر گناه ، سیاه و فاسد شده ، تأثیری ندارد .

إذا تلى عليه آيتنا .. بل ران على قلوبهم ما كانوا يكسبون

601- بی تأثیری تلاش گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 29 - 2

2- تلاش محکومان دادگاه قیامت برای تغییر حکم الهی ، تلاشی بی فرجام

ما يبذل القول لذيّ

در آیات پیشین، حکم مجرمان با فرمان «ألقيا في جهنّم ..» از سوی خداوند صادر می گردد. مجرمان با جدال و تخاصم، درصدد تبریّه خویش برمی آیند تا مگر حکم الهی را در حق خود تغییر دهند؛ ولی «ما يبذل القول...» بی فرجام بودن تلاش آنان را می رساند.

602- بی تأثیری مجادله گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 28 - 4

4- جدال مجرمان در قیامت ، بی تأثیر برای تبریّه ایشان ، با وجود اتمام حجت الهی بر آنان در دنیا

قال لا تختصموا لديّ وقد قدّمت إليكم بالوعيد

603- بی منطقی احساس مصونیت گناہکاران

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 1

ص: 342

1 - کسانی که خود را از فرجام کفر و کیفر گناه در امان می پندارند ، دستاویزی برای توجیه کفر و گناه خود ندارند .

ما غرک .. کلاّ

حرف «کلاّ» مخاطب را از چیزی منع می کند که در جملات پیشین مطرح بوده است. از آن جایی که آیات قبل، توجیهاً و بهانه های نادرست کافران و گنه کاران را پوچ قلمداد کرده است، حرف «کلاّ» در این آیه آنان را از دلگرمی به آن دستاویزها بازمی دارد.

604- بی منطقی تساوی مسلمانان و گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 40 - 2

2 - هیچ کس نمی تواند ضامن درستی این اندیشه شود که خداوند ، سرنوشت مسلمانان و تبهکاران را یکسان دانسته و آزادی مطلق انسان ها را در برابر گزینش راه درست و نادرست ، تعهد کرده است .

أفجعل المسلمین کالمجرمین .. إنّ لکم فیہ لما تخیرون ... سلهم أئهم بذلک زعیم

605- بی یآوری گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 7 - 9

9 - هیچ کس ، توان بر دوش گرفتن بار گناه دیگران را نداشته و شفاعت کننده و نجات بخش گناه کاران نخواهد بود .

و لاتزر وازره وزر أخری

جمله «و لاتزر وازره ..» می تواند کنایه و اشاره به کسانی داشته باشد که به امید شفاعت و دستگیری دیگران، در انجام وظایف الهی کوتاهی می کنند و یا به گناهان آلوده می شوند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 54 - 10

10 - نبود هیچ یار و یآوری برای گنه کاران ، هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی

من قبل أن یأتیکم العذاب ثم لاتنصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - گنه کاران محکوم شده به عذاب استیصال الهی ، محروم از هرگونه منجی و ننگه دارنده ای

فأخذهم الله بذنوبهم و ما كان لهم من الله من واق

ص: 343

606- پاداش گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 106 - 3

3 - تعلق مشیت خداوند به کیفر و یا بخشودن خطاکاران ، بر اساس علم و حکمت گسترده او و دارای فلسفه ای عالمانه و حکیمانه است .

إما يعذبهم وإما يتوب عليهم والله عليم حكيم

607- پاسخ اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 126 - 4

4 - پرسش مجرمان از خداوند و دریافت پاسخ از او ، از رخداد های صحنه قیامت

ربّ لم حشرتنی . . . قال كذلك أتتك أيتنا

از ظاهر «قال كذلك» چنین برمی آید که پاسخ سؤال «لم حشرتنی» با لفظ بیان می گردد - نه این که صرفاً حالتی در نفس باشد - گرچه این پاسخ ممکن است به صورت مستقیم نباشد، بلکه با وساطت ملائکه یا غیر آن، صورت گیرد.

608- پراکندگی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 14 - 4

4 - مجرمان و تبهکاران ، در روز قیامت ، به صورت پراکنده محشور می شوند .

و یوم تقوم الساعة یبلس المجرمون . . . و یوم تقوم الساعة یومئذ یتفرّقون

609- پرسش اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 126 - 4

4 - پرسش مجرمان از خداوند و دریافت پاسخ از او ، از رخداد های صحنه قیامت

ربّ لم حشرتنی . . . قال کذلک أتتک ءایتنا

از ظاهر «قال کذلک» چنین برمی آید که پاسخ سؤال «لم حشرتنی» با لفظ بیان می گردد - نه این که صرفاً حالتی در نفس باشد - گرچه این پاسخ ممکن است به صورت مستقیم نباشد، بلکه با وساطت ملائکه یا غیر آن، صورت گیرد.

ص: 344

610- پرسش از گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 42 - 1

1 - پرسوجوی اصحاب الیمین ، از عوامل دوزخی شدن مجرمان

یتساءلون . عن المجرمین . ما سلککم فی سقر

611- پرسش درباره گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 41 - 1

1 - پرسوجوی اصحاب الیمین در بهشت ، از وضعیت مجرمان در قیامت

عن المجرمین

612- پرسش گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 23 - 8

8 - منتظران شفاعت ، پس از خبردار شدن از امر خدا درباره آن ، سؤال می کنند که پروردگار چه گفته است ؟

حتی إذا فرّع عن قلوبهم قالوا ماذا قال ربکم

بنابراین که فاعل «قالوا»، «من» در «لمن» باشد و مراد از آن شفاعت شوندگان باشند، نکته یاد شده قابل استفاده است. گفتنی است که متعلق «ماذا قال» ذکر نشده و به قرینه بحث شفاعت، احتمال دارد متعلق آن درباره شفاعت باشد.

613- پشیمانی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 1

1 - ندامت و سرافکنندگی مجرمان ، در صحنه قیامت ، منظره ای بس دیدنی و عبرت انگیز است .

و لو تری إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم عند ربهم

«نكس الرأس» به معنای «پایین انداختن سر از شرمندگی و خجالت» است. لازم به گفتن است که جواب «لو» محذوف بوده و آن، چیزی شبیه «لرأيت شيئاً عجيباً و هو...» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 15 - 2

2- مجرمانِ نادم در روز قیامت، فاقد روحیه حق‌پذیری، حتی در صورت رجوع دوباره به دنیايند.

فارجعنا نعمل صلحاً .. إنما يؤمن بآيتنا الذين إذا ذكروا بها خرّوا سجداً

ص: 345

احتمال دارد که آیه درصدد تبیین و تشریح جواب رد دادن به درخواست مجرمان باشد. خداوند در این آیه، تلویحاً می گوید: «آنان فاقد روحیه ایمان اند و بنابراین، درخواست شان اجابت نمی شود».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 2 - 6

6 - « قال رسول الله (صلى الله عليه وآله) . . . يابن مسعود أكثر من الصالحات والبر فإنَّ المُحسِنَ والمُسيءَ يندمان ، يقول المحسن : يا ليتني اُزِدْتُ من المحسنات و يقول المسيء : قصرتُ ، و تصديق ذلك قوله تعالى : « و لا أقسم باللّوامة » ;

رسول خدا(صلى الله عليه وآله) فرمود: . . . ای پسر مسعود! اعمال صالح و کارهای نیک را افزون انجام بده که در [قیامت] نیکوکار و بدکار هر دو پشیمان می شوند. انسان نیکوکار می گوید: ای کاش کارهای نیک را زیاده تر کرده بودم و انسان بدکار می گوید: کوتاهی و تقصیر کردم. و گواه این مطلب سخن خداوند است که فرمود: «و لا أقسم باللّوامة».

614- پشیمانی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 30 - 8

8 - بیزاری شدید بدکاران ، از کردار خویش در قیامت

تودّ لو أنّ بيننا وبينه امدأ بعيداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 7

7 - ندامت و ذلت حتمی ، فرجام مجرمان کفرپیشه است .

بلقاء ربّهم كفرون . . . و لو ترى إذ المجرمون ناكسوا رؤسهم عند ربّهم

615- پیادگی گناهکاران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 86 - 7

7- حضور تقوایپیشگان در صحنه قیامت به صورت سواره ، و رانده شدن گنه پیشگان به سوی جهنم با پای پیاده خواهد بود .

نحشر المّتّقين . . . وفداً . و نسوق المجرمين . . . ورداً

برخی از لغت دانان «وفد» را سوارانی ارجمند و «ورد» را پیادگانی تشنه کام معنا کرده اند (لسان العرب).

616- پیراهن اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 50 - 1

ص: 346

1- مجرمان در قیامت دارای پیراهنی از ماده ای سیاه، بد بو، داغ و قابل اشتعال (مانند قیر)

و تری المجرمین... سرابیلهم من قطران

«قطران» به معنای ماده ای است سیاه، بد بو و چسبنده (روغن) که آن را بر بدن شتر می مالند (مجمع البیان). اینکه خداوند فرمود: لباس دوزخیان از قطران است، ممکن است برای بیان مبالغه و کثرت شعلهوری و سوزندگی آتش جهنم به بدن انسان دوزخی باشد و نیز بیانگر قابل اشتعال بودن ماده قطران باشد (لسان العرب).

617- تأخیر عذاب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 45 - 11

11 - مهلت دادن به کافران و گنه کاران و به تأخیر انداختن مجازات آنان، کاری عالمانه و برخاسته از آگاهی دقیق خداوند به احوال و مصالح بندگان

و لكن يؤخّره إلى أجل مسمى فإذا جاء أجلهم فإنّ الله كان بعباده بصيراً

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «فإنّ الله كان...» در مقام تعلیل برای جمله پیش (و لكن يؤخّره...) می باشد؛ یعنی، چون خداوند به احوال بندگان آگاه است؛ از این رو مجازات آنان را تا زمان معین به تأخیر انداخته است.

618- تأخیر کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 58 - 6

6- مهلت یافتن گنه کاران و تأخیر مجازات ایشان، به معنای ایمنی ابدی آنان از کیفر نیست.

لو يؤاخذهم... بل لهم موعد لن يجدوا من دونه موثلاً

619- تباهی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 22 - 3

3- کفر پیشگانی که بر خدا دروغ می بندند و مردم را از راه خدا باز می دارند و قیامت را انکار می کنند، در سرای آخرت از دیگر کافران و گنهکاران، تباه تر و زیانکارترند.

و من أظلم .. الذين يصدون ... لاجرم أنّهم في الآخره هم الأخسرون

برداشت فوق بر اساس این احتمال است که مقیاس سنجش و تعیین زیانکار و زیانکارتر مراتب کفر باشد. براین مبنا آیه شریفه دلالت دارد براینکه: همه کافران در آخرت زیانکارند؛ ولی آنان که بر خدا دروغ بستند و ... از دیگر کافران و گنهکاران، زیانکارتر می باشند.

ص: 347

620- تبیین فرجام گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 113 - 14

14 - تشریح حوادث قیامت و آینده مجرمان ، زمینه ساز پیدایش تقوا و رفع غفلت از انسان

و كذلك أنزلناه .. لعلهم يتقون أو يحدث لهم ذكراً

حرف «کاف» در «کذلك» برای تشبیه است و آیات گذشته را نمونه ای از نزول آیات الهی برای ایجاد تقوا و تذکر، معرفی می کند.

621- تعیر اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 102 - 4

4 - مجرمان در لحظه حضور در قیامت ، با نگرانی به فرجام خویش چشم دوخته و مات و حیرت زده خواهند بود .

و نحشر المجرمین یومئذ ذرّاً

«ذرقاً» حال برای «المجرمین» است و مفرد آن «أزرق» یا «زرقاء» به کسی گفته می شود که سفیدی چشم او سیاهی آن را بپوشاند (لسان العرب). این حالت نشان چشم دوختن و خیره شدن مجرمان است و از اضطراب شدید درونی آنان حکایت دارد. برخی گفته اند: سفید شدن چشم، ملازم با کوری آن است (لسان العرب).

622- ترس اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 49 - 3,4,5

3- در قیامت مجرمان ، هنگام مشاهده نامه عمل ، از کردار خود وحشت و دلهره پیدا می کنند .

فتری المجرمین مشفقین ممّا فیه

4- روز قیامت ، بیم و هراس و تأثر ، در چهره مجرمان ، ملموس و نمایان است .

فتری المجرمین مشفقین ممّا فیه

«اشفاق» توجه و عنایتی است که آمیخته به ترس باشد و در صورتی که با «من» متعدی شود، معنای بیم و دلهره در آن آشکارتر است (مفردات راغب). پس عبارت «مشفقین ممّافیه» دلالت دارد که مجرمان، از آنچه در نامه اعمال مشاهده می کنند، خائف و هراسناک اند و این ترس - به قرینه فعل «تری» - در چهره آنان قابل مشاهده و رؤیت است.

5- مجرمانِ رفاه مند و بی باک دنیا، بیم ناکان و حشت زده صحنه قیامت اند .

فتری المجرمین مشفقین ممّافیه

با توجه به این که آیات قبل در مورد رفاه مندان مغرور بود، مصداق بارز «مجرمان هراسناک» در این آیات، همان دنیاپرستان مغرور خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 102 - 5

ص: 348

5- برانگیخته شدن مجرمان در قیامت ، همراه با رنج و سختی و وحشت بسیار است .

وساء لهم يوم القيامة حملاً .. نحشر المجرمين يومئذ زرقاً

«حملاً» و «زرقاً» بر وضعیت سخت و پریشان حالی منکران قرآن در قیامت دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 22 - 6

6- وحشت مجرمان از ملائکه به هنگام رو در رویی با آنها ، به هنگام مرگ و روز رستاخیز

یوم یرون الملائکه لابشری یومئذ للمجرمین و یقولون حجراً محجوراً

623- ترس دنیوی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 22 - 6

6- وحشت مجرمان از ملائکه به هنگام رو در رویی با آنها ، به هنگام مرگ و روز رستاخیز

یوم یرون الملائکه لابشری یومئذ للمجرمین و یقولون حجراً محجوراً

624- ترس گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 40 - 9

9- ایجاد بیم در گناهکاران ، در عین امیدوار ساختن آنان به مغفرت الهی ، از روش های قرآن برای ترک گناه

یعذب من یشاء و یغفر لمن یشاء

625- ترک انفاق به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 22 - 3، 2، 1

1 - خداوند ، توانگران صدراسلام را از سوگند بر ترک انفاق به خویشاوندان ، بینویان و مهاجران به صرف گناه گذشته آنان ، بر حذر داشت

ولا يأتل أولوا الفضل منكم والسعه أن يؤتوا أولى القربى و المسكين و المهجرين

«إيتلاء» (مصدر «يأتلى») می تواند مشتق از «الو» به معنای «تقصیر و منع» باشد. هم چنین می تواند از «الیّه» به معنای «حلف» و سوگند خوردن باشد. در صورتی که به معنای «حلف» باشد، «یؤتوا» منفی به «لا-» ی محذوف است؛ یعنی، «لا یحلفوا أن لا یؤتوا...» درباره شأن نزول آیه شریفه دو نظر وجود دارد: 1- آیه درباره کسانی نازل شد که پس از ماجرای «افک»، سوگند یاد کردند که از انفاق به گروهی که در این ماجرا دست داشتند خودداری کنند. 2- در خصوص ابوبکر نازل شد که او پس از ماجرای «افک»، از انفاق به «مسطح بن اثاثه» - که پسر خاله یا پسر خواهر وی بود - امتناع

ص: 349

2 - سوگند بر ترک نیکی و انفاق به خویشاوندان ، مستمندان و مهاجران ، به صرف لغزش گذشته آنان ، نشانه تأثیر پذیری از وسوسه شیطان و پیروی از او است .

لا تَتَّبِعُوا خُطُوتَ الشَّيْطَانِ . . . و لا يَأْتِلْ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ و السَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى

جمله «و لا يأتل...» می تواند عطف بر «و لا تتبعا خطوات الشيطان...» - از نوع عطف خاص بر عام - باشد که حاکی از اهمیت موضوع مورد بحث خاص است. بر این اساس معنا و پیام آیه چنین خواهد شد: «ای مؤمنان! از گام های شیطان، بویژه اگر شما را به ترک انفاق خویشاوندان و... فرا بخواند پیروی نکنید».

3 - سوگند بر ترک انفاق به خویشاوندان ، بینوایان و مهاجران ، به صرف لغزش گذشته آنان ، حرام و وفا نکردن به آن جایز است .

و لا يَأْتِلْ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ و السَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقَرَبِيِّ و الْمَسْكِينِ و الْمَهْجَرِ

حرمت در برداشت یاد شده از نهی «لا يأتل» استفاده شده است.

626- تسلیم گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 201 - 3

3 - قلب های جرم پیشه ، تسلیم به هنگام مشاهده عذاب و نه در برابر دلیل روشن وحی

بلسان عربی مبین . . . لا يؤمنون به حتى يروا العذاب الاليم

بنابر مفهوم غایت، مفاد آیه این می شود که: مجرمان تنها با مشاهده عذاب دست از لجاجت برمی دارند.

627- تشابه برخوردهای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 6

6- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی ، همگون و مشابه بوده است .

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین . لا يؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

628- تشنگی اخروی گناهکاران

1- مجرمان شرک پیشه ، در قیامت لب تشنه و عطشان به سوی جهنم رانده خواهند شد .

ونسوق المجرمین إلی جهنم وردًا

از جمله معانی بیان شده برای «ورد» عطش است (لسان العرب). «وردًا» در این آیه با تأویل به مشتق حال برای «المجرمین» است؛ یعنی، مجرمان را در حالی که تشنه اند، به جهنم می رانیم. برخی از اهل لغت و تفسیر «ورد» را به

ص: 350

معنای گروهی که بر لب آب می روند، گرفته و آن را کنایه از تشنه کامی آنان دانسته اند.

629- تشویق گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 16

16 - ترغیب گنه کاران ، به توبه و استغفار از سوی خداوند

یعبادی الذین أسرفوا... لا تفتنوا من رحمه الله... إنه هو الغفور الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 7 - 21

21 - تشویق خطاکاران به توبه و پیمودن راه درست از سوی خداوند

فاغفر للذین تابوا و اتبعوا سبیلک و قهم عذاب الجحیم

630- تعجب اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 49 - 10

10- مجرمان ، از جامعیت و دقت کتاب اعمال آدمیان ، شگفت زده و به شدت نگران خواهند شد .

یویلتنا مال هذا الکتب لایغادر صغیره ولا کبیره

631- تعقل در فرجام گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 71 - 4

4 - اتکای کافران به حس و تجربه عذاب ، علی رغم فرا خوانده شدن به تعقل و تدبر در فرجام شوم مجرمان تاریخ

فانظروا کیف کان عقبه المجرمین... و یقولون متی هذا الوعد إن کنتم صدقین

علی رغم این که خداوند از کافران مکه می خواهد تا با مطالعه تاریخ و تدبر در فرجام مجرمان گذشته، درس عبرت بگیرند و بینش خود را

تصحیح کنند، آنان برای پی بردن به حقانیت وعده الهی، خواهان لمس و شهود عذاب می شوند و تعیین زمان آن را می طلبند.

632- تفاوت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 351

22 - پی آمد های هر گناه ، برای تمامی مرتکبان آن گناه یکسان نیست .

فأكلوا... و عصىء آدم ربّه فغوى

مطرح نشدن عصیان حوا، شاید به این جهت باشد که وی در عصیان خود اصالت نداشت؛ بلکه عملکرد شوهرش را سرمشق خود ساخته بود. در نتیجه آثار عصیان او در حد عصیان آدم نبود.

633- تفاوت مؤمنان با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 58 - 3

3 - مؤمنان نیکوکار با افراد بدکردار ، از نظر شخصیت و سرنوشت برابر و هم سنگ نیستند .

و ما یستوی .. و الذین ءامنوا و عملوا الصلحت و لا المسیء

634- تقلید گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 13

13- ارتکاب گناه کبیره هر چند جاهلانه ، تقلیدی و تحت تأثیر تبلیغات باشد ، کیفر دارد .

لیحملوا أوزارهم .. و من أوزار الذین یضللونهم بغیر علم

این برداشت، مبتنی بر این اساس است که «من» برای تبعیض و «بغیر» حال برای ضمیر مفعولی باشد. بنابراین معنای عبارت چنین می شود: آنان به دوش می کشند گناهان خود و بخشی از گناه گمراه شدگان به دست خود را، هر چند اینها عالم نبوده اند.

635- تکذیبگری گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 12 - 1

1 - تنها تجاوزگران و فرورفتگان در گناه ، به انکار قیامت کشانده می شوند .

و ما يكذب به إلا كل معتد أثيم

مراد از «اعتداء» (تجاوزگری) نادیده گرفتن حدود الهی است. «أثيم» مبالغه در «آثم» است (مصباح); یعنی، کسی که در گناه زیاده روی می کند.

ص: 352

636- تلاوت قرآن برای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 13 - 2

2 - متجاوزان و گنه پیشگان ، نباید از شنیدن آیات قرآن محروم بمانند .

كلّ معتد أثمّ . إذا تتلى عليه آيتنا

637- تنبه گناهکاران هنگام عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 3

3 - برخی از کافران لجوج و گنه کاران سرمست ، تنها به وقت مشاهده عذاب الهی و یقین به نزول آن ، بیدار گشته و در برابر سخن حق (قرآن) تسلیم شده و از آن پیروی می کنند .

أو تقول حين ترى العذاب لو أن لي كره فأكون من المحسنين

638- تنبيه گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 21 - 10

10 - بازگشت انسان های گناهکار از گناه خویش ، در صورت تنبيه شدن ، باز هم حتمی و قطعی نیست .

ولنذيقنهم من العذاب الأدنى .. لعلهم يرجعون

«لعلّ» حرف ترجی است و در جایی استعمال می شود که انجام شدن فعل ، قطعی نیست ، بلکه صرفاً امید به انجام آن وجود دارد.

639- توبه گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 163 - 7

7 - رحمانیت و رحیمیت خداوند ، ضامن پذیرش توبه گناهکاران است . *

لا إله إلا هو هو الرحمن الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 39 - 12

12 - خداوند ، ترغیب کننده ستمکاران و گنهکاران به توبه و اصلاح خویش (خودسازی)

فمن تاب . . . فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

توجه دادن ستمکاران به مغفرت، رحمت و توبه پذیری خداوند می تواند به منظور ترغیب آنان به توبه و اصلاح باشد.

ص: 353

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 82 - 5

5 - راه توبه و بازگشت به سوی خداوند ، برای گنه کاران و غضب شدگان باز است .

یحلل غضبی . . . و ائی لغفار لمن تاب

تأکید بر مغفرت گسترده خداوند در پی وعید به طغیان گران، به جهت بیان باز بودن راه توبه و امیدوار ساختن گنه گاران به مغفرت الهی است.

640- تهدید گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 22 - 8

8 - تهدید شدن منکران قیامت و جرم پیشگان ، به عذاب قهر الهی در قیامت

الذین لایرجون لقاءنا . . . لابیشری یومئذ للمجرمین و یقولون حجراً محجوراً

641- تهدید گناهکاران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 3

3 - تهدید شدن گنه پیشگان و کافران دنیاگرا در صدر اسلام ، به هلاکت و جایگزین شدن مردمی دیگر ، از سوی خداوند

و إذا شئنا بدلنا أمثلهم تبديلاً

642- تهتهای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 32 - 1

1 - گنه پیشگان کافر ، با مشاهده مؤمنان به نکوهش آشکار ایشان پرداخته ، آنان را ره گم کرده قلمداد می کنند .

و إذا رأوهم قالوا إن هؤلاء لضالون

جمله «إذا رأوهم..»، بیانگر برخورد علنی کافران با مؤمنان است.

643- جنون اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 47 - 2

ص: 354

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسَعَرٍ

«سعر» در صورتی که مفرد باشد، به معنای جنون می آید.

644- جهل گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 89 - 12

12- « عن أبي عبد الله (ع) : . . . كل ذنب عمله العبد وإن كان به عالماً فهو جاهل حين خاطر بنفسه في معصية ربه ، وقد قال في ذلك تبارك و تعالی یحکی قول یوسف لإخوته : « هل علمتم ما فعلتم بیوسف و أخیه إذ أنتم جاهلون » فنسبهم إلى الجهل لمخاطرتهم بأنفسهم في معصية الله ;

از امام صادق(ع) روایت شده است: . . . هر گناهی را که بنده انجام دهد - اگر چه به گناه بودن آن آگاه باشد - نادان است ; زیرا خود را به وسیله معصیت خدا به خطر انداخته است. خدای تبارک و تعالی در همین مورد، قول یوسف را خطاب به برادرانش حکایت کرده که گفت: «هل علمتم ما فعلتم بیوسف و أخیه إذ أنتم جاهلون» [امام(ع) فرمود: یوسف به آنان نسبت نادانی داد ; چون خود را به وسیله معصیت خدا به خطر انداخته بودند].

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 25 - 13

13- ارتکاب گناه کبیره هر چند جاهلانه ، تقلیدی و تحت تأثیر تبلیغات باشد ، کیفر دارد .

ليحملوا أوزارهم .. و من أوزار الذين يضلونهم بغير علم

این برداشت، مبتنی بر این اساس است که «من» برای تبعیض و «بغیر» حال برای ضمیر مفعولی باشد. بنابراین معنای عبارت چنین می شود: آنان به دوش می کشند گناهان خود و بخشی از گناه گمراه شدگان به دست خود را، هر چند اینها عالم نبوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 59 - 6

6 - کافران مجرم ، مردمانی جاهل و نادان به حقایق اند .

المجرمون.. الذين كفروا... الذين لا يعلمون

«لا يعلمون» می تواند صفت دیگری علاوه بر «المجرمون» برای «الذین كفروا» باشد که درباره آنان و موضع گیری هایشان در این آیات، بحث شده است.

645- حتمیت عذاب اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 15 - 1

1 - نجات مجرمان با پرداخت فدیة از عذاب الهی در قیامت - هر چند بسیار و نامحدود - آرزویی واهی و ناممکن است .

ص: 355

یوّد المجرم لو یفتدی من عذاب یومئذ بنبیه . . . کلاً

646- حتمیت عذاب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 13

13- گنه کاران مجرم ، پس از نزول عذاب الهی ، راهی برای نجات خویش نخواهند یافت .

و لایردّ بأسنا عن القوم المجرمین

«بأس» به معنای عذاب است. «ردّ» (مصدر لایردّ) به معنای بازگرداندن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 58 - 11

11- برای مجرمان ، پس از پایان مهلت آنان و فرا رسیدن موعد تحقّق عذاب آنان ، کمترین پناهگاهی وجود ندارد .

بل لهم موعد لن یجدوا من دونه موئلاً

«موئلاً» اسم مکان به معنای «ملجأ و پناهگاه» است. ضمیر در «من دونه» به «موعد» برمی گردد و مراد این است که کافران، جز حرکت به سوی زمان تعیین شده عذاب، راه نجاتی ندارند. نکره بودن «موئلاً» بر عموم نفی دلالت دارد؛ یعنی، برای مجرمان کمترین پناهگاهی نیز پیدا نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 206 - 1

1 - عذاب و کیفر کافران جرم پیشه ، وعده ای حتمی و تخلف ناپذیر است ؛ هر چند پس از تأخیر و مهلتی محدود باشد .

أفریت إن متّعنهم سنین . ثمّ جاءهم ما كانوا یوعدون

647- حتمیت کیفر اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 45 - 9

9- عقوبت و مجازات کافران و گنه کاران ، امری قطعی است که در عالم پس از مرگ تحقق خواهد یافت .

ولو يؤاخذ الله الناس . . . ولكن يؤخرهم إلى أجل مسمًى

648- حتمیت هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 2

2 - نابودی مجرمان ، از سنت های الهی در بستر تاریخ

ص: 356

كذلك نفعل بالمجرمين

جمله «كذلك نفعل..» در مقام بيان برای «ألم نهلك الأولين . ثم...» است؛ یعنی، سنت ما درباره هلاکت پیشینیان و پسینیان، درباره همه مجرمان تاریخ جاری و ساری است.

649- حرمت گناهکاران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 44 - 1

1 - حرمت مجرمان دوزخی، در مداری بسته میان جهنم و چشمه های سوزان آن

یطوفون بینها و بین حمیم ءان

650- حرمت اطاعت از گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 12 - 9

9 - اطاعت و اجابت خواسته های گناه پیشگان، ممنوع و حرام است .

و لاتطع کلّ . . . أثیم

651- حسابرسی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 21 - 6

6- گنه کاران در قیامت با حسابی سخت و ناگوار مواجه می شوند .

و یخافون سوء الحساب

اضافه «سوء» به «الحساب» اضافه صفت به موصوف است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 92 - 5

5- قیامت ، روز بازخواست از مجرمان و تجزیه کنندگان آیات قرآن

لنسلّتهم أجمعین

آورده شدن فعل مضارع «نسلّ» برای بازخواست، می تواند اشاره به آینده و روز قیامت داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 23 - 1

1 - خداوند ، تمامی اعمال و رفتار مجرمان و منکران معاد را ، در روز رستاخیز محاسبه و رسیدگی خواهد کرد .

ص: 357

وقدمنا إلى ما عملوا من عمل فجعلناه هباءً منثورًا

فعل «قدمنا» در آیه شریفه - طبق نظر مفسران - به معنای «قصدا» «عمدنا» (قصدا آهنگ [کاری] کردیم) است و مقصود از آن، پرداختن به حساب اعمال مجرمان حساب اعمال مجرمان و بررسی آنها می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 5

5 - مجرمان پس از حسابرسی شدن در قیامت ، به تبه کاری خویش در دنیا ، پی می برند .

و لو تری إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم عند ربهم ربنا أبصرنا

«عند ربهم» می تواند کنایه از حسابرسی شدن باشد. اعتراف با «أبصرنا و سمعنا» پس از آن، نشان دهنده این است که آنان، به جرم و تبه کاری خود پی می برند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 30 - 2

2 - اعطای پاداش به مؤمنان و نیک کرداران در قیامت ، قبل از حسابرسی بدکرداران *

فأما الذين آمنوا... و أما الذين كفروا

برداشت یاد شده بدان احتمال است که تقدم در بیان، بیانگر تقدم خارجی نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 49 - 3

3 - مجازات های سخت مجرمان در قیامت ، براساس محاسبه و سنجشی عادلانه و به دور از گزاف و ظلم است .

يوم يسحبون... إنا كل شيء خلقناه بقدر

با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل - که در زمینه مجازات سخت مجرمان در قیامت است - برداشت یاد شده به دست می آید.

652- حسابرسی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - گنه کاران ، دارای حسابی مجزاً از مؤمنان نیک کردار ، در پیشگاه الهی

أم حسب الذین . . کالذین ءامنوا

653- حسرت اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 57 - 3

3 - غبطه و حسرت کافران و گنه کاران ، به حال تقوایپشگان در قیامت

ص: 358

أَنَّ اللَّهَ هَدِينِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 6

6 - غبطه و حسرت کافران و گنه کاران به حال محسنان در قیامت

لو أن لي كره فأكون من المحسنين

654- حسرت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 203 - 3

3 - حسرت شدید مجرمان لجاجت پیشه ، بر فرصت های از دست رفته و نومییدی آنان به هنگام مشاهده عذاب الهی

فيأتيهم بغته .. فيقولوا هل نحن منظرون

با توجه به تعبیر «هل نحن..» به دست می آید که آنان به گونه ای قطعی چنین درخواستی نمی کنند؛ بلکه آرزوی خود را در قالب پرسش بیان می دارند.

655- حق ناپذیری گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 200 - 4

4 - حق ناپذیری دل های مجرمان ، کیفری تعیین شده از جانب خداوند در قبال جرم هایشان

كذلك سلكنه في قلوب المجرمين

ذکر مشرکان با وصف «المجرمین»، اشعار به علیت حکم دارد؛ یعنی، «سلکنا القرآن و هو بلسان عربی مبین فی قلوب هؤلاء المشرکین مثل ذلک السلوک جزاء لأجرامهم؛ ما قرآن را با این که به زبان عربی روشن است در دل های مشرکان هم چون زبان عجمی غیر قابل فهم راه دادیم، تا کیفری باشد در برابر جرم هایشان».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 201 - 1

1 - پافشاری اهل جرم و گناه بر انکار حقایق وحی ، تا مرز مشاهده عذاب دردناک الهی (عذاب استیصال)

كذلك سلكنه .. لا يؤمنون به حتى يروا العذاب الأليم

«ال» در «العذاب» برای عهد است. بنابراین «العذاب الأليم» اشاره به عذابی دارد که مشرکان مکه به آن تهدید شدند (عذاب استیصال). آیه «أفبعذابنا يستعجلون» بیانگر آن است که آنان تهدید به عذاب را جدی نگرفتند و بدان جهت از روی استهزا، خواستار تعجیل نزول آن بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 15 - 2

ص: 359

2 - مجرمانِ نادم در روز قیامت ، فاقد روحیه حق‌پذیری ، حتی در صورت رجوع دوباره به دنیایند .

فارجعنا لعمل صلحاً .. إنّما يؤمن بآيتنا الذين إذا ذكروا بها خروا سجداً

احتمال دارد که آیه درصدد تبیین و تشریح جواب رد دادن به درخواست مجرمان باشد. خداوند در این آیه، تلویحاً می‌گوید: «آنان فاقد روحیه ایمان اند و بنابراین، درخواست شان اجابت نمی‌شود».

656- ختم قلب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 100 - 6

6 - گناهکاران و کفرپیشگان ، در خطر از دست دادن نیروی فهم و درک معارف دینی

آن لو نشاء أصبئهم بذنوبهم و نطبع علی قلوبهم

جمله «نطبع علی قلوبهم» عطف بر جمله «أصبئهم» است و فعل ماضی «اصبنا» به معنای مضارع می‌باشد. قابل ذکر است که حرف «لو» در این آیه بیانگر وقوع جزا برای شرط در آینده است، نه گذشته.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 200 - 3،4

3 - قلب مجرمان ، محروم از درک حقایق قرآن

كذلك سلكنه فی قلوب المجرمین

4 - حق‌ناپذیری دل‌های مجرمان ، کیفری تعیین شده از جانب خداوند در قبال جرم‌هایشان

كذلك سلكنه فی قلوب المجرمین

ذکر مشرکان با وصف «المجرمین»، اشعار به علیت حکم دارد؛ یعنی، «سلکنا القرآن و هو بلسان عربی مبین فی قلوب هؤلاء المشرکین مثل ذلک السلوک جزاء لأجرهمهم؛ ما قرآن را با این که به زبان عربی روشن است در دل‌های مشرکان هم چون زبان عجمی غیر قابل فهم راه دادیم، تا کیفری باشد در برابر جرم‌هایشان».

657- خجلت اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - ندامت و سرافکنندگی مجرمان ، در صحنه قیامت ، منظره ای بس دیدنی و عبرت انگیز است .

و لو تری إذ المجرمون ناكسوا رؤسهم عند ربهم

«نكس الرأس» به معنای «پایین انداختن سر از شرمندگی و خجالت» است. لازم به گفتن است که جواب «لو» محذوف بوده و آن، چیزی شبیه «لرأيت شيئاً عجيباً و هو...» است.

ص: 360

658- خضوع اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 111 - 2

2- مجرمان و گردن فرازان، با چهره هایی ذلت بار و خاضع در برابر خداوند، در صحنه قیامت حضور خواهند یافت.

و عنت الوجوه للحي القيوم

از معانی «عناء» ذلیل گشتن است (مصباح). حرف «ال» در «الوجه» جایگزین مضاف الیه است؛ یعنی، «وجههم» و مراد چهره مجرمانی است که در آیات پیشین از آنان سخن گفته شده است. فعل «عنت» می رساند که فروتنی آنان نوظهور است و پیش از این در دنیا، در برابر خداوند خضوع نداشته اند.

659- خطر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 9

9- خطر نفوذ و تأثیرگذاری گروه های گناه پیشه و ناسپاس، در رهبران جامعه ایمانی

ولا تطع منهم ءاثمًا أو كفورًا

660- خواسته های اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 19، 13، 9

9- مجرمان در قیامت، برای بازگشت به دنیا، به ربوبیت الهی متمسک می شوند.

ربنا أبصرنا و سمعنا فارجعنا

13- مجرمان در قیامت، برای بازگشت به دنیا و یافتن فرصت انجام اعمال نیک، تمنا می کنند.

فارجعنا نعمل صلحًا

19- به یقین رسیدن مجرمان درباره معاد، در قیامت دلیل درخواست شان از خدا جهت بازگشت به دنیا است.

فارجمعنا نعملاً صلحاً إنا موقنون

«إنا موقنون» به منزله تعلیل برای درخواست است.

661- خیرگی چشم گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 102 - 4

4 - مجرمان در لحظه حضور در قیامت ، با نگرانی به فرجام خویش چشم دوخته و مات و حیرت زده خواهند بود .

و نحشر المجرمین یومئذ زرقاً

«زرقاً» حال برای «المجرمین» است و مفرد آن «أزرق» یا «زرقاء» به کسی گفته می شود که سفیدی چشم او سیاهی آن

ص: 361

را بپوشاند (لسان العرب). این حالت نشانِ چشمِ دوختن و خیره شدن مجرمان است و از اضطراب شدید درونی آنان حکایت دارد. برخی گفته اند: سفید شدن چشم، ملازم با کوری آن است (لسان العرب).

662- درماندگی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 7

7 - جهان آخرت ، سرای تنهایی و محرومیت از هر گونه شفاعت برای زشت کرداران

و الذین کسبوا السيئات .. ما لهم من الله من عاصم

663- دروغگویی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 223 - 3

3 - تلاش خطاکاران فاسد ، برای شایعه پراکنی و القای باور های دروغین خود به مردم

كلّ أفاك أئيم . يلقون السمع و أكثرهم كذبون

ضمایر جمع در آیه یاد شده، همگی می توانند به «كلّ أفاك» باز گردد و «السمع» نیز مصدر به معنای مفعول باشد؛ یعنی، «يلقى هؤلاء المنحرفون مسموعاتهم على الناس و الحال أنّ أكثرهم كاذبون فیما یلقونه؛ این دسته از کژاندیشان، شنیده های خود را در میان مردم می پراکنند، در حالی که بیشتر آنان جز دروغ به خورد مردم نمی دهند».

664- دعا برای گناهکاران پشیمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 103 - 16

16 - دستور خدا به دلجویی کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از گنهکاران نادم ، با قبول صدقه شان و دعا برای آنان

خذ من أموالهم صدقه .. و صل علیهم إن صلوتک سکن لهم

برداشت فوق با توجه به ارتباط این آیه با آیات پیش است که درباره متخلفان نادمی نازل شده که برای جبران تخلفشان از جنگ تبوک عزم انفاق تمامی اموال خود را داشتند.

665- دعوت از گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 17 - 1

1 - آتش دوزخ ، مجرمان و حق گریزان را به سوی خود فرامی خواند .

ص: 362

تدعوا من أدبر و تولی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 18 - 1

1 - آتش دوزخ ، مجرمان و ثروت اندوزان را به سوی خود فرامی خواند .

تدعوا من . . . و جمع فأوعی

«وعاء» (ماده «أوعی») به معنای ظرف است و مقصود از «جمع فأوعی» اندوختن و ذخیره کردن مال و ثروت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 10 - 12

12 - خداوند ، گنه کاران - حتی قاتلان مردم مؤمن - را به توبه دعوت کرده است .

ثم لم يتوبوا

بیان اختصاص عذاب به کسانی که توبه نکرده اند، ترغیب به توبه است.

666- دلایل تأخیر عذاب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 6 - 9

9 - غفران و رحمت خداوند ، دلیل و فلسفه تأخیر و یا انصراف از نزول عذاب بر برخی از بندگان گنه کار

الله كان غفوراً رحيمًا

جمله «الله كان غفوراً رحيمًا» تعلیل برای جمله ای مقدر و مناسب آن (مانند «آخر عقوبته» و «انصرف عن عذابه») است.

667- دلجویی از گناهکاران پشیمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 103 - 16

16 - دستور خدا به دلجویی کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از گناهکاران نادم ، با قبول صدقه شان و دعا برای آنان

خذ من أموالهم صدقه . . . و صل عليهم إن صلوتك سكن لهم

برداشت فوق با توجه به ارتباط این آیه با آیات پیش است که درباره متخلفان نادمی نازل شده که برای جبران تخلفشان از جنگ تبوک عزم انفاق تمامی اموال خود را داشتند.

668- دنیاطلبی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 1

ص: 363

1 - محبت و دلبستگی به دنیا و بی‌اعتنایی به قیامت و حیات اخروی، از نشانه‌های کافران و گناه‌پیشگان است.

و لا تطع منهم ءاثمًا أو كفورًا .. إن هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم یومًا

669- ذلت اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 5

5- بدکاران در جهان آخرت، گرفتار چنان خواری و ذلتی خواهند شد که در وصف نمی‌گنجد.

و الذین کسبوا السيئات .. و ترهقهم ذله

تکثیر «ذله» بیانگر این حقیقت است که ذلت و خواری بدکاران غیر قابل توصیف است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 86 - 2

2- زبونی و خواری مجرمان در قیامت، به هنگام رانده شدن به طرف دوزخ

و نسوق المجرمین إلی جهنّم وردًا

«نسوق» و «وردًا» در این آیه، در مقابل «نحشر» و «وفدًا» در آیه پیشین است. تعبیرات یاد شده در آن آیه حکایت از احترام و تجلیل داشت و در این آیه (به قرینه مقابله و بیان حالت تشنگی مجرمان و نیز تعبیر «نسوق») حکایت از ذلت و زبونی آنها در صحنه قیامت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 111 - 2

2- مجرمان و گردن‌فرازان، با چهره‌هایی ذلت‌بار و خاضع در برابر خداوند، در صحنه قیامت حضور خواهند یافت.

و عنت الوجوه للحيّ القيوم

از معانی «عناء» ذلیل‌گشتن است (مصباح). حرف «ال» در «الوجوه» جایگزین مضاف‌الیه است؛ یعنی، «وجوههم» و مراد چهره مجرمانی است که در آیات پیشین از آنان سخن گفته شده است. فعل «عنت» می‌رساند که فروتنی آنان نوظهور است و پیش از این در دنیا، در برابر خداوند خضوع نداشته‌اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 47 - 3

3- کشانده شدن اجباری گنه کاران با خفت و خواری به سوی مرکز دوزخ

خذوه فاعتلوه إلى سواء الجحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 5

5 - مجرمان گردن فراز دنیا، دارای وضعی خفت بار و ذلیلانه در قیامت

فیؤخذ بالنوصی و الأقدام

ص: 364

گرفتار شدن کافران با موهای سر و با پاهایشان، حکایت از مقهور بون کامل آنان و ذلت ایشان در قیامت دارد.

670- ذلت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 7

7- ندامت و ذلت حتمی ، فرجام مجرمان کفرپیشه است .

بلقاء ربّهم كفرون . . . و لو ترى إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم عند ربّهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 42 - 2

2- توبیخ کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر نادیده انگاشتن فرجام فصاحت بار و ذلیلانه مجرمان

يعرف المجرمون . . . فبأىء آلاء ربكما تكذبان

671- رحمت بر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 16 - 7

7- تشویق شدن گنه کاران به آموزش خواهی از ساحت پروردگار و نوید غفران و رحمت به آنان

إنّهُ هو الغفور الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 53 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور ابلاغ پیام امیدبخش رحمت و آموزش خداوند به بندگان گنه کار

قل يعبادى الذين أسرفوا على أنفسهم لا تقنطوا من رحمة الله

672- رد بهانه جویی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- با ارائه شدن وحی و پیام های الهی ، هیچ عذر و بهانه ای برای کافران و انسان های متخلف ، در پیشگاه خداوند قابل قبول نیست .

فالملقى ذکرًا . عذرًا أو نذرًا

مطلب یاد شده، در واقع پیام اصلی آیه شریفه است.

ص: 365

673- رد خواسته های گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 14 - 1

1 - درخواست مجرمان در قیامت برای بازگشت به دنیا ، از سوی خداوند شدیداً رد می شود .

فارجعنا نعمل صلحاً .. فذوقوا بما نسیتم لقاء یومکم هذا

احتمال دارد امر «ذوقوا» جواب درخواست مشرکان باشد که در آیه پیش (12) مطرح شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 12 - 8

8 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مأمور پرهیز از اجابت خواسته های گناه پیشگان

و لاتطع کلّ .. ائیم

674- رد عذر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 6 - 4

4 - با ارائه شدن وحی و پیام های الهی ، هیچ عذر و بهانه ای برای کافران و انسان های متخلف ، در پیشگاه خداوند قابل قبول نیست .

فالملقیت ذکراً . عذراً أو نذراً

مطلب یاد شده، در واقع پیام اصلی آیه شریفه است.

675- رنجهای اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 82 - 5

5 - خوشی های دنیا در مقایسه با رنج های اخروی برای گناهکاران بسی ناچیز است .

فلیضحکوا قليلاً و لیبکوا کثیراً

676- رنگ صورت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 102 - 6

6 - مجرمان در قیامت ، با چهره هایی کبود و رنگ باخته محشور خواهند شد . *

ص: 366

ممکن است مراد از «أزرق» یا «زرقاء» (مفرد «زرقا») رنگ لاجوردی باشد که به آن، کبود آسمانی و یا نیلگون نیز اطلاق می شود. این وصف گرچه غالباً برای توصیف چشم به کار می رود، ولی در غیر چشم نیز کاربرد دارد (لسان العرب). برداشت یاد شده بر این اساس است که «زرقاً» بیانگر حالت جسمی مجرمان باشد.

677- روحیه گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 108 - 1

1 - خیانت پیشگان گنهکار، علی رغم شرم از مردم، از خدا شرم و پروایی ندارند.

يستخفون من الناس ولا يستخفون من الله

چون «استخفاء» (پنهان سازی) از خداوند مقدر نیست تا نهی و یا مذمتی به فعل و یا ترک آن تعلق گیرد؛ بنابراین «استخفاء» می تواند کنایه از «استحیاء» (شرم کردن) باشد.

678- روش برخورد با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 22 - 14، 12

12 - گذشت از لغزش های خویشاوندان، بینوایان و مهاجران راه خدا و برخورد کریمانه با آنان، وظیفه ای الهی بر عهده توانگران

ولا یأتل أولوا الفضل منکم والسعه أن یؤتوا أولی القربی . . . و لیعفوا و لیصفحوا

«عفو» در لغت به معنای گذشت است و «صفح» به معنای گذشت همراه با ترک ملامت نسبت به خطا کار است (فروق اللغه). چنین گذشتی، حاکی از کرامت و بزرگواری گذشت کننده است.

14 - لزوم رعایت اعتدال و میانه روی و پرهیز از هر گونه افراط و تفریط در برخورد با گنه کاران

ولا یأتل أولوا الفضل منکم والسعه أن یؤتوا . . . و لیعفوا و لیصفحوا

در آیات پیشین، خداوند فرمان داد که با مرتکبین گناه «افک»، برخورد سختی شود؛ ولی در آیه شریفه یاد شده، همگان را به گذشت از مستمندان، خویشاوندان و . . . هر چند گنه کار باشند - فرا خواند. از ارتباط میان این دو دسته از آیات، می توان استفاده کرد که باید با گنه کاران واقع بینانه و به دور از افراط و تفریط برخورد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 21 - 9

9 - لزوم اعطای فرصت به متخلف برای دفاع از خود

لَأُعَذِّبَنَّهٗ .. أَوْ لِيَأْتِيَنَّكَ بِسُلْطٰنٍ مَّبِينٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - يس - 36 - 20 - 13

ص: 367

13 - داشتن ملاطفت و برخورد محبت آمیز ، روشی پسندیده و بایسته در تبلیغ دین و برخورد با افراد خاطی و گناه کار

قال يقوم اتبعوا المرسلين

679- روش برخورد گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 6

6- واکنش هدایت ناپذیران مجرم در برابر انبیای الهی ، همگون و مشابه بوده است .

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین . لایؤمنون به و قد خلت سنه الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 33 - 4

4 - گنه پیشگان کافر ، در برخورد با مؤمنان ، چنان خود را در مقام قیّم و نگهبان می نشانند که گویا هدایت آنان را مأموریت خود می دانند .

و ما أرسلوا علیهم حفظین

680- رهبر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 223 - 2

2 - انسان های دروغ پرداز و آلوده به گناه ، گوش سپرده به القائات دروغین شیاطین

علی کلّ أفاک أئیم . یلقون السمع و أكثرهم کذبون

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که ضمیر «یلقون» به «کلّ أفاک» باز گردد و «یلقون السمع» کنایه از این باشد که آنها تمامی اندیشه و حواس خویش را در اختیار شیاطین می گذارند. گفتنی است که بر این مبنا ضمیر جمع در «أكثرهم کاذبون» می تواند به شیاطین بازگردد؛ یعنی، منحرفان تمام اندیشه و حواس خویش را در اختیار شیاطین می گذارند؛ اما بیشتر شیاطین، اخبار دروغ تحویلشان می دهند.

681- زکات گناهکاران پشیمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 103 - 7

7 - گرفتن صدقه (زکات) از خطاکاران نادم از سوی حاکم اسلامی باید به منظور تطهیر روح و تکامل معنوی آنان باشد.

خذ من أموالهم صدقه تطهرهم و تزکیهم

ص: 368

682- زمان کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 13 - 9

9 - قیامت ، مکان اصلی مجازات عصیانگران و گناه کاران است .

إِنِّي أَخَافُ إِنَّ عَصِيَّتَ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

پیامبر(صلی الله علیه و آله) ترس و هراس خود را تنها در پیامدهای اخروی عصیان و نافرمانی اظهار کرده اند. این نکته می توان بیانگر برداشت یاد شده باشد.

683- زمینه احساس مصونیت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 9 - 3

3 - چیزی جز دروغ پنداشتن کیفر های اخروی ، گنه کاران و کافران را به احساس امنیت از عذاب سوق نداده است .

بَلْ تَكْذِبُونَ بِالْذِّينِ

مراد از «دین» به قرینه آیات بعد - که در آنها قیامت با عنوان «یوم الدین» یاد شده - جزای اعمال است. حرف «بل» - که برای اضراب است - بیانگر آن است که کافران و گناه کاران، گرچه توجیهاتی نزد خود دارند؛ ولی محرک اصلی آنان، چیزی جز دروغ دانستن کیفرهای آخرت نیست.

684- زمینه سازش با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 10

10 - ضعف روح صبر و شکیبایی ، از موجبات عدول از مواضع دینی و تسلیم و سازش در برابر خواسته های گناه پیشگان و بیگانگان کافر

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطْعَمْ مِنْهُمْ ءَاثِمًا أَوْ كَفُورًا

از توصیف شدن پیامبر(صلی الله علیه و آله) به صبر و شکیبایی در امر رسالت - پیش از دریافت هشدار نسبت به اطاعت از گروه های گناه کار و ناسپاس - مطلب یاد شده به دست می آید.

685- زمینه هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 34 - 3

3 - انسان های گنه کار ، مستحق کیفر الهی و در معرض هلاکت و نابودی به واسطه اعمال ناشایست خویش

أُوَيُوقَعُونَ بِمَا كَسَبُوا

ص: 369

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 32 - 4

4 - جامعه مجرم ، در معرض انتقام الهی و نابودی

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين

بیان هشدار دهنده و هدایت قرآنی، با ذکر رسالت فرشتگان به سوی مجرمان، پیامدار معنای یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 5

5 - جوامع کفرپیشه و گناه کار ، در معرض نابودی از سوی خداوند

و لاتطع منهم ءاثمًا أو كفورًا .. إن هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم ...

686- زندگی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 21 - 7

7 - زندگی و مرگ مؤمنان نیک کردار ، غیرقابل قیاس با زندگی و مرگ گناه پیشگان

أم حسب الذین اجترحوا السيئات أن نجعلهم كالذین ءامنوا و عملوا الصلحت سواء محیاه

687- زیان به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 11 - 15، 14

14- بازگشتی برای تقدیر الهی بر آسیب دیدن گمراهان و تبه کاران نیست .

و إذا أراد الله بقوم سوءًا فلا مردّ له

مراد از «قوم» در آیه شریفه به مناسبت حکم و موضوع ، قوم گنه کار می باشد. «مردّ» مصدر میمی و به معنای بازگرداندن است.

15- هیچ کس و هیچ چیز حتی فرشتگان محافظ نمی تواند گمراهان و گنه کاران را در برابر گزندگی که خداوند برای آنان تقدیر کرده ، یاری

رساند و آنان را مصون دارد .

و ما لهم من دونه من وال

جمله «فلامرّد له» می رساند که تقدیر الهی بر گزندرسانی بازگشتی نیست و جمله «و ما لهم ..» بیانگر آن است که پس از آمدن ، هیچ کس نمی تواند مشمولان آن را یاری دهد و ایشان را نجات بخشد.

688- زیان گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 370

4 - خداوند بازگرداننده آثار زیانبار گناه به گنهکاران

فانما یکسبه علی نفسه و کان الله علیماً حکیماً

جمله «کان الله علیماً حکیماً» می‌رساند که تحمیل آثار سوء آدمی به دست خداوند است.

689- زیانکاری اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 5 - 6

6 - تفاوت میزان زیان کاری خطاکاران در قیامت

و هم فی الآخره هم الأخسرون

تعبیر «الأخسرون» (زیانکارترین‌ها) می‌رساند که گناه کاران به طور یکسان در آخرت زیان نمی‌بینند.

690- زیانکاری گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 160 - 32

32 - بازگشت زیان گناه به گنهکار است ، نه متوجه ساحت قدس خداوند

و ما ظلمونا و لکن کانوا أنفسهم یظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 10 - 1,4

1 - کسانی که نفس خود را در گناه مدفون ساخته ، آن را به سقوط و تباهی می‌کشانند ، محروم و زیانکارانند .

وقد خاب من دسیها

«خاب»؛ یعنی، محروم شد، خسارت دید و به آنچه خواست، نرسید (قاموس). «دسها»؛ یعنی، آن را ساقط کرد و از بهره آن کاست. «دسیَّتْ»؛ یعنی، گمراه و فاسد کردم (لسان العرب). این فعل که «دَسَسَ» بوده و حرف «سین» در آن به «یاء» تبدیل شده است، مبالغه در

«دَسَّ» (دفن کرد) است. مراد از «دَسَّها» - به قرینه «ألهمها فجورها» - مدفون ساختن نفس در معصیت ها و کشاندن آن به سقوط و گمراهی و فساد است.

4 - خداوند، در تأکید بر زیان کاری و تباهی گناه کاران، به «خورشید و نور آن»، «ماه»، «روز و شب»، «آسمان و زمین»، «نفس انسان» و «ذات خویش» سوگند یاد کرده است.

و الشَّمْسُ . . . وقد خاب من دَسَّيها

تکرار «قد»، نشانگر آن است که جمله «قد خاب..»، جوابی مستقل برای قسم های پیشین است.

ص: 371

691- سختی حسابرسی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 21 - 6

6- گنه کاران در قیامت با حسابی سخت و ناگوار مواجه می شوند .

و يخافون سوء الحساب

اضافه «سوء» به «الحساب» اضافه صفت به موصوف است.

692- سرزنش گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 101 - 4

4 - سرزنش خلافکاران و مؤاخذه آنان باید همواره پس از اتمام حجّت باشد .

و كيف تكفرون و انتم تتلى عليكم آيات الله و فيكم رسوله

بنابراینکه استفهام برای توبيخ بوده و مراد از تلاوت آیات و وجود رسول، اتمام حجّت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 204 - 1

1 - توبیخ مجرمان از سوی خدا به خاطر شتاب آنان در طلب نزول عذاب

أفبعذابنا يستعجلون

استفهام در «أفبعذابنا» برای توبیخ و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 6 - 3

3 - خداوند ، با پرخاش به کافران و گنه کاران ، آنان را به خاطر دلگرمی به دستاویز های پوچ و بی باکی شگفت آورشان در برابر کفر و گناه ، سرزنش کرده است .

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّبَكَ

استفهام در «ما غرَّبَكَ»، بر توبيخ همراه با تعجب دلالت دارد.

693- سرزنش گناهکاران مسرور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 81 - 5

5- سرزنش خداوند نسبت به منافقان و آنان که به جای ندامت از تخلفات و گناهان خویش ، خشنود بودند .

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول الله

ص: 372

694- سرزنشهای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 31 - 3

3 - کافران و گنه پیشگان ، حتی در غیاب مؤمنان نیز آنان را استهزا کرده و با طعنه و کنایه از ایشان یاد می کنند .

و إذا انقلبوا إلى أهلهم انقلبوا فكهين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مظفین - 83 - 32 - 1

1 - گنه پیشگان کافر ، با مشاهده مؤمنان به نکوهش آشکار ایشان پرداخته ، آنان را ره گم کرده قلمداد می کنند .

و إذا رأوهم قالوا إن هؤلاء لضالون

جمله «إذا رأوهم..» بیانگر برخورد علنی کافران با مؤمنان است.

695- سرگردانی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 47 - 2، 1

1 - مجرمان ، در روز قیامت دچار سردرگمی و حیرت و گرفتار عذاب آتش برافروخته دوزخ

إنّ المجرمین فی ضلل و سعر

آیه شریفه به دلیل ارتباط با قبل و بعد - که در زمینه قیامت است - نظر به وخامت حال مجرمان در آن روز دارد. گفتنی است که در برداشت بالا «سعر»، جمع «سعیر» (آتش ملتهب) گرفته شده است.

2 - مجرمان ، گرفتار سرگردانی و جنون در قیامت

إنّ المجرمین فی ضلل و سعر

«سعر» در صورتی که مفرد باشد، به معنای جنون می آید.

696- سرمستی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 202 - 3

3 - فرارسیدن عذاب الهی بر مجرمان ، در حال سرمستی و غفلت آنان

فیأتیهم بغته و هم لایشعرون

697- سرنوشت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 9

ص: 373

9 - اعتراف کافران و گنه کاران به نقش خود در تعیین سرنوشت خویش

أَن تَقُولَ نَفْسٌ يَحْسَرْتِي عَلَى مَا فَرَّطْتُ . . . وَإِن كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ ... لَوْ أَنَّ لِي كَرْهُ ف

698- سنت کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 25 - 8

8- هلاکت قوم عاد ، نمودی از سنت الهی در مجازات جوامع جرم پیشه

كذلك نجزي القوم المجرمين

از تعبیر «كذلك نجزي» - با توجه به فعل مضارع که مفید استمرار است - سنت استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 5

5 - مجازات کافران و مجرمان ، سنت الهی در همیشه تاریخ

و لقد اهلکنا اشیاعکم فهل من مدکر

تذکر و هشدار، بیانگر این است که هلاکت مخصوص گروه خاصی از کافران در بخشی از تاریخ نمی باشد؛ بلکه سنتی فراگیر است.

699- سوگند اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 1

1 - مجرمان ، در قیامت ، بر اندک بودن مدت درنگ شان در برزخ ، سوگند یاد می کنند .

و یوم تقوم الساعه یقسم المجرمون ما لبثوا غیر ساعه

از این که مکان درنگ و اقامت مجرمان، کجا می تواند باشد، مفسران احتمال های گوناگونی را ذکر کرده اند. از جمله آنها، عالم قبر و برزخ است. لازم به ذکر است که آیه پیش که مراحل عمر انسان ها را تا دوران پیری ذکر کرد و بعد فرمود «یخلق ما یشاء» که با توجه به آیه پنجاه، می تواند درباره معاد و قیامت باشد، قرینه است بر این که مکان افراد یاد شده، جایی است که پس از مرگ، در آن قرار می گیرند و آن، عالم برزخ است.

700- سهولت هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 50 - 6

6 - نابود ساختن امت های کفرپیشه و مجرم ، امری آسان و بی مؤونه برای خداوند

و ما أمرنا إلاّ وحده كلمح بالبصر

ص: 374

با توجه به این که در آیات پیشین، سخن از هلاکت جوامع مجرم بود و در آیه بعد نیز همین امر، دنبال شده است؛ احتمال می رود که مراد از «أمرنا»، مجازات و هلاکت کفرپیشگان و یا از مصادیق بارز آن باشد.

701- سیمای اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 49 - 4

4- روز قیامت، بیم و هراس و تأثر، در چهره مجرمان، ملموس و نمایان است.

فتی المجرمین مشفقین ممّافیه

«اشفاق» توجه و عنایتی است که آمیخته به ترس باشد و در صورتی که با «من» متعدی شود، معنای بیم و دلهره در آن آشکارتر است (مفردات راغب). پس عبارت «مشفقین ممّافیه» دلالت دارد که مجرمان، از آنچه در نامه اعمال مشاهده می کنند، خائف و هراسناک اند و این ترس - به قرینه فعل «تری» - در چهره آنان قابل مشاهده و رؤیت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 111 - 2

2 - مجرمان و گردن فرازان، با چهره هایی ذلت بار و خاضع در برابر خداوند، در صحنه قیامت حضور خواهند یافت.

وعنت الوجوه للحیّ القیّم

از معانی «عناء» دلیل گشتن است (مصباح). حرف «ال» در «الوجوه» جایگزین مضاف الیه است؛ یعنی، «وجوههم» و مراد چهره مجرمانی است که در آیات پیشین از آنان سخن گفته شده است. فعل «عنت» می رساند که فروتنی آنان نوظهور است و پیش از این در دنیا، در برابر خداوند خضوع نداشته اند.

702- سیمای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 50 - 2

2- چهره مجرمان در روز قیامت در پوششی از آتش است.

و تری المجرمین . . . و تغشی وجوههم النار

703- سیمای گناهکاران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 8

8 - چهره مردمان زشت کار در قیامت ، مانند پاره ای از شب دیجور ، سیاه خواهد بود .

والذین کسبوا السيئات .. كأنما أغشيت وجوههم قطعاً من الليل مظلماً

ص: 375

704- شایعه پراکنی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 223 - 3

3 - تلاش خطاکاران فاسد، برای شایعه پراکنی و القای باور های دروغین خود به مردم

كَلَّ أَفَّاكٌ أَتِيمٌ . يَلْقَوْنَ السَّمْعَ وَ أَكْثَرَهُمْ كَذِبُونَ

ضمایر جمع در آیه یاد شده، همگی می توانند به «كَلَّ أَفَّاكٌ» باز گردد و «السَّمْعَ» نیز مصدر به معنای مفعول باشد؛ یعنی، «یلقی هؤلاء المنحرفون مسموعاتهم علی الناس و الحال أنّ أكثرهم كاذبون فیما یلقونه؛ این دسته از کژاندیشان، شنیده های خود را در میان مردم می پراکنند، در حالی که بیشتر آنان جز دروغ به خورد مردم نمی دهند».

705- شبهه افکنی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 223 - 3

3 - تلاش خطاکاران فاسد، برای شایعه پراکنی و القای باور های دروغین خود به مردم

كَلَّ أَفَّاكٌ أَتِيمٌ . يَلْقَوْنَ السَّمْعَ وَ أَكْثَرَهُمْ كَذِبُونَ

ضمایر جمع در آیه یاد شده، همگی می توانند به «كَلَّ أَفَّاكٌ» باز گردد و «السَّمْعَ» نیز مصدر به معنای مفعول باشد؛ یعنی، «یلقی هؤلاء المنحرفون مسموعاتهم علی الناس و الحال أنّ أكثرهم كاذبون فیما یلقونه؛ این دسته از کژاندیشان، شنیده های خود را در میان مردم می پراکنند، در حالی که بیشتر آنان جز دروغ به خورد مردم نمی دهند».

706- شخصیت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 58 - 3

3 - مؤمنان نیکوکار با افراد بدکردار، از نظر شخصیت و سرنوشت برابر و هم سنگ نیستند .

و ما یستوی ... و الذین ءامنوا و عملوا الصلحت و لا المسیء

707- شدت عذاب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 48 - 2

2- کشیده شدن مجرمان ، با صورت در آتش به منظور چشیدن هرچه بیشتر طعم عذاب

یوم یسحبون فی النار علی وجوههم ذوقوا مسّ سقر

ص: 376

708- شدت کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 25 - 9

9- مجازات الهی برای جوامع مجرم، مجازاتی سخت ویرانگر و هلاکت بار

کذلک نجزی القوم المجرمین

«کذلک» اشاره به عذاب سخت و ویرانگری دارد که قوم عاد را نابود ساخت. خداوند امت ها را به مجازاتی چنین سخت، هشدار داده است.

709- شرایط آمرزش گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 110 - 18

18- برخورداری گناهکاران از رحمت و بخشش خداوند، مشروط به توبه عملی و تدارک گذشته هاست.

ثم إن ربك للذین هاجروا من بعد ما فتنوا ثم جهدوا وصبروا إن ربك من بعدها لغف

710- شرایط رحمت بر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 110 - 18

18- برخورداری گناهکاران از رحمت و بخشش خداوند، مشروط به توبه عملی و تدارک گذشته هاست.

ثم إن ربك للذین هاجروا من بعد ما فتنوا ثم جهدوا وصبروا إن ربك من بعدها لغف

711- شرایط سعادت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 54 - 17

17 - اجرای قوانین و مقررات کیفری ادیان الهی - هر چند کیفری همانند کشته شدن باشد - تضمین کننده خیر و سعادت خطاکاران

است .

فاقتلوا أنفسكم ذلكم خير لكم عند بارئكم

ص: 377

712- شریک گناه گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 165 - 11

11 - ترک کنندگان نهی از منکر ، شریک جرم گناهکاران و دارای سرنوشتی همسان با آنان هستند .

أنجینا الذین ینهون عن السوء و أخذنا الذین ظلموا بعذاب بئیس

713- شعیب (ع) و گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 84 - 22

22- شعیب (ع) نگران آینده ای ناگوار برای مشرکان و گناه کاران مردم خویش

إنی أخاف علیکم عذاب یوم محیط

714- شک گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 50 - 1

1- غوطهوران در گناه ، گرفتار تردید در وقوع قیامت و وجود دوزخ

إنّ هذا ما کنتم به تمترون

715- شکنجه اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 48 - 1

1- مأموران دوزخ ، موظف به شکنجه گناه پیشگان در وسط دوزخ

ثمّ صبّوا

716- شناسایی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 6, 1

1 - شناخته شدن مجرمان به وسیله علامت های چهره آنان در قیامت

يعرف المجرمون بسيمهم

«سِیْمَا» به معنای مطلق علامت است. مراد از آن در آیه شریفه علامتی است که در چهره مجرمان دیده می شود.

ص: 378

6 - ظهور علامت های جرم در چهره مجرمان ، زمینه شناسایی آنان از سوی مأموران عذاب

يعرف المجرمون . . . فيؤخذ بالنوصي و الأقدام

717- صفات گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 1

1 - محبت و دلبستگی به دنیا و بی اعتنایی به قیامت و حیات اخروی ، از نشانه های کافران و گناه پیشگان است .

و لاتطع منهم ءاثمًا أو كفورًا . . . إن هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم یومً

718- ظلم گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 95 - 8

8 - گنهکاران ، ستمکارند .

بما قدمت أیدیهم و الله علیم بالظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 49 - 2

2- زورمداری ، برتری جویی و اشرافی گری در دنیا ، از ویژگی های عمده گنه کاران دوزخی

ذق إنک أنت العزیز الکریم

تحقیر، تمسخر و توییح شدن دوزخیان، با تعابیر «العزیز» و «الکریم»، اشعار به این نکته دارد که تحقیرشوندگان، از جمله کسانی اند که در دنیا برای خویش عزت و جایگاهی رفیع قائل بودند.

719- عبرت از سرنوشت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 69 - 1

1 - عبرت گرفتن از سرنوشت مجرمان گذشته تاریخ ، هشدار خداوند به منکران معاد

وقال الذين كفروا.. إن هذا إلا أسطير الأولين . قل سيروا في الأرض فانظروا ك

720- عذاب اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 379

1 - گنهکاران یهود همانند دیگر گنهکاران ، به اندازه استحقاقشان ، در آتش دوزخ گرفتار خواهند شد .

لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده . . . بلی

«بلی» (چنین نیست) حرف جواب است و برای رد سخن و ادعای مطرح شده به کار می رود. این کلمه در آیه شریفه رد ادعای یهود (لن تمسنا النار إلا أياماً معدوده) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

30 - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی در خطر گرفتار شدن به کیفر های دنیوی نیز هستند .

فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزي في الحيوه الدنيا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

23 - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی ، در خطر گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی نیز هستند .

لهم في الدنيا خزي و لهم في الآخرة عذاب عظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - گنهکاران در قیامت ، علاوه بر آتش دوزخ به عذاب های روحی نیز گرفتار خواهند شد .

و لا يكلمهم الله يوم القيمة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ضلالت پیشگان و گنهکاران به عذاب طاقف فرسای قیامت گرفتار خواهند شد .

أولئك الذين اشتروا الضلله بالهدى . . . فما أصبر هم على النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 84 - 24

24- عذاب روز قیامت ، عذابی است فراگیر همه کافران و گنه کاران .

إني أخاف عليكم عذاب يوم محيط

کلمه «محیط» (احاطه کننده و فراگیر) در ظاهر صفت برای «یوم» است و در حقیقت ، بیانگر وصفی برای عذاب می باشد؛ یعنی ، محیط عذابه.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 49 - 4

4- به غل و زنجیر بودن مجرمان در قیامت ، جلوه عزت ، انتقام و قهّاریت بی همتای خداوند

إن الله عزيز ذو انتقام .. وبرزوا لله الواحد القهّار . و تری المجرمین یومئذ مقر

ص: 380

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 50 - 3، 2، 1

1- مجرمان در قیامت دارای پیراهنی از ماده ای سیاه ، بد بو ، داغ و قابل اشتعال (مانند قیر)

و تری المجرمین . . . سرایلهم من قطران

«قطران» به معنای ماده ای است سیاه، بد بو و چسبنده (روغن) که آن را بر بدن شتر می مالند (مجمع البیان). اینکه خداوند فرمود: لباس دوزخیان از قطران است، ممکن است برای بیان مبالغه و کثرت شعله‌وری و سوزندگی آتش جهنم به بدن انسان دوزخی باشد و نیز بیانگر قابل اشتعال بودن ماده قطران باشد (لسان العرب).

2- چهره مجرمان در روز قیامت در پوششی از آتش است .

و تری المجرمین . . . و تغشی وجوههم النار

3- عذاب الهی در قیامت سراسر وجود مجرمان و تبهکاران را فرا می گیرد .

و تری المجرمین . . . سرایلهم من قطران و تغشی وجوههم النار

تعبیر «وجوه» (چهره ها) می تواند کنایه از سراسر وجود باشد؛ چون چهره آینه تمام نمای وجود انسان است. گفتنی است پیراهن آتشین و به غل و زنجیر بسته شدن مجرمان مؤید همین برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 48 - 4

4- گنه کاران دوزخی ، از درون و بیرون و از هر سو مبتلا به عذاب و شکنجه خواهند بود .

إِنَّ شَجَرَتَ الرَّقْمِ . . . كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبَطْنِ . . . خَذْوَةٌ . . . ثُمَّ صَبَّوْا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ ع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 13 - 2

2 - امدادگران و پناه دهندگان در دنیا ، ناتوان از نجات دادن انسان مجرم از عذاب الهی در آخرت

و فصیلته الّتی تویه

مطلب یاد شده، از وصف و قید «الّتی تویه» (آنان که به او پناه می دادند) استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 14 - 3

3 - عذاب الهی در آخرت ، برای مجرمان بس طاقت فرسا و غیر قابل تحمّل است .

یوّد المجرم لو یفتدی من عذاب یومئذ ببنيه . . . و من فی الأرض جمیعاً ثم ینجیه

حاضر شدن مجرمان به فدا کردن همه خویشان و خلائق برای نجات خود از عذاب، گویای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 15 - 2

2 - آتش شعلهور و خالص ، عذاب و کیفر مجرمان در آخرت

إِثْمًا لظی

واژه «لظی» هم در معنای آتش شعلهور و خالص به کار می رود و هم می تواند عَلم و اسم برای دوزخ باشد. برداشت یاد

ص: 381

شده، براساس کاربرد نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 12 - 4

4 - طغیان گران و گناه کاران ، در قیامت به جهنم و عذاب الهی گرفتار خواهند شد .

ویل یومئذ للمکذبین . . . و ما یکذب به الاکلّ معتد اثم

721- عذاب دنیوی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 59 - 9

9 - گنهکاران فسق پیشه ، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی هستند .

فأنزّلنا علی الذین ظلموا رجزاً من السماء بما كانوا یفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 162 - 6

6 - گنهکاران و ستم پیشگان در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی هستند .

فأرسلنا علیهم رجزاً من السماء بما كانوا یظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 110 - 17

17 - گنهکاران و تکذیب کنندگان پیامبر (صلی الله علیه و آله) در خطر گرفتار آمدن به عذاب های دنیوی اند .

و لایردّ بأسنا عن القوم المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 17 - 11

11 - جوامع گمراه و گنه کار ، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی اند .

فاستحيبوا العمى على الهدى فأخذتهم صعقه العذاب الهون بما كانوا يكسبون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - دخان - 44 - 40 - 4

4- عذاب های دنیوی مجرمان ، پیش در آمد کیفر نهایی آنان در آخرت

أهلكنهم إنهم كانوا مجرمين . . . إن يوم الفصل ميقتهم أجمعين

از ارتباط این آیه با آیات پیشین، مطلب یاد شده قابل استفاده است.

ص: 382

722- عذاب روحی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 15

15 - گنهکاران در قیامت ، علاوه بر آتش دوزخ به عذاب های روحی نیز گرفتار خواهند شد .

و لا یکلّمهم اللّٰه یوم القیمه

723- عذاب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 96 - 15

15 - عمر گنهکاران ، هر چند طولانی باشد ، موجب نجاتشان از عذاب الهی نخواهد شد .

بما قدمت أیدیهم . . . و ما هو بمزحزحه من العذاب أن یعمّر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 18 - 6،8

6 - گناهکاران یهود و نصارا ، گرفتار عذاب الهی

فلم یعذبکم بذنوبکم

8 - گرفتاری گنهکاران یهود و نصارا به عذاب الهی ، ردی بر پندار تقرب و محبوب بودنشان نزد خداوند

قل فلم یعذبکم بذنوبکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 15

15 - اراده خداوند بر عذاب گنهکاران ، مانع توفیق آنان به پذیرش احکام الهی و داوری های پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فان تولوا فاعلم انما یرید اللّٰه ان یصیبهم ببعض ذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - خداوند ، گرفتارکننده گنهکاران و تکذیب گران انبیا به عذاب

و لکن کذبوا فأخذنهم بما كانوا يكسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - گنهکاران و کفرپیشگان در خطر گرفتار شدن به عذاب های الهی

أن لو نشاء أصبناهم بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11- نزول عذاب بر مشرکان و گنه پیشگان ، جلوه ای از ربوبیت خدا و در جهت تدبیر امور انسانهاست .

لما جاء أمر ربك

برداشت فوق ، با توجه به کلمه «رب» (مدبر و مربی) استفاده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 15

15- گنه کاران و ستم پیشگان که مشمول مغفرت الهی نشوند ، به عذاب های سهمگین الهی گرفتار خواهند شد .

إن ربك لذو مغفرة . . . و إن ربك لشديد العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 59 - 8

8- عذاب استیصال هر قومی تنها شامل مجرمان و تبهکاران آن قوم می شود و نه پاکان و بی گناهانشان .

إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين . إلاء لوط إنا لمنجّوهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 2 - 3

3- کفرپیشگان ، و گنه کاران ، به عذاب شدید الهی گرفتار خواهند شد .

لينذر بأسًا شديدًا من لدنه

«بأس» ، به معنای عذاب و سختی است و به قرینه «یسیّر المؤمنین . . .» - در فراز بعد - مراد، عذابی است که کافران و گنه کاران به آن تهدید شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 70 - 10

10- خداوند با سوگند به ربوبیت خویش ، بر آگاهی دقیق خود از میزان عذاب مجرمان تأکید کرده است .

فوربک . . . ثم لنحن أعلم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 202 - 1,3

1 - نزول عذاب استیصال بر جرم پیشگان ، به گونه ای ناگهانی و غافل گیرانه

فیأتیهم بغته

3 - فرارسیدن عذاب الهی بر مجرمان ، در حال سرمستی و غفلت آنان

فیأتیهم بغته و هم لایشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 14 - 6

6 - مجرمان و منکران قیامت ، به عذاب ابدی و پایان ناپذیر گرفتار خواهند شد .

ص: 384

و لو ترى إذ المجرمون... و ذوقوا عذاب الخلد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 54 - 10، 9

9- گنه کاران توبه ناپذیر، در معرض عذاب الهی در دنیا (عذاب استیصال)

و أنیبوا إلى ربّکم و أسلموا له من قبل أن یأتیکم العذاب

10- نبود هیچ یار و یاورى برای گنه کاران، هنگام گرفتار شدن به عذاب الهی

من قبل أن یأتیکم العذاب ثم لاتتصرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 57 - 1

1- ظهور ارزش تقوا و نقش هدایت الهی (قرآن)، هنگام عذاب و در قیامت برای کافران و گنه کاران

أو تقول لو أن الله هدینى لکنت من المتّقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 1

1- آرزوی کافران و گنه کاران، هنگام مشاهده عذاب الهی، به بازگشت دوباره به دنیا

أو تقول حين ترى العذاب لو أن لی کره

«لو» در آیه شریفه، برای تمنی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 49 - 5

5- مراتب شدید و هلاکت بار عذاب دوزخ، متوجه گناه پیشگان مغرور و پیشوایان کفر و نه همه گنه کاران*

طعام الأثیم کالمهل... ثم صبّوا فوق رأسه... ذق إنک أنت العزیز الکریم

از مبالغه نهفته در «الأثیم» و نیز وصف «العزیز الکریم»، این احتمال شکل می گیرد که عذاب های شدید مطرح شده در این آیات، برای

هر گنه کاری نیست؛ بلکه مخصوص دارندگان اوصاف یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 28 - 2

2- عذاب گنه کاران به هنگام مرگ، نمود خشم الهی بر آنان

يضربون وجوههم و أدبرهم . ذلك بأنهم اتبعوا ما أسخط الله

«ذالك» اشاره به «يضربون...» است؛ یعنی، عذاب هنگام مرگ، نتیجه و نمود سخط و خشم خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 16 - 1

1 - تکذیب کنندگان قرآن و قیامت و گناه کاران متجاوز، به حرارت شدید جهنم گرفتار شده و در آن خواهند سوخت .

ثم إنهم لصالوا الجحيم

ص: 385

«صالوا» - که قبل از اضافه به «جهیم»، «صالون» (جمع «صال») بوده است -؛ یعنی، کسانی که با رنج و مشقت حرارت آتش را می چشند و در آن می سوزند. در لسان العرب آمده است: صَدَّ لَمِيَّ بِالنَّارِ وَصَدَّ لَمِيَّهَا صَدَّ لَمِيَّاً قَاسِي حَرِّهَا (حرارت آتش را با رنج و مشقت چشید) وَصَلِيَ فَلَانٌ بِالنَّارِ يَصَلِي صُلِيًّا أَحْتَرَق (سوخت).

724- عفو از گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 40 - 7

7 - تعیین موارد اجرای حد و یا سقوط آن و گذشت از مجرمان ، به اراده و مشیت الهی است . *

والسارق والسارقة فاقطعوا .. يعذب من يشاء و يغفر لمن يشاء

مراد از جمله «يعذب ..» می تواند حکمی باشد که از جمله «فاقطعوا ...» به دست می آید و مقصود از جمله «يغفر ...» برداشتن آن حکم است که جمله «فان الله يتوب ...» بدان اشاره کرد. گفتنی است که تقدیم عذاب بر مغفرت، این احتمال را تقویت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 152 - 29

29 - عفو از گناهکاران مؤمن ، جلوه ای از فضل خداوند

و لقد عفا عنكم و الله ذو فضل على المؤمنين

جمله «و الله ذو فضل ..» ، به منزله علتی برای عفو است ؛ یعنی چون خداوند صاحب فضل است از گناه شما صرفنظر کرد.

725- عفو گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 23

23 - جهالت، عذری قابل قبول برای اغماض و گذشت از خطاکاران

أنه من عمل منكم سوءاً بجهله ثم تاب

726- عقیده گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - خیانت پیشگان گنهکار ، ناباور به نظارت و آگاهی خداوند بر اعمال انسانها

يستخفون من الناس ولايستخفون من الله

پنهان سازی از خداوند نامعقول است. بنابراین جمله « ولايستخفون من الله» می تواند اشاره به این معنا باشد که گناهکاران، در حقیقت خداوند را ناظر و آگاه به اعمال نمی دانند تا در صدد پنهان سازی اعمال ناروای خویش از او باشند.

ص: 386

727- علم اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 5

5 - مجرمان پس از حسابرسی شدن در قیامت ، به تبه کاری خویش در دنیا ، پی می برند .

و لو تری إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم عند ربهم ربنا أبصرنا

«عند ربهم» می تواند کنایه از حسابرسی شدن باشد. اعتراف با «أبصرنا و سمعنا» پس از آن، نشان دهنده این است که آنان، به جرم و تبه کاری خود پی می برند.

728- علم خدا به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 24 - 5

5- «عن الصادق جعفر بن محمد (ع) : ان المستقدمين أصحاب الحسنات و المستأخرين أصحاب السيئات ;

از امام صادق(ع) روایت شده است: مقصود از «المستقدمین» نیکوکاران و «المستأخرین» گناهکارانند.

729- عوامل تنبه گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 203 - 2

2 - كيفر دردناك الهی ، زداینده غفلت و سرمستی مجرمان

فيأتيهم بغته و هم لا يشعرون . فيقولوا هل نحن منظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 3

3 - برخی از کافران لجوج و گنه کاران سرمست ، تنها به وقت مشاهده عذاب الهی و یقین به نزول آن ، بیدار گشته و در برابر سخن حق (قرآن) تسلیم شده و از آن پیروی می کنند .

أو تقول حين ترى العذاب لو أن لي كره فأكون من المحسنين

730- عوامل عذاب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 101 - 4

ص: 387

4- گرفتاری کافران ، مشرکان و گنه کاران به عذاب های الهی ، ستم و کیفری است که آنان خود برای خویشتن فراهم می کنند .

و لکن ظلموا انفسهم

چنان چه گذشت، مقصود از «ظلم به نفس» گناهان و نیز آثار و تبعات گناهان می باشد؛ برداشت فوق ناظر به دومین لحاظ است. بنابراین «ظلموا انفسهم...»؛ یعنی، نزول عذاب بر کافران - که از آثار و تبعات گناهانشان است - ستمی بود که آنان بر خود روا داشتند.

731- عوامل کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 34 - 3

3 - انسان های گنه کار ، مستحق کیفر الهی و در معرض هلاکت و نابودی به واسطه اعمال ناشایست خویش

أو یوقهّنّ بما کسبوا

732- عوامل نجات گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 23 - 10

10 - مغفرت و رحمت الهی تنها امید و وسیله رهایی گنهکاران از خسران گناه است.

وإن لم تغفر لنا و ترحمنا لنكونن من الخسرین

733- غذای اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 44 - 1

1- درخت زقوم ، غذای گناه پیشگان در قیامت

إنّ شجرت الزّقوم . طعام الأثیم

«أثیم» (از ماده «إثم») به معنای کسی است که مداومت بر گناه دارد.

734- غفلت از فرجام گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 40 - 1

1 - سرزنش شدن کافران جن و انس به خاطر تکذیب نعمت های خداوند و نادیده گرفتن فرجام گناه کاران

ص: 388

فیومئذ لایسل عن ذنبه . . . فبأیء الاء ربکما تکذبان

تشبه آمدن «کما» و «تکذبان» به خاطر توجه خطاب به جن و انس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 42 - 2

2- توبیخ کافران و تکذیب گران جن و انس ، به خاطر نادیده انگاشتن فرجام فضااحت بار و ذلیلانه مجرمان

یعرف المجرمون . . . فبأیء الاء ربکما تکذبان

735- غفلت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 202 - 3

3- فرارسیدن عذاب الهی بر مجرمان ، در حال سرمستی و غفلت آنان

فیأتیهم بغته وهم لایشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 22 - 1

1 - کفرپیشگان و گنه کاران ، غافل از آگاهی و نظارت اعضا و جوارح بر اعمالشان

و ما کنتم تستترون أن یشهد علیکم سمعکم ولا أبصرکم ولا جلودکم

«أن یشهد» به تقدیر «مخافه» (برای ترس) است. بنابراین مفاد «ما کنتم...» این است که شما برای ترس از شهادت گوش، چشم و پوستتان خود را مخفی نمی کردید؛ زیرا غافل بودید و نمی دانستید که آنها شاهد بر اعمال شما هستند.

736- فدیة اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 43

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - مجرمان در قیامت ، برای رهایی خود از عذاب الهی ، آماده فدا کردن همسران خویش اند .

و صحبته

737- فرجام اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 389

5- مبهم گذاردن سرنوشت اخروی برخی از خطاکاران، نشأت یافته از علم و حکمت الهی و دارای مصلحت است.

وآخرون مرجون لأمر الله... والله عليم حكيم

738- فرجام شوم گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 102 - 9

9- اعراض کنندگان از قرآن، مجرمانی بد فرجامند.

ءاتینک... من أعرض... ونحشر المجرمین یومئذ زرقاً

739- فرجام گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 66 - 4

4- امت های گنهکار و متمرّد از فرمان خدا، در خطر گرفتار شدن به کیفر های دنیوی و سرنوشتی شوم

فجعلنها نکالا لما بین یدیها و ما خلفها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 15 - 9

9- عذاب قیامت، عاقبت شوم گناهکاران

قل إنی أخاف إن عصیت ربی عذاب یوم عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 159 - 8

8- خداوند تعیین کننده کیفر و سرنوشت شوم خلافکاران و تفرقه افکنان

إنما أمرهم إلی الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 100 - 3

3 - فرجام شوم کفرپیشگان گنهکار تاریخ ، زمینه ای مناسب برای پندگیری و عبرت آموزی است .

أولم يهد للذین یرثون .. أن لو نشاء أصبئهم بذنوبهم

از مصادیق مورد نظر برای «ذنوب»، به قرینه آیات قبل و آیه بعد، کفر و انکار آیات الهی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 12 - 7

ص: 390

7 - ندامت و ذلت حتمی ، فرجام مجرمان کفرپیشه است .

بلقاء ربهم كفرون . . . و لو ترى إذ المجرمون ناكسوا رؤسهم عند ربهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 9 - 5

5 - دروغ پردازان گناه پیشه ، دارای فرجامی خفت بار و آکنده از ذلت

ویل لكل افاک ائیم . . . أولئک لهم عذاب مهین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 35 - 3

3 - مسلمانان و مجرمان ، دارای دو سرنوشت متفاوت و گوناگون اند .

أفنجعل المسلمین کالمجرمین

برابر نبودن مسلمانان و مجرمان، بیشتر ناظر به سرنوشت آنان است؛ یعنی، مربوط به سعادت و شقاوت دنیوی و اخروی آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 1

1 - مجرمان ، محکوم به هلاکت و نابودی از سوی خداوند

ألم نهلك الأولین . . . كذلك نفعل بالمجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبا - 78 - 22 - 1

1 - جهنم ، فرجام طغیان گران فرورفته در گناه است .

إن جهنم كانت . . . للظّغین مآباً

«طغیان»؛ یعنی، بی اندازه در معصیت پیش رفتن (مفردات راغب). «مآب» اسم مکان و از «أوب» به معنای رجوع گرفته شده است و فرجام هر کس را از آن جهت مآب و مرجع گویند که خود، از پیش آن را فراهم ساخته است.

1 - خداوند ، آگاه ساختن انسان ها را با خوبی و بدی و رساندن خوبان و بدکاران را به فرجام شایسته آنان ، بر خود لازم شمرده است .

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى

«هدی» مصدر و به معنای ارشاد و راهنمایی است (قاموس). مراد از هدایت ممکن است اعم از هدایت فطری و تشریحی و نیز رساندن به مقصد باشد. جملات «سنیّره لیسری» و «سنیّره للعسری» (در آیات پیشین) مؤید تعمیم است.

ص: 391

740- فرصت به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 21 - 9

9- لزوم اعطای فرصت به متخلف برای دفاع از خود

لأعدّبتّه .. أو ليأتيتي بسلطن مبین

741- فسق گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 25

25 - گنهکاران ، فاسقند .

ان يصيبهم ببعض ذنوبهم وإن كثيراً من الناس لفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 18 - 6

6 - مجرمان ، مردمانی فاسق و تبه کارند .

المجرمون .. أفمن كان مؤمناً كمن كان فاسقاً

742- فلسفه اعراض از گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 10

10 - دنیاگرایی و آخرت گریزی گنه پیشگان و کافران ، فلسفه منع شدن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی از آنان

و لا تطع منهم آثماً أو كفوراً .. إن هؤلاء يحبّون العاجله و يذرون وراءهم يوماً

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که آیه شریفه، در مقام تعلیل برای منع از اطاعت از گنه پیشگان و کافران (و لا تطع منهم آثماً أو كفوراً) است.

743- فلسفه مهلت به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 45 - 11، 6

6 - بقای نسل انسان و تداوم حیات زندگان در کره زمین ، فلسفه به تأخیر افتادن کیفر گناه کاران و کافران تا قیامت

و لو یؤاخذ الله الناس بما کسبوا ما ترک علی ظهرها من دابّه و لکن یؤخّرهم إلی أّج

11 - مهلت دادن به کافران و گناه کاران و به تأخیر انداختن مجازات آنان ، کاری عالمانه و برخاسته از آگاهی دقیق خداوند به احوال و مصالح بندگان

ص: 392

و لكن يؤخّره إلى أجل مسمى فإذا جاء أجلهم فإنّ الله كان بعباده بصيراً

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که «فإنّ الله كان...» در مقام تعلیل برای جمله پیش (و لكن يؤخّره... می باشد؛ یعنی، چون خداوند به احوال بندگانش آگاه است؛ از این رو مجازات آنان را تا زمان معین به تأخیر انداخته است.

744- قانونمندی کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 26 - 6

6- مجازات اقوام مجرم ، پس از اتمام حجت و اعطای ابزار لازم شناخت ، به ایشان است .

كذلك نجزي القوم المجرمين . . . و جعلنا لهم سمعاً و أبصراً و أفئده

تذکر به اعطای چشم، گوش و قلب به قوم هلاک شده عاد، در حقیقت اشاره به این است که هلاکت آنان، پس از قرار گرفتن امکانات معرفت در اختیار ایشان و اتمام حجت بر آنان، صورت گرفته است.

745- قبول توبه گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 27 - 6

6 - پذیرش توبه گناهکاران ، جلوه خطاپوشی و مهربانی خداوند

ثم يتوب الله . . . و الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 102 - 9

9 - پذیرفته شدن توبه گناهکاران معترف و نادم ، جلوه ای از غفران و رحمت الهی

عسى الله أن يتوب عليهم إن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 10 - 13

13 - توبه گنه کاران ، حتی شکنجه گران و سوزانندگان مردم با ایمان ، پذیرفته می شود .

ثمّ لم يتوبوا فلهم عذاب جهنّم

746- قبول صدقات گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 103 - 16

16 - دستور خدا به دلجویی کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از گنهکاران نادم ، با قبول صدقه شان و دعا برای آنان

ص: 393

خذ من أموالهم صدقه . . . و صل عليهم إن صلوتك سكن لهم

برداشت فوق با توجه به ارتباط این آیه با آیات پیش است که درباره متخلفان نادمی نازل شده که برای جبران تخلفشان از جنگ تبوک عزم انفاق تمامی اموال خود را داشتند.

747- قلب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 222 - 1

1 - قلب هر انسان دروغ پرداز و گنه پیشه ، محل واقعی نزول شیاطین

تنزل علی کل آفاک ائیم

«آفاک» از ریشه «إفک» (قلب کردن حقیقت) مشتق شده است. بنابراین «آفاک» به کسی گفته می شود که دروغ پردازی کند. «ائیم» نیز از ماده «إثم» (گناه) به معنای گنه پیشه است.

748- قیاس اهل تسلیم با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 35 - 2

2- فرمانبران و تسلیم شدگان فرمان های الهی ، در نگاه ارزشی اسلام با مجرمان و تبهکاران برابر نیستند ؛ بلکه آنان برتراند .

أفنجعل المسلمین کالمجرمین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که «مسلمین» در معنای لغوی آن به کار رفته باشد؛ نه اصطلاحی

749- قیاس متقین با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 28 - 5,7

5- یکسان نبودن صالحان با مفسدان و تقواییشان با تبه کاران ، امری بدیهی در نگاه عقل و منطق

أم نجعل الذین ءامنوا و عملوا الصلحت . . . کالفجّار

برداشت یاد شده از استفهام انکاری مستفاد از جمله «أم نجعل..» به دست می آید.

7 - تقوایندگان در نظام ارزشی خدا با تبه کاران برابر نیستند؛ بلکه آنان برتر می باشند.

أم نجعل المتقين كالفجار

ص: 394

750- قیاس مسلمانان با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 35 - 1

1 - مسلمانان ، در نگاه نظام ارزشی اسلام ، با مجرمان برابر نیستند ؛ بلکه از آنان برتراند .

أفنجعل المسلمین کالمجرمین

استفهام در «أفنجعل..» ، انکاری و درصدد نفی برابری مسلمانان با مجرمان و اثبات برتری آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 37 - 1

1 - در هیچ کتاب آسمانی ، مسلمانان و اطاعت کنندگان از خدا ، با مجرمان و تبهکاران یکسان تلقی نشده اند .

أفنجعل المسلمین کالمجرمین .. أم لکم کتب فیه تدرسون

751- کمی سرور گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 82 - 5

5 - خوشی های دنیا در مقایسه با رنج های اخروی برای گناهکاران بسی ناچیز است .

فلیضحکوا قليلاً و لیبکوا کثیراً

752- کیفر اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 3

3 - بدکاران در قیامت ، گرفتار کیفر اعمال بد خویش خواهند شد .

و الذین کسبوا السيئات جزاء سيئه بمثلها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- قیامت ، روز مجازات و کیفر گنه پیشگان

وساء لهم يوم القیمه حملاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 25 - 5

5- دنیا ، سرایی نیست که در آن بتوان گنه کاران را به کیفر گناهانشان رساند .

یومئذ یوفیهم الله دینهم الحق

«یومئذ» ظرف و متعلق به «یوفیهم» است. بنابراین تقدیم آن بر «یوفیهم» یا به خاطر اهتمام به ذکر «قیامت» و یا برای

ص: 395

بیان حصر می باشد. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال دوم است؛ زیرا در این صورت معنای آیه چنین می شود: تنها در آن روز (قیامت) است نه روزی دیگر (دنیا) که خداوند، جزای آنان را به صورت تام و کامل خواهد داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 40 - 4

4- عذاب های دنیوی مجرمان ، پیش درآمد کیفر نهایی آنان در آخرت

أهلکنهم إثمهم كانوا مجرمین . . . إنَّ یوم الفصل میقتهم أجمعین

از ارتباط این آیه با آیات پیشین، مطلب یاد شده قابل استفاده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 49 - 3

3 - مجازات های سخت مجرمان در قیامت ، براساس محاسبه و سنجشی عادلانه و به دور از گزاف و ظلم است .

یوم یسحبون . . . إنا کلّ شیء خلقنه بقدر

با توجه به ارتباط این آیه با آیه قبل - که در زمینه مجازات سخت مجرمان در قیامت است - برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 40 - 5

5 - توجه به کیفر بی چون و چرای گناه کاران در قیامت ، بازدارنده خلق از کفر و تکذیب نعمت های خداوند

فیومئذ لا یسل عن ذنبه . . . فبأیّء الآء ربکما تکذبان

برداشت یاد شده بر این اساس است که خداوند پس از بیان راه نداشتن چون و چرا در برنامه های قیامت برای گناهکاران، خلق را به پرهیز از تکذیب نعمت ها توجه داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 12 - 4

4 - گنه کاران و تکذیب کنندگان کیفر های اخروی ، در قیامت به کیفر گناه و تکذیب خود گرفتار خواهند شد .

بل تکذّبون بالدين . . . يعلمون ما تفعلون

مطرح ساختن کتابت و علم کاتبان - به قرینه «بل تکذّبون بالدين» - هشدارى به تکذیب گران است که عمل آنان بی کیفر نخواهد ماند.

753- کیفر دنیوی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 55 - 12

12 - گناهکاران ، از گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی در امان نبوده و نباید احساس مصونیت کنند .

فأخذتكم الصعقه

ص: 396

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 66 - 4

4 - امت های گنهکار و متمرّد از فرمان خدا ، در خطر گرفتار شدن به کیفر های دنیوی و سرنوشتی شوم

فجعلنها نکالا لما بین یدیها و ما خلفها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 30

30 - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی در خطر گرفتار شدن به کیفر های دنیوی نیز هستند .

فما جزاء من یفعل ذلک منکم إلا خزی فی الحیوه الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 114 - 23

23 - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی ، در خطر گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی نیز هستند .

لهم فی الدنیا خزی و لهم فی الآخره عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 26 - 10

10 - امکان گرفتاری گناهکاران به عقوبت گناهشان در دنیا

فانها محرّمه علیهم اربعین سنه یتیهون فی الارض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 25 - 5

5 - دنیا ، سرایی نیست که در آن بتوان گنه کاران را به کیفر گناهانشان رساند .

یومئذ یوقّیهم الله دینهم الحقّ

«یومئذ» ظرف و متعلق به «یوقّیهم» است. بنابراین تقدیم آن بر «یوقّیهم» یا به خاطر اهتمام به ذکر «قیامت» و یا برای بیان حصر می باشد.

برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال دوم است؛ زیرا در این صورت معنای آیه چنین می شود: تنها در آن روز (قیامت) است نه روزی دیگر (دنیا) که خداوند، جزای آنان را به صورت تام و کامل خواهد داد.

754- کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 74 - 19،20

19 - بنی اسرائیلیان گنهکار و دارای اعمال ناشایست ، مورد تهدید خداوند به کیفر و مجازات

و ما اللّٰه بغفل عما تعملون

از هدفهای بیان آگاهی و توجه خداوند به اعمال گنهکاران، تهدید ایشان به کیفر است.

ص: 397

20 - انسان های گنهکار و دارای رفتار و کردار ناروا ، در خطر گرفتار شدن به کیفر و مجازات الهی هستند .

و ما الله بغفل عما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 81 - 2

2 - طوایف و نژاد های مختلف انسانی ، در برابر کیفر گناهانشان ، هیچ امتیازی بر یکدیگر ندارند .

لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة .. بلی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 96 - 12

12 - یهودیان گنهکار به عذاب دوزخ گرفتار خواهند شد .

بما قدمت أيديهم .. و ما هو بمزحزحه من العذاب

«زحزحه» (مصدر مزحزح) به معنای دور ساختن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 209 - 9

9 - مقتضای حکمت الهی ، عقابِ خطاکاران پس از بیان احکام و ارائه ادله روشن است .

فان زللتن من بعد ما جاءتکم البینات .. ان الله عزیز حکیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 101 - 4

4 - سرزنش خلافکاران و مؤاخذه آنان باید همواره پس از اتمام حجّت باشد .

و کیف تکفرون و انتم تتلی علیکم آیات الله و فیکم رسوله

بنابراینکه استفهام برای توییح بوده و مراد از تلاوت آیات و وجود رسول، اتمام حجّت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - مشرکان و گناهکارانی که آمرزیده نشوند ، به عذاب دوزخ گرفتار خواهند شد .

نصله جهنم .. . إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ

بنابر اینکه جمله «ان الله ..» بیانگر علت «نصله جهنم» باشد، معلوم می شود که نجات از جهنم یا سقوط در آن، در گرو آمرزش و عدم آمرزش گناهان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - بدکاران ، گرفتار کیفرِ کردار ناپسند خویش خواهند شد .

من يعمل سوءاً یجز به

14 - حرمت جلوگیری از اعمال مجازات های الهی ، بر خطاکاران

و لا یجد له من دون اللّٰه ولیاً و لانصیراً

چنانچه «یُجَزَّ» شامل کیفرهای دنیوی باشد، جمله «لا یجد . . .» - چه نافی باشد و عطف بر جمله «یجز به» و چه ناهیه باشد و جمله ای مستقل - دلالت می کند که نباید هیچ کس مانع کیفر دیدن خطاکاران شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 40 - 10

10 - عذاب گنهکاران، مظهر عزت و حکمت خداوند و آمرزش توبه کاران، جلوه غفران و رحمت او

یعذب من یشاء و یغفر لمن یشاء

چنانچه «یعذب . . . و یغفر» اشاره به آیات پیشین داشته باشد. بیان عزت و حکمت خداوند پس از «فاقطعوا» و ذکر غفران و رحمت او پس از «فان اللّٰه یتوب علیهم» در آن آیات، حاکی از برداشت مذکور خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 120 - 5

5 - مجازات گناهکاران نتیجه عمل خود ایشان است.

إن الذین یکسبون الإثم سيجزون بما كانوا یقتربون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 159 - 8

8 - خداوند تعیین کننده کیفر و سرنوشت شوم خلافکاران و تفرقه افکنان

إنما أمرهم إلی اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 160 - 6

6 - کیفر دادن گنهکاران به اندازه گناهشان ستم بر آنان نیست.

و من جاء بالسیئه فلا یجزی إلا مثلها و هم لا یظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 180 - 12

12 - کیفر های الهی بازتاب اعمال ناروای گناهکاران است .

سیجزون ما کانوا یعملون

«ما» در «ما کانوا یعملون» مصدریه است و مفاد آیه این می شود که «سیجزون عملهم». مطرح شدن عمل به عنوان جزا حاکی از این است که کیفر ملحدان چیزی جز چهره دیگر همان عمل ناروای آنان نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 51 - 2

2 - کیفر الهی در مورد گناهکاران ، عادلانه و به دور از هر گونه ظلم

ذلک بما قدمت أیدیکم و أن اللّٰه لیس بظلم للعبید

ص: 399

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 52 - 11، 6

6 - خداوند ، کافران و گنهکاران را پس از ارائه آیات خویش و اتمام حجت بر آنان ، مؤاخذه خواهد کرد .

كفروا بآيت الله فأخذهم الله بذنوبهم

11 - توجه به سنت الهی در مجازات کافران و گناهکاران ، زمینه ساز پرهیز از کفرورزی و ارتکاب گناه

كذاب ءال فرعون . . . إن الله قوى شديد العقاب

هدف از بیان مؤاخذه کافران و گنهکاران هشدار است به انسانها تا با توجه به آن در مسیر ایمان و ترک گناه قرار گیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 106 - 3

3 - تعلق مشیت خداوند به کیفر و یا بخشودن خطاکاران ، بر اساس علم و حکمت گسترده او و دارای فلسفه ای عالمانه و حکیمانه است .

إما يعذبهم وإما يتوب عليهم والله عليم حكيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 83 - 3

3 - کیفر ستم کاران و گنه پیشگان ، مقتضای ربوبیت خداوند و در جهت تدبیر امور انسانهاست .

مسوّمه عند ربك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 12 - 3

3 - خداوند ، خصلت تمسخر و استهزا کردن را به منظور کیفر مجرمان تبهکار ، در قلبشان رسوخ داده است .

كذلك نسلكه فى قلوب المجرمين

برداشت فوق ، مبتنی بر این است که مرجع ضمیر «نسلکه» استهزا (مصدر یستهزءون) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طراحان و عاملان اصلی گناه و توطئه، سزاوار کیفر و عقوبتی سخت تر و شدیدتر از دیگر گناه کاران و توطئه گران

لكلّ امری منهم ما اكتسب من الإثم والذی تولّى كبره منهم له عذاب عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 200 - 4

4 - حق ناپذیری دل های مجرمان، کیفری تعیین شده از جانب خداوند در قبال جرم هایشان

كذلك سلكنه فی قلوب المجرمین

ذكر مشركان با وصف «المجرمین»، اشعار به علیت حکم دارد؛ یعنی، «سلکنا القرآن و هو بلسان عربی مبین فی قلوب هؤلاء المشركین

مثل ذلك السلوك جزاء لأجرهمهم؛ ما قرآن را با این که به زبان عربی روشن است در دل های مشرکان هم چون

ص: 400

زبان عجمی غیر قابل فهم راه دادیم، تاکیفری باشد در برابر جرم هایشان».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 11 - 1

1 - تنها ظالمان و گنه کاران در معرض خطر کیفر و عقاب الهی

إِنِّي لَأَيُّخَافُ لَدَى الْمَرْسَلُونَ . إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حَسَنًا

از مفهوم «لایخاف لدی المرسلون» استفاده می شود که غیر از رسولان، هیچ شخص دیگری از عقاب الهی در امان نیست. عبارت «إلا من ظلم...» استثنا از این مفاد است؛ یعنی، همه ظالمان در معرض خطر قرار دارند، مگر کسانی که ستم کردند ولی آن را با انجام خوبی ها جبران نمودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 41 - 16، 17

16 - بازگشت انسان های گناهکار ، به صراط مستقیم ، حتی پس از تنبّه دادن شان قطعی نیست .

ليذيقهم بعض الذي عملوا لعلهم يرجعون

«لعلّ» از حروف شبیه به فعل و برای انشا و توقع است؛ یعنی می خواهد بگوید: «امید است که بازگردند.».

17 - در مجازات مجرمان ، باید به جهت های اصلاحی و تربیتی ، توجه شود .

ليذيقهم ... لعلهم يرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 46 - 2

2- مواد مذاب و گداخته ، مجازات الهی برای گناه پیشگان

إِنَّ شَجَرَتَ الرَّقْمِ . . . كَغُلَى الْحَمِيمِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 14 - 1

1 - آتش دوزخ ، جایگاه فاسقان و گنه پیشگان و کیفر کردار آنان است .

وإنَّ الفَجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ

«فجور»؛ یعنی، دریدن پرده دیانت (مفردات راغب). از معانی دیگر «فجور»، فسق و عصیان است. (قاموس)

755- کیفر گناهکاران یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 81 - 3، 1

1 - گنهکاران یهود همانند دیگر گنهکاران ، به اندازه استحقاقشان ، در آتش دوزخ گرفتار خواهند شد .

لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة . . . بلی

«بلی» (چنین نیست) حرف جواب است و برای رد سخن و ادعای مطرح شده به کار می رود. این کلمه در آیه شریفه رد

ص: 401

ادعای یهود (لن تمسنا النار إلا أياماً معدودة) است.

3- خداوند، نه تنها اندک بودن عذاب یهود را تضمین نکرده؛ بلکه در صورت احاطه داشتن گناه بر آنان، ایشان را در آتش دوزخ ماندگار خواهد کرد.

أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا... بَلَىٰ مِنْ كَسْبِ سَيِّئِهِ... هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

756- کیفیت حشر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 49 - 2

2- در قیامت انبوه مجرمان (همانند اسیران) با غل و زنجیر به هم بسته می شوند و همراه یکدیگر حاضر و محشور خواهند شد.

و تری المجرمین یومئذ مقرّنین فی الأصفاد

«أصفاد» جمع «صفد» و به معنای ریسمان و یا وسیله ای است که اشیا و یا افرادی مانند اسیران را به هم بسته باشند و «مقرّنین» از مصدر «قران» به معنای بستن شدید و محکم چند چیز و یا چند فرد با هم است (لسان العرب). ضمناً آمدن «مقرّنین»، از باب تفعیل، معنای تکثیر را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 50 - 4

4- کیفیت حضور مجرمان در قیامت، منظره ای زشت و هولناک است.

وبرزوا... و تری المجرمین یومئذ مقرّنین فی الأصفاد. سرایلهم من قطران و تغشی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10- مریم - 19 - 86 - 7

7- حضور تقوایپیشگان در صحنه قیامت به صورت سواره، و رانده شدن گنه پیشگان به سوی جهنم با پای پیاده خواهد بود.

نحشر المتّقین... و فداً. و نسوق المجرمین... ورداً

برخی از لغت دانان «وفد» را سوارانی ارجمند و «ورد» را پیادگانی تشنه کام معنا کرده اند (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- مجرمان و تبهکاران ، در روز قیامت ، به صورت پراکنده محشور می شوند .

و یوم تقوم الساعه یبلس المجرمون . . . و یوم تقوم الساعه یومئذ یتفرقون

757- کیفیت ورود گناهکاران به جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 86 - 2

ص: 402

2- زبونی و خواری مجرمان در قیامت ، به هنگام رانده شدن به طرف دوزخ

و نسوق المجرمین إلی جهنم ورداً

«نسوق» و «ورداً» در این آیه، در مقابل «نحشر» و «وفداً» در آیه پیشین است. تعبیرات یاد شده در آن آیه حکایت از احترام و تجلیل داشت و در این آیه (به قرینه مقابله و بیان حالت تشنگی مجرمان و نیز تعبیر «نسوق») حکایت از ذلت و زبونی آنها در صحنه قیامت دارد.

758- کیفیت ورود گناهکاران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 48 - 2، 1

1 - قیامت ، روز کشانده شدن مجرمان بر صورت هاشان در آتش دوزخ

یوم یسحبون فی النار علی وجوههم

«سحب» (مصدر مجهول «یسحبون») به معنای کشانده شدن است.

2 - کشیده شدن مجرمان ، با صورت در آتش به منظور چشیدن هر چه بیشتر طعم عذاب

یوم یسحبون فی النار علی وجوههم ذوقوا مسّ سقر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 4

4 - پاها و موهای جلوی سر مجرمان ، در چنگ مأموران قیامت (برای افکندن در دوزخ)

فیؤخذ بالنوصی و الأقدام

759- گرفتن پای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 4

4 - پاها و موهای جلوی سر مجرمان ، در چنگ مأموران قیامت (برای افکندن در دوزخ)

فیؤخذ بالنوصی و الأقدام

760- گرفتن موی سر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 4

4- پاها و موهای جلوی سر مجرمان ، در چنگ مأموران قیامت (برای افکندن در دوزخ)

فیوخذ بالنوصی و الأقدام

ص: 403

761- گفتگوی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 104 - 1

1 - خداوند ، آگاه تر از هرکس به گفت وگو های مجرمان با یکدیگر در صحنه قیامت ، درباره مدت درنگشان در برزخ

إن لبثتم إلاّ عشراً . نحن أعلم بما يقولون

«ما يقولون»؛ یعنی، آنچه می گویند و مراد از آن می تواند جملات رد و بدل شده بین مجرمان باشد و نیز می تواند مراد، موضوعی باشد که مجرمان در باره آن نظر می دهند. در برداشت یاد شده، اولین احتمال مورد نظر بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 33 - 7

7 - امکان گفت وگویی مجرمان با یکدیگر ، در صحنه دادگاه الهی در قیامت

إذ الظالمون موقوفون عند ربّهم . . . وقال الذين استضعفوا للذين استكبروا

762- گمراهی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 24 - 7

7- مشاهده برهان الهی (درک حقایقی نظیر ربوبیت خدا ، دریافت زشتی گناه ، باور به عدم رستگاری ظالمان و گناه کاران و . . .) عامل عصمت پیامبران است .

و همّ بها لولا أن رءا برهن ربه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 21 - 8

8 - مؤمنان نیک کردار ، بهره مند از رحمت و هدایت الهی در دنیا و گناه پیشگان محروم از آنند .

و هدی و رحمه لقوم یوقنون . . . أن نجعلهم کالذین ءامنوا و عملوا الصلحت

منظور از تفاوت مؤمنان صالح با گناه پیشگان در دنیا - به قرینه آیه قبل - ممکن است تمایزشان در بهره‌وری از رحمت و هدایت الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 47 - 5

5 - مجرمان ، گمراهان از راه حق در دنیا و مبتلا به شعله های آتش در قیامت *

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسَعَرَ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «فی ضلال»، نظر به گمراهی دنیوی و «سعر» نظر به عذاب اخروی داشته باشد.

ص: 404

763- گناهکاران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 59 - 7، 1

1 - گروهی از قوم موسی پیش از ورودشان به بیت المقدس ، ستمکار و آلوده به گناه بودند .

فبدل الذین ظلموا قولاً غیر الذی قیل لهم

7 - عذاب آسمانی نازل شده بر گنهکاران بنی اسرائیل ، سزای فسق دیرینه آنان و گناه تغییر و تبدیل فرمان خدا بوده است .

فأنزلنا علی الذین ظلموا رجزاً من السماء بما كانوا یفسقون

«(با)ی سببیه در «بما كانوا یفسقون» می رساند که: نزول عذاب آسمانی به سبب فسق دیرینه بنی اسرائیل بوده و توصیف آنان به ستمکاری (الذین ظلموا) دلالت می کند که عذاب به خاطر ظلم آنان، یعنی تبدیل فرمان خدا بوده است. بنابراین باید گفت: ستمکاری بنی اسرائیل به ضمیمه فسق دیرینه آنان، موجب عذاب شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 162 - 1

1 - گروهی از قوم موسی دارای پیشینه ای آلوده به گناه و ستم ، پیش از ورودشان به بیت المقدس

فبدل الذین ظلموا .. بما كانوا یظلمون

764- گناهکاران تائب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 153 - 2

2 - گنهکاران تائب مشمول رحمت خداوند خواهند شد .

و الذین عملوا السیئات ثم تابوا .. إن ربک من بعدها لغفور رحیم

765- گناهکاران در آتش جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آتش شعلهور و خالص، عذاب و کیفر مجرمان در آخرت

إتھا لظی

واژه «لظی» هم در معنای آتش شعلهور و خالص به کار می رود و هم می تواند عَلَم و اسم برای دوزخ باشد. برداشت یاد شده، براساس کاربرد نخست است.

766- گناهکاران در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 405

15 - گنهکاران در قیامت ، علاوه بر آتش دوزخ به عذاب های روحی نیز گرفتار خواهند شد .

و لا یکلّمهم اللّٰه یوم القیمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 9

9 - زشت کرداران ، اهل دوزخ هستند و در آن جاودانه خواهند ماند .

و الذین کسبوا السیئات .. أولئک أصحاب النار هم فیها خلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 13 - 14، 5، 6

5 - وعده خداوند به انباشتن دوزخ از مجرمان جنّی و انسی ، وعده ای حق و تخلف ناپذیر است .

ولکن حقّ القول منّی لأملأنّ جهنّم من الجنّه و الناس أجمعین

6 - سوگند خداوند به انباشتن جهنم از مجرمان جنّی و انسی

ولکن حقّ القول منّی لأملأنّ جهنّم من الجنّه و الناس

لام در «لأملأنّ» برای قسم است و حکایت از آن دارد که «القول» در فراز قبلی، سوگند است.

14 - همه مجرمان جنّی و انسی ، در جهنم گرد می آیند .

لأملأنّ جهنّم من الجنّه و الناس أجمعین

قید «أجمعین» به قرینه این که کسانی وجود دارند که به جهنم نخواهد رفت، عموم افرادی نیست، بلکه مفید عموم در نوع است. لازم به ذکر است که «ال» در «الجنّه» و «الناس» عهد بوده و اشاره به افرادی خاص - که همانا مجرمان اند - دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 43 - 6

6 - اسراف گران و افراط کنندگان در گناه و حق ستیزی ، اهل دوزخ اند .

وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

«اسراف» به معنای افراط است و مقصود از «مصرفین» در آیه شریفه، کسانی اند که در گناه و حق ستیزی افراط می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 74 - 1

1 - گناهکاران ، در عذاب جهنم ماندگاراند .

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 47 - 3

3- کشانده شدن اجباری گنه کاران با خفت و خواری به سوی مرکز دوزخ

خَذُوهُ فاعْتَلُوهُ إِلَىٰ سِوَاءِ الْجَحِيمِ

ص: 406

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 48 - 1،4

1- مأموران دوزخ ، موظف به شکنجه گناه پیشگان در وسط دوزخ

ثُمَّ صَبُّوا

4- گنه کاران دوزخی ، از درون و بیرون و از هر سو مبتلا به عذاب و شکنجه خواهند بود .

إِنَّ شَجَرَتِ الرَّقْمِ . . . كَالْمَهْلِ يَغْلِي فِي الْبَطُونِ . . . خَذُوهُ . . . ثُمَّ صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ ع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 47 - 1،5

1 - مجرمان ، در روز قیامت دچار سردرگمی و حیرت و گرفتار عذاب آتش برافروخته دوزخ

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسَعَرَ

آیه شریفه به دلیل ارتباط با قبل و بعد - که در زمینه قیامت است - نظر به وخامت حال مجرمان در آن روز دارد. گفتنی است که در برداشت بالا «سعر»، جمع «سعیر» (آتش ملتهب) گرفته شده است.

5 - مجرمان ، گمراهان از راه حق در دنیا و مبتلا به شعله های آتش در قیامت *

إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسَعَرَ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «فی ضلال»، نظر به گمراهی دنیوی و «سعر» نظر به عذاب اخروی داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 42 - 1،2

1 - پرسوجوی اصحاب الیمین ، از عوامل دوزخی شدن مجرمان

يَتَسَاءَلُونَ . عَنِ الْمَجْرِمِينَ . مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ

2 - دوزخ ، جایگاه جرم پیشگان

عَنِ الْمَجْرِمِينَ . مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 14 - 1

1 - آتش دوزخ، جایگاه فاسقان و گنه پیشگان و کیفر کردار آنان است.

وإنَّ الفجَّارَ لَفی جحیم

«فجور»؛ یعنی، دریدن پرده دیانت (مفردات راغب). از معانی دیگر «فجور»، فسق و عصیان است. (قاموس)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 12 - 4

4 - طغیان گران و گناه کاران، در قیامت به جهنم و عذاب الهی گرفتار خواهند شد.

ویل یومئذ للمکذبین . . . و ما یکذب به إلا کَلَّ معتد اثم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 16 - 1

ص: 407

1 - تکذیب کنندگان قرآن و قیامت و گناه کاران متجاوز، به حرارت شدید جهنم گرفتار شده و در آن خواهند سوخت .

ثم إنهم لصالوا الجحيم

«صالوا» - که قبل از اضافه به «جهیم»، «صالون» (جمع «صال») بوده است -؛ یعنی، کسانی که با رنج و مشقت حرارت آتش را می چشند و در آن می سوزند. در لسان العرب آمده است: صَلَّى بالنار و صَلَّيَهَا صَلِّياً قَاسِي حَرِّهَا (حرارت آتش را با رنج و مشقت چشید) و صَلَّى فلانٌ بالنارِ يَصَلِّي صُلِيًّا احترق (سوخت).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 18 - 4

4 - دروغ گویان و گنه کاران، در آخرت با برخورد شدید مأموران الهی مواجه شده و به سوی جهنم رانده خواهند شد .

ناصیه کذبہ خاطئه .. سندع الزبانيه

767- گناهکاران در عالم برزخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 5

5 - اظهارات مجرمان، در قیامت درباره کم بودن مدّت حضورشان در برزخ و پاسخ صاحبان علم و ایمان به آنان، بیانی تمثیلی از رخدادهای قیامت است .

يوم تقوم الساعة يقسم المجرمون .. وقال الذين أوتوا العلم والإيمان ... ولقد ض

ذکر این آیه، پس از بیان حادثه ای از حوادث قیامت - که مربوط به مجرمان و برخورد صاحبان علم و ایمان با آنان بود - می تواند اشاره به این حقیقت داشته باشد که چنین گفت و گوهایی، نمونه و بیان تمثیلی از آن حوادث است.

768- گناهکاران در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 159 - 10

10 - خداوند در قیامت خلافاکاران را به اعمال ناپسندشان آگاه خواهد ساخت.

ثم ينبئهم بما كانوا يفعلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 160 - 5

5 - در قیامت به گنهکاران ستم نخواهد شد.

و هم لا یظلمون

ذیل آیه قبل (ثم ینبئهم ..) بیانگر این است که ظرف پاداش و جزای مطرح شده در این آیه روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 3,6

ص: 408

3- بدکاران در قیامت، گرفتار کیفر اعمال بد خویش خواهند شد.

و الذین کسبوا السيئات جزاء سيئه بمثلها

6- مردمان زشت کردار در سرای آخرت، گرفتار خشم و عذاب الهی خواهند بود.

و الذین کسبوا السيئات .. ما لهم من الله من عاصم

مراد از جمله «ما لهم من الله من عاصم»، «ما لهم من عذاب الله من عاصم» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 49 - 2، 1

1- وضعیت مجرمان در قیامت برای همگان قابل رؤیت خواهد بود.

و ترى المجرمین یومئذ مقرّنین فی الأصفاد

مخاطب «تری المجرمین» (مجرمان را می بینی) نوع انسان است. بنابراین می توان استفاده کرد که وضعیت مجرمان برای همگان قابل رؤیت است.

2- در قیامت انبوه مجرمان (همانند اسیران) با غل و زنجیر به هم بسته می شوند و همراه یکدیگر حاضر و محشور خواهند شد.

و ترى المجرمین یومئذ مقرّنین فی الأصفاد

«أصفاد» جمع «صفد» و به معنای ریسمان و یا وسیله ای است که اشیا و یا افرادی مانند اسیران را به هم بسته باشند و «مقرّنین» از مصدر «قرن» به معنای بستن شدید و محکم چند چیز و یا چند فرد با هم است (لسان العرب). ضمناً آمدن «مقرّنین»، از باب تفعیل، معنای تکثیر را افاده می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 50 - 2، 1

1- مجرمان در قیامت دارای پیراهنی از ماده ای سیاه، بد بو، داغ و قابل اشتعال (مانند قیر)

و ترى المجرمین .. سرایلهم من قطران

«قطران» به معنای ماده ای است سیاه، بد بو و چسبنده (روغن) که آن را بر بدن شتر می مالند (مجمع البیان). اینکه خداوند فرمود: لباس دوزخیان از قطران است، ممکن است برای بیان مبالغه و کثرت شعله‌وری و سوزندگی آتش جهنّم به بدن انسان دوزخی باشد و نیز بیانگر قابل اشتعال بودن ماده قطران باشد (لسان العرب).

2- چهره مجرمان در روز قیامت در پوششی از آتش است .

و تری المجرمین . . . و تغشی وجوههم النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 49 - 3,5

3- در قیامت مجرمان ، هنگام مشاهده نامه عمل ، از کردار خود وحشت و دلهره پیدا می کنند .

فتری المجرمین مشفقین ممّافیه

5- مجرمان رفاه مند و بی باک دنیا ، بیم ناکان وحشت زده صحنه قیامت اند .

فتری المجرمین مشفقین ممّافیه

با توجه به این که آیات قبل در مورد رفاه مندان مغرور بود، مصداق بارز «مجرمان هراسناک» در این آیات، همان دنیاپرستان مغرور خواهد بود.

ص: 409

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 53 - 1,3

1- مجرمان ، در صحنه قیامت ، ناظر شعله های آتش دوزخ اند .

وراء المجرمون النار

3- مجرمان ، در قیامت ، به دوزخی بودن خود و نداشتن راه گریزی از آن ، پی خواهند برد .

فَظَنُّوا أَنَّهُم مَّوَاقِعُوهَا و لَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرَفًا

بیان دیدگاه مشرکان در مورد ورود به جهنم با فعل «ظَنُّوا»، حکایت از آن دارد که آنان، در آن شرایط، خود را دوزخی می بینند، ولی هنوز امیدهایی - هر چند واهی - به نجات دارند. ولی به زودی درمی یابند که گریزگاهی برای آنان نیست. «مصرفاً» اسم مکان به معنای مکانی است که به آن روی آورند. جمله «لم يجدوا...» یعنی جایی را که بتوانند با پناه بردن به آن، از آتش رها شوند، نمی یابند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 69 - 7

7- تقسیم گنه کاران در قیامت براساس مراتب عصیان گری آنها ، از شئون ربوبیت الهی است .

فَوَرَبِّكَ .. ثُمَّ لَنَنْزَعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 86 - 4

4- قیامت ، روز ظهور تفاوت وضعیت مجرمان و متقین

يَوْمَ نَحْشُرُ .. وَنَسُوقُ الْمَجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 24 - 1

1 - شهادت و گواهی زبان ، دست و پای گنه کاران علیه آنان در قیامت

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 22 - 6

6 - وحشت مجرمان از ملائکه به هنگام رو در رویی با آنها ، به هنگام مرگ و روز رستاخیز

یوم یرون الملائکه لالبشری یومئذ للمجرمین و یقولون حجراً محجوراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 5، 1

1 - مجرمان ، در روز برپایی قیامت ، اندوهگین و ناامیدند .

و یوم تقوم الساعه یبلس المجرمون

«إبلاس» در لغت، اندوه ناشی از شدت سختی (مفردات راغب) و نیز به معنای یأس است (لسان العرب).

ص: 410

5 - عذر ها و حجت های مجرمان و تبهکاران ، در روز قیامت ، قطع می شود .

و یوم تقوم الساعه یبلس المجرمون

گفته شده که معنای «ایپلاس»، سکوت و قطع شدن حجت است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 55 - 1

1 - مجرمان ، در قیامت ، بر اندک بودن مدت درنگ شان در برزخ ، سوگند یاد می کنند .

و یوم تقوم الساعه یقسم المجرمون ما لبثوا غیر ساعه

از این که مکان درنگ و اقامت مجرمان، کجا می تواند باشد، مفسران احتمال های گوناگونی را ذکر کرده اند. از جمله آنها، عالم قبر و برزخ است. لازم به ذکر است که آیه پیش که مراحل عمر انسان ها را تا دوران پیری ذکر کرد و بعد فرمود «یخلق ما یشاء» که با توجه به آیه پنجاه، می تواند درباره معاد و قیامت باشد، قرینه است بر این که مکان افراد یاد شده، جایی است که پس از مرگ، در آن قرار می گیرند و آن، عالم برزخ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 57 - 1

1 - مجرمان در روز قیامت ، بهانه جویی می کنند .

یوم تقوم الساعه یقسم المجرمون . . . فیومئذ لاینفع الذین ظلموا معذرتهم

مراد از «الذین ظلموا» می تواند «المجرمون» باشد که در آیه پنجاه و پنج گذشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 58 - 5

5 - اظهارات مجرمان ، در قیامت درباره کم بودن مدّت حضورشان در برزخ و پاسخ صاحبان علم و ایمان به آنان ، بیانی تمثیلی از رخدادهای قیامت است .

یوم تقوم الساعه یقسم المجرمون . . . وقال الذین أوتوا العلم والإیمان ... ولقد ض

ذکر این آیه، پس از بیان حادثه ای از حوادث قیامت - که مربوط به مجرمان و برخورد صاحبان علم و ایمان با آنان بود - می تواند اشاره به این حقیقت داشته باشد که چنین گفت و گوهایی، نمونه و بیان تمثیلی از آن حوادث است.

1 - ندامت و سرافکنندگی مجرمان ، در صحنه قیامت ، منظره ای بس دیدنی و عبرت انگیز است .

و لو تری إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم عند ربهم

«نكس الرأس» به معنای «پایین انداختن سر از شرمندگی و خجالت» است. لازم به گفتن است که جواب «لو» محذوف بوده و آن، چیزی شبیه «الرأيت شيئاً عجيباً و هو...» است.

4 - ربوبیت خدا در قیامت ، برای مجرمان ، تجلی پیدا می کند .

ناكسوا رءوسهم عند ربهم .. ربنا أبصرنا

5 - مجرمان پس از حسابرسی شدن در قیامت ، به تبه کاری خویش در دنیا ، پی می برند .

و لو تری إذ المجرمون ناكسوا رءوسهم عند ربهم ربنا أبصرنا

«عند ربهم» می تواند کنایه از حسابرسی شدن باشد. اعتراف با «أبصرنا وسمعنا» پس از آن، نشان دهنده این است که آنان، به جرم و تبه کاری خود پی می برند.

11 - همه حقایق و وعده های الهی، در قیامت برای مجرمان به گونه ای ملموس آشکار می شود.

و لو ترى إذ المجرمون... ربنا أبصرنا وسمعنا

12 - در قیامت حتی برای مجرمان، امکان تکلم و درخواست وجود دارد.

و لو ترى إذ المجرمون... ربنا أبصرنا وسمعنا فارجعنا

فراز «ربنا أبصرنا...» مقول قول مجرمان در روز قیامت و مفید نکته بالا است.

17 - مجرمان در قیامت، به حقانیت وعده های خداوند درباره معاد، زبان می گشایند.

ربنا أبصرنا وسمعنا... إنا موقنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 57 - 3، 1

1 - ظهور ارزش تقوا و نقش هدایت الهی (قرآن)، هنگام عذاب و در قیامت برای کافران و گنه کاران

أو تقول لو أن الله هدىني لكنت من المتقين

3 - غبطه و حسرت کافران و گنه کاران، به حال تقوایپیشگان در قیامت

أن الله هدىني لكنت من المتقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 58 - 5، 6

5 - ظهور ارزش احسان، برای کافران و گنه کاران در قیامت

لو أن لي كره فأكون من المحسنين

6 - غبطه و حسرت کافران و گنه کاران به حال محسنان در قیامت

لو أن لي كره فأكون من المحسنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 40 - 1

1- روز قیامت ، میعاد و وعده گاه تمامی مجرمان و منکران معاد

إِنَّ يَوْمَ الْفِصْلِ مِيقَاتِهِمْ أَجْمَعِينَ

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که مرجع ضمیر در «مِيقَاتِهِمْ» مجرمان و منکران معاد باشد؛ همچون قوم «تَبَع» که در آیات پیشین به آنها اشاره شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 44 - 3

3- «درخت زَقُّوم» ، تجسّم گناهان جرم پیشگان در قیامت *

إِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّومِ . طَعَامَ الْأَثِيمِ

تعبیر «شجرت الزَّقُّوم» و ارتباط میان دو آیه، ممکن است کنایه از این باشد که این بذر گناه است که در آخرت «زَقُّوم» می رویاند.

ص: 412

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 28 - 4

4- جدال مجرمان در قیامت ، بی تأثیر برای تبرئه ایشان ، با وجود اتمام حجت الهی بر آنان در دنیا

قال لاتختصموا لدیّ و قد قدّمت إلیکم بالوعید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 29 - 2

2- تلاش محکومان دادگاه قیامت برای تغییر حکم الهی ، تلاشی بی فرجام

ما یبدّل القول لدیّ

در آیات پیشین، حکم مجرمان با فرمان «ألقیا فی جهنّم . . .» از سوی خداوند صادر می گردد. مجرمان با جدال و تخاصم، درصدد تبرئه خویش برمی آیند تا مگر حکم الهی را در حق خود تغییر دهند؛ ولی «ما یبدّل القول...» بی فرجام بودن تلاش آنان را می رساند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 39 - 1

1 - گناهکاران جن و انس در صحنه قیامت ، دارای وضعیتی معلوم و بی نیاز از محاکمه و سؤال

فیومئذ لایسئل عن ذنبه إنس و لاجانّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 5، 2، 1

1 - شناخته شدن مجرمان به وسیله علامت های چهره آنان در قیامت

یعرف المجرمون بسیمهم

«سیمما» به معنای مطلق علامت است. مراد از آن در آیه شریفه علامتی است که در چهره مجرمان دیده می شود.

2 - مشخص و محرز بودن گناهان جن و انس در قیامت ، بدون بازجویی

فیومئذ لایسل عن ذنبه إنس و لاجانّ . . . یعرف المجرمون بسیمهم

5 - مجرمان گردن فراز دنیا، دارای وضعی خفت بار و ذلیلانه در قیامت

فیوخذ بالنوصی و الأقدام

گرفتار شدن کافران با موهای سر و با پاهایشان، حکایت از مقهور بون کامل آنان و ذلت ایشان در قیامت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 4

4 - مجرمان برای نجات خویش از عذاب الهی در قیامت، آماده اند تا فرزندان خود را فدا کنند .

یودّ المجرم لو یفتدی من عذاب یومئذ ببنيه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 12 - 1, 2

ص: 413

1 - مجرمان در قیامت ، برای رهایی خود از عذاب الهی ، آماده فدا کردن همسران خویش اند .

و صحبته

2 - مجرمان در عرصه محشر ، برای نجات خود از عذاب الهی ، آماده فدا کردن برادران خویش اند .

و أخیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 13 - 1

1 - مجرمان در قیامت ، برای نجات خود از عذاب الهی ، آماده فدا کردن بستگان نزدیک خویش اند .

وفصیلته الّتی تویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 14 - 1, 2

1 - مجرمان در قیامت ، برای نجات خود از عذاب الهی ، آماده فدا کردن همه انسان های کره زمین اند .

و من فی الأرض جمیعاً

2 - مجرمان در قیامت ، برای نجات خود از عذاب الهی ، آماده فدا کردن همه محبوب ها و خلائق زمینی اند (انس ، جن و . . .) .

و من فی الأرض جمیعاً ثمّ ینجیه

«مَنْ» برای مطلق موجودات شعورمند وضع شده است و برداشت یاد شده، مبتنی بر همین وضع اصلی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 41 - 1

1 - پرسوجوی اصحاب الیمین در بهشت ، از وضعیت مجرمان در قیامت

عن المجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 2 - 6

6 - « قال رسول الله (صلى الله عليه وآله) . . . يابن مسعود أكثر من الصالحات و البرّ فإنّ المُحسن و المُسيء يندمان ، يقول المحسن : يا ليتني اُزددت من المحسنات و يقول المسيء : قصرتُ ، و تصديق ذلك قوله تعالى : « و لا أقسم باللّوامه » ;

رسول خدا(صلى الله عليه وآله) فرمود: . . . ای پسر مسعود! اعمال صالح و کارهای نیک را افزون انجام بده که در [قیامت] نیکوکار و بدکار هر دو پشیمان می شوند. انسان نیکوکار می گوید: ای کاش کارهای نیک را زیادت‌تر کرده بودم و انسان بدکار می گوید: کوتاهی و تقصیر کردم. و گواه این مطلب سخن خداوند است که فرمود: «و لا أقسم باللّوامه».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 6

6 - گناه پیشگان و کافران ، در قیامت با سختی ها و مشکلات سنگین و طاقت فرسا روبه رو خواهند شد .

و یذرون وراءهم يوماً ثقیلاً

ص: 414

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انفطار - 82 - 12 - 4

4 - گنه کاران و تکذیب کنندگان کیفر های اخروی ، در قیامت به کیفر گناه و تکذیب خود گرفتار خواهند شد .

بل تکذّبون بالدين .. يعلمون ما تفعلون

مطرح ساختن کتابت و علم کاتبان - به قرینه «بل تکذّبون بالدين» - هشدارى به تکذیب گران است که عمل آنان بی کیفر نخواهد ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففين - 83 - 34 - 3

3 - گنه پیشگان کافر در قیامت ، وضعی ناهنجار و خنده آور خواهند داشت .

فاليوم الذين ءامنوا من الكفار يضحكون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 30 - 7،8،11

7 - بدکاران در قیامت آرزو می کنند کاش میان آنان و عملشان ، زمان بی حدی فاصله بود .

و ما عملت من سوء توذّ لو أنّ بینها و بینه امداً بعيداً

8 - بیزاری شدید بدکاران ، از کردار خویش در قیامت

توذّ لو أنّ بینها و بینه امداً بعيداً

11 - قیامت ، روز اندوه و افسوس بدکاران

توذّ لو أنّ بینها و بینه امداً بعيداً

769- گناهکاران قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 19

19- همسر لوط به او ایمان نیاورد و به گناهی هم طراز گناهان قوم لوط آلوده بود .

فأسر بأهلك . . . إلا امرأتك إنه مصيبتها ما أصابهم

همانندی کیفر همسر لوط با کیفر قوم لوط - که جمله «إنه مصيبتها ما أصابهم» دلالت بر آن دارد - حاکی است که گناه وی نیز هم طراز گناه آن قوم بوده است. گویا وی به عملکرد آنان راضی بوده و یا به گونه ای - چنانچه در برخی روایات وارد شده- ایشان را در گناهشان یاری می داده است.

770- گناهکاران مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 18 - 5,6,8,9,11

5 - گروهی از یهود و نصارا، آلوده به گناه هستند .

ص: 415

فلم يعذبكم بذنوبكم

6- گناهکاران یهود و نصارا، گرفتار عذاب الهی

فلم يعذبكم بذنوبكم

8- گرفتاری گناهکاران یهود و نصارا به عذاب الهی، ردی بر پندار تقرب و محبوب بودنشان نزد خداوند

قل فلم يعذبكم بذنوبكم

9- یهود و نصارا به دلیل ارتکاب گناه، نه محبوب خدا هستند و نه مقرب درگاه او

نحن ابنوا الله و احبوه قل فلم يعذبكم بذنوبكم

11- گرفتاری گناهکاران یهود و نصارا به عذاب های دنیوی *

قل فلم يعذبكم بذنوبكم

چون مسیحیان خود را مصون از عذاب قیامت می دانند، بنابراین در صورتی استدلال تمام است که مراد از عذاب، عذابهای دنیوی باشد.

771- گناهکاران و آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 12 - 4

4- خداوند، از طریق انبیای خود، علی رغم مورد استهزا قرار گرفتن آنها، آیات خود را در قلب های تبهکاران نفوذ می دهد. *

كذلك نسلک فی قلوب المجرمین

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که ممکن است سؤال شود: چگونه خداوند انبیای خود را به سوی مردم گسیل می دهد در حالی که آنان مورد استهزا قرار می گیرند و در این صورت غرض برآورده نمی شود؟ خداوند جواب می دهد که با همین وضعیت، ما آیات خود را در دلها نفوذ می دهیم.

772- گناهکاران و جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18- رحمن - 55 - 43 - 1

1 - معرفی دوزخ به مجرمان دوزخی ، از روی استهزا و تمسخر

يعرف المجرمون بسيمهم . . . هذه جهنم

773- گناهکاران و رحمت خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 64 - 10

10 - گناهکاران نباید از شمول فضل و رحمت خداوند ، ناامید باشند .

ص: 416

ثم تولیتم .. فلولا فضل الله علیکم ورحمته

774- گناهکاران و عمر طولانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 96 - 15

15 - عمر گناهکاران، هر چند طولانی باشد، موجب نجاتشان از عذاب الهی نخواهد شد.

بما قدمت ایدیهم .. و ما هو بمزحزحه من العذاب أن یعمر

775- گناهکاران و فضل خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 64 - 10

10 - گناهکاران نباید از شمول فضل و رحمت خداوند، ناامید باشند.

ثم تولیتم .. فلولا فضل الله علیکم ورحمته

776- گناهکاران و محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 8

8 - تلاش گناه پیشگان و ناسپاسان کافر، برای نفوذ و تأثیرگذاری در پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فاصبر .. و لاتطع منهم ائماً أو کفوراً

هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر اطاعت نکردن از گناه پیشگان و ناسپاسان و فرمان به صبر و شکیبایی در امر رسالت، می رساند که این گروه ها، در صدد تأثیرگذاری بر اراده پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند.

777- گناهکاران و مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مطففین - 83 - 33 - 1،4

1 - گنه پیشگان کافر ، شایسته قضاوت کردن و اظهار نظر درباره راه مؤمنان ، نیستند .

و ما أرسلوا علیهم حفظین

4 - گنه پیشگان کافر ، در برخورد با مؤمنان ، چنان خود را در مقام قیّم و نگهبان می نشانند که گویا هدایت آنان را مأموریت خود می دانند .

و ما أرسلوا علیهم حفظین

ص: 417

778- گناهکاران هنگام عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 201 - 1,3

1 - پافشاری اهل جرم و گناه بر انکار حقایق وحی ، تا مرز مشاهده عذاب دردناک الهی (عذاب استیصال)

كذلك سلكنه . . . لا يؤمنون به حتى يروا العذاب الاليم

«ال» در «العذاب» برای عهد است. بنابراین «العذاب الاليم» اشاره به عذابی دارد که مشرکان مکه به آن تهدید شدند (عذاب استیصال). آیه «أفبعذابنا يستعجلون» بیانگر آن است که آنان تهدید به عذاب را جدی نگرفتند و بدان جهت از روی استهزاء، خواستار تعجیل نزول آن بودند.

3- قلب های جرم پیشه ، تسلیم به هنگام مشاهده عذاب و نه در برابر دلیل روشن وحی

بلسان عربی مبین . . . لا يؤمنون به حتى يروا العذاب الاليم

بنابر مفهوم غایت، مفاد آیه این می شود که: مجرمان تنها با مشاهده عذاب دست از لجاجت برمی دارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 203 - 1,3

1 - مهلت خواهی مجرمان کفرپیشه ، پس از مشاهده عذاب الهی

فياأتيهم بغته . . . فيقولوا هل نحن منظرون

3 - حسرت شدید مجرمان لجاجت پیشه ، بر فرصت های از دست رفته و نومیادی آنان به هنگام مشاهده عذاب الهی

فياأتيهم بغته . . . فيقولوا هل نحن منظرون

با توجه به تعبیر «هل نحن..»)» به دست می آید که آنان به گونه ای قطعی چنین درخواستی نمی کنند؛ بلکه آرزوی خود را در قالب پرسش بیان می دارند.

779- گناهکاران هنگام مرگ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 201 - 2

2 - استمرار دشمنی مجرمان با قرآن و وحی ، تا لحظه مرگ

لا يؤمنون به حتى يروا العذاب الاليم

مراد از مشاهده عذاب دردناک، می تواند لحظه مرگ کافران و حق ستیزان باشد.

780- گناهکاران یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 18 - 5,6,8,9,11

ص: 418

5- گروهی از یهود و نصارا، آلوده به گناه هستند .

فلم یعذبکم بذنوبکم

6- گناهکاران یهود و نصارا، گرفتار عذاب الهی

فلم یعذبکم بذنوبکم

8- گرفتاری گناهکاران یهود و نصارا به عذاب الهی، ردی بر پندار تقرب و محبوب بودنشان نزد خداوند

قل فلم یعذبکم بذنوبکم

9- یهود و نصارا به دلیل ارتکاب گناه، نه محبوب خدا هستند و نه مقرب درگاه او

نحن ابنوا الله و احبوه قل فلم یعذبکم بذنوبکم

11- گرفتاری گناهکاران یهود و نصارا به عذاب های دنیوی *

قل فلم یعذبکم بذنوبکم

چون مسیحیان خود را مصون از عذاب قیامت می دانند، بنابراین در صورتی استدلال تمام است که مراد از عذاب، عذابهای دنیوی باشد.

781- گواهان اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 21 - 3

3- گواهی پوست بدن گناه کاران علیه آنان در قیامت، امری شگفت و دور از انتظار برای ایشان

و قالوا لجلودهم لِمَ شهدتم علينا

استفهام در «لِمَ شهدتم» می تواند در مقام تعجب و شگفتی باشد.

782- لجاجت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 201 - 2، 1

1- پافشاری اهل جرم و گناه بر انکار حقایق وحی، تا مرز مشاهده عذاب دردناک الهی (عذاب استیصال)

كذلك سلكنه . . لا يؤمنون به حتى يروا العذاب الأليم

«ال» در «العذاب» برای عهد است. بنابراین «العذاب الأليم» اشاره به عذابی دارد كه مشركان مكه به آن تهديد شدند (عذاب استیصال). آیه «أفبعذابنا يستعجلون» بیانگر آن است كه آنان تهديد به عذاب را جدی نگرفتند و بدان جهت از روی استهزا، خواستار تعجيل نزول آن بودند.

2 - استمرار دشمنی مجرمان با قرآن و وحی ، تا لحظه مرگ

لا يؤمنون به حتى يروا العذاب الأليم

مراد از مشاهده عذاب دردناك، می تواند لحظه مرگ كافران و حق ستیزان باشد.

ص: 419

783- لجاجت گناهکاران هدایت ناپذیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 14 - 2

2- مجرمان هدایت ناپذیر ، در صورت گشوده شدن دری از آسمان و راه یافتن آنان به آنجا جهت مشاهده حقایق ، باز ایمان نخواهند آورد

كذلك نسلكه فى قلوب المجرمين . لا يؤمنون به ... و لو فتحنا عليهم بابًا من السماء

784- لعن بر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 160 - 6

6 - شمول لعنت الهی بر گناهکاران ، موجب سلب توفیق توبه از آنان نخواهد شد .

أولئك يلعنهم الله ... إلا الذين تابوا و أصلحوا و بینوا

785- مبدأ کیفر اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 75 - 7

7- لحظه مرگ ، سرآغاز کیفر اخروی مجرمان

لأذقنك ضعف الحيوة و ضعف الممات

برداشت فوق، از تعبیر «مات» به جای «آخرت» و «قیامت» استفاده شده است؛ یعنی، عذاب دو چندان در ایام مرگ خواهد بود چه در قیامت و چه پیش از آن.

786- مبعوضیت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 107 - 7

7 - خداوند ، خیانتکاران گناهکار را دوست ندارد .

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَانًا أَثِيمًا

787- محرومیت اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 27 - 7

ص: 420

7 - جهان آخرت ، سرای تنهایی و محرومیت از هر گونه شفاعت برای زشت کرداران

و الذین کسبوا السيئات .. ما لهم من الله من عاصم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 111 - 12

12 - در قیامت ، تنها مجرمانی ناکام و محروم خواهند بود که بهره ای از ایمان و عمل صالح ندارند .

من حمل ظلماً

جمله «و من يعمل من الصالحات ..» در آیه بعد، می تواند قرینه براین باشد که «من حمل ظلماً» مطلق نیست؛ بلکه تنها کسانی مورد نظر هستند که نه مؤمنان د و نه نیکوکار .

788- محرومیت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 161 - 7

7 - تأثیر و نقش دعا و نفرین فرشتگان و انسان ها در دوری گناهکاران از رحمت الهی

أولئك عليهم لعنة الله و الملكة و الناس أجمعين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 123 - 12

12 - بدکاران و گناهکاران ، محروم از هرگونه مدافع و یاور ، برای گریز از کیفر الهی

و لایجد له من دون الله ولیاً و لانصیراً

«ولئ» به کسی گفته می شود که آدمی را سرپرستی کند و دفاع و حمایت او را بر عهده گیرد، ضمیر فاعلی در «لایجد» و نیز ضمیر «له» به «من يعمل» بر می گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 200 - 3

3 - قلب مجرمان ، محروم از درک حقایق قرآن

كذلك سلكنه في قلوب المجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 21 - 14

14 - گنه کاران محکوم شده به عذاب استیصال الهی ، محروم از هرگونه منجی و نگه دارنده ای

فأخذهم الله بذنوبهم و ما كان لهم من الله من واق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 21 - 8

ص: 421

8 - مؤمنان نیک کردار ، بهره مند از رحمت و هدایت الهی در دنیا و گناه پیشگان محروم از آند .

و هدی و رحمه لقوم یوقنون . . . أن نجعلهم کالذین ءامنوا و عملوا الصلحت

منظور از تفاوت مؤمنان صالح با گناه پیشگان در دنیا - به قرینه آیه قبل - ممکن است تمایزشان در بهره‌وری از رحمت و هدایت الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 10 - 1

1 - کسانی که نفس خود را در گناه مدفون ساخته ، آن را به سقوط و تباهی می کشانند ، محروم و زیانکاراند .

و قد خاب من دسیها

«خاب»؛ یعنی، محروم شد، خسارت دید و به آنچه خواست، نرسید (قاموس). «دسها»؛ یعنی، آن را ساقط کرد و از بهره آن کاست. «دسیت»؛ یعنی، گمراه و فاسد کردم (لسان العرب). این فعل که «دسس» بوده و حرف «سین» در آن به «یاء» تبدیل شده است، مبالغه در «دس» (دفن کرد) است. مراد از «دسها» - به قرینه «ألهمها فجورها» - مدفون ساختن نفس در معصیت ها و کشاندن آن به سقوط و گمراهی و فساد است.

789- محرومیت گناهکاران غافل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 11 - 8

8 - ظالمان و گنه کاران غافل از جبران بدی های خویش ، از بخشش و رحمت خداوند محروم اند .

إلّا من ظلم ثمّ بدّل حسنا بعد سوء فإتی غفور رحیم

از این که خداوند، تنها به توبه کنندگان و جبران کنندگان بدی های خویش، نوید غفران و رحمت داده است، مطلب یاد شده استفاده می شود.

790- محمد (صلی الله علیه و آله) و گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 3 - 17

17- محمد (صلی الله علیه و آله) ، پیامبری دلسوز برای مردم و نگران از آینده ای ناگوار برای مشرکان و گنه کاران

فانی أخاف علیکم عذاب یوم کبیر

791- مراحل عذاب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 23 - 2

2- عذاب طغیان گران و فرورفتگان در گناه ، دارای مراحل گوناگونی است .

ص: 422

«لابثین» حال برای «الطاغین» در آیه قبل است. تعدد حُقب (مرحله زمانی)، نشانگر تفاوت هر مرحله با مراحل دیگر است.

792- مرگ گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 75 - 7

7- لحظه مرگ، سرآغاز کیفر اخروی مجرمان

لأذقنک ضعف الحیوه و ضعف الممات

برداشت فوق، از تعبیر «مات» به جای «آخرت» و «قیامت» استفاده شده است؛ یعنی، عذاب دو چندان در ایام مرگ خواهد بود چه در قیامت و چه پیش از آن.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 21 - 7

7- زندگی و مرگ مؤمنان نیک کردار، غیرقابل قیاس با زندگی و مرگ گناه پیشگان

أم حسب الذین اجترحو السیئات أن نجعلهم کالذین ءامنوا و عملوا الصلحت سواء محیاه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 28 - 2

2- عذاب گنه کاران به هنگام مرگ، نمود خشم الهی بر آنان

یضربون وجوههم و أدبرهم . ذلک بأنهم اتبعوا ما أسخط الله

«ذالک» اشاره به «یضربون...» است؛ یعنی، عذاب هنگام مرگ، نتیجه و نمود سخط و خشم خداوند است.

793- مسؤولیت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 54 - 6

6 - بازگشت به خدا با توبه به درگاه او ، وظیفه ای ضروری بر عهده گناهکاران

إنکم ظلمتم أنفسکم باتخاذکم العجل فتوبوا إلی بارئکم

794- مشکلات اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 27 - 6

6 - گناه پیشگان و کافران ، در قیامت با سختی ها و مشکلات سنگین و طاقت فرسا روبه رو خواهند شد .

ص: 423

و یذرون وراءهم یومًا ثقیلاً

795- مصالح گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 106 - 5

5- مبهم گذاردن سرنوشت اخروی برخی از خطاکاران ، نشأت یافته از علم و حکمت الهی و دارای مصلحت است .

و ءآخرون مرجون لأمر الله .. و الله علیم حکیم

796- ملائکه عذاب و گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 6

6- ظهور علامت های جرم در چهره مجرمان ، زمینه شناسایی آنان از سوی مأموران عذاب

یعرف المجرمون .. فیؤخذ بالنوصی و الأقدام

797- ممنوعیت اطاعت از گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 12 - 9

9- اطاعت و اجابت خواسته های گناه پیشگان ، ممنوع و حرام است .

و لاتطع کلّ .. اثم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 7

7- ممنوعیت اطاعت از گناه پیشگان و ناسپاسان کافر

و لاتطع منهم ءاثمًا أو کفورًا

798- ممنوعیت ترک انفاق به گناهکاران

4- کوتاهی در تأمین نیاز خویشاوندان، بینوایان و مهاجران، به خاطر لغزش های گذشته آنان، ممنوع است.

و لا یاتل أولوا الفضل منکم والسعه أن یؤتوا أولی القربی و المسکین و المهجری

799- منشأ آموزش گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 106 - 2

2 - کیفر گناهکاران یا بخشودن خطای آنان ، مبتنی بر مشیت الهی

و ءآخرون مرجون لأمر الله إما يعذبهم وإما يتوب عليهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 21 - 16

16 - آموزش گناه بندگان و اعطای بهشت پهناور به آنان ، جلوه فضل و فزون بخشی خداوند به آنان است ؛ نه استحقاق ایشان .

سابقوا إلى مغفرة من ربكم و جنة .. ذلك فضل الله

800- منشأ استهزاگری گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 12 - 3

3- خداوند ، خصلت تمسخر و استهزا کردن را به منظور کیفر مجرمان تبهکار ، در قلبشان رسوخ داده است .

كذلك نسلکه فی قلوب المجرمین

برداشت فوق ، مبتنی بر این است که مرجع ضمیر «نسلکه» استهزا (مصدر یستهزءون) باشد.

801- منشأ حشر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 102 - 8

8 - برپایی قیامت و احضار مجرمان در آن ، به دست خداوند و اراده او است .

نحشر

802- منشأ عذاب گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 13

13 - عذاب جامعه های گنه کار ، به تدبیر خداوند و جلوه ربوبیت او بر آنان است .

ص: 425

803- منشأ کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 106 - 2

2- کیفر گناهکاران یا بخشودن خطای آنان ، مبتنی بر مشیت الهی

و ءآخرون مرجون لأمر الله إما يعذبهم وإما يتوب عليهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 28 - 3

3- ربوبیت الهی ، مقتضی کیفر دادن گناه کاران است .

إنّ عذاب ربّهم

804- منشأ هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 1

1 - مجرمان ، محکوم به هلاکت و نابودی از سوی خداوند

ألم نهلك الأولين . . . كذلك نفع المجرمين

805- مهلت به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 58 - 6,7

6- مهلت یافتن گناه کاران و تأخیر مجازات ایشان ، به معنای ایمنی ابدی آنان از کیفر نیست .

لو يؤاخذهم . . . بل لهم موعد لن يجدوا من دونه مؤثلاً

7- اعطای مهلت از سوی خداوند به گناه کاران ، برای روی آوردن به توبه ، جلوه ربوبیت الهی است .

و رَبِّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبْتُمْ لَعَجَّلَ لَكُمْ الْعَذَابَ بَلْ لَكُمْ مَوْعِدٌ

یادآوری رحمت و غفران خداوند، در ضمن آیاتی که نشان دهنده حال هدایت ناپذیران و عذاب حتمی آنان است، دربردارنده این پیام نیز هست که در هر صورت، راه بازگشت، مسدود نشده و مجرم، می تواند به سوی او بازگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 45 - 3

3 - مهلت خداوند به بندگان گنه کار و تأخیر مجازات آنان تا قیامت، از سنت های او است .

ص: 426

و لو يؤاخذ الله الناس بما كسبوا ما ترك على ظهورها من دابّه و لكن يؤخّرهم إلى آج

مقصود از «أجل مسّی»، زمان مرگ انسان ها و آغاز عالم پس از مرگ است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 16 - 16

16 - فرصت دهی خداوند به متخلفان و گنه کاران ، برای توبه و بازگشت و عدم تعجیل او در کیفر ایشان

قل للمخلفین . . . فإن تطیعوا . . . و إن تولّوا . . . یعدّ بکم

806- میعاد اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 40 - 1

1- روز قیامت ، میعاد و وعده گاه تمامی مجرمان و منکران معاد

إنّ یوم الفصل میقتهم أجمعین

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که مرجع ضمیر در «میقاتهم» مجرمان و منکران معاد باشد؛ همچون قوم «تبع» که در آیات پیشین به آنها اشاره شد.

807- نامه عمل گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 49 - 11، 10

10- مجرمان ، از جامعیت و دقت کتاب اعمال آدمیان ، شگفت زده و به شدت نگران خواهند شد .

یویلتنا مال هذا الکتب لایغادر صغیره و لاکبیره

11- مجرمان ، هنگام مشاهده کتاب اعمال شان آرزومند مرگ خویش اند . *

و یقولون یویلتنا مال هذا الکتب

«ویله» و «ویل» به معنای «هلاکت» است و مؤنث بودن «ویله» مفید مبالغه است. منادا قرار گرفتن «ویل» از سوی مجرمان، گویای این

است که آنان، با مشاهده نامه عمل خود، راهی جز هلاک و عذاب برای خود ندیده، لذا آن را منادا قرار داده و آمدن اش را می طلبند و یا این که به قدری حال خود را وخیم می بینند که مرگ و هلاکت را، تنها راه رهایی خود از آن وضعیت می پندارند.

808- نجات گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 96 - 15

15 - عمر گناهکاران، هر چند طولانی باشد، موجب نجاتشان از عذاب الهی نخواهد شد.

ص: 427

بما قدمت أیدیهم . . . و ما هو بمزحزحه من العذاب أن یعمر

809- نجوای اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 103 - 1

1 - گنه کاران و اعراض کنندگان از قرآن ، در صحنه قیامت ، آهسته و بی صدا با یکدیگر سخن می گویند .

یتخفتون بینهم

«خفت» به معنای پوشاندن گفتار است (لسان العرب). «یتخفتون» از باب تفاعل، دال براین است که هنگام گفت وگویی با یکدیگر، از آنان صدایی شنیده نمی شود. گفتنی است که به قرینه «خشعت الأصوات للرحمان» (در آیات بعد)، آنچه مجرمان را وادار به پایین آوردن صدا کرده است، احساس عظمت خداوند و انتظار رحمت او است.

810- نزدیکی کیفر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 18 - 5

5 - زمان کیفر دیدن مخالفان نماز ، تکذیب گران دین و دروغ گویان خطاکار ، نزدیک است .

سندع الزبانیه

حرف «سین»، برای آینده نزدیک به کار می رود.

811- نشانه های اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 48 - 5

5 - بروز و ظهور گناهان در قیامت ، به صورت علامت و نشانه ای برای گناهکاران

و نادى اصحاب الاعراف رجالا یعرفونهم بسیمهم

812- نشانه های صورت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 41 - 6, 1

1 - شناخته شدن مجرمان به وسیله علامت های چهره آنان در قیامت

يعرف المجرمون بسيمهم

«سِیْمَا» به معنای مطلق علامت است. مراد از آن در آیه شریفه علامتی است که در چهره مجرمان دیده می شود.

ص: 428

6 - ظهور علامت های جرم در چهره مجرمان ، زمینه شناسایی آنان از سوی مأموران عذاب

يعرف المجرمون . . . فيؤخذ بالنوصي و الأقدام

813- نشانه های گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 17 - 8,9

8 - افترا بستن به خدا ، نشانه وجود روحیه جرم پیشگی و بزهکاری در افترا زننده

فمن أظلم ممن افترى على الله كذباً . . . إنه لا يفلح المجرمون

9 - تکذیب قرآن ، نشانه وجود روحیه جرم پیشگی و بزهکاری در تکذیبگر

أو كذب بأيته إنه لا يفلح المجرمون

814- نفرین بر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 7 - 1

1 - دروغ پردازان گناه پیشه ، مورد نفرین و تهدید خداوند

ويل لكل أفاك أثيم

815- نگرانی اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 49 - 10

10- مجرمان ، از جامعیت و دقت کتاب اعمال آدمیان ، شگفت زده و به شدت نگران خواهند شد .

يولتتا مال هذا الكتب لا يغادر صغيره ولا كبيره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 102 - 4

4 - مجرمان در لحظه حضور در قیامت ، با نگرانی به فرجام خویش چشم دوخته و مات و حیرت زده خواهند بود .

و نحر المجرمین یومئذ زرقاً

«زرقاً» حال برای «المجرمین» است و مفرد آن «أزرق» یا «زرقاء» به کسی گفته می شود که سفیدی چشم او سیاهی آن را بپوشاند (لسان العرب). این حالت نشان چشم دوختن و خیره شدن مجرمان است و از اضطراب شدید درونی آنان حکایت دارد. برخی گفته اند: سفید شدن چشم، ملازم با کوری آن است (لسان العرب).

ص: 429

816- نهی از اطاعت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - علق - 96 - 19 - 6

6 - اطاعت از دستورات دروغ گویان و گنه پیشگان ، مورد نهی خداوند

ناصیه کذبہ خاطئہ .. کلاً لاتطعہ

817- نیازهای معنوی گناهکاران پشیمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 102 - 6

6 - خطاکار نادم و پشیمان ، نیازمند روحیه امید برای خودسازی و تربیت

عسی اللہ یتوب علیہم إن اللہ غفور رحیم

818- ویژگیهای حشر گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 102 - 5

5 - برانگیخته شدن مجرمان در قیامت ، همراه با رنج و سختی و وحشت بسیار است .

و ساء لهم یوم القیمہ حملاً .. نحشر المجرمین یومئذ زرقاً

«حملاً» و «زرقاً» بر وضعیت سخت و پریشان حالی منکران قرآن در قیامت دلالت دارد.

819- ویژگیهای گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 49 - 2

2- زورمداری ، برتری جویی و اشرافی گری در دنیا ، از ویژگی های عمده گنه کاران دوزخی

ذق إنک أنت العزیز الکریم

تحقیر، تمسخر و توییح شدن دوزخیان، با تعابیر «العزیز» و «الکریم»، اشعار به این نکته دارد که تحقیرشوندگان، از جمله کسانی اند که در دنیا برای خویش عزت و جایگاهی رفیع قائل بودند.

820- هدایت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 41 - 13،16

ص: 430

13 - فلسفه از دست رفتن امکانات دنیوی، در پی گناه، تنبیه گناهکاران جهت بازگشت از خطا به صراط مستقیم است.

ظهر الفساد فی البرّ .. لیذیقهم بعض الذی عملوا

«لام» در «لیذیقهم» لام عاقبت است و «لعلّ» معنای تعلیل دارد و مراد از «فساد» براساس ریشه لغوی آن، یعنی خروج شیء از اعتدال (تباه شدن)، قابل بهره برداری نبودن امکانات و یا از دست دادن آنها است. بنابراین، خداوند، در پی آلوده شدن انسان ها، به گناه، آنان را مبتلا می کند تا به این صورت، بیدارشان سازد.

16 - بازگشت انسان های گناهکار، به صراط مستقیم، حتی پس از تنبیه دادن شان قطعی نیست.

لیذیقهم بعض الذی عملوا لعلهم یرجعون

«لعلّ» از حروف شبیه به فعل و برای انشا و توقع است؛ یعنی می خواهد بگوید: «امید است که بازگردند.»

821- هشدار به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 55 - 12

12 - گنهکاران، از گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی در امان نبوده و نباید احساس مصونیت کنند.

فأخذتکم الصعقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 59 - 9

9 - گنهکاران فسق پیشه، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی هستند.

فأنزلنا علی الذین ظلموا رجاً من السماء بما كانوا یفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 74 - 20

20 - انسان های گنهکار و دارای رفتار و کردار ناروا، در خطر گرفتار شدن به کیفر و مجازات الهی هستند.

و ما الله بغفل عما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 30

30 - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی در خطر گرفتار شدن به کیفر های دنیوی نیز هستند .

فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزي في الحيوه الدنيا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 114 - 23

23 - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی ، در خطر گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی نیز هستند .

لهم في الدنيا خزي و لهم في الآخرة عذاب عظيم

ص: 431

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 2

2- قدرت خداوند بر نابودی کافران و گناهکاران و جایگزینی مؤمنانی تقوایسته به جای ایشان

ان اتقوا الله .. ان یشأ یذهبکم ایها الناس و یأت باخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 25 - 9

9- مجازات الهی برای جوامع مجرم، مجازاتی سخت ویرانگر و هلاکت بار

کذلک نجزی القوم المجرمین

«کذلک» اشاره به عذاب سخت و ویرانگری دارد که قوم عاد را نابود ساخت. خداوند امت ها را به مجازاتی چنین سخت، هشدار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 4

4- توانایی خداوند بر آفرینش انسان، نشانه توانایی او بر نابود کردن امت های گنه پیشه و کافر و جایگزین کردن دیگران

نحن خلقنهم .. و إذا شئنا بدلنا أمثلهم تبديلاً

برداشت یاد شده، از یاد آوری آفرینش انسان از سوی خداوند - پیش از تذکر به هلاکت امت های کافر و جایگزین کردن دیگران - استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 15 - 4

4- خداوند، از نابود ساختن جامعه های بزرگ آلوده به گناه، نمی هراسد و بر آثار و پیامد های آن سلطه کامل دارد.

و لایخاف عقیبها

10 - لعن شدن گروهی از بنی اسرائیل به سبب تأثیرناپذیری آنان در برابر نهی از منکر و نیز گروه ناهی از منکر به سبب همنشینی با گناهکاران

لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل ... کانوا لایتناهون عن منکر فعلوه

از حضرت علی (ع) روایت شده: ... و لما وقع التقصیر فی بنی اسرائیل جعل الرجل منهم یری اخاه علی الذنب فینهاه فلا ینهی فلا یمنعه ذلك من ان یکون اکیله و جلیسه و شریبه حتی ضرب الله عزوجل قلوب بعضهم ببعض و نزل فیهم القرآن حیث یقول عزوجل «لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل ... کانوا لایتناهون عن منکر فعلوه ...»

ثواب الاعمال مترجم، ص 597، ح 3؛ نورالثقلین، ج 1، ص 660، ح 312.

824- هواپرستی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 3

3 - گناه پیشگان ، پرستشگر و اطاعت کننده هوس های خویش

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ . . . مِنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوِيَهُ

825- یأس اخروی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 12 - 1

1 - مجرمان ، در روز برپایی قیامت ، اندوهگین و ناامیدند .

و یوم تقوم الساعه یبلس المجرمون

«إیلاس» در لغت، اندوه ناشی از شدت سختی (مفردات راغب) و نیز به معنای یأس است (لسان العرب).

826- یأس گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 25

25 - گنهکار نباید از آمرزش و رحمت خداوند مأیوس باشد.

من عمل منکم سوءاً . . . فأنه غفور رحیم

827- یأس گناهکاران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 22

22 - برخی مردم در صدر اسلام، با وجد علاقه به اسلام، به سبب گناهان و خلافهای گذشته خود امید راه یافتن به جرگه مؤمنان را نداشتند.

و إذا جاءك الذين يؤمنون بآيتنا فقل سلم عليكم .. أنه من عمل منكم سوءاً بجهله

«إذا جاءك الذين يؤمنون» دلالت دارد که برخی از مردم، که متمایل به اسلام بودند، نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله) می آمدند، ولی از عملکرد گذشته خویش بیمناک بودند. آیه شریفه با وعده رحمت و مغفرت به آنان در صدد جذب سریعتر آنان به ایمان است.

ص: 433

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

